

RYCHNOV

Druhá

pamětní kniha rychnovské fary,

založená v roce

1856

P. Antonem Johannem Felgerem,

XVIII. rychnovským farářem, ukončená jím v Osečné roku 1881.

Pamětihodnosti začínají rokem 1851 a sahají až do roku 1876 včetně.

Biřmování		185-188,304-306
Daně		77-79,199
Desátky		33-36
Felger-farář		41-47,71,223-224,357-358,360-361,377-378,384-390
Fischer-kaplan		364-367
Chudinské peníze		70,131-132, 356-357, 380-384
Kooperatura (druhá)		90-97, 196-198
Odpadlíci		2-6, 58,59
Patron kostela a fary		19-22,268,290-291,315,318,355-356,380
Peukert -hrobka		364
Pruská invaze		317-318,427n.
Pulečný	škola	308-309
Pulečný	zázračný doktor	247-250
Rádlo	bohoslužby	111-112,168-174,201-204
Rádlo	duchovní správa	6-10,271-285,318,334-336,336-340
Rádlo	hřbitov	167-168,292-298
Rádlo	kaple-potřeby	205
Rádlo	kaple-stavba	314-315,516
Rádlo	křížová cesta	298-299
Rádlo	socha sv.Jana N.	47-56,306-307
Rádlo	škola	285-288
Roessler-páter		1-2,188-193
Rychnov	škola kreslířská	342-343
Rychnov	Boží Tělo-oltář	214-219
Rychnov	dózy-výroba	158-163,165-166
Rychnov	fara vodovod-	107-108,520
Rychnov	fara-stavební	39,97,146
Rychnov	hlína bílá	346
Rychnov	hřbitov	97-106
Rychnov	kostel-hala dřev.	291-292
Rychnov	kostelníci	63,122-123
Rychnov	kostel-stavební	38-39,123-124,178-185,219,319-333,341-343
Rychnov	kostel-zařízení	39-40,113-114,136-138,149-151,175,250,370-379
Rychnov	les církevní	300
Rychnov	les farní	37,269-271,313-314
Rychnov	loupež v kostele	132-136
Rychnov	malování	163-134,193-194,229-230
Rychnov	misijní kříž	58

Rychnov	místo u kostela	32-33,219-222,265-266
Rychnov	pozemky církevní.	56-57,106-107,224-228,251-253,256-257
Rychnov	pozemky farní	106-107
Rychnov	silnice	258
Rychnov	svátek sv.Lukáše	347-349
Rychnov	škola	60,238-242,373-374,376-377
Rychnov	škola-kantor	370-372
Rychnov	uhlí	22-28
Rychnov	vikariát	245,333-334,364-365
Rychnov	zahrádka	340
Schalk-	farář	10-15,37-38,43-46,71-76,289
Sochy		38,147-148,375
Tyfus		63-70,86-89
Ullmann.	kněz	2-349,365
Zvony		151-152,207-211,363,379-380
Železnice-	stavba	148, 175-177, 243-245
Židé-	křest	230-234

Poznámky

k tomuto přepisu 2. pamětní knihy

Kopie podle originálu nám poskytl nynější starosta Rychnova ing. Chlouba, nevykazují nedostatky. Horší je to s rukopisem děkana Felgera, slovník je zastaralý a rukopis čím dál méně čitelný. Zejména v latinských textech se mohou v přepisu objevit chyby, neboť tento jazyk neovládám. Často jsou nečitelná některá písmena, často pletou se e, r, n. Proto byly věrně převedeny jedinečností a výrazy pisatelovy z rukopisného textu tak, jak odpovídaly době.

Speciální záležitostí je psaní „ostrého ß“ Z počátku bylo jednoznačně psáno „h“ před „s“ {pozn. překladatele: nejedná se o „h“, ale o „f“ (dlouhé s), jako na příklad Roehsler / správně: Roefsler}, později se „h“ stává plošším, je tedy h nahrazeno písmenem s. Já jsem proto převzal toto písmeno jako s tam, kde se zdá být jednoznačným.

Změněno bylo psaní dvou souhlásek: nn, mm, které farář Felger stále píše s vodorovnou čárkou nad n nebo m. Malé odchylky jsou také u paginace, liší se o několik slov proti originálu, protože to tak při psaní vyšlo, resp. je tak přehlednější.

Jednotlivé značky, které tehdy byly používány, nemohou z technických důvodů být reprodukovány, tak na př. u čtverečných sáhů. Pro krejcar je značka x, u množ. čísla xr,

jak to dělal pisatel. Mé poznámky jsou v hranatých závorkách <,>. {překladatel používá závorky tohoto typu{}}

Buď jak buď, předložený opis souhlasí s originálem a měl by nám tak dát nahlédnout do dávno minulých časů, které vypravují o tvrdém živobytí našich předků a jsou obrazem dané epochy.

Práce mě zavedla do onoho Rychnova, který se stal prací mých předků mojí nevykořenitelnou vlastí.

březen 1994

G.M.

{Pozn.překladatele: Kromě užití velkých písmen v tituluře je problém v překladu slova Kirche, což je jak církev, tak kostel. Pokud to nevyplývá jasně z textu překládám slovem „kostel, kostelní“, aby se tak dal najevo rozdíl od „farní(= farářovo)}

str.4

pag.1

LJCH {Laudetur Jesus Christus} Bud' pochválen Pán Ježíš Kristus

Rok 1851

od pag. 1 –22

Pokračování, které bylo přerušeno v prvním svazku na pag. 184. Zprávy

V tomto roce se konalo vždy po 25 letech se opakující Jubileum předepsané J. Svatostí papežem Piem IX. Začalo 20. června tj. v den po Božím těle a trvalo až do 6 neděle po letnicích, tj. 20. července, tedy 30 dní. Předepsaná 3 procesí byla vedena vždy po odpoledním kázání po Petru a Pavlu do Rádla, na svátek Navštívení P. Marie k soše na Pelíkovické cestě za Plánským lesem a o 5. neděli po letnicích, tj. 13. července k soše u školy v Pulečném. Skutečně se v tomto jubilejním čase mnoho a horlivě modlilo, aby vzrušené mysli, tak jako všude i v našem farním obvodu se uklidnily, svedení byli přivedeni zpět, církvi nepřátelské osoby a lidé bez vyznání byli vraceni k pravému poznání, dokonce podle výkazu č. 55 a 101 farář K. Roessler několik dní před začátkem jubilea podal žádost obecnímu představenstvu o dohled nad hostinci a zadržení tam se často vyskytujících rouhačů.

Z Boží milosti v jubilejním roce skutečně nastala lepší duchovní hnutí, čehož využil P. Karel Roessler v onom čase, jak bisk. milostí slavným ordinářem prostřednictvím výnosu z 28. února 1851 doporučeno, aby o rok dříve ve Štýrském Hradci vzniknuvší Pavlův modlitební spolek zavedl i ve zdejším farním obvodu doufaje, že tím skrze místní a časové poměry upadnuvší církevní život po tomto podnětu dál a dál znovu zesílí a spolek bude tvořit jádro, k němuž se časem připojí mnoho dobrého.

pag

.2

Tato naděje nezklamala. Přirozeně, počátek byl neznatelný. Od 3.srpna 1851, dne založení, do konce téhož roku přistoupilo ke spolku jen 30 osob. Že nechybělo nepřátelství k tomuto spolku, není třeba zmiňovat. Přece nás ale zprávy z r. 1856 učí, že žádná námaha v Pánu není marná.

Ale stejně jako Jidášovi podaný mu pokrm nesloužil ke zdraví, ale ke zmaru, tak byli také v Rychnově někteří, kteří podnětu k lepšímu se stavěli na odpor, jako opozdilci po odpadlících z minulého roku se 7. srpna a 9. září hlásili k vystoupení ze svaté katolické církve, takže nově nastoupivšímu faráři bezprostředně připadla smutná povinnost, že musel 4 osobám vystavit zákonem předepsané vysvědčení o vystoupení z církve. Bůh chraň pro budoucnost před takovými událostmi a dej, aby se tito zbloudivší kajícně vrátili k opuštěnému pramenu pravdy.

str. 5

Budiž zde ostatně poznamenáno, že všech 12 odpadlíků z r. 1850 a 1851 byli nevědomí, nevěrci a jinak zpustlí lidé, kteří už dlouho téměř bez výjimky museli být považováni za plané údy na těle sv. církve, jejich odpadnutím byl vlastně zdejší obvod pročištěn. Většina z nich byli chudí, a slibovali si od svého přestupu zlaté hory, ošálení proselitou Hölzelem, pastorem v Jablonci. Z počátku také mohli od duchovně spřízněného spolku Gustava Adolfa, který protežoval sousední jablonecký pastorát, obdržet nějakou finanční podporu, to ale dlouho netrvalo a zdaleka nebylo

tak výnosné, jak čekali. Dva z nich jako nekatolíci zemřeli a jeden se vystěhoval do Polska. Ostatní se nyní chovali docela klidně, stali se částečně předmětem soucitu, částečně ošklivosti a ti, kteří kdysi tak silně a osvíceně jednali, se nestyděli v neděli chodit s ostatními žebráky brát almužnu od těch, které dříve označovali za tmáře jakož i žebrat na rychnovské faře.

pag. 3

Velké nadšení pro „čisté evangelium“ se ostatně neprokazovalo, protože stejně jako nechodili na mše zde v Rychnově, zrovna tak zřídka navštěvovali protestantskou modlitebnu v Jablonci.

Co se týče zmíněného jabloneckého pastora Hölzela musím podotknout, že to byl nemravný, nevěřící, svárlivý člověk, který v r. 1848 v celé zdejší krajině způsobil mnoho neštěstí a v r. 1854 kvůli chlastu a jinému špatnému chování byl svou vlastní nekatolickou obcí vyhnán. Brzy po jeho příchodu do Jablonce přišla za ním jedna svedená dívka, dcera budějovického měšťana, s dítětem a zůstala mu na krku, až se s ní nakonec musel oženit. Když dostal cestovní pas a chtěl se vystěhovat do Austrálie, nestyděl se mnohé sousední katolické duchovní, kterým způsobil mnohé mrzutosti, požádat o příspěvek na cestu, a dali jsme mu to vpravdě s radostí.

Konečně budiž zde zmíněn biskupský pastýřský list, který v důsledku 8 přestupů v r. 1850 byl vydán 28. prosince a 5. ledna 1851, tj. neděli po novém roce byl v rychnovském kostele po kázání přečten z kazatelny shromážděným věřícím.

Zněl:

Milé, v Pánu milované církevní obci v Rychnově

pozdrav vrchního pastýře a biskupské požehnání v Ježíši Kristu, našem Pánu.

Z ročních farních zpráv jsem se dozvěděl nanejvýš zarmucující vědomost, že v průběhu vojenského roku 1850 ve farním obvodu Rychnov 8 individuí vystoupilo ze svatě římsko katolické církve. Opustili tedy Ježíše Krista, který svým apoštolům pravil:

str. 6

pag.4

„Já jsem cesta pravdy a života. Budu u Vás po všechny dny až do skonání světa.“ Oni opustili církev, kterou Ježíš založil na Petrově skále, kterou on nazval jedinou církví, jejíž brány moci pekla nepřemohou. Oni opustili - abychom mluvili slovy sv. apoštola Pavla - oni opustili dům Boží, kterým je církev živého Boha, sloup a základ pravdy, mimo níž není spásy. Oni tedy nevěrně opustili svou duchovní matku, která je při křtu vzala do své náruče, od níž pili mléko pravé víry, živili se pokrmem slova Božího, svatými svátostmi posvěcovala a sílila, nejsvětější obětí je smiřovala s Bohem, jim nic jiného než dobro, samé dobro prokazovala. Ano, oni opustili pramen milosti, jedinou cestu spásy! Jak nemám jako biskup plakat v srdci nad takovým zaslepením! Ne kvůli církvi, ale kvůli nim! Církev možná ztratila několik členů, ale odpadlíci ztratili onu cennou perlu evangelia, jejíž pomocí si vykoupí nebeské království, neboť co pomůže člověku, když získá celý svět, ale utrpí škody na duši? - praví Pán. Katolická církev nepočítá své členy, ale váží je na váze soudu, a pán, kterému otec soud předal, rozhodne, kdo budou na této váze shledáni příliš lehkými.

Milovaní v Pánu, vezměte si z těchto odpadů uzdravující poučení, totiž: pravá víra je světlem z nebe! Proste, proste denně, aby nepřítel Boha, náš protivník, nikomu nezhasil světlo! Pravá víra je nezaslouženým darem Božím! Bděte, modlete se,

starejte se, aby jí nikdo z vašich rukou nevyrvál, držte pevně, co jste dostali, aby vám nikdo vaší Korunu neuloupil. Nedejte ďáblu prostor. Bůh nestrpí, aby byl vysmíván, jednejte opatrně, dny jsou zlé a špatné, mnoho falešných proroků obchází světem, jejich prací je odvésti lidi od pravdy a přivést k pohádkám omylů a lží. Proto

pag.5

nevěřte každému duchu, ale vyzkoušejte duchy, zda jejich učení je od Boha, zda obstojí na zkušebním kameni učení. Pravá církev Kristova, neboť kdo neposlouchá církev, je jako pohan nebo veřejný hříšník, který nemá účast na společenství svatých.

Tak zní řeč Pána a jeho sv. apoštolů. A nyní, v Pánu milí, poté co jsem vás ze své pastýřské povinnosti poučil, napomenul a varoval, vyzývám vás a prosím vás v Pánu, abyste měli křesťanský soucit s odpadlíky, kteří jsou dětmi neštěstí, neboť jsou vskutku ve velké míře potřebni našeho soucitu. Jak ale můžete a máte svůj soucit s nimi dokázat a potvrdit?

Doporučuji je vaší křesťanské lásce pro Boží vůli, která přichází hledat a zachránit, co bylo ztraceno. Neodnímejte jim lásku, která je poutem dokonalosti, která je znamením pravého katolického křesťana. Skrze

str. 7

křesťanskou lásku, která odplácí zlo dobrem, shromazďujte žhavé uhlí na svých hlavách, jak apoštol napomíná, abyste získali jejich srdce pro Krista. Protože ale všechno dobré přichází jen od Boha, doporučuji vám také vaše modlitby. Ano modlete se denně se mnou k Bohu, našemu spasiteli, neboť on chce, aby všichni lidé byli spaseni a došli k poznání pravdy. Modlete se za ně, aby Bůh na přímluvy sv. bohorodičky sňal pásku z jejich očí, osvítil je a ovládl, aby poznali nebeskou pravdu, dosáhli pokory srdce, znovu se vrátili ke sv. katolické církvi a mohli dojít spasení.

Nezapomeňte konečně ve svých modlitbách ani na mě, abych slovem a příkladem v trpělivosti a moudrosti mohl vést věřící stádo a jejich pastýře na správné cestě pravého spasení k věčnému životu.

K tomu požehnej mě i vám trojjediný Bůh otec, syn i duch svatý, amen!

Z mého biskupského sídla v Litoměřicích, 28. prosince 1850

Augustin Bartholomeus,

v.r.

pag.6

Když v těch bláznivých časech v roce 1848 a po něm kvetly národní gardy a hospody nikdy nebyly prázdné, chodívali někteří z Rádla do Dlouhých Mostů, aby v tamních hostincích, hojně navštěvovaných domácími i přespolními, jmenovitě v tzv. „Loterii“ u Ehrlicha brali osvícení. Ti také utvořili v Rádle Konventek, kde se četly špatné, jmenovaným Ehrlichem půjčované knihy a církev a vláda a zvláště „popové“ byli hrdinsky tupeni a to tak, že moudřejší ženy to už nechtěly slýchat a stěžovaly si tady na faře. Tito muži a chlapci z konventku popichovali také proti rychnovským duchovním, kteří obětavě konali služby boží v neděli v Rádle a na jejich schůzi koncem roku 1851 bylo jednomyslně vyřčeno: „Nepotřebujeme tady žádné bohoslužby!“

Sotva ale zazněl tento výrok, už se celá obec jako jeden muž postavila proti a ve svatém rozhořčení se vyjádřila: „Nechceme jen vlastní bohoslužby, ale i vlastního faráře!“ Z toho se vytvořil vlastní výbor, který tvořili Josef Demuth, sedlák z č. 109, Franz Wenzel Lang, sedlák z č. 106, a Augustin Hübner, obchodník přízí z č. 96 a podnikli v zájmu zřízení vlastní fary v Rádle subskripci, která v prvních dnech vynesla už 1400 zl. Dne 26. ledna 1851 odebrala se deputace z Rádla do Litoměřic k veledůstojnému p. biskupovi. Byla přijata velmi přátelsky a milostivě a nebyla jí vzata naděje. 5. srpna 1851 se pak konalo komisionální ohledně potřeby a proveditelnosti rádelské fary.

str. 8

pag. 7

Dne 2. září došlo zamítavé konsistoriální rozhodnutí

Libereckému vikariátnímu úřadu

Č.j. 4280

C.k. krajská vláda v České Lípě dne 24. srpna t.r. č. 5681 dala následující výnos na vědomí okresnímu hejtmanství v Liberci:

„Příloženým přípisem z 26. ledna 1851 obec Rádlo požádala biskupskou konsistoř o samostatnou duchovní správu v obci Rádlo, načež okresní úřad s souhlase s biskupským vikariátem v Liberci podnikl potřebná šetření, jejichž výsledek je následující:

V obci Rádlo, přifařené k Rychnovu a vzdálené $\frac{3}{4}$ hodiny je filiální kostel, kde každou neděli a svátek konají duchovní z Rychnova služby boží, které ale mohou pojmout jen 140, nanejvýš 200 lidí, zatímco obyvatel je 1700 duší, takže rozšíření stavby se dá očekávat tím jistěji, že se nachází jen v průměrném stavebním stavu; je krytá šindelem a nutné je zvýšení zdi, vnitřní vydláždění a podzemní stavba kanálu. Druhá, mnohem důležitější a rozšiřovací stavba se jeví u tamní školní budovy, neboť prostor pro více než 200 dětí sotva obsahuje 9 čtver. sáhů.

Kromě těchto staveb, jejichž náklady přiškolení a přifaření obyvatelé částečně uhrazují, bylo by v případě povolení zřízení duchovní stanice potřeba najmout obytnou budovu pro lokalistu až po postavení vlastní budovy, počínaje nákupem stavebního místa a novostavby, konečně nákupem pozemku na hřbitov a postavení obvodní zdi a márnice, neboť patronátní úřad se vyjádřil, že nepřevzme ani patronát této lokálie, kostela a školy – v případě

pag. 8

povolení vlastní duchovní stanice - ani k tomu nijak nepřispěje, církevní jmění je ale nevýznamné a náboženský fond - vzhledem na nařízení c.k. min. kultu dekretem z 5. ledna t.r. č. 127 o nejvyšší úspornosti při stavbách - nanejvýš se může převzít jen placení kongruy pro nového lokalistu.

Při tomto stavu věcí c.k. místodržitelství podle sl. dekretu z 13./12. tohoto měsíce č. 17887 není rozhodnuto, navrhnout c.k. min. kultu zřízení lokálie, pročež c.k. okresní hejtmanství bylo odkázáno, aby této obci poukázalo na nutnost oprav stávajícího kostela a budovy školy a odkázalo ji k trpělivosti, aby podle schopností předsevzala stavbu budovy pro lokalistu,

str. 9

ustavení hřbitova, a zřídila patronátní poměry.

Biskupský vikariátní úřad se žádá, aby o tom o vyrozuměl rychnovského faráře.

Litoměřice, biskupská konsistoř, 2. září 1852

Wenzl Kara, v.r., předseda

Philipp Degel, v.r. kons.rada a řed. kanceláře

Protože tímto výnosem nebyly všechny naděje zrovna zhatěny, odvážili se rádelští nového podání biskupské konsistoři v Litoměřicích, požadovali nyní jen vyčleněného kaplana a na základě subskripce z r. 1850 učinili nabídku k částečnému vydržování nového duchovního z vlastních prostředků, dostali ale na své podání pro ten čas zamítavou odpověď.

Liberecký biskupský vikariát

Č.j. 1891

Obec Rádlo, rychnovská farnost, zde požádal o vyčlenění kaplana pro jejich kostel. Této obci jest dodati následující vyřízení:

pag 9.

Biskupská konsistoř je o nutnosti přesvědčena, že pro církevní potřeby Rádla by mělo se dbát na ustavení vlastního kaplana, rovněž hodnotí zbožnou horlivost a bohumilnou obětavost této obce s vděčným uznáním a už z tohoto dvojitého důvodu by ráda vyšla vstříc přání a prosbě, pokud by jeho zajištění bylo jen v oblasti možností.

Protože, bez ohledu na ustavení duchovního v Rádle u mateřské fary Rychnov by museli být obsazeni 2 kaplani (?) tak tato obec nemůže počítat s ulehčením břemene z mateřského obročí a tak by, kromě zvětšení kostela a školy, zřízení odpovídajícího bydlení pro duchovního a ohrazení hřbitova, musela počítat také s vydržováním nového duchovního, což při současné drahotě všech životních potřeb by ročně obnášelo na 400 zl. jež by museli převzít s tím by na sebe uvalili břemeno, jež by při delším trvání mohlo se stát nesnesitelným, neboť se nedá očekávat, že by náboženský fond převzal část tohoto břemene, jak je vidět z obdržení rozhodnutí c.k. místodržitelství z 13. ledna 1852, č. 17887.

Ostatně se zbožné obci dává ujištění, že jakmile se okolnosti příznivěji upraví, čemuž se dá věřit, že se tam bez prodlení ustaví duchovní správce, biskupská konsistoř k tomu nabídne přátelskou ruku.

str. 10

Toto zdejší ujištění by chtělo pro přítomnost tuto náboženskou křesťanskou obec v její mysli uklidnit a zároveň podnítit, aby možnými obětmi dále pokračovala, že toto ujištění brzy dojde naplnění.

Litoměřice, bisk.konsistoř 30. dubna 1853

Wenzel Kara, v.r..předseda

Philipp Degel, v.r. řed. Kanceláře

pag.10

Aby dospěli blíže k cíli, získala obec Rádlo v r. 1853 několik strychů polí pro budoucí hřbitov a v r. 1856 podnikla menší opravy střechy a zadního štítu školní budovy, pak na věži s křížem na kapli, vše vlastním nákladem - ostatně stojí zřízení vlastní fary v Rádle za dnešních poměrů ještě daleko, když zvláště v ohledu obsluhy ze strany rychnovských duchovních, kterému se těší, nejeví se vůbec nutným. Obec, kterou kdysi p. farář Neuber pojmenoval svým pšeničným polem, je od té doby velice zchudlá, a ti staří patrioti vymírají jeden po druhém. Budiž zde také poznamenáno, že Rádlo se od roku 1851 už mnohokrát ucházelo o vlastní faru, což dobrému p. faráři Neuberovi přinášelo nemalé starosti. Než časy se změnily. Nyní rychnovský farář, pokud by mu zůstal kooperátor, nic by neztratil odpadnutím Rádla,

spíše by získal, neboť by pak nepotřeboval kaplana, jehož zaopatření a plat stojí víc, než vynáší rádelská štola.

Zatímco administrátor d.p. Karel Roessler byl zaměstnán nutnými výdaji na opravu rychnovského farního kostela, byl překvapen návštěvou pána, který se ohlásil jako nový farář v Rychnově. Byl to pan páter Alois Schalk, dosavadní farář v Bozkově, kterého presentovala jeho jasnost kníže Kamil z Rohanů dne 11. září jako faráře v Rychnově. Zde následuje jeho sine ira et studio {bez předsudků a náklonnosti} zpracované curriculum vitae:

P. Alois Schalk se narodil 1. prosince 1810 v Hořeněvsi u Smiřic v královéhradeckém kraji jako syn c.k. hospodářského úředníka, který si dělal nárok na predikát „von Dobisch“. Poté co ukončil studia v Praze, vstoupil do řádu redemptoristů a byl 28. července 1833 vysvěcen na kněze.

pag.11

Jako člen řádu byl na misii v Tyrolích, a protože uměl dokonale francouzsky, byl použit i v Belgii. Po vystoupení z řádu se odebral do Prahy, kde byl zpočátku jako soukromník a později tam pomáhal jako duchovní. V této době okolo r. 1838 a 1839 obrátil na sebe pozornost pražanů svými postními kázáními a vzbudil velkou sensaci. Očiti svědkové

str. 11

vyprávějí, jak kostely, v nichž kázal, nemohly pojmout množství posluchačů, jak kostelní lavice byly hodiny před začátkem kázání obsazeny, a jak zejména ten bohatší svět se zajímal o nadšeného kazatele. A skutečně, jeho mladistvé výrazné vzezření, jeho energický způsob mluvy, jeho plný, znějící hlas, jeho nepopiratelně neobyčejné řečnické nadání dávalo jeho přednesu něco, co jeho posluchače muselo mocně uchvátit a upoutat. Za takových okolností se nemohlo stát jinak, než že zajímavý muž i jinak zvyklý na jednání a navyklý tónu vyšších kruhů, se stal celebritou, které se otevřely vyšší kruhy. Na podpoře z této strany mladému snaživému duchovnímu nechybělo nic, na druhé straně se zdálo, že jeho styky a proudy, do nichž on, aniž by snad sám věděl jak, se dostal, ho nutily k nevyhnutelné povinnosti žít na vysoké noze a vést skvělou domácnost, a aby tomu dostal, přijímal závazky, jejichž výše při pokračující přízni štěstěny mu měla nahánět strach.

V této době přišel P. Schalk k vládnoucí paní kněžně Bertě z Rohanů jako domácí abbé, a protože ona brzy zemřela, a zároveň se uvolnilo místo faráře na faře v Bozkově na knížecím rohanském patronátu, bylo mu nabídnuto. Uváživ, že nálada v Praze z jedné jisté strany

pag.12

mu začala být méně příznivá, a v doufání, že venkovský farář zvláště na poutním místě mu nabízí bezstarostné, snad dokonce skvělé postavení, přijal P. Schalk nabídku a přesídlil na Bozkov, s vlastní equipáží a 3 sloužícími, mezi nimi i komorníkem, neboť nové farní hospodářství mělo se stát duchovním vzorovým hospodářstvím, a proto se tam nevyskytovala žádná ženská obsluha.

Už dříve plánovaná stavba bozkovské fary byla konečně podniknuta, oltáře v poutním kostele ozdobeny, opatřeny nové varhany, pochopitelně aniž by se vědělo, kdo tyto kostelní stavby zaplatí. K povznesení poutního místa a k lepší obsluze farnosti zdál se faráři Schalkovi nutným druhý kaplan, který také skutečně byl povolen. Dobří bozkovští se divili nikdy nevidané nádheře a mysleli na

nevyčerpatelný pramen, který je jejich faráři k dispozici. Jen ti, kteří jasněji viděli, a byli lépe informováni mínili, že takové vzorové hospodářství nemůže při příjmech bozkovské farnosti dlouho vydržet. A bohužel se nemýlili.

Sotva uplynuly 2 – 3 roky, byla equipáž prodána, mužské služebnictvo propuštěno, nejen druhý kaplan, ale dlouhou dobu i od nepaměti fundovaný propuštěn, takže na celou farnost zůstal farář sám, neboť očekávaná velká procesí nepřišla a věřitelé z blízka i z dále se hlásili a dělali dokonce soudní kroky. Tyto smutné poměry nezlomily ducha p. faráře Schalka ale podnítily ho jen k tomu, aby se geniálními prostředky znovu propracoval

str. 12

nahoru, které přirozeně nevedly k touženému cíli. Tak koupil v Bozkově selské hospodářství, sousedící s farou, parceloval je a prodával je jako stavební pozemky, protože ale nemohl dodržet platební termíny, musel se opět vzdát. Jindy zase zasel na všech farních pozemcích lněné semeno. Naštěstí se len vydařil, ale hospodáři nemohli takový

pag. 13

způsob hospodaření schvalovat. Později se vrhl na spisovatelskou dráhu a vydal mnoho modlitebních knížek pro různé stavy, jednu i pro vojsko, která mu přinesla čestnou medaili ruského cara Mikuláše I. Ale ani tyto prameny příjmů nebyly dostačující. Mezi jiným pojal také záměr, jít do Paříže na uvolněnou faru pro tamní Němce, odejel skutečně, opatřen nepatrnými prostředky, do Paříže, aby se osobně představil. Ale ani tento plán nevyšel. Nakonec se spolehl na soukromničení, přijal několik dětí, které učil německy. Ale nic nepomáhalo. Zadluženost byla čím dál větší, věřitelé čím dál neumlčitelnější, a když dokonce nechtěli ani uvěřovat nejnutnější životní potřeby, nastal čas, kdy P. Schalk se v Bozkově znemožnil. Ale odvážnému štěstí přeje!

Když byla nouze nejvyšší, uvolnila se rychnovská fara. Přirozeně by žádný farář nešel z Bozkova do Rychnova, ale farář Schalk musel za každou cenu hledat jiné místo. Přitom si vzpomněl, že Rychnov má v dobrém stavu farní pozemky ve vlastní režii, a rozhodl se udělat skvělý obchod. Požádal pak vedle p. administrátora P. Rösslera o rychnovské obročí a dostal je. Že by zde zůstal dlouho, na to nemyslel, mělo to tvořit jen přechod k něčemu lepšímu. A tak začal tu hospodařit jako procházející vojsko. První dny zde skýtaly mnoho potěšujícího, bylo zrovna po žních a dělení úrody mezi předchůdce interkalár a následníka, se konalo pod vedením administrátora P. Karla Rösslera.

pag. 14

Jak z potvrzenky příjmu, zde uchovávané a P. Schalkem vlastnoručně podepsané vyplývá, obdržel týž jako podíl ze zákonné třetiny:

16 strychů jarního a ozimého žita	po 12 zl.....	192 zl.
19 str. ovsa	po 6 zl	114 zl.
16 sudů jablek (po odečtu nákl na sklizeň 50zl 12 kr		. 25 zl 48 kr.
na výnosu z licitace za jetel a úhor		106 zl.
(k tomu připadající žitná a ovesná sláma, jako ekvivalent		
za sklizňové náklady	dohromady	432 zl. 48 kr. .

str. 13

Dále z luk:

70 9/10 centnýřů sena po 3 zl. 20 kr.

(po odečtu nákl. na sklizeň 51zl.11kr) 185 zl 20 kr

51 2 cent. otavy po 2 zl. 30 kr. (po odečtu nákl. na skl. 42 zl. 14 kr.) 85 zl 16 kr

dohromady 270 zl.36kr

tedy celkem suma 703 zl. 24 kr. víd. měny neboli 128 zl. 21 ½ kr. konv. měny, čímž on, pokud se týče luk, byl kryt do sv. Jiří 1852, co do polí do sv. Jakuba 1852.

Ale jakpak to mohlo stačit! Tady musela být lepší rada. Jaká? S tím byl P. Schalk hned hotov. 5. října 1851, tedy 4 týdny po svém příchodu, propachtoval všechny farní pozemky na 6 let, v dobrém stavu jsoucí pole za roční činži 387 zl 45 kr konv. m. a louky za 180 zl. 29kr. konv.m. ročně a nechal si nájem – sumu 568 zl. 14 ker. konv. m. najednou zaplatit v hotovosti - tak vykouznil (s připočítáním shora zmíněných 295 zl. 21 kr. konv.m.) v prvních týdnech svého pobytu na faře z farního majetku sumu 849 zl 35 ½ kr. konv.m.

Předplacení se pochopitelně stalo bez povolení, neboť ani konsistoř, ani patronátní úřad, ani sl. vikariátní úřad, ani žádný jiný úřad nebyli s tím seznámeni a ta t.zv. pachtovní smlouva byla jednoduše sepsána bez kolku a ani pachtýřem ani majitelem nebyla podepsána, neboť k čemu by byly faráři Schalkovi takové formality? Teprve když uplynul rok, 5. října 1852 a s ním přišel i den nového placení a 36 až 40 nájemců se zarazilo, neboť se mluvilo o tom, že P. Schalk bude přeložen do Lomnice, a zdráhali se zaplatit roční nájemné

pag. 15

poslal nájemní smlouvu do Liberce na vikariát, aby pachtýři uvěřili, že podpisem vikáře bude kontrakt plně platný a oni se nebudou muset ptát. Bez falše a tajeň, pln šlechetnosti, jak už byl, podepsal vikář p. P. Gahler kontrakt, aniž by tušil něco zlého. Když dosáhl podpisu, P. Schalk nechal nyní podepsat pachtýře a pak i sám se podepsal a vzal si 568 zl. 14 kr. z rukou pachtýřů a odešel, poté co si vypůjčil menší obnosy od svých kaplanů, a na den sv. Štěpána rozloučil se se svými milými rychnovskými a 5. ledna 1853 odešel, jsa dobré mysli, do Lomnice.

Jelikož P. Schalk byl 31. prosince confirmován na faru v Lomnici a tady byl jen 1 rok a 2/3 měsíců v držení zdejšího obročí a hned po svém příchodu obdržel z farního majetku 281zl 21 ½ kr., 5. října 1851 568 zl. 14 kr a 5. října 1852 opět 568 zl 14 kr, dohromady tedy 1417 zl 49 ½ kr. konv. m. zatímco jemu (neboť hned po svém příchodu in natura co se polí týče byl uspokojen do sv. Jakuba 1852 a co do luk do Jiřího 1852)

str. 14

od obdržených dvou ročních pachtů náležel jen výnos polí za 159 dní 168 zl. 54 kr. a výnos luk za 251 dnů 124 zl. 6 kr., z toho plyne, že částečně interkaláru, částečně nástupci patřící sumu 843 zl 28 kr. konv. m. neboli jinými slovy užitek z luk rychnovského obročí do Jiřího 1854 a užitek z polí do Jakuba 1854, si vzal sebou. To ale P. Schalk asi nepočítal, neboť “s čísly“ neměl rád co do činění.

Od roku 1848 nastal úbytek přihlášek k duchovnímu stavu a předpokládaný nedostatek kněží pohnul nejdůstojnější episkopát, aby si povšiml nařízení sv. tridentského koncilu a vážně se zabýval zřízením chlapeckého semináře.

Také náš nejvyšší, o prospěch sv. církve a duchovní zdraví zvláště svých diecézníků neúnavně se starající p. ordinář pojal - a to jako první z českých biskupů - rozhodnutí, vyvolat v život chlapecký seminář a našel v císaři Ferdinandovi I. zbožném a dobrotivém, podporovatele tohoto podniku. Na podzim 1851 byl ústav v císařském zámku v Polici otevřen a jeho vedení svěřeno důst. pánům Jesuitům - a tak jezuitský řád, který kdysi v naší krajině tak vzkvétal a tak blahodárně působil, a také o rychnovskou faru se zasloužil misiemi a výpomocí v duchovní správě, našel se zase v Čechách a právě v Litoměřické diecézi a bude dobře, neboť mu bylo postupně, na podzim r. 1853 vyklizeno jejich bývalé v působišťě v Bohosudově. Při této zprávě chci z doby zrušení tohoto řádu papežem Klementem XIV. nenechat nepovšimnut méně známý epitaf, a uvádím ho tu, abych ho uchránil před zapomenutím.

Epitaf na zánik Tovaryšstva Ježíšova
Leželo jsi mrtvo !

Ať je skryto tovaryšstvo Ježíšovo!
Papež řekl, že tě vykoření
co jsi udělalo? či jsi lidi podvedlo?
truchlí od tebe vyrvaní tebou obrácení
Zda jsi bránilo dávat daně císaři
peněžní daň,
co je císařovo, dávalo jsi císaři
daň duší, co je boží, dalo jsi
a obojí co nejhojněji.
Neřekl-li jsi: zničím tento chrám?
chrámy zbudované k závisti a zištnosti
skvěle jsi ozdobilo;
skvělejší nebyly postaveny
k závisti až k podsvětí jsi uhladilo
pyšné jsi bylo?
i když nejméně jsem řekl, nejnepatrnější zanikající budeš milovat
bohaté jsi bylo?
ziskem duší

pomíjivé poklady ruce chudých každodenně
přinášely k nebesům. Zištnost?
Jestliže prozíravě konat je zištnost? Bylo jsi zištné
Nepokoj?
leda s nezbožnými, s kterými mír není
mír jsi odmítlo
cizí v okovech míru jsi obepínalo
rovněž objetí tvoje pohrdaným
rozumělo jsi vysoko?
leda k střídmosti!
Dříve, než začneš učit
co učiníš, učíš?
fakta a vybrané doktriny

To jsi udělalo?
A co dále dělati můžeš?
Tehdy běda! leželo jsi mrtvo!
Kdo uvěří že můžeš stát
když tě klesnout vybrali
devatenáct papežů tě chválilo
od jednoho zavrženo jsi bez obvinění
ozdobila jsi církve
službu konajícím opurpurovaným otcům
církve pastýřům
triumfujícím božím tehdy mučedníkům
tehdy zpovědníkům /mučedníkům /vyznavačům
síně knížat: svatým konciliářům
chrámy: kazatelům a svatým soudcům
lycea: přednášejícím doktorům
knihovnám: nejerudovanější spisy
veškerému světu slávu jména tvého
jsi naplnilo
pro bližence, kterým zůstalo jsi
také aby umírající rovněž umírajícího
přesvědčíš tovaryšstvo.Ježíšovo

pag.18

Nemůžeš zemřít dříve
než za dvě století
věku naplníš v zemích Krista
slunci podobná
Kdo ne znenadání zabije svět
zvolna vypouštělo jsi ducha v mnoha královstvích
přece všem jsi nepřikázalo přestat
velkých se zbavíš
Je zvykem rozdělení oblouky uzavřít
Srdce tvé hradu andělů uzavřeno. Co?
jestliže ti nebylo velké a andělské
přece jsi bylo zavrženo, nevinnost napodobovat ohlašuje
Jen jednomu se divím? Zda tovaryšstvo zapomenuté
letní přes třídní ohně vyzdobí Lusitanie
neboť poslední prvním at' odpovídají
je potřebné
dává ona ohňům zlým
zatímco tě začíná pronásledovat
a sobě také oheň zaslouží
zatímco přestáváš dává ti po třech dnech
pohřební pompy hrdinů se konají tři dny
také,zatímco tě chce odsoudit, tě ctí!

str.16

začíná budovat pohřební ohně
zámožné krajiny mnohé pro tebe v tryzně slzí
jejich pohřební ohně jsou buď pošetilé nebo pošetilých

snadno budeš uhašen – odpočívej tedy!
zatímco tvůj osud je skončen
také zatímco jsi souzeno odpočívej slavně
neboť bez viny trestáno
bez soudu odsouzeno
leželo jsi mrtvo
a také až do konce
zaplatilo jsi vše
také své zaplat' a ať je viditelný zánik

pag. 19

Ad
M * D * G.
{K větší slávě Boží}
+ + +
Ty poutníče
na paměť zaniklého tovaryšstva
pokud nemůžeš spolutrpět
posmívat se přestaň
nevíš
jaký pod tím popelem se skrývá Fénix!

Když bylo říšským sněmem slíbené vyvázání gruntů potvrzeno slavnou vládou, nyní většina obcí a také mnozí šlechtici spospíchali, aby desátky a deputáty, které dosud byli povinni dávat církvi a farám, školám a chudinským ústavům, mohli zrušit. Tehdy pojal náš milostivý patron, nejjasnější kníže Kamil z Rohanů skutečně velkomyslné a velkodušné rozhodnutí naturální dávky, zajištěné nadacemi pro benefícia svého patronátu neodnímat, (oběť, která obnáší ročně 8000 zl k.m.) a vyslovil svou vůli následujícím přípisem zaslaným veledůst. biskup. ordinariátu 6. prosince 1851:

Veledůstojný biskupský ordinariáte!

Č. 1238 CK.

Na základě sdělení mého vrchního ředitele panství a centrální kanceláře, jmenovitě mého dvorního rady Jany Jansy a panského rady Jana Čecha z 1. a 6. prosince 1851 č. 1232 a zprávy, týkající se vykoupení naturálních požitků kostelům a farám, které nebudou v důsledku zákona o desátcích jako alikvotní část na výnosech pozemků v plodinách, ale jako neměnná dávka odváděny kostelu a faře, a které zákonem ze 7. září 1848 nebyly zrušeny,

pag.20

ale § 6 patentu ze 4. dubna 1849 označeny za vykupitelné a jejich výkup ponechán na dobrovolném přivolení nebo požadavku buď oprávněných nebo povinných: rozhodl jsem se – v hlubokém uvážení církevní situace a oprávněném zhodnocení těžkého a svatého poslání církve - neodpírat nic církvi a zároveň učinit zadost zbožné vůli fundátorů a uctít ji tím, že naturální dávky podle nadací v pivu, dřevu a obilí kostelům a farám mého někdejšího panství Svijany, Jílové, Český Dub, Sedmi vsí, Starý Dub a Semily,

str.17

pokud se na ně vztahuje právo na zbožné nadace a plnění v důsledku nadační listiny na mně může být právně požadováno, nemají být zrušeny.

Tím, že sděluji nejdůstojnějšimu biskupskému ordinariátu svou vůli, zamýšlím tím vzdát hold svým zásadám, které ostatně také slibují dodržovat posvátnost a neporušitelnost smluv a připojuji zbožné přání, aby Vaše biskupská milost zavázala příslušné farní beneficianty

pag.21

aby k stanovenému zámyslu fundátora, jehož nadace zůstává nezměněna, připojili i úmysl za spásu mých milých v Pánu zesnulých nejjasnějších příslušníků jakož i jejich památku oslavili odsloužením mše svaté.

Na zámku Sychrov, 6. prosince 1851

Kamil kníže Rohan v.r.

vévoda z Bouillonu a Montbazonu

Že velikost přinesené, skutečně knížecí oběti, bez které mnohá deputátní beneficia, např. Loukovec, by byly zcela zruinovány, došla u veškerého patronátního duchovenstva zaslouženého uznání, tím více, že každému bylo známo, jak mnoho nejjasnější kníže jako oprávněný ztrácí a že všichni se cítili zavázáni díkem, není snad třeba zmiňovat.

Aby propůjčili svým pocitům výraz, byla sestavena děkovná adresa, redigovaná bývalým libereckým vikářem, tehdejším farářem z Lomnice D.P. Janem Bažantem, vším patronátním duchovenstvem podepsána a jeho knížecí jasnosti předána na jaře r. 1852 v Praze deputací, kterou tvořili pánové P. Jan Pažant, P. Josef Hofrichter, vikariátní sekretář a farář v Hodkovicích, P. Josef Charousek koadjutor libereckého vikáře a děkan v České Lípě. Zároveň došlo k ujednání, že pro následující ++ členy nejjasnější knížecí rodiny, a sice pokud možno ve výroční den jejich úmrtí, ve všech příslušných patronátních kostelech na

str. 18

věčné časy každoročně tichou oznámenou mši sv. odslouží a sice za:

pag.22

Ludvíka kn. Rohana	13 ledna
Kněžnu Bertu z Rohanů	22 února
Karla Ludvíka Kašpara z Rohan-Rochefort v měsíci březnu	
Karla kn. Rohana	24. dubna
Benjamina kn. Rohana	5. srpna
Kněžnu Charlottu Rohanovou	21. září
Viktora kn. Rohana	10. prosince

Tak by fundovaný deputát, pojištěný ovdovělou Marií Magdalenou hr. z Valdštejna, který od doby, kdy byl farářem Lišnerem zaznamenán v první pamětní knize na pag. 15, se během času poněkud pozměnil, a nyní už delší dobu sestává z 6 sudů 1 ½ vědra piva ze svijanského pivovaru, dále z 5 strychů žita, 1 ½ strychu pšenice, 1 ½ strychu ječmene, a ¾ strychu hrachu z jednoho z dvorů svijanského panství, byl za božího vedení znovu pojištěn. Ačkoliv daleká a svízelná doprava těchto naturálií vyžaduje určité náklady, jsou přece, poté co obce vplatily svůj desátek, velkým dobrodiním.

Kromě ve sv. 1. pag. 177 zmíněných předmětů byly v průběhu tohoto roku pro kostel opatřeny ještě 4 malé, velmi pěkně znějící oltářní zvonky, za 7 zl. 28 kr. víd.měny a pořízena malá oprava varhan za 24 zl. 59 kr. víd. m., obě na účet kostela, jak to vykazují kostelní účty za rok 1851

Rok 1852

od pag. 22 do pag. 40.

Jako charakteristický znak tohoto roku musíme označit rychnovské dolování uhlí, vyvolané farářem Schalkem, neboť ono zaměstnalo myslí zdejší obce na dlouhou dobu ve vysokém stupni a vzbudilo v obci i v okolí mnoho očekávání.

Už povrchní pohled dává tušit, že rychnovské údolí muselo být dříve zaříznuto mnohem hlouběji a teprve následujícími naplaveninami dostalo dnešní plochou podobu. Obě jeho strany jsou vytvořeny v různé době - to proti Jablonci je ze žuly jako prahory, pelkovičské vrchy naproti tomu sestávají z pískovcových skal, tedy z pozdější formace, mezi oběma je zaplavené údolí.

pag.23

Tyto naplaveniny mohou být příčinou, proč už ve dvacátých letech továrník Herzig z Nového Lesa {Proseč} v Pláních mezi domy č. 196 a 198 nechal kopat, aby byl tak šťastný a našel uhlí. Vyhloubil pomocnou šachtu asi 70 loktů hlubokou našel v ní naplavenou zem, mezi jiným v této hloubce ještě jeden lískový

str.19

oříšek se zvětralým jádrem, musel ale pro průnik vody vzdát pokračování práce.

Když farář Schalk několik dní po svém příjezdu nechal čistit stoku na louce, učinil pro sebe nový objev, že by se z farní louky mohla získávat rašelina, a snil o milionech cihel, které by musely vynést velikou roční rentu. Jeho předchůdci byl tento stav také znám, ale věděl lépe, že při nepatrné vrstvě rašeliny na farní louce případný užitek v žádném případě nepokryje náklady včetně škod, které z toho na farní louce vzniknou.

V létě 1852 byla louka napíchána a vyrobeno 100 000 borků. Jelikož rašelina byla velice smíchána s mnoha částicemi zeminy a borky proto měly jen malou cenu, nenacházely odbyt a tak bylo na podzim mnoho tisíc z nich ještě vlhkých uloženo na mlat ve farní stodole a do přístavků a p. P. Ullmann převzal záležitost, aby je v nastávající zimě prodal.

Ještě před začátkem získávání rašeliny, někdy na jaře, připadl P.Schalk na nápad prozkoumat spodek farní louky, zda by se tam našlo hnědé uhlí. S dřevěnou tyčí, na jejímž konci byla špička, se dal do díla. Že se s takovým nářadím dá málo pořídit, rozumí se samo sebou. Přece ale se dostal asi 12 stěviců hluboko a našel šedý a černý tučný lupek, pro hnědé uhlí dobré to znamení.

pag. 24

Když se stal známým tento výsledek a také okolnost, že v Rychnově tu a tam se našly na povrchu kusy uhlí, zajímali se někteří liberečtí majitelé továren na sukno o podnikání a uzavřeli s P. Schalkem pro něj velice lukrativní kontrakt, jímž odkoupili od něj jeho právo a založili společnost, která se energicky rozhodla pokračovat

v kutání. Tato společnost najala šichtmistra a havíře z okolí Karlových Varů, pod jejichž vedením kutání pokračovalo.

Vyhloubili pomocnou šachtu 17 loktů hlubokou od horního bodu poněkud stranou ke škole. Výsledek byl, v mnoha vrstvách železité kameny, v jejich blízkosti krásně zbarvený modře a červeně prostoupený lupek, na omak jako nejtučnější mýdlo, bez jakékoli příměsi písku, pak šedé a černé lupky smíšené s kusy uhlí velkými jako půl pěsti. Hluběji proniknout bránila pronikající voda, čemuž se nedalo zabránit, neboť nebyla výkonná pumpa. Bylo proto rozhodnuto kutat několik kroků dále na sever na konci farní louky proti poli.

Nyní se přišlo 63 loket hluboko. Počínaje 20 lokty nepřetržitě až do 40 loktů se nacházel pevný černý lupek s kusy uhlí, nakonec železný okr. Pro těžkosti v kutání se tady přestalo a šlo se na plánskou louku, která patřila obci. Zde se při kutání našel nejdříve bílý, pak černý lupek, nakonec beztvářá masa jako šňupavý tabák. Poté co bylo hloubeno do 33 loktů, liberecká společnost se rozešla.

str.20

pag.25

Někteří rychnovští obyvatelé, ve správném mínění, že uhlí je pro Rychnov životní otázkou, se dali dohromady, uzavřeli smlouvu s farářem, který mezitím opět získal právo kutat pro svou osobu, a ustavili akciovou společnost. Bylo vydáno 225 akcií po 5 zl. k.m. s pozdějším doplatkem 30 kr., zároveň utvořili výbor o 10 členech, jednatelem byl zvolen sekerník {Mühlbauer} Josef Preissler a kupec Ignác Maschke. 4 horníci, povolání z Jesenného, začali solidně hloubit velkou šachtu, která je dosud vidět na farní louce a došli až do hloubky 48 loktů. V hloubce 10-11 loktů se přišlo na černý lupek, smíšený s kusy uhlí, kterážto vrstva ve 36 loktech přestala a přešla ve zkamenělý šedý lupek, který měl překrásné otisky listů, vrstva byla asi 1 ½ lokte mocná. Později do 48 loktů černý lupek s otisky listů. V této hloubce se opět začalo kutat a došlo se ještě 15 loktů hluběji, kde byl opět modrý lupek a sice smíšený poněkud s pískem. Když se vyfáralo s oněmi kusy uhlí, nastal všeobecný jásot. Už se myslelo, že se narazilo na hledanou sloj. Při zprávě o tom přiběhl farář Schalk v rochetě se štolou, žehnal a vybízel hlasitě k modlitbě a díkůvzdání. Protože ale nadále při kutání se nacházel jen modrý pískovitý lupek místo uhlí, začalo se, aniž by se ztrácela naděje, ve velké šachtě v hloubce 30 loktů s bočními štolami proti Ignácově studni. Pronikli do dálky 30 loktů, ale pak začala pronikat voda, takže se postupně museli dát na útěk. Během 2 dnů byla šachta až do výšky 3 loktů naplněna vodou. To se stalo v začátku ledna 1853.

pag.26

Ve stejném čase, kdy byla hloubena velká šachta, začalo se také v Pláni v údolíčku, mezi dvěma pasekami, kde teče potok téměř přímo z jihu na sever. Tady se našla v hloubce 1 lokte krásná uhelná žíla, vypadající jako nejkompaktnější smolné uhlí a procházející šachtou v mocnosti 2 – 3 palce od severu k jihu. Pokračovalo se v šachtě až do 5 loktů, opustili ale místo kvůli nepohodlnosti práce a začali asi 20 kroků severně od ní. Zde se přišlo na vrstvu písku a vrstvu černého, tvrdého lupku, obě vrstvy stály na sebe kolmo a byly ostře ohraničeny. Po několika loktech hloubky se opustil kolmý směr, kutali bokem jižním směrem podle vrstvy lupku a obrátili se zase kolmo vzhůru. Zde byly nalezeny velké kusy uhlí ale v koleni, tvořeném dvojitým kolmým směrem přibývajícím voda nemohla být dobře odčerpávána a tak byla šachta v hloubce 17 loket opuštěna.

Takovým způsobem skončily první pokusy, když ve stejné době musela být opuštěna velká šachta na farní louce kvůli průniku vody. Členové společnosti z Rychnova prostavěli 1100 - 1200 zl.k.m.a mohli na nové podnikání myslet tím méně, když životní

str. 21

potřeby byly v oné době tísnivě drahé a každý podnik začal váznout.

Mezitím ale nebyly všechny naděje vzdány. Potřeba levnějšího topného materiálu byla velice naléhavá, než aby se nedělaly nové pokusy a tak se v létě roku 1854 (poté co p. Ferdinand Unger, velkoobchodník sklem z Hodkovic už na podzim 1853 v Plánském lese několik týdnů ovšem bez úspěchu kutal) ustavila nová společnost v Rychnově, která po vkladu 5 zl.k.m a týdenním příspěvku 30 kr.k.m. sehnala potřebné peníze. První starostí byl vrták s potřebnými železnými tyčemi. Stál 160 zl.k.m. Začalo se opět v Plánském lese a sice v blízkosti už dvakrát opuštěné šachty, leč poněkud východněji na návrší. Vrtalo se do hloubky 70 loktů

pag. 27

do samého černého lupku smíšeného s uhlím. Pak už se naráželo jen na samé kamení, což práci velmi ztěžovalo, než přece se došlo do hloubky 93 loktů, kam až vrták stačil. Odtud se šlo severně na konec paseky a vrtalo rovněž do 93 loktů. Tam se našla mimo jiného zelenavá zem, která po několika dnech na povrchu zbělela a jak náhodou přítomný znalec hornictví Konstantin von Novicki z Prahy mínil, měla být naplněna samými infusoriemi {nálevníky}, zbytek byla směs černého lupku s uhlím.

Nyní se opustily Pláně a začalo se na poli sedláka Leopolda Seibotha v Liščinách (tam kde je dnes projektována železnice). Také tady se našla masa černého lupku se stopami uhlí, mezitím i známky soli. V hloubce 48 loktů narazilo se zase na pevný kámen, který nebylo možné provrtat ani rozbít.

Pak se šlo dále dolů loukou, nacházel se zkamenělý černý lupek jako v šachtě na farní louce, a došlo se až na 53 loktů hloubky, kde se vrták odšrouboval od tyče a zůstal viset.

Pokusy podruhé ustaly, když tato druhá společnost, v níž se angažovali malíř Johann Hofrichter a sedlák z Liščin Franz Seiboth, spotřebovala 525 zl.k.m.

Mnohé nezdařené pokusy konečně odradily, i když se stále nacházeli někteří občané, kteří by kutali. Většina doufala, že levné uhlí přijde se železnicí, a mínila, že Rychnov má pod svou plánskou rašelinnou loukou poklad, který místy leží na povrchu a nebude dříve hledán, a myslí, že masově se vyskytující bílá hlína, která odedávna slouží k bílení, bude rozesílána do okolí a nechá se z ní dělat porcelán nižší kvality. Až by se našel levný topný materiál, měla by tu skutečně vyrůst továrna na hrnčířské zboží.

pag. 28

Nakonec budiž zde podotknuto, že P. Schalk se i v Lomnici zabýval hledáním uhlí, skutečně uhlí - i když malého obsahu - našel a byl šťastný, že mohl tento svůj důl prodat lomnickému továrníkovi Mastnému za 1600 zl.k.m.

str. 22

Tak jako jinde ve větších místech v sousedství vznikaly po r. 1848 pěvecké spolky, tak se utvořil v zimě 1850/51 také zde mezi malíři takový spolek, který z počátku měl za účel řádné večerní zábavy, jak dosud k nim mezi těmito lidmi docházelo. Vedle toho se ustavilo i ochotnické divadlo, většinou z členů pěveckého spolku, které tu a tam hrálo a ještě hraje ve prospěch místních chudých. Že výběr her v té době ne vždy byl úplně v pořádku, se dá myslit. Na vánoce 1850 se dávalo drama Johannes von Guttenberg, které při tehdejších dobových a místních souvislostech skutečně mohlo působit zhoubně. Když se o tom dozvěděl P.Schalk, měl proti pěveckému a ochotnickému spolku na sklonku roku z kazatelny tzv. Filipíku, která na dlouhou dobu rozrušila celou obec a myslí i těch dobře smýšlejících byly rozhořčeny, neboť se mínilo, že ta věc se mohla řešit v dobrém jiným způsobem. V tomto rozhořčení se daný kus ohlásil nanovo, pan P. Schalk zakázal - na rozdíl od obce - jeho uvedení a obrátil se – když pominul politický úřad - rovnou na veledůst. biskupskou konsistoř o pomoc. Obecní představený měl natolik taktu, že farní zákaz dodržel a představení zmařil. Následkem podání P.Schalka přišlo rozhodnutí konsistoře, datované 9. březnem.

pag. 29

Libereckému biskup. vikariátnímu úřadu

Č. 1186

Rychnovský farář P. Schalk se s ohledem na naléhavost kvůli uvedení divadelní hry „Johannes von Guttenberg aneb Vítězství pravdy nad předsudky“ tamním ochotnickým spolkem obrátil bezprostředně na biskupskou konsistoř o zakázání této hry.

Slavné Místodržitelské presidium na základě přípisu biskupské konsistoře ze 17. února t.r. č. 702 vydalo následující:

V podání ze dne 22. předch. měsíce č. 394, jehož přílohy vracíme zpět, mě všechny důvody daly podnět, abych další provedení hry „Johannes Guttenberg aneb vítězství pravdy nad předsudkem“ v Rychnově nepovolil. Okresní hejtmanství v Liberci zároveň dostává tento pokyn. Nemohu ale nechat nepovšimnuto, že místnímu duchovnímu správci podle nejvyššího nařízení ze 14. listopadu 1850 nepřísluší žádný úřední vliv na provedení divadelní hry, v kterémžto smyslu bisk. konsistoř nechť faráře v Rychnově náležitě poučí.

To jest faráři v Rychnově P. Aloisi Schalkovi dát na vědomí a vyrozumět o směrnicí týkající se připojené poznámky.

Litoměřice, bisk. konsistoř 9. března 1852

Wenzel Kara, v.r. předseda

Philipp Degel, v.r. kanc. rada a kanc. ředitel

str.23

Nakonec poznámka, že rychnovský mužský pěvecký sbor před místodržitelským potvrzením stanov teprve v r. 1853 byl více agilní než potom, a že při větším církevním vedení mohl více přispět k zvelebení bohoslužeb.

pag.30

Bolestný pohled na hrozící nebezpečí pro církev a společnost podnítil Jeho svatost papeže Pia IX. aby dne 21.listopadu 1851 vypsál veřejnou kajícnou pobožnost k vyprošení božské pomoci a milosti v celém katolickém světě a veledůstojné biskupy zplnomocnil, aby oznámili že v rámci určitého měsíce mají dokonalé

odpustky ti, kteří během této doby splní předepsané podmínky určené biskupem v apoštolském zplnomocnění a učiní zbožná díla v duchu pravého pokání.

Toto kající pobožnost byla, jako v celé diecézi také ve zdejší farnosti 28. února, v den před prvním postním pondělím započata a 28. března 1852, tj. na 5. postní neděli uzavřena. Farář Schalk se snažil zde ve farnosti zavést chvályhodný zvyk z misí a jiných šťastnějších farností, podle něž věřící podle stavu (ženatí muži, ženy, mládenci, panny) odděleně v určité dny v týdnu přicházeli k oltáři, aby přijali sv. přijímání a pokání. Nenašel ale mnoho ohlasu. Jak se ostatně v kraji, kde chudí dělníci záviseli na svých chlebozárcích, nedalo ani nic jiného čekat.

Jak první pamětní kniha na pag. 6 a 8 uvádí, patřily před r. 1624 k rychnovské farnosti také vsi Dalešice a Klíčnov, které ale, protože se vrátily ke katolické víře dříve než ostatní místa rychnovské farnosti, se oddělily od zdejšího patronátu, připadly katolické faře ve Bzí a zůstaly při ní, až byla zřízena fara v Šumberku, a byly k ní (spolu s velkou částí obce Kopanina, která odedávna vždy ke Bzí patřila) připojeny. Protože to ale pro Klíčnov a Kopaninu bylo nepohodlné posílat děti do školy v Šumberku nebo Dalešicích, nechali se kolem r. 1812 přiškolit k Pulečnému. Tak to zůstalo i za časů faráře Neubera.

pag.31

V roce 1850 rozhodly se ty dvě posledně jmenované obce požádat o přifaření k Rychnovu. Na jejich toho se týkající žádost bylo 23. května 1851 v Rychnově komisionální jednání, kterého se kromě polit. komisaře z libereckého c.k. okresního hejtmantství zúčastnil ještě liberecký vikář P. Josef Gahler, šumburský farář d.p. Josef Krupař a v zastoupení držkovského vikáře jablonecký farář d.p. Anton Miksch, kromě deputace z Klíčnova a Kopaniny. Komise vzhledem k tomu, že zejména v zimě je cesta z Klíčnova a Kopaniny do Šumberka nejmýš obtížná, se vyjádřila souhlasně a pro šumburského beneficienta

str. 24

a jeho kostel bylo zprostředkováno odškodněním za štolu z náboženského fondu, načež za necelý rok došlo slavné povolení k přefaření jmenovaných dvou vsí a první máj 1852 byl určen, kdy Klíčnov s 35 domy a Kopanina s 12 domy, dohromady asi 300 duší ze svazku s Šumberkem vystoupily.

Na to byl 12. květen 1852, tj. středa po 4. neděli velikonoční, stanoven jako den slavnostního přijetí klíčnovských a kopaninských do zdejší farnosti. Určeného dne přišlo procesí nových farníků do Rychnova před školu, kde byli přijati rychnovským duchovenstvem v čele s libereckým vikářem P. Josefem Gahlerem a uvedeni do kostela, kde byla sloužena velká mše svatá s kázáním. A tak katolicismus spojil to, co kdysi protestantismus rozdělil.

Na konec budiž poznamenáno, že Klíčnov a nově připadlý díl Kopaniny patřily dříve k panství Svijany, druhý díl Kopaniny, sestávající ze 6 domů, odedávna patřící k rychnovské faře, patřil k panství Český Dub - Frýdštejn.

Na volném místě před zdejším kostelem byly od nepaměti v jistých dnech prodávány potraviny a jiné zboží. Prodejci platili tzv. poplatek ze stánků, který od nepaměti

tvořil příjem kostela. Od r. 1797 je tento poplatek zapisován do kostelních účtů bez přerušení až do roku 1851 a obnášel v mnoha letech značnou sumu, např. r. 1835 = 31 zl. 19 kr. k.m., r. 1842 = 31 zl. 18 kr., r. 1846 = 28 zl. 56 kr. k.m.

V roce 1852 farář Schalk se rozhodl být velkomyslný k rychnovské obci a poplatek ze stánků jí z vlastní všemocnosti odstoupil. – Když já v roce 1853 jsem se stal farářem v Rychnově, hleděl jsem, jako přirozený zástupce církve jí protiprávně odňaté opět vrátit, vysvětlil jsem obecním představeným, že farář Schalk nemohl obci darovat něco, co mu nepatřilo, církev už 55 let to užívá atd. atd. Odpověděli mi, že kostel stojí na obecním pozemku, farář Schalk odstoupil rukouáním poplatků ze stánků obci a nejsou tím méně ochotni se na ně přeshlého práva vzdát, když obec bude peníze používat k údržbě a regulaci prostora u kostela, což bylo míněno zřejmě pro příští generace, neboť dodnes (po pěti letech) nepřivezli žádný kámen, ani se tam nekoplo, a za dešťů se dá před kostelem v bahně utonout tak jako dřív.

Když jsem uviděl, že soukromou cestou nic nepořídím, podal jsem 3. února 1854 podání sl. patronátnímu úřadu se žádostí, aby zastupoval právo kostela. Odtud bylo učiněno udání politickému úřadu, po dlouhém čekání se objevila v Rychnově komise c.k. okresního úřadu v Jablonci, aby záležitost prozkoumala a vyjádřila svůj názor. Přirozeně to nemohlo být nic jiného, než výrok

str. 25

ve prospěch kostela. Rychnovský starosta se nicméně ukázal, že není ani nakloněn mezitím vybrané poplatky ze stánků vydat, ani resignovat na jejich další vybírání, ale prohlásil, že to nechá na rozhodnutí vyššího úřadu.

pag. 33

Od tohoto komisionelního jednání uplynulo nyní opět 1½ roku, očekávané vyšší rozhodnutí na sebe stále nechá čekat a věc stojí tak, jak byla r. 1852. Ale nedosti na tom. Při podpisu kostelních účtů za rok 1856 jsem shledal, že jsem dodatečně v průběhu roku musel zaplatit náklady na komisi ve výši 11 zl. 30 kr. k.m., slovy jedenáct zlatých třicet krejcarů jsem musel vydat. Tak jsem při všem dobrém mínění, abych kostelu pomohl k jeho dobrému právu, nejen neuspěl, ale způsobil ještě větší škody.

Nezbylo mi nic jiného, než tuto prostou záležitost, s níž jsem dříve nechtěl veledůst. biskup. konsistoř obtěžovat, nyní, 7. dubna 1857 č. 95, jí dát na vědomí a poprosit, aby v milostivém zastoupení mého kostela byl týž uveden ve své staré právo (poté co od faráře Schalka, který by vlastně měl nahradit škodu, není nic k dostání) aby rychnovská obec byla nejen přidržena k tomu, aby vrátila právě vybrané poplatky, ale také nadále aby se poplatků zřekla.

Že tato záležitost prostoru před kostelem byla důkladně pojednána je tím důležitější, že z Hodkovic přes Rychnov do Jablonce projektovaná silnice vede přes prostor před kostelem a při záměru stávajícího vyvazení pozemků obec by připadající obnos k nové škodě kostela mohla nárokovat.

Co na mé podání učiní bisk. konsistoř, budu ve správném čase referovat.

Poté co na pag. 19 oznámené ohlášení týkající se vyvazení farních desátků ze strany obcí zdejší farnosti v zákonných termínech se stalo, sešla se v Jablonci říjnu 1852 vyvazovací komise pod vedením jistého N. Tschertnera. Při jednání o vyvazení obilí, které se mělo podle zákona počítat z průměrných cen za desetileté období 1836-1845, nabídly obce

pag. 34

dobrovolně beneficiantům za strych žita 6 zl. víd.m., které by měli obdržet. Kdyby se to nechalo při těchto nabídkách, byla by to pro beneficium ztráta mnohem menší, než by byla kdyby se cena obilí zvýšila na 6 zl 30 kr. v.m. ale od toho by se odečetla zákonná třetina, čímž by obnos za náhradu za strych žita klesl na 4 zl- 20 kr. v.m. neboli 1 zl.44 kr. k.m.(skutečně směšná cena) Když obce uslyšely, že za strych žita by měly faráři zaplatit jen 4 zl.20 kr. v.m..byly překvapeny, rozuměly ale své přednosti dobře. než aby se přiznaly k původní nabídce. Cena ovsa byla stanovena jako polovina ceny žita, tedy 2 zl. 10 kr.v.m. neboli 52 kr. k.m..

str. 26

Tak se utvořila roční vyvazovací renta za 17 strychů žita a 22 strychů ovsa . které od nepaměti rychnovské farní beneficium od přifařených obcí pobíralo a které nyní byly vyvazeny, za sumu 48 zl. 12 kr. k.m., které obce kapitalizovaly sumou 960 a několik zlatých a krejcarů.

Ke jmenovaným 39 strychům desátkového obilí přispívaly před vyvazením:

	žita	ovsa	
Rychnov	6 str. 1 věrt. 2 achtl	8 str. 1 věrtel	vyvazeno: 18 zl. 9 kr. k.m.
Rádlo	6 0 2 ½	7 0 2 ½ acht.	16 zl 20 ½ kr
Pulečný	4 1	5 3 2	12 zl 37 ½ kr
Svatý Kříž	čtyři mázy	čtyři mázy	39 ½ kr
Dobrá Voda	dva „	čtyři „	26 ½ kr
Celkem:	17 str. žita	22 str. ovsa	48 zl 12 ½ kr

Jelikož vyvazovací renta měla plynout teprve od 1. srpna 1853, bylo stanoveno, že desátky, které byly započteny po termínu sv. Jiří v srpnu 1852, budou naposled odvedeny v naturáliích, a tak pobral p. Schalk 12. listopadu poslední desátek, zatímco jeho nástupce za dobu od sv. Jiří 1853 do konce července 1853 vyšel zcela naprázdno, jako jedinou náhradu škody dostal oněch 4 zl. 12 ½ kr. k.m., které se do kapitalizace oněch 12 zl. k.m. započítaly, ale nebyly pojaty do kapitalizační sumy, která měla být zaokrouhlena kvůli zjednodušení účetnictví.

pag. 35

Roku 1853 došla vyvazovací obligace (která je uložena ve zdejším archivu) zní:

Č. 3212, lit A

960 zl.kon.m.

Vyvazovací dluhopis
království českého
na devětsetšedesát zlatých k.m.
které pokladna vyvazovacího fondu
faře v Rychnově (Reichenau) v okrese Jablonec

s pěti ze sta v konv. měně pololetně splatných
proti kvitanci zúročí a podle ustanovení nejvyššího
patronátu z 11. dubna 1851 zaplatí.

Praha, prvního srpna 1853 (padesát tři)

Obentraut v.r., Chalaupka v.r.

NB, Všechny vyvazovací dlužní úpisy jsou zaručeny celou říší a užívají všechny přednosti státních papírů. Jsou vhodné k založení chudinských, kuratelních, spořitelních, církevních fondů a nadačních kapitolů, jakož i k přijímání jako kauce a pokud se týče dosažení zálohy z c.k. privil. Rakouské národní banky, jsou rovny státním papírům.

Nejv. patent z 11. dubna 1851, paragraf 21

str. 27

Č. extr. :6294

Tento dluhopis je zapsán v kreditní a likvidační knize příslušné vyvazovací pokladny. .

Praha, 1. srpna 1853

U berního úřadu v Jablonci/ Mladá Boleslav za pokladnu vyvaz.pozemků

Praha 3. listopadu 1853 Wurtz v.r., Výplatce Polinka v.r.

Tím bylo okrájení beztak nikdy přesného benefícia dokončeno a zdejšímu duchovenstvu bylo také to poslední, co za své těžké a mnohé služby od svých farníků ještě dostalo, zkráceno. Neboť přede vším ostatním v pamětní knize díl I pag. 8-10 jsou vypočtena plnění, ke kterým se přifařené obce „na věčné časy“ (?) zavázaly jako: obdělávání farních polí zdarma, zdarma dovoz deputátního piva, placení loučného, sýrový peníz a koleda, o nichž už dávno předtím nebyla ani řeč. Odvody štolý nemohly za těchto stále rostoucích ztrát tyto nahradit, neboť pro zchudnutí farnosti rok od roku klesaly. Tak tomu bylo na konci roku 1852. Nástupce faráře Schalka měl ale nepřízeň doby a místních poměrů zakusit ještě ve větší míře.

Vyvazením desátků trátilo zdejší farní beneficium (neboť ve zdejší neschůdné horské krajině cena žita neklesala pod 6 zl. k.m.) při 17 stryších žita na 72 zl. 30 kr. k.m. a při 22 stryších ovsa na 35 zl. k.,m., tedy dohromady přibližně 107 zl. k.m. ročně. Kdežto pro přifařené nebylo vyvazení žádnou velkou úlevou, protože největší sedlák zdejší farnosti neodváděl ročně víc než věrtel žita a věrtel ovsa. Ostatně budiž poznamenáno, že rychnovské krajové obilí, jelikož se zde dbalo na čistotu osiva, ve srovnání s jinými místy bylo obvykle velmi dobré, odevzdávání desátků téměř bez nákladů, což je třeba zvláště vyzdvihnout, dovoz příjemci nebyl ponižující a zraňující. – Leč na co další bédování nad ztrátou, která jiné postihla ještě tvrději a dlouho učiněná zkušenost jen nanovo potvrdila, že přízeň této země je vrtkavá: k tomu bylo z vyšších míst příslušným beneficiantům přislíbeno jinak jim zprostředkovat náhradu. Doufejme tedy a mějme prozatím trpělivost.

pag. 37

Za časů faráře Neubera skýtala zdejší fara, obklopená mnoha ovocnými a jinými stromy příjemný, venkovský vzhled a byla jimi také chráněna před zdejšími prudkými větry. Tato okrasa a tato ochrana se zdála faráři Schalkovi nadbytečná a protože mu podíl

str.28

z na něj připadajícího farářem Neuberem zanechaného farního dříví k vytápění 4 kamen samozřejmě nemohl stačit, nechal na podzim 1851 všechny stromy v zahradě a na dvoře porazit na otop, což mu bylo všeobecně zazlíváno. A tak tu stála fara, holá a studená, jako prostitutka u cesty. Zato měl nástupce když už ne ovoce, tak alespoň světlo ze všech stran a vedle toho i příležitost, aby se mohl nerušeně věnovat své zálibě v pěstění stromů, což je přirozeně málo výnosné, neboť v drsném zdejších klimatu se jen těžko podaří vyvést strom a je třeba se o ně celoročně starat.

V roce 1852 se dostal farář Schalk v záležitosti otopu znovu do nesnáží, neboť mu patronátní úřad na naléhání svijanského lesního úřadu snížil užitek z farního lesa z 8 sáhů na 4. Tato nesnáž ale brzy zmizela vzhledem k očekávání právě odkrytého ložiska rašeliny na farní louce a zásob uhlí, které se každou chvíli očekávaly. Byly tady ještě ploty okolo zahrady, fošny ve stáji, prkna a krajinky na hambalkách a ve stodole, tam všude bylo dříví na topení nebo na použití v uhelní šachtě. No to by se měly shora zmíněné 4 sáhy dříví pozlatit a na zimu se spekulovalo s použitím staré šindele z kostelní střechy, která měla být nově pokryta.

pag.38

Na podzim 1852 dovolil si farář Schalk pozvat nejjasnějšího patrona pana knížete Kamila Rohana na rychnovské posvícení a on milostivě pozvání přijal, připojil ale přání, aby byl přijal bez pompy. Na svatého Václava přijel tedy milostivý patron kostela a školy v doprovodu pana dvorního rady Jansy a rady panství Čecha v jednom čtyřspřežním voze se 2 předjezdci do Rychnova, vystoupil před farou, byl tam farářem a početným shromážděným duchovenstvem přivítán, malou školačkou Agnes Maschke z Rychnova č. 119 jménem školní mládeže uctivě pozdraven a pak veden do kostela, na jehož prahu k němu promluvil liberecký vikář P. Josef Gahler několik slov. Nato následovalo kázání faráře Schalka a vikář Gahler celebrou mši svatou. Po skončení bohoslužeb odebral se nejjasnější patron znovu na faru, kde rychnovský starosta ho odprosila za události před 4 lety, popsané v pamětní knize I, fol.181 {šlo o snahu rychnovské Národní gardy v r. 1848 zatknout p. hraběte} a ujistil ho plnou oddaností. Hned nato nastoupila jeho jasnost cestu do Sychrova, když ještě předtím předala faráři Schalkovi 100 zl., aby je rozdělil mezi místní chudé.

Na podání P. Karla Roesslera jako administrátora podle pag. 10 a farářem Schalkem obnovené podání týkající se opravy na kostele a faře objevily se komise patronátu a okresního úřadu a určily, že farní kostel až na část zcela nově má být šindelem pokryta,

str. 29

krov v kostele a několik oken částečně opraveno, pak mělo být uděláno nové okno na kůru v čele kostela. Také na faře se mělo v horním patře v bytech faráře a kaplana dát 6 nových oken, nové skleněné dveře, pro 5 místností v horním patře pět kusů nových kamen, komíny opravit a farní stodola a část fary nově pokrýt. Z těchto schválených stavebních objektů bylo už z jara 1851 něco uděláno, a sice veškerá kamna usazena a 2 okna do místnosti naproti kostelu zhotovena.

V roce 1852, leč teprve v adventu začalo vedle opravy krovu i dlouho očekávané pokrytí střechy, přičemž se stalo omylem knížecího inženýra Havliny, že se použily šindele jen 22 palců dlouhé, kdežto při dál od sebe ležících latích se měly použít šindele 26 palcové, aby pořádně přesahovaly. Tak byl sice kostel ochráněn před deštěm, ale neochráněn před sněhovými chumelenicemi. Brzy se ukázalo, že při každé zimní chumelenici kostelní klenba víc než při staré krytině je překryta sněhovými masami, které při každém novém tání pracně a s velkými náklady pro kostel se musely odstranit, proto také v kostelních účtech za roky 1853 až 1857 byly vykázány značné obnosy za odklizení sněhu z kostelní klenby. Ostatní shora zmíněné opravy byly provedeny teprve roku 1853. Všechny dosavadní stavební opravy byly hrazeny z rychnovského kostelního jmění, k čemuž přířazené obce přispěly jen drobnými.

Kvůli spravedlnosti nemůžeme zde pominout, že farář Schalk na vlastní náklady podnikl také některé opravy na faře, a sice parketoval místnost obrácenou ke kostelu v horním podlaží, položil prkna do části dolní předsíně a tak zvané archivní místnosti v přízemí, postavil v čeledníku nová úsporná kamna, nechal dolní předsíň předělit dveřmi a zazdil dveře do kuchyně vedoucí do předsíně, zrušil mříž na schodech a přeložil schody na půdu do zadní části horní předsíně. Protože pokoj za archivní místností považoval za zbytečný, nechal okna do dvora zabetonovat a vchod zazdit.

Jelikož patronátní úřad seznam v r. 1852 zapravených rychnovských kostelních potřeb přes mnohá varování průběhem roku 1853 od faráře Schalka nedostal, musel se kostelní účet za rok 1852 bez ohledu na tuto položku schválit, a tak přišly potřeby kostela za r. 1852 teprve do účtu za r. 1853.

Ostatně bylo během roku 1852 pro farní kostel z jeho jmění vynaloženo: za opravu mešních rouch 16 zl. 39 kr. v.m., za opravu věžních hodin 12 zl. 36 kr. v.m., za novou tašku k nemocným 6 zl. v.m. a za novou skříň na uchovávání nástrojů pro kostelní hudbu 12 zl. 30 kr. v.m.

str. 30

Rok 1853
(od pag. 40 –pag. 64)

Proti Kristu bojuje šílený svět
pozdvihují se národy, hrozná zbraně si připravují,
chybí plody, hrozná zmítá námi nouze,
úzkostná mysl pochybuje, nikde není vidět východisko.
Vzhůru srdce! V těchto a všech rozdílech věcí
ať nechybí charita a víra!

Po odchodu faráře Schalka administroval pan P. Karel Rößler rychnovskou faru po druhé, a sice od 31. prosince 1852 až do 20. dubna 1853.

Do této doby spadá bezbožný atentát na posvátnou osobu našeho mladičkému císaře Františka Josefa I., spáchaný bezbožníkem když J.M. 18. února 1853 o 1½ hod. po

poledni se svým adjutantem hrabětem Donathem se procházel ve Vídni na Baštách, přitom ale Bůh zeměpána zázračně ochránil. Když zpráva o zločinu a ochraně Nejvyššího cestou c.k. libereckého okresního hejtmanství sem 19. února došla, byla po předchozím ohlášení dne 22. února sloužena ve zdejším kostele děkovná mše s „Te Deum laudamus“.

Při sbírce u kostelních dveří dne 10. dubna 1852 na votivní kostel ve Vídni, který z podnětu bratra J.M. arcivévody Ferdinanda Maxe v upomínku na zachránění císaře z vražovy ruky se měl postavit se sešlo 13 zl. 40 kr. v.m., a byly 21. dubna t.r. prostřednictvím okresního hejtmanství v Liberci odeslány.

pag. 41

Požehnání sv. Blažeje, o jehož darování v pověstných osmdesátých letech se mohlo přijít, bylo podle konsist. kurendy ze 7. ledna 1851 ve zdejší farnosti administrátorem P. Karlem Rößlerem opět zavedeno a roku 1853 po předchozím ohlášení poprvé opět uděleno. Od té doby se zvětšovala účast na tomto církevním aktu rok od roku.

Při střelbě z mozdíře při zmrtvýchvstání tj. 26. března 1853 se zde stalo podobné neštěstí, jako před dvěma lety (viz Pamětní kniha I, pag. 184). Opět to byl bývalý voják jménem Anton Fiebiger, patent. invalida z Rychnova č. 294, 61 let starý, který fungoval jako ohňostrůjce. Znovu byl mozdíř nabit a zranil nešťastníka na koleně tak, že mu musela být amputována noha, načež 9. dubna následovala smrt. Od té doby střelení z mozdíře přestalo. Místo něj byly od r. 1854 při zmrtvýchvstání fara a dva sousední domy na náměstí před kostelem, místa, kudy se pohybovalo procesí, osvětleny.

str. 31

P. Anton Felger, XVIII. farář rychnovský 1853

Já Anton Felger jsem se narodil 7. února 1814 v Hořicích, jičínský kraj, královéhradecká diecése. Můj otec Jan Křtitel, narozený v Sobotce, byl c.k. výběřčím nápojové daně, má matka Anna roz. Košťálová dcerou obchodníka plátnem z Vrchlabí. Když mi byly dva roky, zemřela matka a zanechala 3 malé syny a dceru na starosti už tak velmi zaměstnanému otci, který se ale znovu neoženil, ale při výchově dětí mu pomáhali zbožní a bohabojní rodiče, které ze synovské vděčnosti v jejich starých letech vzal k sobě.

Jelikož jsem byl určen ke studiu, šel jsem ve věku 7½ roku kvůli naučení se němčině jako chovanec do vojenského vychovávacího ústavu v Jičíně, kde jsem byl 1½ roku. Poté jsem rovněž v Jičíně absolvoval 3. třídu hlavní školy a první třídu gymnasia, přešel jsem na staroměstské gymnasium do Prahy, které jsem po ukončení gramatikální třídy zaměnil za piaristické gymnasium na Novém městě.

pag. 42.

V prvním ročníku mých filosofických studií zemřel milovaný otec. Tato okolnost mě utvrdila v mém už dříve učiněném rozhodnutí, věnovat se duchovnímu stavu. Nemělo to ale jít tak lehce, jak jsem si představoval. Když jsem totiž po prvním semestru 2. ročníku filosofie spolu s mými 3 krajany se ucházel o přijetí do kněžského semináře v Hradci Králové, byli jsme všichni odmítnuti, neboť mělo být přijato jen 14, ale hlásilo se 60 kandidátů. To mě ale neodstrašilo, a protože mi

prostředky na další studium nechyběly, zůstal jsem ještě jeden rok v Praze na studium tzv. „volných předmětů“ a podal jsem si žádost do Litoměřic. Tady jsem byl úspěšnější. S radostí přijali cizince, který se v tamním biskupském alumnátu brzy cítil skutečně doma a tam jsem v kruhu nezapomenutelných spolubojovníků prožil 4 roky, které mohu počítat mezi nejkrásnější a nejšťastnější z mého života.

3. srpna 1837 byl jsem jeho bisk. milostí nejdůstojnějším p. ordinářem Augustinem Boromeem v Litoměřicích vysvěcen na kněze a téhož dne mi byla přikázána kaplanská stanice v Mladé Boleslavi.

Tam nechyběla práce, při počtu duší 8000, 5 školních tříd, mezi nimi dvě přespolní a 1 tovární, 3 filiální kostely, jeden vojenský špitál a kriminál, ale našel jsem u mého děkana a vikáře pana P. Jana Durdíka a už letitého spolukaplanu p. P. Fratiška Růže dobře míněnou otcovskou radost, s níž mě, začátečníkovi, poskytovali skutečnou pomoc, a přátelské jednání mi oslazovalo veškerou námahu.

Po třech spokojených letech vedla mě starost o mou budoucnost, abych si hledal místo na tak zvaném větším patronátu, a protože se právě uprázdnilo místo kaplana v Českém Dubu, ucházel jsem se o něj, hlavně proto, abych mohl žít po boku svého spolužáka

str. 32

a šlechtetného kamaráda P. Johana Ribřida. Moje prosba byla vyslyšena a já jsem přesídlil v září 1840 do Českého Dubu.

pag. 43

kde p. P. Michael Grund, pozdější farář v Hodkovicích byl děkanem, na jeho místo ale už v červenci 1847 nastoupil p. P. Josef Strnad, dřívější farář v Bozkově. V roce 1843 měl jsem zármutek, neboť můj kolega Ribřid, který už od podzimu 1842 kvůli nemoci musel se vzdát místa, zemřel.

Jeho nástupcem a mým spolukaplanem se stal P. Johan Ješina, jehož skutečně bratrské chování mi plně nahradilo utrpěnou ztrátu. Tak to šlo až do r. 1847, kdy zanedbaný katar (na jehož léčení jsem nemohl ani pomyslet kvůli v postě nadcházejícímu jubileu, kdy během 3 týdnů se mělo biřmovat 4000 biřmovanců) mě donutil, abych odejel do lázní.

Cestou jsem ale skutečně v Hořicích onemocněl, a sice tak, že jsem byl lékaři, kteří můj stav označili jako zápal plic, odepsán. Než všemohoucí mi znovu pomohl. Po 8 týdnech jsem mohl podniknout byť s velkou námahou cestu z Hořic do Reinerz v Kladském hrabství, kde jsem s velkým užitekem po 6 týdnů bral mléčnou kúru.

Nato odebral jsem se do Prahy ke svému bývalému kolegovi, řediteli ústavu hluchoněmých P. Frostovi, kde jsem prožil zimu jako deficient a na jaře 1848 jsem byl svědkem všech neobvyklých událostí, jejichž byla tehdy Praha dějištěm.

Prvního máje 1848 opustil jsem Prahu a odebral jsem se po krátkém pobytu v otcovském městě znovu na kúru do Reinerz. Poté, co jsem si tam úplně upevnil zdraví, vrátil jsem se koncem července 1848, syt už života deficientova, zpátky na mě rezervovanou kaplanskou stanici do Českého Dubu.

V této době, kdy myslí byly tak rozčilené a národnostní rivalita ještě nevyhasla, byl povolán českodubský děkan P. Strnad jako farář do Semil a na mě byla přenesena administrace českodubského děkanského benefícia. Když se jednalo o obsazení

pag. 44

českodubského děkanství, podnikli českodubští jak u knížecího patrona, tak u nejdůst. ordinariátu kroky v můj prospěch, od nichž očekávali úspěch tím spíše, že si byli vědomi, že se většinou respektuje přání lidu. Jelikož jsem měl před sebou starší patronátní kaplany a dokonce zasloužilí beneficianti žádali o Český Dub, nebylo by správné využívat rozrušených dobových poměrů v můj prospěch a dát se do soutěže. Lidé mi sice mé váhání měli za zlé a knížecí patron přenechal, aby se vyhnul kolizím, obsazení českodubského děkanství veledúst. ordinariátu, když ale nově jmenovaný pan

str. 33

P. Johann Charousek (předtím lokalista v Jeřmanicích) v měsíci lednu 1849 dorazil do Českého Dubu, prokázali českodubští natolik dobrý takt, že ho skutečně přátelsky přijali a i nadále byl vztah mezi ním a městem vždy přátelský.

Poté co v září 1852 pan děkan a vikariátní koadjutor pan P. Charousek zemřel, administroval jsem děkanské benefícium podruhé, a jako před 4 roky, ucházely se i nyní českodubští o moji přízeň. Tentokrát jsem na to přistoupil, neboť mezitím jsem byl nejstarším kaplanem na patronátu a žádný beneficiát se nechtěl o Český Dub ucházet. Byl jsem nyní nejdúst. konsistoří navrhnut na prvním místě. Jeho Jasnost ale nalezla správným jmenovat děkanem p. P. Alberta Küffnera, rytíře z Asmannvilla, kaplana u sv. Jindřicha v Praze a mě jinak uspokojit.

Jelikož několik dní nato se uprázdnilo rychnovské benefícium a já jsem byl sl. patronem ústně i písemně vyzván, abych se o ně ucházel, nemohl jsem se tomu vyhnout, i když mi nebylo lehké opustit můj milý Český Dub, kde jsem za 12 let zakořenil, a odejít do tehdy značně vykřičeného Rychnova.

pag. 45

9. dubna následovala moje presentace a 21. dubna konfirmace, načež já, poté co můj majetek odvezly fůry z Rychnova, Rádla a Pulečného už 26. dubna, jsem se 28. dubna 1852 v doprovodu velectěného českodubského p. děkana rytíře z Küffer a p. P. Jašiny přišel do Rychnova, přičemž se stalo, že jsme cestou ze Záskalí do Jeřmanic s koněm a vozem zapadli do sněhu a teprve po velké námaze jsme mohli pokračovat v cestě.

V Rychnově jsem byl na prostranství před kostelem srdečně přivítán školní mládeží, učiteli, obecními představenými, oběma kaplany z nichž p. P. Rößler mi v době mé poslední administrace v Českém Dubu stál po boku jako věrný přítel. 6. neděli po letnicích {podle data to vypadá spíš na 6. neděli velikonoční?}, tj. 8 května 1853 mě instaloval důst. vikář a děkan liberecký p. P. Josef Gahler.

Tak jsem měl, jak se říká, konečně domovní číslo, ale jaké! Jediná obyvatelná místnost v horním podlaží, sice s parketami, ale bez kamen, druhá s kamny, ale bez oken, třetí sice s oknem a kamny, ale bez dveří, půda bez komory, sklep plný vody,

kuchyně bez prkenné podlahy, stáje bez prken, stodola bez krajinek a prken, kůlny prázdné až do dna, vrata do dvora a zahradní plot shnilé, dvůr a zahrada pustina bez stromů, k tomu otevřené a ze všech stran přístupné, kdežto plot spojující stáje se stodolou ukraden několik týdnů předtím jako majetek bez pána.

str. 34

Všechny farní pole a louky propachtovány, pachtovné až do 5. října 1853 vybráno do rukou mého předchůdce. V celém domě ani polínko dříví, ani zrníčko obilí, ani otýpka slámy. Jak taky? Jediná nepropachtovaná farní louka za stodolou zničená, samé opuštěné rašelinové jámy, vedle nich kolosální hromady zeminy a kamene, upomínající na opuštěnou šachtu.

pag. 46

K tomu kostel, snad nový, ale špatně pokrytý, uvnitř ale, nepočítaje hlavní oltář, plno starých krámů. Hřbitov zpustlý a malý.

Snad v průběhu roku budou zajištěny 4 páry oken a jedny dveře a část fary a stodoly bude pokryta, co je to ale proti všemu, co je naléhavě nutné? Požadovat, že by se přece jen dalo udělat víc, to nic nepřineslo a snad po dlouholetém čekání konečně přijde rozhodnutí, že kostelní jmění není s to po tak přinesených obětech přinášet oběti nové. Na druhé straně nemohou věci v domě a okolo domu zůstat tak, jak jsou. A tak nezbylo nic jiného, než to chybějící opatřit z vlastních prostředků.

Dal jsem se tedy hned do díla, a sice s takovým slepým záparem, že jsem v domě a hospodářských budovách prostavěl přes 700 zl. k.m., jak dokládá přehled výloh. Spolehl jsem se při tom na mé nevýznamné dědictví, které jsem vzal sebou a doufal jsem kromě toho, že p. P. Schalk dodrží závazky vůči mě a mému beneficiu a mně a mému domu alespoň v nejnnutnějším vyjde vstříc.

Tehdy jsem netušil, že já po 4 letech od faráře Schalka pořád nevidím ani jediný krejcar, nic, že i kdyby mě případ mého předchůdce nepostihl, při dnešním zúženém výnosu benefícia, bez ročního přídavku 300 zl. k.m. z vlastního, bych hospodářství, jež vyžaduje přítomnost tří duchovních, nemohl vést, tím méně pak, když nastanou za sebou tři roky neúrody, zdražování, nemoci a jiných neštěstí, jak skutečně přišly.

Co to znamená převzít hospodářství vysáté pachtýři – o 39 strychů obilí ročně méně do domu získat - v této drahé a drsné krajině pro 4 kamna všechn otop kupovat - při denně se měnících poplatcích ze štoly vyjít - to a jiné jsem nebral v úvahu, jinak bych musel své nadšení po nápravě krotit.

pag. 47

3. května 1853 zemřel v Liberci po pohnutém, neúnavně činném životě v 88 letech na ochrnutí mozku veledůstojný p. P. Franz Wolf, čestný arciděkan, držitel velké medaile za zásluhy, jubilující kněz a zasloužilý děkan liberecký. Byl v libereckém okrese podle

str. 35

výkazů zdejší matriky v letech 1820-1830 biskupským vikářem a získal si pro svou laskavost všeobecnou úctu a lásku zvláště u duchovenstva, které také na jeho pohřbu

dne 7. května se zúčastnilo v počtu 70 členů z blízka i zdáli. Pohřební řeč držel jeho nástupce p. děkan a vikář P. Josef Gahler. Pán dej velezasloužilému a čestnému muži věčný klid.

První podání, které jsem jako rychnovský farář poslal biskupské konsistoři, se týkalo události, která sama v nejširších kruzích vzbudila mnoho nevole a každou skutečně věřící mysli musela hluboce otřást a zranit ji - událost, která upomínala na hrubé a divoké doby obrazoborectví.

V odpoledních hodinách 2 neděle po letnicích, při rádelské pouti, tj. 29. května se shromáždila v zlopověstném rádelském mlýně skupina vousatých jinochů i holobrádků u svého, jimi uctívaného přítele Franze Schütze, syna majitele papírenského mlýna z Rádla, který byl jeho majitelem. Byli to vesměs lidé z na pag. 6 zmíněné Ehrlichovské společnosti. Poté co se chvíli bavili obvyklým způsobem, dostal jeden z nich nápad, svou

pag. 48

odvahu, lépe řečeno hrubost a svou nenávist ke kněžím prokázat na soše sv. Jana Nepomuckého, kterou nechal postavit dřívější zbožný majitel mlýna. Geniální nápad přijali potleskem a veliké honorace se nyní podílely více či méně na následujícím skandálu.

Nasadili soše koňský chomout, poházeli jí provázky, za posměšných a výsměšných slov přiložili svatému obrazu k ústům láhev pálenky s výzvou aby pil a křičeli a řvali: Ať svatý udělá zázrak, když mu to není vhod? Franz Schütz se vyjádřil: Ten chlapík tady (mínil svatého), nabídněme mu vědro piva atd. atd.

Jelikož asi 40 osob, dospělí i děti, přihlíželo této bezbožné nepřístojnosti, brzy byla celá věc v okolí rozhlášená. Poté, co byla učiněna příslušná hlášení, začalo soudní vyšetřování, přičemž jsme učinili smutnou zkušenost, že dospělí, kteří to i viděli a slyšeli, až na několik jednotlivců z nečestných důvodů věc popírali, částečně udávali, že nic neviděli, a jen děti jednomyslně podávaly pravdivé svědectví.

V mém podání nejdůst. konsistoři prosil jsem o uspořádání skutečné slavnosti rekoniace a přenesení znectěné sochy na jiné místo. Následkem toho nařídil nejdůst. p. biskup zmíněný svátek na Navštívení P. Marie, který připadá na 7. neděli po letnicích tj. 3.

str. 36

července 1853 a vydal svůj pastýřský list, který byl předčítán na sv. Petra a Pavla a to nejen v rádelském a rychnovském kostele, ale i ve Vratislavicích, Rýnovicích, Jablonci, Hodkovicích, Jeřmanicích, Dlouhých Mostech a Rochlicích a který zněl:

pag. 49

Já, Augustin Boromeus, z milosti Boží a apoštolského stolce biskup litoměřický dávám všem věřícím, kteří toto budou slyšet nebo číst, vrchnopastýřský pozdrav a biskupské požehnání v pánu Ježíši Kristu!

Strašný, rozhlášený, bezbožný čin byl spáchán 29. května t.r. v Rádle, v rychnovské farnosti na soše našeho svatého zemského a diecézního patrona – čin, o němž mezi

křesťany nebylo nikdy slyšet, čin, který jen zaslepení pohané, kteří v křesťanském rouše přišli, spáchali.

Svědčí to o vysokém stupni zavrženíhodnosti, pokleslosti, bezbožnosti takových lidí, kteří jsou s to spáchat tak neslýchaný posměch, tak neslýchanou drzost na obraze svatého, navíc svatého, který nejen v celém katolickém světě se zvláštní oblibou - když to tak mohu říci - je uctíván, ale který jako dítě naší vlasti leží našemu srdci obzvlášť blízko. Je to dílo rouhání, v němž je ve jménu samotného Boha, který je ve svých svatých uctíván a vzýváán, těmito rouhači a posměškem a potupou a pohrdáním byl poházen a znesvěcen - a já lituji z celého srdce obec, v jejímž středu bylo vykonáno pohanské zvěrstvo.

Nechtějte, moji drazí v Kristu, nechtějte, abych vám tyto rouhavé činy zevrubně líčil a popisoval, znáte je beztak a moje srdce krvácí při vzpomínce - mé pero se chvěje to popisovat - moje ústa se stydí o tom mluvit - a vaše uši se budou bránit slyšet o tom znova.

pag. 50

Co ale máme dělat?

Hned jak jsem se o tomto rouhání dozvěděl, byla mi spojením s Bohem vnuknuta myšlenka, že není nic spěšnějšího, než slavnostní obrazové a kající procesí vést z farního kostela k této posmívané a znesvěcené soše sv. Jana Nepomuckého v Rádle, tam učinit slavnost církevního očištění a pak usmíření a sice na následující způsob, abychom se před Bohem se zkroušenými srdci pokorili a o jeho milosrdenství vroucně se opřeli.

Kéž on na přímluvu svého věrného služebníka, sv. Jana Nepomuckého, odvrátí milostivě svůj trestající soud, kéž s námi nejedná podle našich hříchů, neodplácí nám podle našich špatných činů a svou otcovskou tvář at' od nás neodvrací, kéž srdce bezbožných rouhačů a pohrdačů svatého probodne svou svatou bází a skrze bázeň před jeho soudem se srdce pohnou k uzdravujícímu poznání jejich strašlivého zločinu a

str. 37

k očekávání pokání, na něž oni, jelikož jsou vinni církevní klatbou, zmužilým odprošením před posmívaným obrazem sv. Jana Nepomuckého, skrze bohulibou zarmoucenost nad spáchaným bezbožným rouhačstvím, skrze nepokryté obrácení a důstojným přijetím sv. svátosti pokání a oltáře odvrátí od sebe kletbu a znovu dají zbožný příklad, že přes velké pohoršení znovu se udobří a své věčné spasení s jistotou se budou snažit prosadit.

To tedy budiž vaše pomsta, moji milí! že zlé odplatíte dobrem, za tyto nešťastníky prostě Boha, který nechce, aby hříšník zahynul, ale aby se obrátil, aby se jeho duše zachránila a byla spasena. Ostatně očekávejte s křesťanským povznesením ve vůli páně, co příslušné úřady a soudy rozhodnou.

pag. 51

Vy ale, milovaní, se poučte z této bolestné a strašlivé události, jaký netvor se může stát z člověka, když odpadne od Boha, spadne do jámy bezvěrectví a octne se v osidlech ďábla.

Bůh se nenechá vysmívat! Proto, milí, buďte silní v Pánu, stůjte pevně ve víře, zůstaňte stálí v lásce k Bohu, buďte pilní v modlitbě, ve zbožných cvičeních, ve službě Bohu, v naslouchání božskému slovu, v přijímání sv. svátosti, pokání a oltáři, na němž často poznáváte dary milosti Nemějte žádný důvěrný styk, žádný spolek s nevěřícími, s nepřáteli Boha a jeho sv. církve, abyste mohli vzdorovat odpůrcům, satanovi, ve zlém dni svádění.

Buďte bdělí a modlete se, abyste neupadli v pokušení Milost našeho Pána Ježíše Krista buď s vámi všemi, Amen!

Litoměřice, z mé biskupské residence, 22. června 1852 Augustin Bartholomeus, biskup

Ten, kdo šel 3. července brzy ráno okolo sochy sv. Jana Nepomuckého u rádelského mlýna, viděl ji zahalenou černým sukem a střeženou dvěma četníky. Odpoledne ale okolo 1/2 3 přicházela procesí z farností, jmenovaných na pag. 48, vedená příslušnými duchovními za modliteb a zpěvů žalmů do mlýnského údolí, kde se spojily s rychnovsko-rádelským procesím a vytvořily lidskou masu, čítající 6-8000 lidí, kteří se rozestavili částečně v údolí, částečně na okolních vršcích.

Když došel na místo, započal p. děkan a okresní vikář z Liberce P. Josef Gahler rekonciliační slavnost uchvacující, všechny oslovující řečí, a myslí všech byly tak naplněny ošklivostí nad provedeným zločinem, že by byl stačil jen pokyn, a masy by zlořečený mlýn přepadly a nezůstal by kámen na kameni.

str. 38

Nyní začal obřad, zpracovaný samým veledúst. ordinářem totiž očistná slavnost, po jejímž ukončení bylo černé zahalení ze sochy sňato a při všeobecném pohnutí začala pobožnost smíření Po jejím skončení odešla jednotlivá procesí v pořádku zase domů. Pan vikář uzavíral rychnovský proud, přičemž navečer bylo ve zdejších farním kostele požehnání.

Tak se skončil tento velkolepý, v celém okolí nezapomenutelný ačkoli smutný svátek. Byla to demonstrace, která skutečně blahodárně zapůsobila. Byl to Boží soud, uspořádaný církví, který na zločince pokud ještě měli aspoň jiskru dobrého citu, musel působit mnohem výchovněji, než tresty, která jim udělila světská spravedlnost.

Zamýšlené přenesení sochy, protože bylo jen těžko proveditelné, se nekonalo. Zato bylo učiněno opatření, že ode dneška celoročně pro všechny budoucí časy na svátek sv. Jana Nepomuckého odpoledne od rádelské kaple pod vedením rychnovského duchovního bude vedeno procesí k řečené soše.

Procesí se koná od r. 1858 v neděli v oktávu sv. Jana Nepomuckého po rádelské ranní mši.

Rok nato dostalo veledúst. biskupská konsistoř od, libereckého státního nadvládnictví následující přípis:

Důstojná biskupská konsistoř v Litoměřicích

Č. 12589 St.

ve věci vyšetřování proti Kajetánu Hübnerovi, synu obchodníka z Rádla č. 155, Ignazi Schützovi synu papírenského mlýnaře z Rádla č. 219, Antonu Bayerovi,

pachtýři rádelského papír. mlýna, Leopoldu Wagnerovi, vlastníkovi blízkého Focke-mlýna, Ferdinandu Weissovi, ranhojiči z Dlouhých Mostů kvůli znesvěcení sochy sv. Jana Nepomuckého u rádelského mlýna dovoluji si s odvoláním na ctěnou notu z 23. června 1852 č. 2844 a zdejší dopis z 3. července 1853 č. 1475 sdělit s potěšením následující:

pag.

53

C.k. státní návladnictví předalo uzavřené předšetření se zprávou dne 8. října 1853 č. 1787, 1905 a 1934, c.k. generální prokuratuře v Praze s návrhem, aby shora uvedení obžalovaní byli obviněni ze zločinu rušení náboženství podle § 122, písm. b 123 trest. zákona

C.k. generální prokuratura tento návrh c.k. stát. návladnictví schválila a v tomto smyslu u obžalovací komoře veleslavného vrchního zemského soudu v Praze předala k projednání. Obžalovací komora překvalifikovala čin z rušení náboženství na urážku zákonem uznaného náboženství podle § 303 tr.z. a Kajetana Hübnera, Ignaze Schütze,

str. 39

Antona Bayera Leopolda Wagnera (z Hodkovické farnosti) a Ferdinanda Weisse, odkázala k projednání u kolegiálního okresního soudu v Liberci.

Toto rozhodnutí ohledně zmateční stížnosti velesl. generální prokuratury bylo nejvyšším soudním a kasačním dvorem dne 18. ledna 1854 č. 309 potvrzeno. o tomto právoplatném rozhodnutí bylo hlavní projednání nařízeno na 9. březen 1854, ke kterémužto dni Kajetán Hübner a Ignaz Schütz od 18. června, 1853, tedy téměř 9 měsíců seděli ve vyšetřovací vazbě, která se pouze při obvinění z e zločinu rušení náboženství, ale u pouhého § 303 tr.z. se nedá ospravedlnit, protože tato vyšetřovací vazba pro vyměření trestu bude muset mít deprimující vliv.

pag.

54

Při hlavním líčení 9. března 1854 navrholo. státní zastupitelství Kajetánu Hübnerovi těžký arest 5 měsíců. Ignazi Schützovi. Antonu Bayerovi a Leopoldu Wagnerovi těžký žalář 4 měsíce, a Ferdinandu Weissovi těžký žalář 3 měsíce.. Soudní dvůr ale uznal že Kajetán Hübner, Ignaz Schütz, Anton Bayer a Leopold Wagner v souladu s výpovědí jsou vinni,

Kajetán Hübner v uvážení přitěžující okolnosti způsobené veřejného pohoršení, pak za polehčující okolnosti že v opilosti měl oslabený úsudek, své dřívější zachovalosti (?) a že nezaslouženě seděl ve vyšetřovací vazbě bez svého zavinění déle než 9 měsíců podle §303 tr.z. k trestu těžkého vězení v trvání 1 měsíce

Ignaz Schütz, že nemá žádné přitěžující, ale polehčující okolnosti, dosavadní bezúhonný život a že bez svého zavinění byl ve vyšetřovací vazbě déle než 7 měsíců podle §303 s použitím § 266 tr.z. k trestu těžkého vězení v délce 14 dní

Anton Bayer a Leopold Wagner že nemají přitěžující okolnosti, ale jen polehčující svého dosud bezúhonného života, každý podle § 303 s použitím § 260 b) tr.z. k trestu těžkého vezení v trvání tří týdnů zostřených postem každý pátek, rovněž podle §461 odsouzení k úhradě nákladů trest. řízení

Naproti tomu byl Ferdinand Weiss od žaloby osvobozen a podle § 460 tr.z. od zaplacení nákladů osvobozen.

Proti tomuto rozsudku z 9. března 1854 ohlásili své odvolání Anton Bayer, Leopold Wagner a Ignaz Schütz, ale odvolání byla při apelačním jednání dne 24. května 1854 na návrh c.k. státního zastupitelství zamítnuta následkem čeho trest pro zmíněné 4 str. 40

odsouzené vstoupil v platnost.

C.k. Státní zastupitelství v Liberci

26. června 1854

Fr. Möller, v.r.

pag. 55

Tak dostali zločinci zasloužený trest, s výjimkou Ferdinanda Weisse, Franze Schütze a ještě několika jiných stejného ražení, kteří nebyli horší než 4 shora jmenovaní, ale uměli se šikovně z toho vyhat.

Nejpotrestanější jsem byl ale já. Ten lehce vysvětlitelný zármutek, který mi toto veřejné pohoršení způsobilo, potupa, která vážla na mé farnosti, , mnohonásobná jednání s těmito zarážejícími lidmi, jimž jsem se musel podrobit, léta se vlekoucí zpravodajství a jiné nekonečné psaní, které jsem musel podstoupit, malá naděje, že tito zbloudilci tímto trestem dojdou k pravému poznání, lítosti a pokání To všechno na mě leželo jako můra, a musel jsem své farářství na dlouhou dobu tady protrpět., Bůh chraň každého duchovního před podobným případem!

Konečně musím poznamenat, že Franz Schütz, vlastník rádelského papírenského mlýna a Leopold Wagner, majitel tak zvaného Focke-mlýna (Fockemühle), který patřil do hodkovické farnosti, oba svobodní a v nejkrásnější květu svých klackovských let, se v roce 1854 odstěhovali do severní Ameriky, zaslíbené země svobody, . Tam skutečně patří. Dej Bůh, aby se vrátili polepšení, nebo raději aby se vůbec nevrátili

Pro Kajetána Hübnera a Ignáze Schütze přišel, když se chtěli oženit, okamžik kdy se museli poohlédnout po kostele a duchovním.Tu nastala samozřejmě nová práce,, nové konference, poučování, výklady, při nichž byli mnohem skromnější než dříve.Oba se museli, aby byly ohlášky,.podrobit jistému církevnímu pokání. Bůh suď, zda jim to šlo od srdce.

pag.

56

a způsobilo u nich spásnou změnu mínění, čímž jsem se alespoň u posledně jmenovaného utěšoval. Ostatně chovali se oba, jakož i Anton Bayer a mezitím do Jablonce přesídlivší Ferdinand Weiss od té doby klidně a posledně jmenovaný se ukázal v péči o nemocné (také z naší farnosti) velice horlivým .

Při mém nástupu našel jsem celé farní hospodářství bez polí a luk, protože bylo, jak jsem už psal, propachtované.Protože tady nebylo lze vést větší domácnost a často bylo obtížné, sehnat u sedláků ve vsi žejdlík mléka,musel jsem myslet na to, abych získal alespoň tolik polí, kolik je třeba k držení 2 – 3 krav. Proto jsem už na jaře 1853 požádal některé

str 41

pachtýře farních pozemků, aby mi přenechali některá blízko ležící pole a louky s tím , že jim vrátím nájem, který zaplatili faráři Schalkovi a zohledním případné náklady Pachtýři ale, protože v předešlém roce měli skutečně krásnou úrodu, a také v roce

1853 reflektovali na ještě nevysátou půdu a slibovali si dobrý výnos, téměř úplně se zdráhali

V této záležitosti se mi ukázalo jako štěstí, že na podzim 1853 šestiletý pacht kostelních polností končil. Obrátil jsem se tedy na slavný patronátní úřad v Sychrově s prosbou, aby mi rychnovské kostelní hospodářství od podzimu 1853 cestou oferty pronajal na 4 roky (tj. do podzimu 1857, kdy pacht farních pozemků skončí a hospodářství opět připadne farářům)

Nabídl jsem víc, než by cestou veřejného propachtování podle očekávání se mohlo čekat. Slavný patronátní úřad nevěřil, že může přijmout mou nabídku a mé žádosti nemohl vyhovět a odkázal mě na veřejnou dražbu, konanou 8. srpna 1853, kde měl být kostelní majetek na šest let po parcelách pronajat. Měl jsem spolu s jinými zájemci zápolit a přebít je.

To se mi ale nelíbilo a zdálo se mi příhodnější, na 8. srpna nově podat písemně nabídku na ročních 150 zl. pachtovného a zaplacení daně za celé kostelní hospodářství na 6 let.

pag.

57

Protože 8. srpna při pachtování kostelního majetku podle parcel nedosáhl docílený výnos mojí nabídku., bylo mi pak skutečně komisionelně všechn kostelní majetek pronajat na 6 let., tj. do podzimu 1859.

Tím jsem ale zavrtal do vosího hnízda. Nevěděl jsem, že dosavadní pachtýři kostelního majetku mezi sebou tvoří kliku, která nikoho nezasvěceného mezi sebe nepustí, a zatímco oni po 6. a 6. letech dají pár krejcarů, cítí se jako dědiční pachtýři.kostelních pozemků. Z toho jim vyšlo, že obvinili ne mého předchůdce, který mě k tomuto kroku dohnal, ale mě že jsem se odvážil k dosažení potřebného mléka pro domácnost projevít zájem o kus pole a louky.

Že rychnovský farář už ve staré době si najímal kusy kostelních pozemků dokazují kostelní účty např. 1698, 1724, 1733 a jiné starší např. 1745, 1768.

str. 42

Abych tedy měl pokoj, přenechal jsem těm největším křiklounům začátkem podzimu některé parcely a když na podzim 1853 v důsledku nízké sklizně a úplného selhání brambor někteří pachtýři farních pozemků, když zjistili, že z toho nebudou mít zisk, dobrovolně vrátili vysátá pole , odstoupil jsem také ostatním pachtýřům kostelních pozemků za činži, dosaženou 8. srpna příslušné kusy polí a luk až na 2 malé, nikým nenárokové parcely.

Od této doby jsem pachtýřem kostelních pozemků, více podle jména , z celého pachtu jsem měl jen škodu., vyžadoval jsem každoročně nájemné včetně daní a zaúčtoval je vždy do kostelních účtů. Toto cvičení mi vyprší na podzim 1859.

Co se týče výnosu kostelního majetku musím tady podotknout, že roční pachtovné za ně ještě v r. 1813 obnášelo jen maličkost- pro jmenovaný rok 13 zl.49 kr. Od té doby rostl výnos. Tak obnášel podle kostelních účtů v r.1814 už 53 zl. 49 kr.,roku 1824 dokonce 119 zl 55 kr.k.m., roku 1854 už 180 zl. k.m. Do roku 1813 měli totiž v nájmu kostelní pozemky kostelníci, a platili s ohledem na služby, které poskytovali kostelu, tak malý pacht.

58

V roce 1814 jim ale pozemky odebrali, neboť nechtěli platit vyšší nájem. Tuto škodu pro ně vyrovnali teprve v r.1855 vyjednáváním podílu z kostelního majetku.

Dne 28. května 1853, den před Božím tělem začal velice prudký vítr(což zde není neobvyklé) a nejen že srazil dvě pole farního plotu obráceného ke školní cestě i s pilíři, ale i vlevo u vchodu do kostela misijní kříž, který byl dole už dost shnilý. Moc nescházelo a kostelníci, kteří stavěli před kostelem boží hrob, mohli být zle zraněni, nebo dokonce zabiti.Byla to zvláštní boží ochrana. Nechal jsem nato figuru Spasitele přemalovat zdejším malířem Ignazem Müllerem na plech, poněkud kratší břevna nově natřít a postavit misijní kříž vpravo od vchodu, kde bylo volné prostranství. Na tuto opravu použitý obnos 10 zl.k.m. byl vyrovnán z kostelního jmění.

V této době nechal řezník a šenkýř Franz Ullrich z Rychnova č.30 u jeho domu stojící kříž nově ozdobit.

Z podnětu dne 4. června 1853 zasnulého odpadlíka Antona Ullricha z Pulečného nechal jsem malou kytici s pastorem Hölzelem zmíněným na pag. 3, částečně proto, že přispěla k charakteristice jmenovaného pastora, částečně i proto že on tři roky nato

str. 43

mnohokrát pojednal otázku pohřbu a hřbitova viz pag. 155

Dne 6. června jsem dostal následující psaní:

Důstojnému farnímu úřadu v Rychnově

Po smrti Antona Ullricha v č. 113 v Pulečném byl jeho zeť Anastasius Schmied objednat u podepsaného pohřeb. Při této příležitosti se vyjádřil p.A. Schmied, že rychnovský pan farář zakázal zvonit během pohřbu. Podepsaný nemůže věřit jinak, než že zákaz spočívá na nedorozumění. Přesto se ptá, na jakém c.k. zákoně zákaz spočívá

pag.

59

V Liberci, Jablonci, Chrastavě atd se při evangelických pohřbech na požádání zvoní.. Proč by to nešlo také v Rychnově?

Také mi měl pan farář chtít zakázat držet u hrobu tohoto nebožtíka obvyklou řeč. Podle jakého zákona?

Jablonec n.N., 6. června 1853 S úředně bratrským pozdravem Georg Hölzel v.r., ;

evangelický farář

Odpověď zněla.

Ctěnému evangelickému pastorátu v Jablonci!

Dopis z 6. června 1853 mi dal podnět k následujícímu vysvětlení:

Nemohu připustit, abyste vy, pane pastore při pohřbu + Antona Ullricha z Pulečného čp.113 na rychnovském katolickém hřbitově držel nad zesnulým řeč, neboť nařízení pro Čechy z 22. února 1840, které konsistoriálním oběžníkem z 19. června 1826 bylo znovu publikováno a od té doby nebylo odvoláno, nedovoluje, aby nekatolické pohřební řeči byly drženy na katolických hřbitovech, povoleny jsou jen v modlitebně nebo na vlastních nekatolických hřbitovech.

Nemohu dále připustit, aby u takových pohřbů zvonily zvony na katolickém kostele v Rychnově, neboť podobné zvonění patří ke znakům katolického pohřbu, kterého se ten, kdo vystoupil z katolické církve, vzdává. a při vyslovené svobodě církve není zákon, který by někomu vnucoval to, co on fakticky odmítl.

Rychnov, 6. června 1853 se sousedskopřátelským pozdravem Pat. Anton Felger,
katolický farář

Na to se pohřeb konal bez zvonění a pastor Hölzel svou pohřební řeč pronesl formou krátké modlitby, když si nemohl odpustit promluvit nad hrobem. Viz k tomu pag. 155

str. 44

pag. 60

10.neděli po letnicích tj. 24. července 1853 se konaly podle biskupského nařízení v celé diecézi prosebná procesí za prospěšné počasí (dosud totiž mnoho a dlouho pršelo). Ze zdejšího farního kostela vyšel průvod odpoledne kolem ½ 3 k rádelské kapli, kde se konaly litanie a předepsané modlitby, po jejich ukončení se průvod vrátil do farního kostela, kde byl ukončen pobožností s požehnáním.

Na svátek jména Marie tj. 11. září 1853 se v sousedství konal veliký neobyčejný svátek, na němž byli přítomni i zdejší farníci. Byl totiž řečeného dne turnovský velký, v gotickém stylu postavený kostel, poté co dlouhou dobu byl nedostavěn, Jeho bisk. milostí, veledůst. p. biskupem litoměřickým Antonínem Boromeem Hillem za asistence početného kněžstva zasvěcen Narození Panny Marie a slavnostně vysvěcen, při této příležitosti člen pražské kapituly dómu sv.Víta p. Petrus Krejčí, dřívější turnovský děkan, držel slavnostní řeč.

V roce 1834 byly v lesích ve zdejších okolí strašné polomy. Tímto zlem byl také k rychnovskému školnímu majetku patřící les (v tzv. Haine) postižen, téměř všechny vzrostlé stromy z kořene vyvráceny. Zpracované dřevo vyneslo 70 sáhů, které byly prodány. Výnos byl uložen. Dosud do r. 1852 dosáhl s připočítáním úroků 1276 zl 12 kr. a do řečeného roku byl stále veden v kostelních účtech.

Aby se zabránilo mýlce, byl r. 1853 učiněn návrh, rychnovský školní kapitál od kostelního oddělit a vést o tom vlastní účetnictví., což také rok na to bylo povoleno a uskutečněno. Viz kostelní účty z toho roku.- Pachtovné od r. 1834 zorněných lesů dostává rychnovský učitel a má také roční úroky ze školního lesního kapitálu.

pag. 61

Na pag. 38 a 39 a pak na pag. 45 a 46 jsem líčil v jakém stavu jsem našel farní kostel, faru, hospodářské budovy a farní majetek při svém nástupu, málo jsem se

ale zmiňoval o tehdejších , částečně dosud trvajících náboženských a sociálních poměrech farnosti, což chci zde několika poznámkami doplnit.

Populace farnosti, sestávající z Rychnova s 369 domy, Rádla s 243, Pulečného se 142, Kopaniny s 18 a Jestřebí s 11 a Mohelky s 5 domy obnášel tehdy 6858 duší, mezi nimi

str. 45

11 odpadlíků a 2 židy(což podle domovních čísel dává asi 8 osob).

Bohoslužby ve farním kostele v nedělích a svátcích ráno- velmi silně navštívené, před polednem středně silně, po poledni málo navštěvované. Chování během duchovních přednesů, s výjimkou kostelního kůru slušné Během týdne je návštěva, zejména se strany dětí, uspokojivá. Kostelní hudba celkem dobrá. Kostelní zpěv naproti tomu úplně nulový. Zpovědnice není tak navštěvovaná, jak by si bylo přát. Požadavek na zaopatření sv. svátostmi umírajících celkem vlažný,. Církevní život teprve na začátku úsvitu. Dobročinnost vůči chudým uspokojivá Církevní dobrodinci teprve v budoucnosti. S konkubináty . Schalk učinil téměř konec Jako všude i zde mezi pšenicí něco koukolu., ale velice dobré staré jádro, také uznání, pokud se týče duchovní práce, i když štola kvůli chudnutí je malá a navíc ještě na dluh.

Ze tří škol farnosti je nejlépe obstarávaná ta rádelská se 190 dětmi, Rychnovská je zvenku i zevnitř nejpolitovánímhodnější, neboť byla několik desetiletí zanedbávána.- má 280 dětí, ale zejména v létě chodí do školy sotva polovina.

Mezi učiteli a školními pomocníky od jisté doby nejsou dobré vztahy. Pomocník jen placen jen 52 zl.k.m.ročně bez zaopatření a bydlení - Pulečný má novou, ale neúčelnou budovu a cca 140 dětí.

Rychnov- selský díl- prostí lidé, konservativní -. Plane: většinou výrobci dóz, kromě několika mála „fabrikantů“ všichni chudí - Malíři s městským nádechem- mají se za umělce. Mnozí skutečně zasílají své výrobky daleko, až do Ameriky, jinak jsou málo prozřetelní. Nic nemají, ale jakoby všechno měli.- Část obce Za lesem (Hinterm Busche)- vykřičená

Rádlo zděděná rivalita s Rychnovem: Sledují zvláštní zájmy, patriotičtí. –Jejich bývalý blahobyt, plynoucí z obchodu s přízí velmi upadl. Něco málo obchodu s obilím-Domkáři téměř všichni tkalci.-Rádelská kaple (s oltářem, pocházejícím ze starého dřevěného kostela v Rychnově), díky rádelským dobrodincům z dřívější doby vybavena vším potřebným (ale všechno téměř miniaturní), plno obrázků a mašliček. Bohoslužby značně navštěvovány

Pulečný Sedláci jsou většinou dobří hospodáři,, poněkud drsní. Domkáři od nedávna téměř všichni brusiči skla

Dobrá Voda drží se k Jablonci- podléhají pokušení nádherných oděvů-většinou tovární dělníci

Ostatní malá místa bez zvláštní barvy.

str. 46

Co se týče celé farnosti: mzdy zemědělských dělníků jsou vysoké, pod 24 –30 kr.k.m. se nesežene schopný pracovník. Mnozí mladí lidé a děti chodí do práce

v okolních továrnách, žebrota, k níž „Plane“ dodává největší kontingent, je bezmezná. Rychnovští žebraři jsou známi široko daleko., v létě táhnou v masách na Litoměřicko a Doubsko, na podzim se vrací a sedláky a faru denodenně až do jara vysávají. Krádeže brambor a zelí na poli a zvláště pytláctví na denním pořádku.

pag.

63

Policie v Rychnově je v plenkách, lepší to je v Rádle, nejlepší v Pulečném. cesty ve farnosti pod vši kritiku. Rychnov není z žádné strany dobře přístupný, proto jsou všechny potraviny drahé.

Pole (zvětralá jílovitá břidlice) ve zdejších kraji nejsou tak špatná, ale drsnost klimatu zmenšuje výnosy, takže mnohý hospodář někdy ani nesklidí na chleba pro sebe. Louky jsou bohatěji výnosné. Dříví, neboť je zřídka, je neúměrně drahé, zato rašelina v“ Plane“ je skutečně dobrodiním.

Aby kostel byl čistěji držen než dříve, a kostelníci, jejich příjmy se stály s úbytkem štoly stále menšími, obdrželi nějaké polepšení, navrhl jsem po svém nástupu , aby na pravidelné vymetení a vyčištění kostela bylo ročně povoleno z kostelní renty 3 zl. k.m. pro čištění kostela . Tento návrh byl sl. patronátem schválen a jmenovaný obnos od r. 1853 podle kostelních účtů dáván kostelníkům, což se má dít i v budoucnu.

Na podzim roku 1853 bylo 20 zl. k.m. použito na zakoupení bot pro chudé děti v rychnovské škole , které roku 1848 zemřelá Antonie Berndt (dříve vdova Kraus, roz. Preißler) z Rychnova 255 k tomu účelu odkázala.

Slabý výmlat obilí r., 1853 a černání brambor prorokovalo smutnou budoucnost. Skutečně brzy po žních stouply ceny potravin značně. Výdělek vázl, nouze rostla a od léta 1853 sporadicky se vyskytující tyfus se stal v pozdním podzimu v Rychnově epidemií, která přešla v tyfus z hladu 3 roky se nezmenšovala a vyžádala si početné oběti.

pag.

64

Pro kostel bylo v průběhu roku z kostelního jmění opatřeno: kamenné dveřní futro ke vchodu na věž za 16 zl. 25 kr. v.m., -podium k mariánskému oltáři za 8 zl. v.m., a nové tabule k mariánskému oltáři za 13 zl. 11 ½ kr v.m.

str. 47

R o k 1 8 5 4
od pag.64 do pag. 86

Marie, bez hříchu počatá, oroduj za nás
nás mučí těžce válka a moru bída
tážeš se: odkud ti přijde pomoc?
neopustí Pán ty dobré, kteří doufají v něj
Obáváš –li se, věř! a pozdravuj Boha
a ty, Panno počatá bez hříchu Marie
vyslechni nás a přispěchej nám na pomoc

Na předchozí straně zmíněná kalamita , která sice postihla hlavně Rychnov, ale i celý liberecký okres, např. Jeřmanice , a náš humánní liberecký hejtman p. hrabě Michna pomýšlel na energické protiprostředky.

Rychnov, který měl několik let předtím ještě 3 doktory, neměl od jara 1851 už žádného, a bylo třeba pro lidnatou obec určit doktora na epidemie. K tomu byl vybrán hodkovický městský lékař p. Milde, skutečně lidumilný, neúnavný a nezištný muž, a ten po jmenování každý týden 3-4 krát zde léčil. Tato opatření byla v Rychnově na Nový rok 1854 prohlášena z kazatelny , aby chudí nemocní věděli, kam se mohou obrátit.

Na 5. ledna 1854 bylo do Liberce svoláno shromáždění duchovních, úředníků, obecních představených a továrníků z okresu, aby se poradili o prostředcích k odvrácení největší nouze. Po dlouhé debatě bylo rozhodnuto o uspořádání dobročinné loterie, k čemuž se měly v okrese sebrat předměty na výhru. – Jelikož výsledek byl ještě v nedohlednu, objevil se

pag.65

dne 9. ledna v Rychnově okresní komisař Schaffuss s návrhem, vyhledat domácí prostředky k podpoře nemocných a chudých zároveň se slibem, že když obec potvrdí svou dobrou vůli, bude zprostředkována i erární výpomoc. Tu byla rychnovská chudinská pokladna, obsahující asi 250 zl. vypáčena, to, co bylo v posledních obecních účtech vykázáno jako úspora konfiskováno, na majitele, pozemků vypsána podle daní kvóta a všichni movitější v obci se zavázali, o sobotách žebrákům putujícím dům od domu, dávat almužny, což ovšem už dávno bylo obvyklé.

Ve stejné době bylo v Rychnově vybráno 99 rodin (které ale později se započtením rádelských a pulečenských vzrostly na 375 rodin) k okamžitému podělení a rozděleny do tří skupin, přičemž rodina 1. třídy měla dostávat denně 4 kr., druhé třídy 3 kr., a třetí třídy denně 2 kr. k.m.

str. 48

Po vyčerpání domácích zdrojů přišly skutečně slíbené erární podpory. Téměř každých 14 dní docházely sumy od 50 do 100 zl. k.m. na faru, které o sobotách v domě rychnovského starosty p. Josefa Peukerta č. 48 podle navržených a potvrzených seznamů byly rozdělovány. Celkem mohlo v tomto roce přijít na 600 zl. Ale co mezi tím?

To všechno nestačilo a jako by bylo vhozeno do bezedné studně. Při těchto rozdělováních se znova ukázalo, že to chudé demoralizuje, když dostávají na ruku hotové peníze jako almužnu a že přiměřená a odměňovaná práce by měla pro ně daleko větší přednost. Mnozí byli za dary málo vděční, považovali potřebu za „nárok“. Jiní almužny špatně využívali, takže v následující zimě 1854/1855, kdy ceny potravin vystoupily ještě výše, strych žita stál 27 – 28 zl.k.m. a nouze a úmrtnost byly ještě horší, než předcházejícího roku, bylo rozhodnuto, za obnos z loterie opatřit kukuřičnou krupici a mouku (které byly tehdy pro naši krajinu

pag

66

velkým dobrodiním) a rýži a podporovat hotovými penězi jen nemocné.

Co se týče dobročinné loterie byla vydána 17. ledna 1854 výzva k movitějším obyvatelům Rychnova, která cirkulovala obcí a zněla:

Velevázení!

V mnoha rychnovských rodinách je tuto zimu, jak známo, nouze a nedostatek nejnnutnějších životních potřeb. Ze všech stran se ozývá bédování hladových, nahých, polozmrzlých. Kdo jim může nyní pomoci?

A hle! to můžeme udělat mi za boží pomoci. My můžeme chudým naší obce opatřit vydatnou, trvalou pomoc, aniž by nás to stálo nějaké peníze. Je pouze třeba, něco postradatelného, v domácnosti nepotřebného např. kávový hrneček, sklo, svítilnu, nebo něco podobného, nebo výrobek z naší obce – dózu, tác, nebo obraz přinést jako oběť křesťanské lásky k bližnímu.

Tyto dary budou dopraveny do Liberce, tam vystaveny a spolu s ostatními z Liberce, Jablonce, Hodkovic, Smržovky, Tanvaldu, vůbec z celého okresu shromážděnými dary budou použity jako prémie dobročinné loterie, jejíž výnos bude jistě významný, neboť náš pan okresní hejtman vydal 50 000. losů a nechal je rozestat po celé zemi.

Že takovým způsobem získané peníze obdrží z největší části chudí naší obce, je jisté, o to jistější, že Rychnov ochotným zasláním shora zmíněných drobných darů vyjádří svou dobrou vůli. Tak naše drobné dary přinesou bohatý, mnohonásobný užitek, a my budeme potěšeni vědomím, že jsme malými prostředky pomohli usušit slzy stovek chudých spoluobčanů.

str. 49

Pokud se velevázení! jak nepochybujeme, na tomto humanitárním podniku chcete podílet, pak prosíme, abyste své rozhodnutí

pag.

67

svým podpisem stvrdili na rubu tohoto listu a abyste o tom dali vědět i příslušníkům vaší domácnosti. Je možné že i od nich přijde nějaká maličkost na zmíněný dobročinný účel.

Podepsaní budou pak od 26. t. m. sbírat připravené předměty pro výhry a ve jménu chudých vyjadřovat dík.

V Rychnově, 17. ledna 1854

Josef Peukert, v. r. starosta, Josef Preißler, v. r. obec. radní., Ig, Maschke, v. r. obec. radní

P. Ant. Felger, farář

Subskripce šla zcela podle přání. Následující seznam dokazuje jména dárců a darované předměty, včetně jejich přibližné ceny.

S e z n a m

předmětů, sebraných v rychnovské farnosti na dobročinnou loterii v Liberci

Pol.	Dárce	předmět	cena zl.	km- kr.
1	P. Felger, farář	Biogr. Universum, 40 rytin vč. popis	2	
2	„	6 ks. litogr. ve velkém foliu	2	40

3	„	60 ks. rytin z Mayers Univ.	2	-
4	„	20 žánr.obr. oktáv		40
5	„	broušené sklo s poklopem	1	10
6	P. Ullmann, kooperátor	brouš. pohár z křišť. skla	4	30
7	P. Roessler, kaplan	těžítka z teralitu	1	
8	„	stínítko s průhlednou krajinou	1	
9	Josef Peukert, starosta	broušená pivní sklenice	1	30
10	Josef Preißler, kupec	dukátová váha		20
11	Ignaz Machke, kupec	servírovací miska 15 palců vysoká	2	
12	Josef Hofrichter, výr. dóz	dóza na cukr, malovaná	4	30
13	Anton Wenzl, malíř.pomocník	Ecce Homo na plechu, 13 palců	2	30
14	Fr. Schwarzenecker	jemná tabáková dóza	1	30
15	Franz Hofrichter	dóza na cukr malovaná	5	
16	Adolf Löffler, malíř.pomocník	Madona na plechu, 9 palců	1	
17	Fr.Kraus, „	Sv Alois na plechu, 9 palců	1	10
18	Eduard Lindner, „	Kristus na plechu, 9 palců	1	10
19	Josef Peukert, „	Sv. Frant. Seraf., na plechu 9 palců	1	10
20	Joh. Hofrichter, malíř	servír. šálek, malovaný 22 palců	3	20
21	Josef Lindner, mal.pomocník	květina na plechu 19 palců	2	40
22	Joh. Effner, „	krajina, plech	2	30
23	Karl Hofrichter, továr. na dózy	vykládaná dóza na cukr	5	
			<i>pag.</i>	<i>68</i>
24	Fr. Peukert, malíř. pomocník	dóza na tabák s obrazem	1	10
25	Aug. Hofrichter, výr. nástrojů	nová flétna	2	30
26	Nejmenovaný	Hogartovy rytiny 62 listů, kvart.	3	
27	Josef Schöffel, obch. dózami	6 tabákových dóz ,pozlacený prach	2	40
28	Anastas Schöffel. „	kouřová cukrová dóza	2	30
29	„ „	3 tabákové dózy	1	20
30	Ignaz Schöffel, „	6 tabák-. dóz , kouřové	2	50
31	Aug. Schöffel, „	9 tabák. dóz se zlatým prachem	4	20
32	Franz Schöffel, „	6 tabák. dóz, bronzovány	2	50
33	Ignaz Müller, malíř	Ústecká Madona na lnu, 27 palců	6	
34	Matilda Müller, jeho dcera	obraz na plechu	1	
35	Fr.Bergmann, malíř.pomoc-	Ústecká Madona ,plech, 14 palců	2	
36	Vdova M.A.Wenzl	Krucifix, plech 19 palců	1	30
37	Flor. Müller, pekař	2 obr. svatých, plech 7 palců	1	20
38	Aug. .Lucke, obch. dózami	3 bal. skleněné ozdoby	2	
39	Leop. Schlesinger, výr. dóz	3 kusy tabák. dózy	1	20
40	Franz Ullrich, šenkýř	1 kus tabák. dóza		40
41	Josef Hausmann, výr. dóz	porcelánová mísa	1	
42	Aug. Waller, obch.papírem	½ archu dopisního papíru	2	30
43	Anton Seidl, malíř	jemně malovaný servis. podnos	1	40
44	Anton Peukert, senior, kupec	5 kusů nůžek	2	
45	Anton Peukert junior, kupec	velký servír. táč	3	
46	Josef Preißler, mlynář	6 kusů dóz	2	
47	Franz Löffler, malíř	polštářek na šití, malovaný	2	
48	Aug. Ullrich, řezník	3 dózy	1	30

49	Franz Seidl, malíř	kávový šálek, jemně zlacený	2	30
50	Aug. Lang, obch. přízí	10 loktů kartounu	1	40
51	Josef Preißler, sekerník	šálek malovaný	1	40
52	Franz Sense , mlynář	2 broušené sklenice	1	10
53	Ignaz Neumann, řezník	2 broušené sklenice		50
54	Aug. Massopust, starosta, Pulečný	kořenka	1	
55	Ant- Lucke, radní, Pulečný	8 šnůr komposič.granátů		30
56	Josef Matzig, kupec, Pulečný	1 balíček knoflíků		30
57	Anastas Schmied, Pulečný	cigaretová špička		6
		Suma	114	56

str. 51

Tyto předměty byly 28. ledna 1854 předány na c.k. hejtmanství a překonaly tam veškeré očekávání. přičemž opět rychnovští chudí při rozdělování výtěžku loterie byli nejbohatěji obmyšleni. Také z nabízených losů bylo v Rychnově poměrně hodně

pag.

69

odebráno, . naproti tomu při tahu, konaném 1. a 2. máje s 1480 výhrami v ceně 2500 zl.k.m. jen 4 výhry připadly na Rychnov .A sice chtěla tomu ironie osudu, že jeden zdejší sedlák vyhrál rám na vyšívání, jedna počestná vdova cigaretovou špičku a jeden písma neznalý dělník z výroby dóz kalamář, a já, který nekouřím, porcelánový popelník ve tvaru obrovského chrousta.

V Rychnově, Rádle a zejména v Plane řádící tyfus nešetřil ani zdejší faru. Při sbírání oněch předmětů do loterie jsem se nachladil. Ve stejné době jsem v jednom domku v Rychnově, kde byli čtyři nemocní, a leželi ve velké nečistotě, zaopatřoval. Tam jsem se mohl. indisponován nachlazením, nakazit. Krátce, musel jsem 6. února ulehnout, tyfus nastoupil s plnou prudkostí a k tomu se přidalo ještě krvácení. Jak je děsné onemocnět v místě, kde není lékař ani lékárna, jsem tehdy velice pocítil. Přátelský lékař Milde z Hodkovic udělal sice co mohl, . leč nemoc dostala navrch a 3. března 1854 jsem byl bezprostředně po ranní mši P. Roesslerem zaopatřen , který to stihl, když ještě byli farníci v kostele, a ti čekali v modlitbách a pak teprve po slavnostním návratu dostali požehnání Hned po zaopatření nemoc vypukla , takže den na to po konciliu povolaných lékařů dr. Ulbricha ze Šumberka a dr., Spilmana z Liberce mě našli v poněkud lepším stavu. Postupně jsem se s pomocí boží uzdravoval , i když velice pomalu, , takže teprve 13. dubna tj. na Zelený čtvrtek jsem mohl sloužit mši svatou. Ještě několik týdnů mi slabost očí připomínala veliké nebezpečí, od něž mě bůh zachránil.

pag.

70

Během mé rekonvalescence onemocněla hospodyně rovněž na tyfus, který ale probíhal mírněji.

O co hůře snášel tuto nemoc P. Ullmann, který o 4 velikonočním týdnu , v první polovině května onemocněl snad také po nákaze při zaopatřování, a v krátké době byl blízek smrti. Teprve 6 neděli po letnicích mu bylo opět možno zastávat svůj úřad.

Tak se fara půl roku podobala špitálu. Jedině P. Roessler zůstal od nemoci ušetřen ačkoliv onemocnělým sloužil a stál jim po boku, a od práce byl téměř zničen.

str. 52

Na 24. dubna 1854, pondělí po bílé neděli, připadající den sňatku J.M. císaře Františka Josefa s Elizabetou, dcerou Maxmiliána, vévody Bavorského, kterému požehnal vídeňský arcibiskup Otmar rytíř von Rauscher ve Vídni., byl pro celou říši, jakož i pro Rychnov zvláště radostný.

Poté co v 9 hodin ve farním kostele se konala slavnost a velice navštívená mše za úmysl, aby Bůh manželství našeho milostivého otce vlasti požehnal a dal mu dlouhou a spásanosnou vládu, odebrali jsme se v početném doprovodu se školními dětmi před rychnovskou školu, v jejíž blízkosti na farním a kostelním pozemku byly vysazeny 4 lípy jako vzpomínka na radostnou událost za pomoci dětí, jimž byla svěřena péče o tyto stromky.

Po návratu na faru se konalo obdarování chudých farnosti. Jeho jasnost náš milostivý patron p. Kamil Rohan dal totiž 100 zl. k.m. s návrhem, aby v den slavnosti bylo 100 chudých poděleno porcemi po 1 zl.

Tak skončil krásný svátek, který se ukázal o to důležitějším, když si člověk dal do souvislosti událost, která se J.M před lety stala.

pag.

71

Už jsem se na p. 37 zmínil, jak také r. 1852 za faráře Schalka byla snížena těžba dřeva z farního lesa z 8 na 4 sáhy. Při tom ale nemělo zůstat- Když v r. 1853 mi bylo poukázáno dřevo, dostal jsem jen 5, nijak silných kmenů, které dohromady mohly dát nanejvýš 1 1/25 sáhu. Toto zmenšení mělo pro budoucnost zůstat směrodatným.

Mohl jsem proti tomuto nařízení lesního úřadu tím méně co namítat, když jsem se už dříve přesvědčil, že farní les má jen 62 kmenů, a že tedy zásoby při tomto velmi sníženém odběru postačí sotva na 12 let., po jejichž uplynutí už farář z lesa nedostane nic, neboť lesní puch je tak velký, že celý obrost je už zničen v nejtělejší věku.

Jelikož jsem použil výnos z farního lesa v r. 1853 a 1854 jako stavební dříví k opravě hospodářských budov, a to všechno ještě nestačilo, bylo mi na mojí žádost patronátem v létě 1854 poukázáno z církevního lesa 5 kmenů k opravě stájí.

Kabinetním listem z 13. června c.k. apoštolský .Majestát císař František Josef našeho nejdůstojnějšího biskupa Augustina Boromea Hille v uznání jeho mnoha zásluh o církev a stát vyznamenal komandérským křížem rakouského Leopoldova řádu. o čemž byla potěšená diecéze informována konsistoriálním oběžníkem z 18. července 1854.

str. 53

V noci ze 12 na 13 srpen 1854 měli jsem my v Rychnově velkou hrůzu. V 1 hod. v noci vypukl v domě obecního sluhy Stephana Maschke v Plane č.169 zřejmě z neopatrnosti, oheň. Na záchranu dřevěného domu se nedalo myslet, a musely se vynaložit všechny síly, aby sousední domy byly zachráněny, což se s pomocí boží stalo. Pohořelý nalezl v obci účinnou podporu.

Pan farář Schalk, který byl tak naivní., že se při mé instalaci v Rychnově ukázal, a při té příležitosti mi slíbil, že se se mnou během několika týdnů vyrovná. Já jsem tehdy ještě nevěděl, jak to s ním je, a protože jsem stavěl na jeho kněžském úřadě, spokojil jsem se s příslibem. Ale utekly měsíce a farář Schalk se nehlásil.

V pozdním podzimu 1853 tedy, poté co jsem prostavěl několik set zlatých., a moje domácnost, hrazená z mých peněz se dostala do úzkých, napsal jsem svému panu předchůdci velice šetrný a skromný varovný dopis. ale ani ten, ani druhý, poslaný proti recepisu po několika měsících, nebyl zodpovězen.

Nyní musel jsem začít pochybovat o dobré vůli faráře Schalka, a protože se nejednalo o žádnou maličkost, ale o vrácení sumy šestsetsedmdesát zlatých a 37 ½ kr. k.m., které byly určeny pro mě a mé kaplany, zaslal jsem cestou litoměřické konsistoře k veledúst. královéhradecké konsistoři stížnost proti svému předchůdci. Z toho se vyvinula neosvěžující, 3 roky se vlekoucí korespondence, která nevedla k žádnému výsledku.

Z počátku mnil P. Schalk, že není nic dlužen, než P. Roesslerem jako administrátorem zapsaný a knihovně zajištěný podíl na užitecích 259 zl. 59 kr. k.m. To byl ale úplně falešný názor. Separace byla jen na základě jednorozhodného pachtovního výnosu (od 5. října 1852 do 5. října 1853) a poukazovala jen na to, co mi z užitku farního majetku z 21. dubna 1853 do 3. října 1853 náleželo, ne ale to, co mi náleželo po opětném hospodářství z polí na dobu od 5. října do Jakuba následujícího roku a z luk za dobu od 5. října do Jiřího následujícího roku, od kdy já jsem teprve dostával užitek z farních nemovitostí. Tento na 410 zl 40 ½ kr k.m. obnášející obnos musel jsem cestou separačního vyrovnání korigovat.

Nejdůstojnější konsistoře zmateny P. Schalkem, se zpočátku zdály sdílet jeho názor, neopomněly ale mu ten obnos přinejmenším přikázat, aby zajištěnou sumu 259 zl. 59 kr. zapravil. Jelikož ale P. Schalk tento příkaz, ačkoli ho slíbil splnit, nesplnil, dalo mi to podnět k novým podáním.

str.54

Nejnověji jsem dokázal skutečnostími a čísly mé právo na zmíněných 670 zl. 37 ½ kr. k.m. a také s věcí důvěrně obeznámený P. Roessler předložil ze své strany skutečnosti, které zcela hovořily v můj prospěch. Na toto učily veledůstojné konsistoře na návrh libereckého vikáře smírčí soud sestávající ze 4 nestranných osob, které byly dobře zpraveny o záležitostech rychnovského obročí a který měl rozhodnout o mých požadavcích. Jeho rozsudek jsme se zavázali jak já, tak P. Schalk přijmout.

Dne 7. února 1856 bylo veledúst. konsistoři v Litoměřicích předloženo dobrozdání tohoto obsahu:

Veledústojná biskupská konsistoř!

V dúsledku sl. konsistoriálního výnosu z 20. září 1855 č. 4799 se s úctou podepsaní shromáždili, aby se informovali o rozdílných bodech mezi rychnovským farářem P. Antonem Felgerem a lomnickým farářem P. Aloisem Schalkem a po zralém prozkoumání skutkové podstaty a výslechu bývalého rychnovského administrátora P. Roesslera (který před nástupem p. faráře Schalka v Rychnově, jakož i po jeho odchodu vedl separaci užiteků) nalezla právo jak následuje:

Pan farář Schalk nastoupil do obročí v Rychnově dne 11. září 1851 a odstoupil 30. prosince 1852, byl tedy farářem v Rychnově 1 rok a 3 2/3 měsíce. Při jeho nástupu obdržel z roku 1851 ze sklizených polních plodin podíl v naturáliích v obnosu 573 zl . 7 ¼ kr. k.m., a byl tak na základě, že plody jdou pro budoucnost, vykryt do 25. července 1852

pag.

74

Z výnosu luk roku 1851 dostal 108 zl. 14 ½ kr. k.m. a podle zásady byl pokryt do 24. dubna 1852.

Několik dní po svém příchodu tj. 5. října 1851 pronajal P. Schalk celé rychnovské hospodářství Tu mu náležel z docíleného pachtu jen příslušný obnos za období od 25. července 1852 do 30 prosince 1852 jako dni jeho odchodu, t.j. za 159 dní. a protože pronajatá pole ročně dával 180 zl. 29 kr. k.m. náležel jemu připadající obnos od 24. dubna 1852 do 30. prosince 1852 , tedy za

251 dní 124 zl. 6kr. k.m

tedy dohromady 293 zl. k.m.

Pan farář Schalk dostal ale vedle shora uvedených obnosů in natura (per 173 zl.7 ½ kr k.m. a 108 zl.14 ½ kr. km) ještě dva celé roční pachtu po 568 zl. 14 kr.km.m, dohromady

str. 55

1136 zl 28 kr. k.m.. Tak , když sumu 293zl k.m. odečteme od 1136 zl. 28kr.k.m. odečteme, dostal navíc obnos 843 zl. 28 kr.k.m.

které měly připadnout částečně do interkaláru, částečně nástupci.

Podle zjištěné separace úrody ze strany státní účtárny z pachtovného za jeden rok , který byl vzat jako základ separace, patří interkaláru 172 zl. 48 ½ kr. k.m.

následně má obnos 670 zl. 37 ½ kr.k.m.

připadnout nástupci.

Od tohoto naposled jmenovaného obnosu je nástupci v adjustované separaci přikázáno

259 zl. 59 kr.k.m. A tak zůstává k soukromému vyrovnání předchůdce P. Schalk nástupci P. Felgerovi k zaplacení suma 410 zl. 40 ½ kr.k.m.

pag.

75

Že tomu tak opravdu je, vyplývá z následujícího: Pan farář Ant. Felger byl 25. dubna 1853 farářem v Rychnově, našel při svém nástupu farní hospodářství propachtované, nájem do 5. října 18753 předem vybrán do rukou P. Schalka. Ušel mu tedy veškerý užitek z farního hospodářství do 5. října 1853, tj. oněch 259 zl.59 kr.k.m., které mu přiřkla adjustovaná separace .

5. října 1853 se pachtovní smlouva rozpadla a p.farář Felger byl nucen převzít farní hospodářství do vlastní režie.. Tím ale nanovo zůstal bez užitku polních plodin do 24. dubna 1854, když v roce 1854 získané polní užitky měly teprve z předchozích termínů běžet do budoucnosti a proto mu náleží oněch shora zmíněných 410 zl. 40 ½ kr.k.m. o nichž bylo prokázáno, že je P. Schalk v soukromém vyrovnání svému nástupci v Rychnově právní cestou má nahradit a o kterých v separaci jen proto není zmínka, že toto se stalo mezi žijícími, a že interkalár tím není dotčen a k zjednodušení počtů na to nemohl být brán ohled, že hospodářství bylo nejprve ve vlastní režii , pak pronajato a znovu přešlo do vlastní režie a následkem toho přicházejí do úvahy dvojité termíny dělení.

Český Dub, 7., února 1856

Anton Miksch, v.r.

farář v Jablonci a bisk.okr., vikář
v Č.Dubu

Albert von Küffer, v.r.

děkan a vikar. pomocník

P. Johann Wähner ,v-r.

farář ve Vratislavicích
sekretář

Josef Hofrichter, v.r.

farář v Hodkovicích a vik.

Ačkoli nyní mé dobré právo bylo zcela mimo pochybnost prokázáno, a faráři Schalkovi ještě odměřeněji než dřív bylo přikázáno, aby se se mnou vyrovnal, nepomohlo to všechno nic. Farář Schalk stále znovu a znovu přednášel námitky, i když nicotné a směšné a nezaplatal

str. 56

76

pag.

ani 259 zl. 59 kr. k.m., ani 410 zl.40 ½ kr. k.m. Další tlak na něj nejdůstojnější konsistoře považovaly za zbytečný a odkázaly mě na právní cestu, kterou jsem pochopitelně mohl jít hned od začátku, kterou jsem ale kvůli cti kněžského stavu a k ušetření cti P. Schalka zvlášť vyloučit odvoláním se k nejdůst. konsistořím.

Jelikož jsem ve špatných letech 1855 a 1856 byl přinucen, jelikož mi a mým kaplanům náležející k vydržování P.Schalk zadržel, vypůjčovat si od svého bratra postupně 600 zl.k.m. a jelikož on viděl, že se zdráhám pro vlastní osobu jít do

právního sporu, nabídl se, že převezme mé nároky u P. Schalka jako ekvivalent za půjčené peníze a záležitost svým jménem právní cestou vybojuje., k čemuž jsem mu dne 24. dubna 1857 dal cesi.

Protože P. Schalk v Lomnici se nacházel pod sekvestrem, nevedlo to nakonec k ničemu, a mě nezbylo nic jiného než bratrovi těch 600 zl zaplatit.

Bůh chraň všechny mé nástupce před takovým předchůdcem!

V roce 1854 se začalo dbát na lepší zabezpečení učitelů obecných škol, v té době částečně zvýšením školného ze strany lidí, částečně tím, že obce za neplaticí děti učiteli dávaly odškodnění.

V naší farnosti za tím účelem konané komise okresního úřadu narážely, jako ostatně téměř všude, na odpor, speciálně v Rychnově, kde se poukazovalo na to, že málo vykonává a přitom má jednu z nejlépe dotovaných škol na patronátu. Po dosti dlouhém zlobení se zúčastnění konečně shodli . V Rychnově byl vedle zvýšení školného u několika dětí , schválen paušál za chudé děti z obecních prostředků a tím plat podučitele p. Frant. Adama zvýšen z původních 52 zl.k.m. nejprve na 90, pak na 120 zl. k.m..

pag.

77

V Rádle a Pulečném se lidé tehdy dohodli, že obec sama rozdělí školné a učitel dostane ročně 300 zl. Přirozeně byly tyto obnosy víc na papíře, a ve skutečnosti byly nižší.

Pokud stát sám nebude vybírat školné formou všeobecné přírážky k daním, a učitele nebude platit, zůstanou veškerá pravidla jen polovičatá.

str.57

Nejvyšším patentem z 26. června 1854 ráčil J.majestát otevřít subskripci v rozsahu celé monarchie na získání 350 milionu, nejvýše 500 milionů.

Účel této této, z hlediska všeobecného blaha nejnaléhavějších a obsáhlých opatření byl po výslovném zámyslu J.M. dvojitý: na jedné straně zabránit znehodnocení zemské měny a její vrácení na kovový základ, na druhé straně získat prostředky ke krytí mimořádných výdajů, které musí vzít v úvahu finanční síly státu, s ohledem na mocenské postavení státu v Evropě a důstojnosti říše odpovídající nezbytné postavení armády (v Haliči, Sedmíhradsku, Dunajských knížetstvích – vše proti Rusku) .

K provedení této finanční operace ukázaly se sl. politické úřady vskutku vhodnými. Do jednotlivých obcí byli posláni komisaři a byla vyslovena zásada, že se má upsat nejméně sedminásobek ročního výnosu pozemkové daně a z ní se může rovnou část zaplatit. Každý subskribent obdržel poukaz na příslušnou obligaci národní půjčky, jejíž nominální cena byla o 5% vyšší jaký byl obnos, který se měl v pěti letech ve

splátkách uhradit.

pag.
78

Za takovýchto okolností nemohl jsem jinak než upsat 300 zl.k.m., ačkoli jsem ještě nevěděl, jak to zaplatím. – Rychnovský farní kostel platil na daních z vlastního jmění 300 zl. k.m. a každý můj kaplan 100 zl. k tomu.- Většina zdejších obyvatel brzy své poukázky prodala, tlačena nouzí, s ne bezvýznamnou ztrátou spekulantům, kterých bylo požehnaně.

Už v roce 1853 se proslýchalo, že se bude muset zase platit po mnoho let odpouštěný ekvivalent dědické daně z majetku duchovních . V roce 1854 k tomu skutečně došlo. Z rychnovského kostelního majetku se platilo ročně 5 zl 15 ¼ kr.k.m. a z farního 3 zl. 7kr.k.m. a tento obnos byl vyžadován i za jisté uplynulé období. Podle kostelních účtů za rok 1854 měl kostel zaplatit na ekvivalentu najednou 54 zl. 57 kr.k.m.

V roce 1850 zavedená daň z příjmu , která se z počátku týkala jen velkých beneficantů, se začala od r. 1854 rozšiřovat i na menší obročí a kostely. Beneficianti museli na vyzvání berních inspektorů podávat příznání příjmů, přičemž se nezapisovaly jen příjmy, předpokládané ve formuláři příznání, ale všechny skutečně přijaté obnosy, at'
str. 58

už jakékoli a jakkoliv pojmenované, dokonce podpory, stipendia, a deputáty v běžných cenách S ohledem na to zpracoval jsem své příznání k dani z příjmů za dobu od 21. dubna 1853 do konce srpna 1853 a za tuto dobu se můj příjem stanovil (po odpočítání daně a vydání na kaplany) a s ohledem na zvýhodnění p. faráře Schalka na 141 zl.47 kr. k.m., z čehož mu jako daň z příjmů bylo vyměřeno 1 zl. 23 ¼ kr.k.m.. Ve správním roce 1854 t.j. od 1. září 1853 do konce srpna 1854 obnášely farní příjmy po shora uvedeném

pag.

79

odpočtu a s ohledem do letošního roku sahající ztráty způsobených farářem Schalkem 383 zl. 40 kr.k.m., v roce 1855= 552 zl.46 kr.k.m., 1856= 543 zl.34 kr.k.m., z čehož jsem musel zaplatit v r. 1854 :3 zl.47 kr.k.m., 1855: 3 zl.32 ¾ kr.k.m., Pro rok 1856 se ode mne zatím daň nepožadovala, snad v důsledku protestů mnoha beneficantů , kteří dokazovali, že jejich příjem, pokud je do 600 zl. podle zákona nemá být zdaněn, a že je nespravedlivé, z farních pozemků , poté co se zaplatila pozemková daň, platiti ještě daň z příjmů.

Zdejší farní kostel byl zdaněn takto: v r. 1850: 17 zl. 32 kr.k.m., 1851:17 zl. 32 ¼ kr.k.m., 1852: 16 zl.19 ½ kr k.m., 1853: 14 zl. 25 ¼ kr.k.m., 1854: 20 zl. k.m., dohromady:86 zl.9kr.k.m. kterýžto obnos musel kostel zaplatiti najednou.

Jelikož byl důvod, domnívat se, že jde o svévoli daňového inspektorátu, podal jsem ve srozumění s patronátním úřadem odvolání 29. srpna 1855 proti uložení této kostelní daně, a doufal jsem v úspěch. ale od té doby uplynuly už skoro dva roky aniž bych dostal další platební příkaz.

Jelikož zdejší kostelní zpěv byl velice zanedbaný, a pomoc z té strany, z níž zhouba vzešla, přes všechny podněty nebylo možno očekávat, snažil se P. Roessler, tak jako i nyní, i v letech 1853 a 1854 kostelní zpěv pozvednout. K tomuto účelu cvičil kostelní písně nejdříve ve svém pokoji u fortepiana s dětmi a dospělými, zkoušel pak o nedělích po odpolední bohoslužbě v kostele, čímž se podnítili ke zpěvu i jiní lidé a pojali náklonnost ke zpěvu.

Opatřil také postupně 200 zpěvníků (výtah z knihy :Stephan Vaternschen Diocesan Gesangbuch), které si farníci objednali. Touto cestou je chválabohu vše zlepšeno, přes překážky, které se tomuto chvályhodnému konání od jedné strany klady do cesty., a od níž by měly nejméně přijít.

str. 59

pag.80

Ohled na nebezpečí války a cholery, hrozící na mnoha místech a jiného zla, pod nímž sténalo křesťanstvo., přiměl znovu jeho svatost papeže Pia IX., vypsat jubileum, které mělo trvat tři měsíce aby pokáním věřících o zásluhy Ježíšovy mohla být odvrácena mnohá nebezpečí.

Tento čas spasení, pokání a milosti začal ve zdejší farnosti tak jako v celé litoměřické diecézi v předvečer 20 neděle po letnicích, tj. 21. října 1854 a bylo přijato opatření že po celou dobu milosti bude kostel celodenně otevřen a to od 7 do 10 hod., v pátek, sobotu a neděli také odpoledne od 2 do 5 hod., o všech svátcích od ½ 5 navečer se konaly litanie s požehnáním. Tak byla věřícím dána příležitost, navštívit kostel ráno a k večeru, tam se modlit a přijmout sv.přijímání s pobožností, neboť, pokud byl kostel otevřený, stále byl po ruce i kněz, aby přijímal zpověď.

O 21. neděli po letnicích se po kázání o ½ 3 odpoledne konalo jubilejní procesí k soše na pelíkovické cestě. Zbývající dvě jinak obvyklá procesí odpadla podle biskupského nařízení.kvůli špatnému počasí.. Zato byla 25. neděli po letnicích a o svátku Nejsvětějšího jména Ježíš odpoledne po předeslaném jubilejním kázání u postranního oltáře konána litanie včetně předepsaných modliteb.

Ke konci sv. jubilejního času, na 3 neděli po zjevení, 21. ledna 1855, byla svátost oltářní po celý den vystavena a o 5. hod. večer byl za slavnostního zvonění všemi zvony a ambrosiánským zpěvem svátek ukončen. Okolnost. že krátce po sobě následovalo více jubileí, a také právě už druhý rok vládnoucí velká nouze, která způsobila, že mnoho zdejších lidí nemělo nic vhodného na sebe, aby se na pobožnosti chránili před velkým chladem se musí také připsat to, že účast na tomto jubileu zde nebyla taková, jakou by si bylo třeba přát.

pag.

81

Během zmíněného jubilea se v hlavním městě křesťanstva stala událost, kvůli níž potomstvo nám, žijícím v r. 1854 bude závidět.- událost, dlouho očekávaná všemi křesťany, událost, která dala sv. církvi nový lesk a v jejích análech bude na věčnost pamětihodná, slavnost tak velkolepého a povznášejícího charakteru, že se v celých dějinách církve lehko nenajde něco stejného nebo podobného, snad s výjimkou shromáždění v Efesu a Chalcedonu

str. 60

Bylo to dogmatizování zbožného mínění, které církev od svého vzniku pokud se týče Matky Boží všeobecně a stále hájila, byla to slavnostní definice neposkvrněného početí nejvyšší a neomylnou autoritou v osobě Kristova nástupce na zemi, papeže Pia IX.

Podle spolehlivých zpráv z Říma konala se tato slavnost 8. prosince 1854 na svátek Početí B.P.Marie následujícím způsobem:

O 8 ½ hod. ráno pohybovalo se pomalu papežské procesí z Paulinské kaple k chrámu sv. Petra. Byla přítom zpívána zbožným způsobem litanie o všech svatých vedle několika předepsaných modliteb. Svatý otec nechtěl, aby byl jako obvykle nesen, ale připojil se pěšky k dlouhé řadě 50 – 56 kardinálů a 130 – 150 biskupů, mezi nimiž byli i dva z Austrálie a Číny.

Pak šlo všechno obvyklým způsobem: svatý otec přijal od biskupů a kardinálů obvyklý hold, pak byl zpívána terce a sv. otec oblékán. Mše svatá začíná a je zpívána latinsky a řecky epištola z evangelia. Ale nyní začíná jednání, které ve Vatikáně poprvé (a snad naposled) je v této formě

pag.

82

Nejstarší děkan kolegia, kardinál Macchi blíží se k trůnu sv. otce, pokleká na nejnižším stupni a prosí zvučným „, ale třesoucím se hlasem a pak za hlasitého vzdychání nástupce Petrova ve jménu pastýřů a věřících křesťanů, aby zvýšil cenu oslavení a uctění nejsvětější matky Boží a Panny Marie, tím, že povýší její neposkvrněné početí na věroučné dogma.

Svatý otec odpověděl v sedě několika slovy jimiž všechny vyzval k vzývání Ducha svatého, pak se zvedl, znovu poklekl a zanotoval: „Veni creator {Přijď Stvořiteli}“. Všechnen lid se vrhl na kolena a zpíval ve střídavém zpěvu s kapelou hymnus k svatému Duchu, a když tyto plné, slavnostní, nadšené tóny pronikaly k vysoké klenbě chrámu sv. Petra, byly zázračně a hluboce každé srdce naplněno a mnohé oči vlhké.

Po následující modlitbě povstal následník Kristův s podřízenými pastýři a přítomnými věřícími a začal číst slova které předcházejí formou definice plným a znějícím hlasem. Ale sotva došel k nejbohatším slovům definice, když pro pláč a vzlykání nemohl dál, bylo to, jakoby mu cukaly všechny údy, teď obrátil svůj obličej vzhůru pak se celým tělem obrátil vpravo a vlevo chtěl tím zároveň vyznačit důležitost a povznešenost, svatost sentence, kterou měl pronést, její veliký význam

str. 61

Při takovém pohledu nezůstalo jedno oko suché, a jen rouhači a posměváčci mohli v tomto aktu popírat to božské. Přece ale síla toho, který u své církve, a za pomoci svatého Ducha, který u Pia byl, a který nyní mluvil co Petr, posílil po několika momentech hlavu věřících: pokračoval ve čtení a pravil: „, Prohlašujeme, jako článek

pag.83

víry, že nejbláženější Panna Maria v prvním okamžiku svého početí zvláštní předností a milostí Boží, zásluhou Ježíše Krista, spasitele lidského rodu, byla od jakékoli poskvrny dědičného hříchu prosta.“ akty byl uzavřen, článek víry vyřčen.

V tomto okamžiku (bylo přibližně 11 hodin), oznámily výstřely z děl a slavnostní vyzvánění všech římských zvonů po dobu jedné hodiny, že vznešený akt dogmatické definice ve Vatikánu byl dokončen.

Poté znovu klausule, v nichž jinak myslící jako takoví byli označeni, , kteří jsou od církve odděleni, byli přečtena , přišel znovu k trůnu kardinál děkan a přečetl krátké poděkování, načež kapitula sv. Petra přistoupila a na kolenu prosili sv. otce, aby Madonu v její kapli (kterou už Sixtus IV zasvětil neposkvrněné panně) korunoval.

To se stalo po velké mši svaté , která po popsaném aktu, jako obvykle, pokračovala. Kanovníci od sv. Petra se shromáždili v kapli, kardinálové a biskupové zaujali místa před nimi, v kapli byla svatým otcem zanotovaná „Regina coeli { Královna nebes } zazpívána, načež tento po krásně ozdobených schodech vystoupil vzhůru a vložil na hlavu neposkvrněné matky věřících cennou korunu.,

Nato zazpíval sv.otec obvyklou modlitbu , a procesí se dalo znovu do pohybu. Před oltářem Piety, u vchodu do sv. Petra, předali konečně generálové františkánů sv.otci lilii ze zlata. Navečer ve 4 hodiny bylo slavnostní Te Deum al Jesu. Večer byly kupole, kostely i celé město slavnostně osvětleny.

V naší diecézi a v naší farnosti se slavil tento svátek tím, že nejsvětější svátost byla po celý den vystavena a odpoledne o 4 hodině před litaniemi a požehnáním se modlil růženec. Vlastní velký svátek se měl slavit teprve v den Zvěstování P.Marie (tj. 25. března 1855).

pag.

84

Jak je lehce pochopitelné,,pokusili se v této době křesťanští básníci s k oslavení neposkvrněné Matky Boží o chvalozpěvy, Mezi jejich velkým počtem chci na památku uvést dva , jeden latinský a jeden německý.

str. 62

K slavnosti Blahoslavené Panny Marie, počaté bez prvotního hříchu

Svět už dlouho žádal dívat se na triumf
a nyní radostný se nese k hvězdám hlas
hejsa, triumfe, zpívá šťastný lid zbožných
mocný vládce jako Kristus zápasí ve světě.
hejsa, plesá slunce které povstává ve vlnách
plesá i oceán který omývá západ-
Pastýř totiž Kristova stáda a otec vybral sám:
královnu nebes potomstva královnu a zbožnou
rodem z Judeje a matku i člověka i Boha
nemá poskvrnu hříchu rodiny Adamovy
hada, který je schopen lživého zločinu

hoj, nadmíru bídných vrátilo se samo od sebe
první rána neštěstí nedotkla se tě, Panno Marie
nikdy a žádná se nedotkla poskvřenou rukou
tebe nikdy nepřemohl ohavný vládce podsvětí
vždy když byl nepřítelem lidského jména
hle osud který je ověnčen trojitým diadémem
který nese vykupiitel žezlo
Volají: nuže dělejte! vy které otcové šatí purpurem
a které kryje svaté papežů sídlo
Volá lid a duše pozdvihují k hvězdám
a z lásky se odvděčují, triumfy zpívají
halasí peklo, halasí jako zlý dav
kteří jsou nuceni zaslíbení slávy křesťanům
již reptejte. Plesá do nebe veškeré poselství
a také všichni bohové sdílejí radost
Nyní, křesťané, chvalte nejvyššího otce,
jakou matku si přál její syn Bůh

Hymnus na neposkvřenou Pannu.

(napsal J.Eminence nejdůst. kardinál a arcibiskup kolínský Johannes von Geissel.)

(přeloženo z latiny)

Panna, koruna panen,
vybraná k božímu trůnu
vládkyně na nebesích
nech naši chválu tobě zaznít
tebe srdcem a ústy opěvat
naším prosbám nakloň svou tvář

Kdo tě může důstojně ocenit
tobě podle důstojnosti prokázat čest
Panno, sladký prameni milosti!
Ty jsi celá milosti plná
Boží stan a archa úmluvy
jsi krásná a jasná jako slunce

str. 64

drž nás věrně na své straně
nech nás modlit se, prosit, bojovat,
ujisti nás tvou pomocí a milostí
Dejž nám bohatě dobrých darů
Panno, matko, chraň a posiluj
ochraňuj církev a svaté město

Nech nás stát v pravé víře
ať nám neberou lásku a naději
osvobod' nás od hříchu a utrpení
jako za života otců
tě chceme světít a uctívat
ochraňuj nás na věky.

{ Marie, počatá bez hřichu, oroduj za nás - 1854 }

pag.

86

Při nouzi a chudobě, která v Rychnově vládla, bylo těžké sehnat náležitě oblečené ministranty, a často se stávalo, že se museli použít ke mši hoši s rozbitými a mnohokrát záplatovanými kabáty, neboť aby se šetřily ministrantské oděvy, používaly se jen o nedělích a svátcích.

Tato okolnost, která bohoslužbám velice překážela, mě přiměla, abych u patronátního úřadu opatřil 4 pláštiky, které by o všedních dnech při bohoslužbách zakryly nejhudší oblečení. Tak se i stalo a náklad byl 62 zl. 54 kr.k.m. ze strany kostela.

Nejnovější mešní nadace, realizované v tomto roce:

Anton Wenzel, (3 mše, 100 zl. kapitálu s malým přebytkem)

Ferdinand Hübner (1 mše, 40 zl. kapitálu)

Obě od mého příchodu, a patřící k rádelské kapli
str. 65

ROK 1855

(od pag. 86 do pag. 132)

CorDe tIbI sIsto ConCepta sine Labe MarIa
v mysl tě postavím Marie počatá bez hřichu

Časy nás ničí, přemnohými zmítá nouze
Tyto mučí válka, ony hrozný mor
V úžině tísněná církev opět povstává
vždyť přece se shodují císař a papež Pius

Na pag. 63 a 64 zmíněná nouze dosáhla počátkem roku 1855 svého vrcholu., neboť sklizeň obilí v roce 1854 byla opět nepříznivá, brambory zklamaly jako rok předtím. Výdělek stále váznul a co se nějak mohlo přidat, spolkl minulý rok. Jaký div, že tyfus z hladu působil stále hroznější pustošení, jak pohled do úmrtní matriky z tohoto období dostatečně ukazuje.

pag. 87

Byly to doby, podobné těm, které farář Lisner na pag. 47-49 a farář Stowasser na pag. 84 líčí. Možní ještě smutnější, a ceny životních potřeb byly skutečně nedostupné. Není přehnané, když se řekne, že tehdy 1000 osob z farnosti si prodloužilo své bídné bytí žebrotou.

Mnozí z nich zemřeli zimou a hladem. Denně byli vidět lidé jako ploužící se stíny, v zahalené v bídných hadrech. Stovky z nich neměli mnoho dní k jídlu nic teplého, a ještě v poledne nesnídali. Chyběla dokonce sláma na spaní. Byly chatrče s kamny, v nichž celé týdny nehořel oheň, a jiné, kde majitel trámy a latě vyřezal a z nouze spálil, jiné, kde polovina domku zmizela takovým způsobem, ano celých dvacet domů ve farnosti takto zmizelo.

Tu nastávaly případy, že velká část farníků nechodila do kostela, protože neměli co na sebe, jiní svou velikonoční zpověď vykonali ve vypůjčených šatech.

Na dělné lásce k bližnímu sice ve farnosti nechybělo, ačkoli mnohé tu a tam dlouhá léta trávající podívaná na bídu otupila, ale kolik bylo těch, kteří mohli něco dávat? neboť i v domech sedláků byla nouze o chleba. Chodit žebrať jinam nedovolovalo počasí, také se chudým odpíraly domovské listy, které byly potřebné, aby nebyli šupem četníky posláni zpátky.

Obecní prostředky byly vypětím z minulého roku úplně vyčerpány, Skutečně bezútěšný stav! C.k. okresní hejtmanství v Liberci se snažilo sice podle svých sil bídu zamezovat, určila pro Rychnov místo dr. Mildeho, který zemřel na tyfus, jiného epidemijního lékaře v osobě šumburského Med. dr. p. Ferd. Ulbricha, poslalo několik

str. 66

značných peněžních obnosů, a později více strychů kukuřičné mouky a krup k rozdělení, ale to všechno nebylo dost vydatné. Přirozeně byly prostředky, které mělo hetmanství k dispozici o hodně menší, než před rokem

pag .88

Jak to mohlo za těchto okolností vypadat na faře, můžeme si lehkou představit. 10 zl.v.m. týdně už zdaleka nestačilo, aby se každý mohl podarovat 1 nebo ½ krejcarem. Pohřební štola byla v této době placena ve 3 třídách. První třída si objednala pohřeb, ale zůstala dlužná, druhá třída řekla už předem, že nemůže nic dát a třetí poprosila při ohlášení pohřbu o kousek chleba. To se vydělalo mnoho zaplat'pánbůh.

Dne 9. března jsem se rozhodl, poslat libereckému c.k. okresnímu hejtmanství velice detailní vylíčení zde vládnoucí obrovské nouze, abych vymohl vydatnou podporu, protože se začaly už i rodinné svazky rozvolňovat, mnozí rodiče nechávali děti, aby se postaraly samy o sebe, bylo se obávat, že úplné zoufalství se zmocní myslí, jak už mnohé sebevraždy ve zdejší krajině toto rozpoložení myslí oznámily. Ačkoli toto podání nezůstalo bez povšimnutí, ukázalo se, že při takové všeobecné a velké kalamitě lidská pomoc nestačí a pomoci může jedině Bůh-

Nemohu nechat nepovšimnuto, ačkoliv jsem tu věc měl držet v tajnosti, že urozená a šlechtaná manželka patrona našeho kostela paní kněžna Adelheid z Rohanů, ačkoli svazek mezi ní a jejími bývalými poddanými byl už před několika lety rozváznut, nezapomněla na ně a čas od času mi posílala menší obnosy a části oděvů,dávala podporu.

Že v letech 1854 a 1855 nezaměstnanost byla tak veliká, mělo svou příčinu zejména v tom, že většina výrobců dóz v tušení, že jejich podniky zaniknou, vzali většinu svých peněz a koupili si selská hospodářství, a tak na 30 000 zl. k.m. bylo vzato z oběhu

V předchozím článku jsem zmínil hodkovického doktora Mildeho , který začátkem rok u 1855 zemřel na tyfus a cítím se nucena, věnovat mu ještě několik slov jako vzpomínku. On si svou dlouholetou, neúnavnou činností, svou přátelskostí a nezištností , s níž sloužil nemocným, ať byli chudí nebo bohatí, jakož i svou rozšafností a svou zbožností získal zásluhy o celou krajinu, a zvláště o naši farnost. Takřka všem rodinám ve farnosti byl věrným rodinným přítelem, a ochotným pomocníkem v nouzi.

str. 67

Rok před svou smrtí se zranil na prstě při pitvě jedné ženy, zemřelé na horečku omladnic, čímž byl v nebezpečí života a ruka mu zchromla, což ho ale neodradilo , aby se svému lidumilnému povolání věnoval s obvyklou horlivostí.

V zimě 1854/55 když tyfus řádil nejvíce, utvořil si v Jeřmanicích z opuštěného domu jakýsi špitál , kam se utíkali nemocní bez domova, tam se doktor Milde nakazil tyfem a tak zemřel ve svém povolání , bez jmění, se zanecháním mnoha ještě nedospělých dětí . Když krátce nato zemřela i jeho paní, ukázalo se, že pravé zásluhy přece ještě dojdou uznání , že poctivost rodičů je posledním dědictvím dětí, že Bůh své věrné neopouští. Mildeovy děti byly všechny váženými občany Hodkovic a okolí osvojeny a jsou dobře opatřeny.

Zmíněné tyfové období byl vůbec pro lékaře v okolí velice zhoubné. Téměř žádný z nich neušel nákaze, a mnozí padli za obět'. Tak už r. 1853 lékař Treckel z Jablonce, později Milde v Hodkovicích, a Med. Dr. Spielmann v Liberci.

pag.90

Velmi stísněné poměry, v nichž jsem v důsledku drahoty, zchudnutí farnosti , zrušení desátků , redukce příjmů za dříví, zvláště ale zdráháním se faráře Schalka platit , vzbudily ve mně myšlenku, poprosit o polepšení z náboženského fondu. Byl jsem v tomto svém odhodlání posílen na pag. 36 zmíněným slibem jakož i okolností, že v poslední době některé sousední farnosti, např. Jablonec a Janov docílily částečně doplnění kongruy, částečně úhradu krmení pro koně , a tak jsem poslal 26. března 1855 cestou nejdůstojnější konsistoře následující žádost slavnému zemskému úřadu.

Slavné c..k. místodržitelství !

Farnost Rychnov, patřící k libereckému c.k. okresnímu hejtmanství , v jejímž čele stojí uctivě podepsaný už dva roky, leží v hornaté, neúrodné, drsné a také na dřevo chudé krajině bez veškerého silničního spojení a zbavena vši dopravy.

Nepatrná část farníků, mezi nimiž není žádný celý nebo poloviční sedlák, ale jen čtvrtlánici, a několik málo zahradníků. , se živí bídě z málo výnosných polí.

Ostatní jsou domkáři bez jakéhokoliv pozemkového majetku , nebo podruzi, kteří se částečně živí tkaním, broušením skla, výrobou dóz , většinou ale hledají své) živobytí v žebrotě, protože jsou známi v celém okolí na míle daleko.

str.68

Část farnosti, jmenovitě 368 čísel čítající obec Rychnov leží v bažinaté krajině, kteréžto okolnosti vedle zde už dlouhého času vládoucí a rok od roku se zvětšující

děs vzbuzující bídy jest také přičísti, že zde skoro vládnou neustále epidemie, jako ta od dvou let nepřetržitě řádící epidemie tyfu.

Rychnovské farní obročí je jen málo dotováno, jak dokládá pod ./. přiložený opis fassé, která dokládá jen 368 zl. 11 ½ kr.k.m. jako sumu všech příjmů bez odpočtu nákladů .

pag.

91

Od roku 1798 je zde náboženským fondem dotovaná kooperatura . Jelikož ale duchovní péče zejména v zimních měsících je velice obtížná, farnost rozlehlá počet duší příliš vysoký a kromě farního kostela je ještě k obstarávání ¾ hod. vzdálený filiální kostel a 4 školy, tak byl od nejstarších dob dodnes vedle kooperátora ještě držen jeden kaplan , který ale, ani v nejmenším dotován, zcela z příjmů farního benefícia je vydržován rychnovským farářem, ačkoli je ustanoven ne k rukám faráře, ale pro dobro farnosti.

Vydržování tohoto kaplana v dřívějších dobách, kdy farníci se nacházeli ještě v dobrých poměrech, , kdy potraviny byly laciné , desátek ještě nezrušen , a kdy farář z tehdejšího farního lesa dostával 8 sáhů dříví, bylo i když ne lehce, ale přece jen možné.

Ale už 7-8-let se poměry natolik změnily, že je pro rychnovského faráře poznenáhlu čistě nemožné, kaplana vydržovat z příjmů obročí, neboť benefícium nyní nejednou pro faráře nevynáší jako kongruu určených 300 zl., nemluvě už o obnosu za kaplana. Neboť

1) podle přílohy .//. dnešní výnos daňově regulovaných realit , z nichž podstatnou část tvoří pustý lesní pozemek , činí nanejvýš 50zl. 38 kr.

2) z desátku a deputátu jsou obcí vykoupěny 15 str. žita a 22 str. ovsa za nepatrný obnos 48 zl. k.m., z toho vyplývá , když člověk vezme ceny z doby výkupu, (oves 53 kr., žito 1 zl.44 kr.) a srovná je z cenami z fassé, výpadek 5 zl. 39 ½ kr.a obsahuje tedy rubrika desátek a deputát nyní jen 118 zl.13 kr.

3) štola obnáší při neohrazeném zchudnutí obyvatel podle přílohy .///. ve dvouletém průměru nyní jen 17 zl. 44 2/3 kr. .

4) když se k tomu nyní připočítají civilní renta 50 zl., odškodnění za štolu z křtění a koledu 33 zl. 35 kr , a mešní nadace 60 zl. 48 kr. , dohromady 144 zl.23 kr. , vychází jen obnos

330 zl. 58 2/3 kr. a po odečtu nákladů , jako

str. 69

1. extraordinarium	12 zl 33 ¾ kr
2. berní ekvivalent	4 zl
3. odměna kominíkovi	1 zl 24 kr
4. výdaje na vikariát	4 zl
5. náklady na desátek a deputát, které po výkupu	

zůstaly , i když jen opatření piva a vrchnost. desátku
obilního ze Svijan, vzdálených 3 hodiny 12 zl.
dohromady 33 zl. 57 ³/₄ kr
dává sumu jen 297 zl. 11 ¹/₂ kr.k.m. jako čistý výnos fary.

Zda za takových okolností . je rychnovskému faráři i při největší šetrnosti a omezení také nejvzdáleněji je možno , vedle právě stávajícího kooperátora vydržovat ještě jednoho kaplana, tj. platiti ho, dávat mu jídlo, otop , prádlo a obsluhu, kéž sl. místodržitelství samo posoudí.

A přece je vedle stávajícího kooperátora druhý výpomocný kněz v Rychnově nepostradatelný

neboť takovým byl už před 50 lety, zatímco postupně byly přifařeny ještě dvě vsi a stav duší farnosti dosáhl výše 6560.

pag.

93

Co existenci nejposlušněji podepsaného v Rychnově ještě zcela obzvlášť ztěžuje, je kromě úbytku téměř všech příjmů ze štol a vedle vysokých cen potravin obzvlášť nedostatek topiva, jehož spotřeba ve zdejší drsné krajině je veliká a jehož cena téměř nedostupná, pak nesmírné masy žebráků, kterých podle jmenného seznamu z let 1854 12855 , nepočítaje 4 menší vsi Klíčny, Kopanina, Mohelka a Jestřebí, jen v přifařených 3 větších vsích Rychnov, Rádlo a Pulečný čítá 376 rodin ,přinejmenším 1000 osob.

Ti všichni se obracejí , jak se samo sebou rozumí, nejprve na svého duchovního, a lehce si lze spočítat, jak velká suma musí být vydána těmto zbědovaným., když každý z nich by měl dostat jen jediný krejcar v.m. týdně. . Nyní ale přicházejí tito chudí nejen týdně, ale fara je jimi obležena dennodenně.

Za takových okolností , jejichž pravost potvrdí sl. c.k. okresní hejtmanství v Liberci (neboť ono zdejší smutné okolnosti přesně zná a vyčerpává se jejich řízením), nejuctivěji podepsaný –poté co podle příloh a),b),c). ani knížecí pan patron ani přifařené chudé obce , ani od kostelů, které oba vyžadují větší opravu, - že od nich nelze něco čekat- neví si jiné rady, než si vyprosit milost u sl. zemského úřadu a nejvroucněji prosit, aby vypomohl jeho nanejvýš tíživému stavu a

str. 70

vydržování nepostradatelného druhého výpomocného kněze zřízením druhé kooperatury v Rychnově a dotováním téže z náboženského fondu nejméně 200 zl.k.m. učinil možným.

pag.94

Doufaje v moudrý náhled sl. vlády, která zohledníc současný stav, novému faráři po vyloučení štol a nově zřízených nadačí přizná kongruu 408 zl. a uzná, že vydržování a placení výpomocného kněze z 200 zl. k.m. v horách lze jen stěží

provéztí doufá poslušně podepsaný že na požadované milosti bude tím jistěji účasten, když v celé diecézi je sotva chudší fara než v Rychnově.

Vašeho sl. c.k. místodržitelství nejponiženější P. Anton Felger, farář.

Jako přílohy k této žádosti připojil jsem, jak už řečeno., tyto:

- a) opis faze z r. 1839
- b) svědectví, že farní majetek ve srovnání s r. 1839 nyní vynáší přinejmenším o 24 zl.k.m. méně, protože farní les je zničený
- c) tříletý průměr štoly
- d) výkazy chudých Rychnova, Rádla a Pulečného z let 1854 a 1855
- e) vyjádření p. patrona, že nemůže nic přispět
- f) stejné vyjádření obcí
- g) tříletý výtah z kostelních účtů Rychnova a Rádla.

Shora zmíněná faze z roku 1839 je dodnes nejnovější a platná a zní jak následuje:

Litoměřická diecéze

Boleslavský kraj

F a s e

o příjmech a vydáních benefícia v Rychnově.

Pol.	Příjmy	obnos zl.	kr. k.m.
1	daňově regulované reality	74	38
2	desátek a deputát		
	pšenice 1 ½ str. po 2 zl 51 kr. „ 4 zl. .16 ½ kr.		
	žito 22 str, po 1 zl ½ kr 44zl 33 kr		
	ječmen 1 ½ str. po 1zl 15 kr 1zl 52 ½ kr	123	52 ½
3	oves 22 str. po 55 ½, kr 22zl 21	25	18
4	kr	33	35
5	hrách ¾ str. po 2zl 26 kr 1zl 49	60	48
6	½ kr	368	11 ½ kr
	civilní renty z nábož. fondu příspěvek far. pokladně štola		
	odškodnění za křest. štolu a koledu		
	mešní nadace		
	suma		

str.71

Suma příjmů.			368	11 ½.
Vydání	zl.k.m.	kr		
1. Extraordinarium	12	33 ¾		
2. ekviv.dědické daně	4			
3. odměna kominíkovi	1	24		
4. vikariátní výdaje	4			
5. náklady na dodání desátku	12			
6. vydržování kaplana	200			
	233	57 ¾		

zůstává čistý výnos			134	13 ¾
---------------------	--	--	-----	------

Kromě kaplana je zde ještě nábož. fondem dotovaný kooperátor

C.k. státní účtárna L.S. Praha 28. července 1839

Krabatz, v.r. účet.rada

Karel Boleslavský v.r.

Müller, v.r. účet. rada

c.k. gubern.rada a stát.účetní

Souhlasí s originálem

Litoměřice, bisk.konsistoř 12. srpna 1839

L.S- Wenzl Kara v.r. konsist. předseda

.Abych přešel zpět na mé podání z 26. března 1855, tak nejdůstojnější biskupská konsistoř v Litoměřicích se příhodně přimluvila a po 8 měsících mi přišel tento přípis:

Č. 6405

Libereckému vikariátnímu úřadu!

Slavné místodržitelství vyžaduje kvůli vyřízení přípisu rychnovského faráře o převedení kaplanské kongruy z příjmů obročí na náboženský fond dekretem z 15. listopadu 1855 č. 46450 následující zjištění.

K tomu je nutně třeba, že ještě:

1. ve shodě s guberniálním dekretem z 28. května 1847 č. 31984 a z 23.ledna 1849 č. 70198 prokázat místní průměrné ceny všech s tímto beneficiem spojených naturálií z posledních uplynulých 10 let.
2. k prokázání c.k. vyvazovací komisi zprostředkované renty z vykoupeného desátku předložit tehdejší vykupovací tabulu, dále
3. současný příjem z mešních nadací spolu s údajem o jejich zřízení. pak
4. výnos štol průměrně za posledních 6 let na základě potvrzených matričních výpisů dále
5. patronátním úřadem bude zjištěno, zda farní les který podle předloženého výkazu rychnovského obecního úřadu má být zcela vytěžen, skutečně dává jen 1 ½ sáhu měkkého palivového dříví, jakož i
6. podle předpisu guberniálního dekretu z 11. května 1848 č. 24608 lze prokázat podmínku, že pro osobu stávajícího faráře je nadána cifra ještě vyšší čistý příjem, než určených 300 zl. k.m..

Biskupský ordinariátní úřad se vyzývá, potřebné opatření, aby toho podání co nejdříve, snad do konce tohoto měsíce znovu mohlo být předloženo ke kterémužto účelu také projednávací spisy s co největším uspišením sem vrátit, přičemž se ještě poznamenává, že výkaz o mešních nadacích má zhotovit farní, patronátní a vikariátní úřad, výkaz o štolách farní a vikariátní úřad..

Litoměřická biskupská konsistoř, 23. listopadu 1855.

Wenzl Kara, v.r. předs
kanceláře

Philipp Vogth, v.r., kons.rada a ředitel

pag.

97. To byl paprsek naděje. Neboť záležitost byla naléhavá, oddal jsem se s horlivostí novým rozmanitým spisováním a pobíhání, aby se nic nezanedbalo, opatroval jsem požadované doklady, k nimž, mimochodem řečeno, bylo zase zapotřebí hromada kolků, a sice, 10 leté průměry cen naturálií, jelikož v okrese není žádný tržní úřad, z Českého Dubu, -pro rychnovskou faru vyhotovené tabely na výkup desátků v originálu-, na 95 zl.39 kr. výnos z mešních nadací podle posledních

kostelních účtů z r. 1854 -přesně podle matrik zpracovaný 6letý průměr ze štol, který obnášel 18 zl. 26 2/3 kr. – konečně prohlášení patronátního úřadu , že farní les pro budoucnost dá jen jeden jediný sáh měkkého palivového dříví ročně.

Jako přílohu k bodu 6 nemohl jsem ani říci ano, ani říci ne, neboť na zdejší faře nebyla ani erekční listina., ani žádná zvláštní stará fassa , z nichž by se mohla vypočítat cifra původní dotace.,

Všechny tyto listiny jsem 13. prosince 1855 předložil na vyšších místech , a těšil jsem se, že během nastávajícího roku bude tato naléhavá záležitost vyřešena.

Ala bohužel, rok 1856 ubíhal , aniž by se něco dělo. To mě podnítilo, abych 8. dubna 1857 prostřednictvím veledůst. konsistoře záležitost urgoval. Kdy vyřízení konečně přijde a jak bude znít, napíšu v pravý čas (viz pag. 196)

Po skončení stavby nového rychnovského kostela byl ještě po 22 let, tj. do r. 1734 používán k pohřbívání starý hřbitov, ležící kolem někdejšího dřevěného kostelíka

str. 73

(na kostelním majetku vedle nové školy) Teprve před řečeným rokem byl za faráře Michálka zdí ohrazen u nového kostela prostor velikosti 447 čtver. sáhů, a od nynějška určen jako hřbitov. Tento nový hřbitov podle pag. 25 staré pamětní knihy na svátek Zjevení Páně {6.ledna} vysvětil P.Wenzl Josef Wunner, t.č. arcibiskupský okresní vikář a farář v Loukově..

pag.

98

Jelikož ale tato plocha pro pohřbívání nebyla v žádném poměru k velikosti farnosti a přibývajícím obyvatelům, stalo se, že za epidemie v r. 1806 přeplnění hřbitova přinutilo k tomu, že se zase určitou dobu pohřbívalo na starém hřbitově, jak to zmiňuje farář Stowasser na pag. 89. od této doby byly tedy oba hřbitovy používány zároveň, tak jak byl ten nebo onen právě naplněn, a podle toho, jak se vyslovilo přání, pohřbít tam nebo zde.

Tato zvyklost trvala až asi do roku 1833, od kdy se zase pohřbívalo jen na novém hřbitově., kdežto dřevěný plot okolo starého hřbitova byl poznenáhlu ukraden a dobytek se tam dostal. Postupně se ale ujímala myšlenka, hřbitov u farního kostela rozšířit , nebo založit nový (v pořadí už 3tí)., k čemuž v l. 1847 a 1848 dalo podnět.hromadící se úmrtí a přeplnění hřbitova .

Poslední plán vyšel od některých lidí, nepřátelsky naladěných proti faráři P. Neuberovi zejména od rychnovského lékaře „Kittela“, kteří faráře přeložením hřbitova poblíž farního pole chtěli škádlit, což bylo příčinou, proč farář Neuber celou záležitost s rozšířením hřbitova považoval za velice nemilou věc.

Ale protože rychnovská obec naléhala a podala stížnost c.k. krajskému úřadu, nemohl déle odolávat, tím méně, že bylo mu c.k. krajským úřadem cestou

svijanského vrchního úřadu 14. října 1848 uloženo , aby v záležitosti předběžného projednávání vypracoval na základě matrik farní výkaz , z něhož musí být zřetelné,

a) které obce a jejich panství včetně počtu duší jsou přiřazeny k Rychnovu

Viděl jsem při kanon. vizitaci 6. srpna 1857

Josef Ackermann, kan. et. cors.ap

pag.

99

b) v jakém poměru se v uplynulých 10 letech zvětšilo

c) kolik úmrtí bylo v uplynulém období a sice v jednotl.letech.

str. 74

Z tohoto dne 19. října 1848 zpracovaného výkazu vyplynulo, že se počet duší farnosti v průběhu 10 let zvětšil o 522 a dosáhl počtu 6009 a že vojenský rok 1847 vykázal 216 a vojenský rok 1848 přes 315 úmrtí.

Tím byla věc uvedena, nedostatečnost dosavadního hřbitova úředně uznána a nyní následovala místní komise za účelem zprostředkování nového hřbitova, při níž byla bouřlivá, ale Kittlovské straně se nepodařilo prosadit své zvláštní choutky.

Ale bylo přirozeněji a účelněji určeno, že se nezřídí žádný nový hřbitov, ale ten stávající u kostela zbouráním severovýchodní zdi a připojením přilehlého, ladem ležícího obecního pozemku a parcely sousedící farní louky ve výměře 28 čtver. sáhů bude rozšířen a nová část hřbitova bude opatřena solidní kamennou zdí, pozemek vyrovnán cesta bude posunuta dále do farní louky a farář bude za odstoupenou louku odškodněn ekvivalentem z obecního majetku. Zároveň byla projednána otázka výběrového řízení na stavbu. 3. dubna 1849 následovala 2. komise, která měla stanovit, zde se vybrané místo hodí k pohřbívání.

Zmatky nyní následujícího času a pensionování faráře Neuberera a manie hledání uhlí faráře Schalka upozadily znovu otázku rozšíření hřbitova, lidé byli příliš zaměstnáni s živými, než aby mysleli na mrtvé.

Teprve když jsem roku 1853 přišel sem a poněkud jsem se orientoval, a začínající tyfus přiblížil otázku hřbitova, podnítilo mě to , abych u c.k. okresního hejtmanství v Liberci požádal o přijetí a další provedení rozšíření zdejšího hřbitova , což se i 8. ledna 1854 stalo.

pag.

100

Na to já, stejně jako farář Schalk r. 1852 jsem byl vyzván, sdělit top. čísla parcel, kostelního jmění, které požadují za odstoupený farní pozemek Tomuto vyzvání jsme hned vyhověli , Přesto to trvalo, ačkoli potřeba rozšíření rostla den ze dne, a přes všechny urgencye z mé strany, až do pozdního podzimu tohoto roku , než byl udělán další krok v této záležitosti. až konečně 19. října 1854 se konalo jednání na patronátním úřadě v Sychrově. K tomuto účelu zpracovaný přehled nákladů byl tento:

a) rozšíření hřbitova materiál	628 zl. 48 kr. k.m.
řemeslníci	122 zl 31

	fůry a přidavači	745	28
b) přeložení cesty	materiál	20	24
	řemeslníci	8	
	fůry a přidavači	108	25

	Celkem	1633 zl.	36 kr.k.m.

str. 75

k bodu a): ohradní zeď má být vysoká 5 stop a silná 1 stopu a 6 palců a 83 stop dlouhá. Prahy se mají sáh po sáhu zazdít, zeď z obou stran omítnout.

k bodu b) cesta má být 58 sáhů dlouhá a 3 sáhy široká. Na straně ke hřbitovu bude příkop. Štěrkování bude 4 palce vysoké a k tomu bude použit štěrk z Mohelky, Na horní straně cesty bude zarážka vody ve formě vyzděné muldy 1 ½ sáhu široké

Nájemci, kteří dostali stavbu za 1620 zl.k.m. byli:

Josef Preißler, sekerník a člen výboru z Rychnova č. 267

Ignaz Maschke, kupec a člen obec.rady z Rychnova a. a.119

Oba prokázali se jako činní, a nechali v průběhu zimy 1854/55 pilně navést potřebný materiál.

Poznenáhlu se ale šířil odpor proti výběrovému řízení Ze sem došlého přípisu vyplynulo, že při komisi, konané 7. listopadu 1848 se tehdejší lidovláda nechala příliš ovlivnit a na základě zcela mylných podkladů farnímu kostelu nesmírné náklady

pag.101

prisoudila, tj. jí vymyšleno, že na stavbu rozšířeného hřbitova na všechny stavební a řemeslnické náklady přispěje částkou 745 zl. 54, kr.k.m.

To nyní znamenalo, vznést slavnostní protest a členy komise, mezi nimi vedoucího komise, býv. boleslavského krajského sekretáře a nynějšího libereckého c.k.okresního hejtmána p. hraběte Michnu přesvědčit o omylu a chybném pojetí zdejších poměrů.

V takovém podání, adresovaném nejdůst. biskupské konsistoři ze 7. února 1855 poznamenal jsem mezi jiným: Rychnovská farnost dostává sice poplatky z hrobů, ale jen v případech, kdy se jedná o řádný pohřeb se zvoněním zvonů a zpěvem, což ovšem při zde už dlouhý čas panující chudobě podle mnohaletého průměru dělá za rok jen 30 pohřbů, ostatní jsou jen pouhé uložení do hrobu, z čehož ani beneficiát, ani kostel nedostanou nic. a může se proto roční obnos, připadající na poplatek z hrobu pro jeden případ počítat 30 kr.v.m., nanejvýš 18 zl.v.m.

Že výnos z poplatku z hrobů za rok 1848 v komisionálním protokole je vyčíslen 70 zl. 25 kr.v.m., nedokazuje proti právě řečenému nic, neboť domněnka spočívá na jedné nesprávnosti.

Přichází přirozeně v kostelních účtech v každém roce položka :“pohřební peníze“ „za zvonění a za hroby“70 zl. 25 kr.v.m.

Ale jak už je z těch dvou slov zřetelné, přišlo zmíněných 70zl 25 kr.v.m. ne pouze za hroby, ale současně také za zvonění, a nejen za to, ale i za svíčky, které jsou potřeba při

str. 76

zádušní mši pak za mešní víno, kadidlo a použití kostelních zařízení, a následně lze obnos za hroby odhadnout ne výše, než čtvrtinu řečené sumy, tedy na 17 až 18 zl.v.m.

A jak tehdy, tak to bylo i s nedůležitými rozdíly v roce předtím a roce následujícím do dneška ; vlastně se pohřební peníze zmenšují, čím dál tím víc. Tak obnášel v r. 1853 jenom 55 zl. 10 kr.v.m., tedy na hroby připadá jen 14 zl. v.m.

pag.

102

Zdejší farní kostel není v současné době vůbec s to, bez poškození hradit běžné úhrady a elokovaný kapitál stavebnímu fondu na rozšíření hřbitova 745 zl.54 kr.k.m. a sice

- a) jelikož jeho vlastní disponibilní jmění je nepatrné
- b) jeho potřeby a nutné opravy uvnitř i vně jdou velmi důležité a
- c) obnos ročních poplatků z hrobů není v žádném poměru k požadovanému příspěvku kostela

K bodu a):shora zmíněný protokol ze 7. listopadu 1848 tvrdí, že rychnovský farní kostel má podle kostelních účtů jmění ve výši 14 370 zl 52 kr.v.m., z čehož pokladní hotovost je 1275 zl 47 kr.v.m..

Zcela správně! Ale nesmí se přehlédnout, že mezi tím je 4480 zl.v.m. nadačního kapitálu,,které nepatří kostelu a následkem toho obnáší kapitál jen 9090zl 52kr.k.m.Tento kapitál se stavebními úpravami, podniknutými v r. 1851 – 1853 o hodně zmenšil.a obnáší koncem roku 1853 je 8739 zl.34 kr.v.m., tedy téměř o 6000 zl méně než je uvedeno v protokolu.

K bodu b) běžné příjmy kostela při dnešním ohromném nedostatku prostředků většiny osadníků jsou velice skrovné., a kostel musí, za okolnosti, že jsou u něj ustanoveni 3 duchovní, každoročně cirka 300 zl.v.m. k běžným výdajům přidal. Přitom je, pokud se týče vnitřní výzdoby už přes 50 let zcela zanedbán, 25 let nebílen, oltáře a kazatelna jsou rozežrány červy, dláždění bídné, varhany oněmělé.- co je ale hlavní, že střecha, před dvěma lety velkým nákladem pokrytá, je ve velice špatném stavu, že za deště drží málo, za sněhu a vládnoucích bouřích nezadrží nic , a přivádí vadu, že krásná kostelní klenba je promočená vodou , místy omítka opadává a krov postupně hnije.

Jako doklad toho je, že v kostelních účtech pro rok 1854 je 11zl. 32 kr.v.m. za šestkrát odhazování sněhu z kostelní klenby Zda za tak smutných okolností kostel ze svých 8739 zl. v.m. k rozšíření kostela může něco přidat, necht' rozhodne sama nejdůst. konsistoř

K bodu c) Hřbitov užívá a je k užitku přifařeným obcím a kostel nemá z něj žádnou výhodu, než pár krejcarů poplatku z hrobů, za což ale musí opravovat ohradní zeď Je tedy správné a slušné, aby přifařené obce při zřízení hřbitova hradily větší část výloh a kostel, který je bez prostředků, a beztak ze svého dává pozemek, přispěl jen sumu, která odpovídá poplatku z hrobů.

Jelikož ale nyní podle víceletého průměru poplatek z hrobů dělá jen 18 zl.v.m. ročně, a není žádná naděje, že se obnos zvýší, měl by rychnovský kostel podle přísného práva jen kapitál z oněch 18 zl.v.m. tedy 360 zl.v.m. neboli 144 zl. k.m. přispět, obnos to, který s ohledem na vyličený stav kostela je ještě dost vysoký, a nemůže být překročen, aniž by to církev bolelo.

Tento můj protest byl nejdůst. biskup. konsistoří důrazně podpořen a měl za následek, že výnosem, c.k. krajské vlády v Č.Lípě z 11. dubna 1855 č. 1706 bylo vypsáno nové stavební konkursní řízení na 8. května 1855 u rychnovského obecního úřadu. Věci šly lépe, než jsem čekal..

Ještě předem budiž upozorněno, že kostel může k rozšíření hřbitova přispět jen na náklady řemeslníků. a jelikož patronátní komisař p. rada panství Čech učinil návrh, že se o to postará, aby přepeřská kostelní pokladna mohla zapůjčit při 4% úroku a splátkách v 5 letech na náklady na materiál, které by v každém případě měly nést přifařené obce, byli obecní představení, kterým záleželo na brzkém vybudování hřbitova, s tím spokojeni a z farního kostela tak bylo sňato velké vydání, a byl zavázán, kromě malého příspěvku podle berní kvóty vyrovnat náklady na řemeslníky ve výši 121 zl. 30 kr.k.m.

pag.

Jelikož se nyní vědělo, kde se mají vzít peníze, byla stavba rychlá a sice 14. května 1855 zbořením staré severovýchodní zdi, připojené k márnici, se začalo a zplanýrováno asi 100 čtver. sáhů a tím, aniž by se čekalo na dokončení ohradní zdi, se tam mohlo začít pohřbívat, neboť starý hřbitov byl teď přeplněný, že se mrtvolky musely klást jedna na druhou a tak proti předpisům se mohly pokrývat jen slabou vrstvou zeminy..

Na základě druhého konkursního řízení znělo rozdělení takto:

Rozdělení

příspěvků na rozšíření rychnovského hřbitova a nákladů
na přeložení cesty vedle tohoto hřbitova

Konkurenti podle pozemkové, výdělkové a domovní daně	Za materiál (zapůjčené z přepeřské kostelní pokladny v pětiletých splátkách v sumě 624 zl. 16 ¾ kr. k.m. kromě 4% úroku	Náklady na přidavače 740 zl. 5 ¼ kr.k.m. Náklady na přeložení cesty 134 zl. Celkem: 874 zl. 5 1/4kr.k.m.
	roční splátka během 5 let	jednou provždy
Jeho jasnost kníže Kamil Rohan	17 zl. 48 kr. k.m.	111 zl. 16 kr. k.m.
Rychnovský kostel	15 ¼ kr.k.m.	1 zl 34 2/4 k..m.
rychnovský farář	48 ½ kr.k.m.	5 zl 3 1/2 kr.k.m.
rychnovská škola	12 ¾ kr.k.m.	1 zl 19 ¾ kr.k.m.
obec Rychnov	55 zl. 27 kr.k.m.	346 zl. 36 ½ kr.k.m.
obec Rádlo	31 zl. 44 ¾ kr.k.m.	198 zl. 26 ¾ kr.k.m.
obec Pulečný	25 zl. 37 ½ kr.k.m.	160 zl. 10 kr.k.m.
obec Dalešice	6 zl 25 kr.k.m.	40 zl. 6 ¼ kr.k.m.
obec Pelíkovice	1 zl. 31 ½ kr.k.m.	9 zl. 31 ¾ kr.k.m.
Suma	139 zl. 50 ¼ kr.k.m. ročně	874 zl. 5 ¼ kr.k.m.

Dne 31. července 1855 byla hotova stavba nové zdi včetně zplanýrování nového hřbitova jakož i přeložení cesty takže jsem už 2. srpna mohl nejdůst. konsistoř požádat o vysvěcení hřbitova. Povolení přišlo brzy a delegaci přeneslo na mě , a tak bylo 2 září určeno k této slavnosti. Tento den byla 14 neděle po letnicích, zároveň svátek Anděla strážce a náš den zbožňování Odpoledne o 5 hod. byla slavnost uzavřena ambrosiánským zpěvem „Velký Bože, my tě chválíme“ , načež jsem měl z kazatelny řeč k vysvěcení hřbitova, a nyní šel průvod, vedený školní mládeží, na nový hřbitov, kde se konalo požehnání podle návodu pražské velké agendy .

pag.

105

Účast na této slavnosti byla veliká, domácí i cizí přišli ve velkém počtu a zachovávali důstojné, vážnosti dne přiměřené chování . Během průvodu jsem si vzpomněl, že sice světím pole, kde já kdysi sám uprostřed mých farníků jako semeno na věčnost budu odpočívat , a snad jdu právě po tom místě, které je určeno pro můj hrob.

str. 79

Mimochodem řečeno, byl to už druhý hřbitov, který jsem vysvěcoval,,. Neboť roku 1853, ještě jako českodubský kaplan, den po mé presentaci na rychnovskou faru, zvláštní shodou náhod jsem měl světit Boží pole ve Světlé, což jsme uskutečnili 10. t.r., 2 neděli po velikonocích za asistence světelského faráře P. Jos. Buryánka a osečského faráře P. Josefa Richtera, světelského kooperátora P.J.Schováňka a českodubského kaplana P. Jos. Reckziegela

pag.

105

Ve své řeči jsem poukázal na to, že našemu krásnému a velkému hřbitovu k úplné dokonalosti chybí nyní ještě kříž a jak se márnice, která zastala stát, nyní nehodí k novému hřbitovu. A skutečně se zdálo, že poslední poznámka nezůstala marná. Neboť představenstva obcí farnosti pojaly myšlenku, starou, souměrnost hřbitova rušící márnici strhnout a podle mého návrhu nechat postavit novou, příhodnější na horním konci hřbitova.

Stavební plán byl už navržen, a den konečného rozhodnutí určen. Všichni se dostavili, ale rádelští ne, což bylo příčinou, že se celá věc zhatila.. Nedostatek jednoty také tady krásné dílo zmařil. Později přišly vyšší daně a stavba Hodovicko-jablonecké silnice, které zabraly všechny síly obcí..A tak musela márnice počkat, až zase přijde příhodnější čas – (viz pag. 315)

Dne 29. října 1855 bylo rozšíření hřbitova úředně bez závad převzato a tak byla příležitost věc, která se táhla 8 let, přivést ke konci. Ale zcela uzavřena ta věc dosud nebyla, neboť farní beneficium nebylo dosud odškodněno za louku ve výměře 282 čtver.sáhů, poskytnutou na rozšíření hřbitova. Pokud se stavělo, nechtěl jsem to připomínat, abych stavbu nezdržel.

Po dokončení stavby jsem se ale neprodleně přihlásil t.j. hned 3. srpna 1855 u patronátního úřadu, aby se provedla směna pozemků a mě za odstoupený pozemek byl dán odpovídající ekvivalent z kostelní louky Tato věc se ale táhla, bez ohledu na mé urgencye, znovu léta a teprve průběhem tohoto roku 1858 došlo ke konečnému vyřízení.

pag.

107

Podle prokolární dohody mezi patronátním úřadem jako zástupcem farního kostela a mnou za dne 25. ledna 1858 obdrželo rychnovské farní beneficium za parcelu, odstoupenou ke stavbě hřbitova o výměře 282 čtver. sáhů, č.top. 897 (podle Josefin. vyměření č. 706) kostelní louku 340 čtver. sáhů č.top. 889, a jako odškodnění za užitek, který měl plynout do r. 1855 z odstoupené parcely 282 čtver.sáhů z rychnovské kostelní pokladny.

str. 80

- a) za rok od 1. září 1856 do 31. srpna 1857 4 zl. 50 kr.k.m.
- b) za rok od 1. září 1857 do 31. srpna 1858 4 zl. 50 kr k.m
- c) za rok od 1. září 1858 do 31. srpna 1859 4 zl. 50 kr..k.m

dohromady 14 zl. 30 kr.k.m.

začež farář nebude požadovat žádnou náhradu daně za roky 1855- 1859. O přepis daní a zaknihování změny majetku je nyní požádáno. Jakmile sem dojde úředně potvrzené paré kontraktu o uskutečněné výměně (která vstupuje v platnost dnem 1. září 1859), neopomenu ho doslovně přepsat do pamětní knihy

Výměnu pozemku , jak byla poznamenána ve staré pamětní knize na pag. 151 a 152, je třeba nazvat spravedlivější. Fara obdrží o 58 čtver. sáhů víc, než odstoupila, zato je nově získaná louka vzdálenější od domu a jen loukou 2. kvality, zatímco odstoupení patřila do první třídy. Kromě toho se přirozeně připojuje nově získaná parcela k velké farní louce, zatímco kostelní majetek tímto odstoupením není znetvořen.

Zvětšení hřbitova a přeložení kolemjdoucí cesty učinilo nutným i přeložení farního vodovodu a prodloužení rour., čímž byla kostelu podle kostelních účtů za rok 1855 způsoben nový výdaj 27 zl. 33 kr.k.m.

pag. 108

Podle repartice, uvedené na pag. 104 (snad s ohledem na farní pozemky) mně předepsáno na nádeníky a fůry 4 zl. 16 kr.k.m. jednou pro vždy a na materiál po pět let placení příspěvku 48 ½ kr. a tento celý obnos 8 zl. 18 ½ kr. .k.m.(vedle obnosu 47 zl.1/2 kr.k.m. na přeložení cesty, proti tomu nelze nic namítat, protože se týká obecní záležitosti). byl mi svijanským vedoucím kostelních účtů při výplatě fundačních poplatků stržen najednou.

Tímto svévolným způsobem jednání cítil jsem se podnícen, ohradit se proti takovému vnucení příspěvků.. Neboť prostřednictvím konsistoriálního oběžníku z 23 května 1855 č. 19 pag. 117, bylo nám připomenuto více výnosů, a sice dekret dvorské kanceláře z 24. června 1840 č. 19665, výnos min. kultu ze 4. března 1855 č. 2849 a c.k. místodržitelství ze 4. dubna 1855 č. 10618, které výslovně říkají, že při kostelních a farních stavbách k příspěvku na ruční a potažní práce mají být v každém případě přidrženy přifařené obce, v žádném případě ale farář., který k farníkům nepatří , a jako takový má být od příspěvku osvobozen.

Nejdůst. bisk. konsistoř uznala moje představy jako oprávněné a učinila okamžitě nezbytné kroky, takže mi ve vyúčtování sražených 8 zl. 18 ½ kr.k.m. bylo svijanským vedením kostelních účtů bylo opět vráceno.

str. 81

Při projednávání záležitosti rychnovského hřbitova jsem nemohl pominout , že rychnovská obec z počátku roku 1853 udělala to, že tak zvaný starý hřbitov u školy, kde kdysi stával starý dřevěný farní kostel, odkoupila od kostela, aby tam přeložila tržišť, a že se obrátila s tím na liberecké c.k. okresní hejtmanství.

Hejtmanství požadovalo nato od rychnovského farního administrátora P. Karla Roesslera dobrozdání, které tento vydal dne 22. března 1853 č. 53 v této podobě:

Slavné c.k. okresní hejtmanství !

Oddaně podepsaný dostal k vyjádření žádost rychnovského obecního úřadu týkající se koupě kostelního pozemku včetně přísl. úředního indorsátu z 8. března 1853 č. 4128 . Toto vyjádření podepsaný po zralé úvaze všech okolností tímto vykonává:

Řečený kostelní pozemek s pod názvem „starý hřbitov“ zaujímá místo, na němž dříve než byl postaven nynější rychnovský farní kostel., se nalézal dřívější kostelík se hřbitovem, který byl kolem něj. Na místě, kde byl hlavní oltář, postavili obyvatelé 3 přifařených obcí Rychnova, Rádla a Pulečného z piety k místu dřevěný kříž , který byl r. 1804 nahrazen železným, ten byl později renovován a nyní se nachází v dobrém stavu.

Ostatní prostor byl do r. 1833 příležitostně a sice jen výjimečně používán k pohřbívání kromě hřbitova, ležícího u kostela. . Nachází se na něm kromě zbylých kamenných sloupů z dřívějšího ohrazení několik lip středního vzrůstu . Podepsaný jako dočasný zástupce zdejšího duchovního úřadu měl k zamýšlené koupě rychnovskou obcí tím méně co namítat, neboť už v r., 1850 ze strany nejd. biskup. vikariát. úřadu v Loukově přišla výzva, dosud neužitečně ležící místo zornit aby přinášelo užitek , a k tomu u patronátního úřadu podniknout patřičné kroky. Toto místo, jak se v žádosti píše, se lépe bude hodit k prodeji potravin, neboť je od kostela vzdáleno 200 kroků, než dosavadní tržiště bezprostředně u kostela , nicméně je třeba k tomu, aby se zvýšily kostelní a farní užitky, dát následující podmínky:

- a) shora zmíněný kříž jako znamení piety předků a vzpomínka na dřívější sv. místo ponechat na svém místě, což se může stát o to snáze, že stojí téměř uprostřed celého prostoru a bude ho jen zdobit.
- b) tam stojící stromy nebudou prodány, ale jako majetek kostela ponechány, aby se mohly použít při zkrášlení místa u kostela, které se má stát brzy. Totéž platí i o tam jsoucích dlouhých kamenech , které při

str. 82

uvažovaném zvětšení hřbitova u nynějšího kostela by se mohly použít při ohrazení velmi účelně *)

- c)že v případě koupě bude obecní úřad pečovat o to, aby na hned vedle ležícím farním poli a patřícím k nejlepším pozemkům, se neudělala škola event. založením quasi-trhu

Ostatně by mohla účelně místo prodeje přijít v úvahu směna tohoto hřbitova za jiný ekvivalent pole nebo louky

Stávající vyjádření dovoluje si podepsaný podat s výhradou schválení nejdůst. biskupské konsistoří , jakož i kníž. . patronátem Komunikát je přiložen.

Rychnov, 22. března 1853 P. Karl. Roessler , v..r. farní administrátor.

*) Jelikož zvětšený hřbitov byl hned opatřen masivní zdí, odpadá tento návrh a já jsem v r. 1856 několik těchto povalených sloupů použil k opravě zahradního plotu fary.

Na to následující roky nouze byly příčinou, že obec projekt odkoupení vzdala, a tak leží „starý hřbitov“ ladem jako předtím. Až v r. 1859 půjde kostelní majetek do nájmu, budu trvat na tom, aby, jak chce Bůh, „starý hřbitov“ se propachtoval k užítku z trávy, což jediné se z něj dá získat, k prospěchu kostela.

N.B. 10. listopadu 1855 zemřel v Jestřebí č. 7 Franz. Müller, stár 101 let.

pag.

111

Hned na začátku zpráv o roku 1855 měl jsem zmínit nehodu, která ale dobře dopadla. Nade dveřmi do sakristie visel od starých dob poměrně velký, zcela bezcenný plátěný obraz pod sklem, představující narození Páně, s dřevěným rámem, který byl těžký a zdobený řezbou. v celkové váze asi 40 liber.

Tento spadl, protože hák, na němž visel, byl celý rezatý, na Nový rok na začátku Kredo u hlavního oltáře, za zvuku trub a tympanů za veliké vřavy, a celý se rozbil, aniž by kdo utrpěl škodu, což za okolnosti, že při velké mši sv. kostelníci a jiní lidé stávali u dveří sakristie, a ministranti s kadidlem chodívali sem a tam, zdá se jako poloviční zázrak a skutečně jako důkaz zvláštní ochrany Boží to každý musel vidět. Viz pag. 138.

str. 83

Jediný pohled do Liber ord. divinorum { Kniha bohoslužeb } ukazuje, že celý měsíc leden 1855 nebyla v Rádle konána jediná mše, ačkoli žádný ze 3 duchovních nebyl nemocen. Příčina toho byla tato:

Jak z poznámky ve starší pamětní knize pag. 119 je vidět, zdráhali se rádelští od r. 1848 dávat faráři Neuberovi dříve obvyklý 1 zl. 12 kr. k.m. a platili od té doby jen roční paušál 64 zl. k.m., což za bohoslužbu činilo sotva 1 zl.

Stejný případ byl za faráře Schalka a také první dobu za mě. Natrvalo jsme ale nevěřil, že by se tento zvyk měl stát pravidlem, tím méně, že tento výdobytek připomínal revoluční rok 1848, takže byl nejvyšší čas to zrušit, když rádelští se stejně jako ostatní obce nestyděli farní desátek vykoupit za směšnou cenu, když cena peněz vlastně klesla.

pag.

112

Vypověděl jsem proto na konci roku 1854, když se rádelští nechtěli vrátit k placení obnosu jako před r. 1848, konání nedělních bohoslužeb v Rádle a mohl jsem tak učinit tím spíše, že to spočívalo jen na tehdejší vypověditelné soukromé smlouvě mezi obcí a tehdejším farářem.

Toto mně vnucené opatření vzbudilo sice nějaký rozruch, ale po 4 týdnech dobří rádelští si to rozmysleli lépe, tím spíš, že zpozorovali, že na botách a stěvicích víc zničí než když budou do budoucna platiti, co od nepaměti do r. 1848 bylo zvykem.

Dne 1. února 1855 se stala menší krádež na faře jako předehra větší, která měla následovat. Byly totiž v horním patře- pravděpodobně tehdy masově do domu

vniknouvšími žebráky, ukradeny dva cínové nočníky. Pachatel zůstal nevyzpytán, přes všechnu snahu zdejší patriarchální policie Viz sv. I, pag. 88 , pak sv. I, p. 180

V místě a okolí v r. 1853 – 1856 vládnoucí nouze dala podnět mnoha rodinám a několika jednotlivcům z farnosti , zvláště z Pulečného a Rychnova, aby se vystěhovali do Polska a Ameriky .Bohužel, jak zkušenost učí, žádný z těchto vystěhovalců neměl důvod litovat.

Tak odešly 15. března 1855 najednou tři rodiny do Prebendowa v Haliči a sice rychnovský sedlák Franz Schmied z č. 21, rychnovský zámečník Josef Masopust z č. 272 a jeho bratr Anastas Masopust , invalida z ohňostroje z Pulečného č-55 , všichni tři se svými rodinami.

V příloze k této knize chci podat zevrubný seznam zdejších vystěhovalců-
str. 84

Vlastní velké slavnosti dne 8. prosince předchozího roku uskutečněné dogmatisace neposkvrněného početí nejblahoslavenější panny a bohorodičky Marie se konaly v naší diecézi a v naší farnosti na Zvěstování P.Marie, t.j. 25. března 1855 a začaly vlastně už den předtím, poté co předešlou neděli byly ohlášeny z kazatelny.

Z čeho tato slavnost pozůstávala, a v jakém pořadí se vše dalo, je zřejmé z konsistoriální kurendy {oběžníku } z 1. března 1855 , svazek VII, č. 16 pag. 95..96 a z farní Knihy ohlášek služeb božích k svátku Zvěstování P.Marie 1855.

Ve svazku I, pag. 79 zmíněný a farářem Stowasserem r.1804 vybudovaný Boží hrob , který tradičně byl u oltáře sv. Jana Křtitele poblíž kazatelny , právě sloužil kostelu půl století a byl nejvyšší čas, aby byl nahrazen něčím důstojnějším a zcela novým a na jiném místě, které by bylo pohodlněji přístupné.

Abych dosáhl kýženého cíle, nejprve jsem se obrátil na začátku roku 1855 prostřednictvím P. Roesslera soukromou cestou na některé dobře smýšlející věřící farnosti , totéž udělal horlivý kostelník Leopold Hofrichter a v několika týdnech jsme měli 40 zl. k.m. pohromadě. Chybějící se mělo uhradit částečně z kostelní pokladny, částečně z vedlejších příjmů kostela.

Na to objednal jsem potřebné u truhláře Josefa Masopusta z Pulečného a u malíře Ignaze Müllera z Rychnova, kteří odvedli práci k plné spokojenosti.
Z předchozího hrobu byla použita jen figura v hrobě ležícího Spasitele a nově vyzdobena.

K umístění tohoto velkého Božího .hrobu zvolil jsem prostor pod severovýchodním postranním kůrem mezi 2 sloupy, bočním vchodem do kostela a naproti tzv. hale, ke kterémužto účelu byly navždy odstraněny některé tam se dříve nacházející překážející lavice.

pag.

114

Když nyní v postním týdnu r. 1855 byl vystaven nový Boží hrob, a leskem početných lamp a svící ozáren, a skvěl se svým novým tabernáklem a prosícími krásnými anděly , byla radost farníků převeliká . pobožnost zvýšená a návštěva kostela přirozeně velice početná.

Při procesí zmrtvýchvstání v podvečer soboty velikonoční, šli jsme, jako i rok předtím, proti zvyklosti dřívějších let ven z kostela, na místo před kostel, přičemž fara (jako loni) byla v horním patře iluminována na 3 strany , zvyk to vypůjčený z Č. Dubu , který, pokud jsem zde byl, zůstal zachován.

str. 85

Během procesí byl kostelník pověřen, na tabernákl Božího hrobu na místě, kde stávala svátost oltární, postavit krásnou figuru Zmrtvýchvstání, která kdysi (dříve než byl zhotoven obraz Zmrtvýchvstání) o velikonocích stávala na hlavním oltáři a v tomto stavu zůstal hrob až do bílé soboty.

Co se týče účtu za zhotovení Božího hrobu požadovali a dostal:

a) truhlář za materiál a práci.....	36 zl. k.m.
b) malíř Müller (vedle jídla na faře po 10 dní) za materiál (plátno, kartónový papír, barvy, klih a p.) a práci	36 zl

dohromady	72 zl.k.m.
Tyto náklady byly uhrazeny takto:	
a) dobrodinci	40zl, 12 kr.k.m
b) z kostelní pokladny (jako přídavek na nové anděly , nový tabernákl a praporek)	6 zl 40 kr.
c) Z vedlejších příjmů kostela za 2 roky	25 zl. 8 kr.

dohromady	72 zl. k.m.

Z dobrodinců, kteří přispěli na Boží hrob, byli nejvýznamnější:

Vdova Marie Anna Wenzl z Rychnova	6 zl.k.m.
August Lang , obch. přízí z Rychnova	3 zl.
Clara Peukert, žena obchodníka z Rychnova	2 zl
Katharina Hofrichter	2 zl.

str. 86

str. 86

Dne 17. dubna 1855 tj. ve čtvrtek po velikonocích postihla sv.otce nehoda, která bez zvláštní ochrany Boha a neposkvrněné P.Marie by byla měla velice smutné následky.

Jmenovaného dne odebrala se Jeho svatost do kláštera sv. Anežky extra muros {za hradbami}, aby vykonala pobožnost a odebrala se potom do sálu v horním patře kláštera, kde , obklopena vysokými církevními hodnostáři, rovněž mnoha kardinály (mezi nimiž se nacházel i pražský kardinál-arcibiskup kníže Bedřich Schwarzenberk tehdy právě dlící v Římě), aby chovance Propagandy připustila k políbení nohy. Ale trámy, nesoucí podlahu nebyly s to, protože poněkud shnilé, unést tíhu tolika lidí , a tak se stalo, že během slavnostního aktu náhle trámy se zlomily a téměř celé shromáždění včetně sv.otce spadlo do sálu v dolním prostoru. Ale jen málo jich bylo vážněji zraněno, a sv otec měl jen nepodstatné poranění.

Z podnětu tohoto šťastného zachránění Jeho svatosti z velkého nebezpečí života bylo vydáno biskupské nařízení pro celou diecézi a tak i v našem farním kostele 3 neděli po velikonocích tj. 19. dubna 1855 byla konána děkonná mše s „Te deum laudamus,“

Na pag. 71 zmíněné vyznamenání našeho nejdůst. biskupa ze světské strany následovalo brzy jiné ze strany sv. otce. Konsistoriální kurenda z r. 1855 č. 23 pag. 119 přinesla totiž následující, pro celou diecézi radostnou zprávu: Jeho papežská svatost ve vlastnoručním breve s datem 26. dubna 1855 našeho nejdůstojnějšího biskupa a pastýře pana Augustina Bartholomea Hille, doktora theologie, komtura rakouského císařského Leopoldova řádu, královského saského záslužného řádu a člena mnoha dobročinných ústavů a spolků v uznání jeho apoštolské horlivosti a mnoha zásluh o říši boží a sv. římsko katolickou církev ráčila přijmouti do řad domácích prelátů a trůnních asistentů.

pag.

116

Během roku 1855 přijala nejd. biskupská konsistoř v Litoměřicích záměr, německé fary ze sousedního rozsáhlého semilského vikariátu vyčlenit a utvořit z nich vikariát „jablonecký“. Protože ale tak přišlo jen 8 far, rozhodlo se ještě faru Rýnovice oddělit od libereckého vikariátu a přidat k Jablonci.

Když jsem tentokrát byl tázán na mé mínění, vyjádřil jsem se, že proti tomu nic nemám,

str. 87

jen to, že Rychnov patří k jabloneckému politickému okresu, a tak se jeví žádoucí, aby také byl přiřčen k tamnímu vikariátu.

Postupně z tohoto plánu sešlo a Rychnov zůstal v libereckém vikariátu, k němuž patřil od doby oddělení boleslavského kraje k litoměřické diecézi., když předtím, podle poznámky ve sv. I pag. 1 od nejstarších dob byl přiřčen k turnovskému vikariátu (dekanátu).

Dne 14. května 1855 byl pro nás všechny velice smutný den. Za časného jitra se rozšířila obcí strašná zpráva, že Juliana, vdova po Franzi Schaeffelovi, domkáři z Rychnova (Liščiny) č. 349 leží doma zavražděna, a vrahem neměl být nikdo jiný, než její zeť, už léta zloprověstný Franz Wenzl. Bylo to všechno tak, jak tehdejší vyšetřování prokázala, jejichž výsledek já podle výtahů z vyšetřovacích listin, vydaných dne 8. května 1857 v den popravy vraha krajským soudem v Liberci, jsem viděl a které zde sděluji:

Franz Wenzl, nar. 9. května 1820 v Rydvaticích, farnost Hodkovice, po 6.leté návštěvě školy se učil v brusírně kamenů., později provozoval i tkalcovství, oženil se před 10 lety s Marianou Schaeffelovou, a obdržel od jejího otce domek č. 349 v Rychnově, v němž jeho tchán Franz Schaeffel a jeho manželka Juliana užívali výměnek –měli zdarma otop, světlo a byt.

Po smrti Franze Schöffela vzal Franz Wenzl svého otce Ignaze Wenzla a matku včetně 2 dětí k sobě za malé nájemné do tohoto domu, kde matka Franze Wenzla 21. dubna 1855 zemřela. Když ještě Franz a Juliana Schöffel žili v tomto domě, vyjadřoval Franz Wenzl stále nepřátelské smýšlení proti nim a zejména s Julianou měl téměř každodenně vády a sváry.

Franz Wenzl se mimo jiné vyjádřil také“Všude umírají staří, jen u mě ne“ a „Jednou u mě bude ležet několik mrtvých“ Juliana Schaeffel si také stěžovala na nelítostné

jednání svého nevlastního zetě a vyjadřovala starost, že Franz Wenzl jí jednou zapíchne nebo zabije, jak se zvláště 9. května vyjádřila.

Po 9. květnu 1855 udal Franz Wenzl, že je nemocen, aniž by lékař u něj zpozoroval nějakou nemoc. . 13. května 1855 Franz Wenzl uleh do pro něj připraveného lože v horní světnici, podal v noci , aniž by udělal světlo, léky své nervovou horečkou trpící vedle něj ležící manželce a řekl své sestře Julianě, houpající dítě, aby šla spát.

pag.

118

V této noci ze 13 na 14. květen odešel Franz Wenzl z pokoje, a jeho dětským pláčem *str.88*

probuzená sestra Marie Anna viděla dveře místnosti otevřené a že její bratr F.W. v pokoji není, hledala ho, ale nebyl ani v předsíni a když se F.W. do pokoje vrátil, a jeho sestra M.Anna se ho ptala, , kde byl, odpověděl jí drsně aby mlčela a spala.

Ještě téže noci před 4 hodinou odešel Franz Wenzl., oblečený s čepicí na hlavě když se opatřil břitvou a lucernou se světlem, ze světnice zatímco jeho dvě sestry tam spaly, na půdu, kde tehdy Juliana Schaeffelová, jeho otec Ignaz Wenzl a dvě jeho vlastní děti spaly, probudil svého otce se záminkou, že jeho dcera M.Anna je nemocná a chce, aby k ní přišel, načež otec také do níže položené místnosti odešel, tam ale dceru M-.Annu našel zdravou.

Franz Wenzl zůstal ale na půdě a tam spící Julianě Schaeffelové způsobil přinesenou břitvou několik řezných ran do krku tak, že v jejich důsledku musela zemřít, přičemž Juliana Schaeffelová se tak bránila , že na rukou vraha zůstaly škrábance a kousnutí.

Během tohoto činu slyšeli v přízemí Ignaz a Mariana Wenzl ne dlouho trvající kňučení dospělého člověka na půdě, chtěli se podívat, ale dveře do místnosti nemohli otevřít.

Krátce nato přišel Franz Wenzl a lucernou z půdy dolů do předsíně , zavolal svého otce, (proti němuž měl už dříve nepřátelské smýšlení, že se Ignaz Wenzl vyjádřil, že Franz Wenzl není jeho syn), z místnosti, řekl mu, ať si on (Ignaz W.) sedne na dřevěný špalek v předsíni a nechá si od Franze Wenzla odstříhnout pár vlasů, aby on (Franz Wenzl) tím mohl vykuřovat, kdyby byl nemocen.

pag.

119

Otec Ignaz W. netuše nic zlého, sedl si na tento špalek , jeho syn Franz Wenzl ustříhl mu pak několik vlasů z temene hlavy a řekl mu, aby poněkud zvedl krk do výšky, že mu musí z krku také několik vlasů odstříhnout.. Franz Wenzl ale svému otci Ignazi W. řízl takovým způsobem břitvou do krku, že on, bolestí uchopil břitvu v rukou svého syna a ptal se ho, zda ho chce připravit o život? že mu přece nic neudělal; načež mu Franz W. nedal žádnou odpověď.

Načež se snažil Ignaz W. svému synovi odebrat břitvu, což se mu i podařilo. tak že čepel břitvy { zabalil } do kusu šály, kterou ale držel jeho syn Franz W. Během tohoto zápasu přitlačil Franz Wenzl svého otce ke zdi, pak na podlahu předsíně, klekl otci na prsa zvrátil mu hlavu dozadu, když mu předtím strčil ruku do úst a

chtěl ho druhou rukou zardousit , což se mu ale nepodařilo , neboť jeho ruka se na krvácejícím krku otce smekala

str. 89

a nenechal otce, dokud tento nezavolal souseda na pomoc.

Také během této události neotevřela Mariana Wenzl dveře do pokoje, a nemohl proto svému otci přijít na pomoc.

Franz Wenzl vyměnil si rychle prádlo , schoval svou zakrvácenou košili za chlebovou skříň, odešel kolem 6. hodiny z domova a téhož dne, t.j. 14. května 1855 přišel domů teprve večer, načež byl arestován a předán c.k. trestnímu soudu v Liberci

pag.

120

Vskutku pozoruhodný příklad kanibalské divokosti u hrubosti, a se šílenstvím hraničící zaslepeností, jehož je schopen jen člověk bez jakéhokoli náboženství a takový, který měl za sebou celou škálu lidských hanebností jak si lidé pak vyprávěli, že zmíněný Franz Wenzl už dlouho předtím se podílel na krádežích a při nočním přepadení, které se stalo několik let předtím v domě sedláka Leopolda Seibotha v č. 154 v Rychnově byl původcem, který hospodáře a hospodyně nelidsky trýznil a mučil.

Mrtvola zavražděné Juliany Schaeffelové (která mimochodem řečeno byla sestrou v této knize častěji jmenovaného schopného malíře Ignaze Müllera) byla po provedené úřední pitvě přenesena do zdejší márnice a slavnostní pohřeb určen na 4 hod. odpoledne na svátek Nanebevstoupení Páně tj. 17. května 1855.

Mezi rakví a otevřeným hrobem pro nebožku . na vyvýšeném místě měl jsem řeč ke stovkám přítomných., kteří při pohledu na rakev zavražděné oběti se zhrozili velikostí zažitého zločinu .

Podobnou scénu Rychnov nezažil už půl století, od pohřbu zavražděné Klingerové. Během řeči jsem si vzpomněl mnohokrát na svého předchůdce faráře Stowassera, který podle sv.I.pag. 53 v r. 1805 měl podobnou smutnou funkci jako já

Pozvolna probíhala soudní jednání ve věci zločinu , byla ale 18. října 1855 ukončena. Liberecký trestní soud odsoudil předvedeného Fr.Wenzla k trestu smrti provazem.za úkladnou vraždu a za pokus o úkladnou vraždu příbuzného .

Rozsudek byl potvrzen sl. vrchním zemským soudem pro království české nálezem z 22. prosince 1856 a slavným c.k. nejvyšším soudním dvorem – jemuž Jeho c.k. apoštol. majestát nejvyšším rozhodnutím daném v Trevisu, 7. března 1857 ráčil přenechat aby proti Fr.Wenzlovi úřad jednal podle zákona, -který nálezem daným ve Vídni 17. března 1857 rozsudek zcela potvrdil a 8. května 1857 na Keilově vrchu u Liberce byl vykonán.

str. 90

P. Anton Hoffmann, kaplan v Liberci a kurát tamní věznice, který se krátce předtím vrátil ze své poutní cesty do Říma, doprovodil k smrti zločince, který nezemřel bez známky lítosti.

V roce 1850 (viz sv.I. pag. 172) bylo nařízeno politické rozdělení Čech , podle kterého bylo dosavadních 16 krajů redukováno na 7, krajské a patrimoniální úřady zrušeny a místo nich zavedeny krajské presidentury, okresní hejtmanství a okresní soudy. Jelikož byly zavedeny na revoluci otřesené půdě, neměly trvání a musely uprostřed roku 1855 udělat místo {strukturu} nové, dřívější velmi podobné , podle které bylo vytvořeno 13 krajů a krajské úřady, po zrušení presidentství a hejtmanství opět vstoupily v platnost s tou změnou, že dosavadní okresní soudy zároveň se staly okresními úřady..

Tak patřila rychnovská farnost , která 5 let byla u českolipského kraje, libereckého okresního hejtmanství a jabloneckého okresního soudu, opět k boleslavskému kraji, a je nyní v policejním a soudním ohledu přidělena jabloneckému okresnímu úřadu.

Při této změně byl náš dosavadní okresní hejtman v Liberci p. hrabě Michna povolán za krajského hejtmana do Hradce Králově , kteréžto opatření sdělil duchovním úřadům svého dosavadního působení 6. května 1855 a písemně se rozloučil. Neradi jsem viděli, že se loučí, neboť svou lidskostí získal srdce všech a svými energickými opatřeními při mírnění nouzového stavu v Rychnově si získal obzvláštní zásluhu.

pag.

122

Když jsem se v r. 1853 stal farářem v Rychnově, byli zde 3 kostelníci, všichni tři (po propuštění dřívějších) dosazení farářem Schalkem. Byl to vrchní kostelník a zároveň vedoucí kostelních účtů Leopold Hofrichter, a podkostelníci Leopold Kraus a Franz Hoffmann. Ti tvořili jakési početné dvořanstvo – ale bez prostředků- odkázáni jen na příjmy ze štoly, které se den ze dne menšily.

Jaký div, že se jeden za druhým poroucheli. Počátek udělal Hoffmann, jeho místo pochopitelně nebylo dále obsazeno. Koncem července 1855 dal výpověď také Hofrichter, což mě přivedlo do nemalých nesnází neboť jsem nemohl snadno najít člověka, který by tak zásadně a pečlivě konal kostelní službu jako on.. Nyní zůstal jen Leopold Kraus, jemu k pomoci jsem našel rychnovského domkáře Josefa Hoffmanna . Protože ale na obou bylo znát, že se jim zdá jejich odměna malá,

str. 91

musel jsem vážně pomýšlet na to, abych nějak vylepšil postavení kostelníků.

K tomu účelu jsem si předsevzal působit v tom směru při výhledu na nové mešní nadace, aby kostelníci byli obmyšleni podstatnějšími příjmy a obrátil jsem se zároveň 11. srpna 1855 na patronátní úřad se žádostí, aby rychnovským kostelníkům, se zřetelem na to, že jim dříve byl propachtován kus kostelního pozemku velice lacino a po zrušení této zvyklosti jim nebyla dána žádná náhrada, dát jim z kostelního jmění roční přídavek nejméně 5 zl.k.m. V důsledku tohoto podání přišlo , tentokrát opravdu brzo, toto rozhodnutí krajského úřadu:

pag.

123

Opis

Boleslavský c.k. krajský úřad

Č. 6836

C.k. okresnímu úřadu v Jablonci !

V důsledku návrhu patronátního úřadu v Sychrově z 29., srpna t.r. č. 775 bylo ve srozumění s litoměřickou bisk. konsistoří s ohledem na rychnovským farářem uváděné důvody schválen roční obnos 5 zl.k.m. jako odměna pro tamní kostelníky

dohromady pod jménem „Štance“ s poznamenáním, že tato odměna bude vyplácena v r. 1855 počínaje v souladu s patronátním návrhem za obvyklé kostelní služby z tamní rychnovské kostelní pokladny a sice tím spíš, že dříve kostelníkům podle zprávy faráře kostelní pozemky částečně byly dávány za malé pachtovné, později ale, když se s kostelními pozemky jinak zacházelo, jim za ušlý užitek nebyla dána ekvivalentní náhrada.

Této záležitosti se týkající spisy jsou k další potřebě v příloze.

Mladá Boleslav, 13. října 1855

Za místopředsedelského radu

Gahler, v.r.

Zprostředkovaný obnos 5 zl. k.m. byl skutečně už pro rok 1855 vyplacen. Přesto Leopold Kraus koncem července službu vypověděl a tak zůstal jen Josef Hoffmann sám. Rozhodl jsem se pro budoucno, že podržím jen jednoho kostelníka, tím příjem nebude rozptýlen a bude zabráněno jakékoli rivalitě. a k zjednodušení a k většímu užítku kostela jsem se rozhodl výběr a vyúčtování převzít sám.

A vidím, že věc jde opravdu dobře. Kostelník, protože má náležitou odměnu (koncem roku 1857 byl jeho fixní příjem z mešních nadací 10 zl 23 ½ kr.k.m., za čištění kostela 3 zl., štance 5 zl., dohromady 18 zl. 23 ½ kr k.m.) může se kostelní službě plně věnovat; o nedělích a svátcích mu pomáhá jeho otec a při zvonění i jeho žena.. Jeho postavení se ještě zlepší, až budou realizovány zamýšlené mešní nadace.

str. 92

pag.

124

Rychnovské varhany byly už delší dobu němé, jejich oprava byla zadána se souhlasem patronátního úřadu.osečskému truhláři a staviteli varhan Ignáci Maxovi, který začátkem září 1855 práci k spokojenosti odvedl , ale teprve v následujícím roce , po mnoha urgencích, obdržel sjednaný obnos 40 zl.k.m. z rychnovského kostelního jmění.

Co podle sv I, pag. 180 v roce 1839 se stalo faráři Neuberovi, to se mělo stát po 16letech i mně. V bouřlivé noci ze 6 na 7. září , zatím co farní pacholek s jedním z domácích psů hlídal pole s bramborami, vnikli zloději na farský dvůr, vzali od souseda žebřík k oknu do patra nad zadním vchodem , otevřeli ho, vstoupili do místnosti, používané jako pokoj pro hosty, jež byla neobydlená, otevřeli paklíčem tam se nacházející prádelník a šatník, vyprázdnil je a poté, co vzali i peřiny z místnosti, a odešli , když si otevřeli dveře do místnosti nad schody a předsíně zadními domovními dveřmi , aniž by se během toho někdo, ani já, který jsem spal ve vedlejší místnosti, ani páni kaplani , ani domácí čeled' probudili, což nakonec bylo štěstí, protože tam zanechané dřevěné kyje naznačovaly, že noční hosté byli připraveni na protiútok.

Když ráno domácí lidé viděli, co se stalo a bědující bouřili na moje dveře, ukázalo se, že jsou klíčem zvenku zamčeny, opatrnost to, kterou zloději použili, aby nebyli mnou překvapeni.

Při bližším ohledání se ukázalo, že mně byly ukradeny 4 kusy peřin s povlaky , , veškeré ložní prádlo, (6 prostěradel, 8 velkých a 8 malých cích) lepší stolní textil (26 servítků a 2 ubrusy pro 18 a 16 osob), 6 košil, 4 kapesníky, a, čehož jsem nejvíc

litoval, vedle mého kožichu také můj krátce předtím opatřený , jemným sukнем podšitý cestovní kožich.

pag.

125

Hospodyně postrádala 2 vlněné šaty, 3 suknice, 4 velké šátky, 3 malé hedvábné šátečky, hedvábný šátek, novou kožešinou kazajku, půl kopy kanafasu, rokokový čepec ze stříbrného brokátu, a ještě jiné drobnosti . Ostatním z domácnosti nebylo naštěstí nic ukradeno.

Že nyní znovu postižení a pro beztak ze všech stran tlačení začátečníka ve farnosti by bylo vskutku citelné, ostatně při osamělé poloze fary a všeobecné bídě nic neočekávaného, proto jsem nechal v první době po mém příchodu opatřit všechna okna na faře v dolním i horním patře na vlastní náklady okenicemi.

str. 93

K čemu je ale všechna taková opatrnost, když čeled' je zapomětlivá a nezavírá každý večer okna, právě jako v této osudné noci, jakož i už dříve předtím, v řečeném pokoji pro hosty nejenže nebyly zavřeny okenice, ale i vnitřní okno bylo úplně otevřené a venkovní mělo otevřené větrací okénko , takže bylo přirozeně lehčí, vniknout dovnitř.

Ostatně by asi ani zavřené okenice neodvrátily vloupání, neboť téměř ve stejné době zloději vnikli na rýnovickou faru dobře uzavřenou a pevnou vnitřní okenicí opatřenou a jejich drzost šla tak daleko, že za několik dní poté, u kupce Antona Peukerta, který bydlel nedaleko fary, se pokoušeli vniknout do místnosti, kde spal se svou ženou a malým dítětem a teprve pak se vzdálili, když na ně vypálil dvě rány z pistole.

Byla to smutná doba, kdy téměř každý týden byla zpráva o jedné nebo více krádežích v okolí, jak by mohly zvláště fary vyprávět o takových nočních návštěvách.

Kdo byli ti zločinci, kteří provedli noční vniknutí na faru, se dodnes neví a sotva se to bude kdy vědět.

pag.

126

Že každý, kdo byl obeznámen s lokalitou a jinými poměry na faře, se na tom mohl podílet, je velice pravděpodobné, o to víc, že psi na dvoře v té noci zůstali klidně ležet.

Když člověk provozuje polní hospodářství, potřebuje kromě domácí čeledi i jiné lidi, a nedostane vždycky ty nejpořádnější. nemůže jim také zabránit, aby se v domě orientovali. Ostatně nechci na toho nebo onoho vtrhnout podezření, jak jsem také celou událost nechal pro sebe a nehlásil jsem jí dál. K čemu taky? Abych nechal dělat domovní prohlídky? Ty by se musely dělat v mnoha domech a hledat pachatele a příbuzné, jak je zde obvyklé a na konci by to málo pomohlo , neboť do rána byly pravděpodobně ukradené věci už za horami.

Na oficiální udání. bez mého vědomí a proti mé vůli , učiněné zdejším obecním úřadem přišla z Jablonce komise, aby vyšetřila skutkovou podstatu , což přirozeně

nevedlo k ničemu jinému, než že se škody ještě zvětšily a ty beztak postižené ještě šikanovaly a hospodyně musela složit přísahu, že skutečně zmíněné věci byly ukradeny.

Zato jsem měl zvláštní útěchu, po 8 měsících jsem obdržel rozhodnutí, které znělo jako ironie:

str. 94

Č.j. 1227 stn

C.k.krajský jako trestní soud v Liberci
z úřední moci propůjčené mu Jeho apoštolským majestátem
o dokonaném skutkovém činu dokonané krádeže na P. Antonu Felgerovi a Františce Rufferové a na návrh c.k. státního zastupitelství v Liberci z 23.dubna 1856 uznal právem.:

pag.127

Na P. Antonu Felgerovi a Františce Rufferové spáchaný a podle § 175, 173 a 174 II ad b) a d) trest.zákona kvalifikovaný jako zločin krádeže majetku v ceně dvěšestě a čtyřiapadesát zlatých 254 zl. k.m. byl spáchán neznámým pachatelem, zapsán ve zdejší trestním protokolu a další jednání bude podle § 197 a 5 a 377 tr.z. až do budoucího objasnění zastaveno

Liberec, 3. května 1856 v. Schmied, v.r. Lang v.r.

S originálem doslova souhlasí

Vypraveno c.k. krajským soudem Liberec, 8. května 1856

L.S. Scheuba, v.r.

25 září 1855 se našla v lese, zvaném „Großbusch“ patřícím do katastrální obce Rádlo kostra ženské mrtvoly pravděpodobně pozůstatky ¾ roku pohřešované Barbary Müllerové, podruhně z Klíčnova č.4, která v kruté zimě tam mohla z hladu a únavy zahynout. Po soudním projednání byly tyto ostatky 3 října pohřbeny na rychnovském hřbitově,

Podle konsist. kurrendy sv. VII, pag. 101 ze 4. dubna 1855 bylo po zákroku českého episkopátu sl. c.k. ministerstvem 6. ledna 1855 č. 105 určeno, že v Čechách na den sv. Václava kdy je církevní svátek, je zakázáno konání tanečních zábav a tento svátek jako církevní normovní den má být pojat do zdejších kalendářů. Nařízení, které zvláště pro zdejší farnost je důležité.

Dne 11. října 1855 bylo knížecím rohanským patronátním úřadem panství Svijany vykonána protokolární prohlídka budov (týkající se zdejší fary a hospodářských budov), o kterou jsem od svého příchodu žádal., přičemž p. farář P. Alois Schalk byl označen za původce zničení, což ostatně pro něj nemělo žádné škodlivé následky.- Rovněž byl zpracován nový inventář jak farního kostela v Rychnově, tak filiální kaple v Rádle a všemi přítomnými podepsán. Oba dokumenty byly při kanonické generální vizitaci v r. 1857 předloženy a budou uchovány ve zdejší farním archivu ve fasciklu novějších inventářů.

str. 95

pag.128

Motto k roku 1855 poukazuje na událost, důležitou pro katolickou církev rakouského mocnářství, totiž konkordát mezi císařem a papežem Ten byl dohodnut

18. srpna 1855 ve Vídni a prostřednictvím císařského patentu s datem 5. listopadu 1855 publikován.

Český nejdůst. episkopát vydal o tom 25. prosince 1855 pastýřský list – obsah příslušného císařského patentu zní:

Císařský patent z 5. listopadu 1855

platný pro celý obvod říše, jímž byla uzavřena mezi Jeho svatostí Piem IX a Jeho císařsko-královským apoštolským majestátem Františkem Josefem I, císařem rakouským dne 18. srpna 1855 ve Vídni dohoda neboli konkordát a nařízeno, aby jeho ustanovení v celém obvodu říše od okamžiku zveřejnění tohoto patentu vstoupila v plnou právní platnost.

My, František Josef první,
z Boží milosti císař rakouský

Od doby, kdy jsme řízením Božím nastoupili na trůn našich předků, bylo naší ustavičnou snahou obnovit a posílit mravní základy společenského pořádku a štěstí našich národů. O to více jsme jako svou svatou povinnost cítili, dát do souladu vztahy státu ke katolické církvi se zákony božími a dobře pochopenými přednostmi Naší říše. K tomuto konci jsme pro velkou část naší říše, po vyslechnutí biskupů oněch zemí vydali naše nařízení z 18. a 23. dubna 1855 a tím jsme vyhověli mnoha nutným potřebám církevního života

Abychom požehnané dílo dokončili, dorozuměli jsme se se sv.stolcem v Římě a 18. srpna běž.roku s vrchní hlavou církve uzavřeli následující, obsáhlou úmluvu.:

I. článek

Svaté katolické náboženství bude užívat všech oprávnění a výsad, podle božího uspořádání a ustanovení církevních zákonů v celém císařství rakouském a všech zemích, z nichž toto sestává a budou náležitě dodržována

II. článek

pag.129

Jelikož římskému papeži náleží podle božích zákonů primát cti, jakož i jurisdikce v celé církvi, kam až sahá, nebude vzájemný styk mezi biskupy, duchovenstvem, lidem a svatým stolcem v duchovních záležitostech a církevních věcech podroben nutnosti získat k tomu zeměpanské povolení, ale bude naprosto svobodný.

str.96

III. článek

Arcibiskupové, biskupové a všichni ordináři budou se moci svobodně stýkat s duchovenstvem a lidem svého církevního obvodu, aby mohli církevní úřad spravovat,

svobodně budou také poučení a nařízení o církevních záležitostech publikována.

IV. článek

Rovněž budou arcibiskupové a biskupové mít svobodu dělat vše, co jim k vládě v jejich církevním obvodu podle prohlášení a ustanovení sv. církevních zákonů jak jim podle současné, sv.stolcem schválené discipliny církve náleží.

V. článek

Veškeré vyučování katolické mládeže bude ve všech, jak veřejných, tak neveřejných školách přiměřené učení katolického náboženství; biskupové povedou z moci svého pastýřského úřadu náboženskou výchovu mládeže na veřejných i neveřejných školách a pečlivě budou dbát, aby v žádném učebním předmětu se nedálo nic, co odporuje katolické víře a mravní čistotě.

VI. článek

Všichni učitelé obecných škol, určených pro katolíky budou podléhat církevnímu dohledu. Vrchní školdozorce v diecézi bude Jeho majestát jmenovat z mužů, navržených biskupy. V případě, že ve zmíněných školách nebude o náboženství náležitě pečováno, je biskupovi na vůli, určit duchovního, aby žákům přednášel základy víry.

Víra a mravnost osob určených k učitelství musí být bez poskvrny. Kdo sejde z pravé cesty, musí být ze svého postavení odstraněn.

VII. článek

pag.

130

Arcibiskupové, biskupové, a všichni ordináři budou provozovat jim svěřenou moc v dokonalé svobodě, aby knihy, které jsou náboženství a mravnosti škodlivé, označili za zavrženíhodné a věřící od jejich četby odvrátili. Ale i vláda bude účelu odpovídajícím způsobem zamezovat, aby podobné knihy v císařství byly rozšiřovány.

VIII. článek

Jelikož všechny církevní právní případy, a zvláště ty, které se týkají víry, svátostí, duchovních úkonů, a s duchovním úřadem spojených povinností a p. budou náležet jedině církevním soudům, tak bude nad nimi uznán církevní soudce a tak má tento soudit záležitosti manželství podle předpisů sv. církevních zákonů a zejména podle nařízení Tridentu a jen občanské působení na světské soudce odkazovat

str.97

IX. článek

Biskupům se nemá bránit aby mohli zakročít církevními tresty. proti všem věřícím, kteří překračují církevní nařízení a zákony

X. článek

Jeho majestát císař nebude trpět, aby katolická církev ve své víře, jejích bohoslužbách, jejích zařízeních byla vydána opovržení ať slovem nebo písmem, nebo aby představitelům a služebníkům církve v provádění jejích úřadu, zejména kde se jedná o vážnost víry, mravních zákonů a církevní pořádek, byly kladeny překážky.

Jelikož je nadto jeho vůlí, aby služebníkům svatosti byla prokazována čest, která jim náleží podle božských zákonů, tak nebude trpět, aby se něco dělo, co by je mohlo snižovat a jimi opovrhovat, naopak nařídí, aby všechny úřady říše jak arcibiskupům, nebo biskupům, tak i jejich duchovenstvu při každé příležitosti prokazovaly jejich postavení náležející vážnost a úctu.

XI. článek

pag.131

Církev bude oprávněna získávat nový majetek volně každým zákonným způsobem a její majetek s ohledem na to všechno, co v současné době vlastní nebo v budoucnu získá, zůstane neporušen. Proto nebudou ani starší, ani novější církevní nadace bez zmocnění ze strany sv. stolce rušeny nebo spojovány, leč bez újmy plných mocí, které sv. koncil v Tridentu propůjčil biskupům

XII. článek

Správa církevních majetků bude prováděna těmi, kterým podle církevních zákonů patří. Toliko se zřetelem na podporu, kterou J.majestát k hrazení církevních potřeb z veřejné pokladny blahovlně poskytuje a bude poskytovat, nesmí být tyto majetky

ani prodány, ani podstatným břemenem zatíženy, aniž by sv. stolec nebo J.majestát císař nebo ti kdo jsou tím pověřeni, dali k tomu své svolení.

Dáno ve Vídni, 18. srpna v roce spasení 1855

Michael kardinál Viale-Prelá v.r. Josef Othmar von Rauscher, arcibiskup vídeňský

Ačkoli úroda obilí a brambor ve srovnání s předchozími dvěma lety byla v r.1855 příznivější a obrovská nouze v důsledku zvětšeného požehnaní poněkud se zmírnila. považoval nový okresní úřad v Jablonci přesto za potřebné, podle příkladu někdejšího libereckého okresního hejtmanství, pečovat o chudé okresu a požádal 22. listopadu 1855 duchovenstvo okresu, aby v obcích, patřících k jejich farnostem dům od domu podniklo peněžní sbírku na chudé.

str. 98

Ačkoli roční doba k takové sbírce byla už značně pokročilá, podnikli jsme ochotně takovou námahu. 3. prosince sbíral P. Ullmann v Rádle, 4 a 5. já v Rychnově a 6. P. Roessler v Pulečném a Klíčnově.

pag.

132

Výsledek této sbírky nebyl přirozeně skvělý, a vynesl jen 30 zl. k.m. což nebylo nedostatkem smyslu pro dobročinnost. ale okolností, že těch málo movitějších u nichž bylo sbíráno, stejně beztak den za dnem byli navštěvováni chudými.. Že pak rychnovská farnost od okresního úřadu víc dostala, než tam poslala, rozumí se samo sebou.

S poukazem na pag. 115 této knihy budiž poznamenáno, že dosud k libereckému vikariátu přiřčené stanice Jenišovice, Loukov, Loukovec, Hrubý Rohozec a Svijany koncem roku 1855 z něj byly vyňaty a přiřčeny k turnovskému vikariátu, kam už ve staré době patřily, takže v Katalogu cleri pro r. 1856 přicházejí už v turnovském vikariátu.

Dne 13. ledna 1855 zřídila vdova po rychnovském obchodníkovi s přízí Maria Anna Wenzlová z č.55 (sestra hodkovického děkana p.P.Josefa Hofrichtera) za svou svobodnou zemřelou dceru Agnes mešní nadaci u rychnovského farního kostela s krycím kapitálem 200 zl.. k.m., za což ročně bude slouženo 8 tichých mší sv, Viz kniha fundací pag. 72. Darovací listina o tom je datována 8. srpna 1853-

R o k 1 8 5 6

(od pag. 132 do pag. 153)

PraeLia Cessant, his Liber DILIgIte PaCeM
{půtky ustupují, vy od nich osvobození milujte mír}

Přišel žádaný mír a skončily hroživé plody
určil náš Bůh toto předvídané
buď mu čest, chvála a sláva na věky
zní jenotný hlas:Kdo je vpravdě jako Bůh?

Že žádaný mír přichází, čímž konsistoriální moto k tomuto roku začíná, nemělo se bohužel na mně osvědčit. Už 12. ledna tj. v sobotu po Zjevení Páně, časné ráno před

mši svatou přišel kostelník na faru s jobovou zprávou: Dolní tabernákl hlavního oltáře našeho farního kostela byl vylomen a je prázdný a všechny voskové svíce hlavního oltáře jsou pryč.

My duchovní jsme utíkali, k smrti vyděšení, do kostela a našli jsme věci skutečně tak, jak bylo hlášeno, a zjistili jsme zároveň, že šnůra od sanktusového zvonku je 2 lokty nad zemí ustříhnuta a přední kostelní okno nad bočním kůrem na severozápadní straně je otevřené.

str. 99

Vše ukazovalo k tomu, že zlosyn se nechal včera v kostele zavřít, během noci spáchal zločin, utekl oknem a spustil se po šnůře. Z tabernáklu bylo odcizeno stříbrné ciborium s krytem a pláštěm včetně sv. hostií, ani jediná nebyla nalezena na oltáři. Horní tabernákl, v němž se nacházela monstrance, zůstal nepoškozen (od onoho dne nebyla nikdy víc nechávána v kostele).

Nyní bylo třeba hledat v kostele, zda se tam nejsvětější někde nenajde. A hle, po dlouhém hledání podařilo s P. Roesslerovi ztracenou, posvátnou svátost skutečně najít. Na zadní zídce (pod kůrem hudebníků) pod poslední lavicí u zdi ležel v prachu pláštík na ciborium ještě dodnes užívaný hedvábný, červený s květy, a v něm zabaleny malé sv. hostie. Za nevýslovných pocitů jsem je zdvihli a uložili opět na oltář.

Že tyto události učinily na početné věřící, přicházející do kostela, mocný dojem, není třeba jistě zmiňovat. Všechno bylo hrozným znesvěcením nejsvětějšího nanejvýš otřeseno, prosili v srdci Pána o odpuštění za nesmírné zneuctění a opouštěli s hrůzou a bolestí dům Páně s vědomím, že takové rouhání nemůže zůstat nevyptáno a nepotrestáno.

Den nato jsem udělal před ranní bohoslužbou rekongiliaci {znovuvysvěcení} kostela a oltáře a odpoledne kající pobožnost, přičemž shromáždění farníci ukázali mnoho účasti., což pro nás všechny byla velká útěcha.

Když jsem se po ranní mši svaté vrátil na faru, přál si jeden člověk z Liščích Jam se mnou mluvit. Vyprávěl, že dnes v noci zažil živý sen, jeho zesnulý otec k němu přišel a důrazně mu kladl na srdce, aby zjevil, co ví o kostelní loupeži.

Na otázku, co mu je tedy znímo, vyprávěl následující: Od jisté doby mlátím zde u Neubauera (Anton Schöffel, č. 82, jehož stodola je jen několik kroků od hlavního vchodu do kostela)

pag.

134

Předevčirem, když jsme byli ve stodole, viděli jsme Josefa Wawřicha z Pulečného č. 1 jak během mše sv. přišel do kostela, což nám všem bylo nápadné, když on zřídkakdy přišel v neděli na bohoslužby. Neubauerova matka (Wawřichova tchyně) ještě mínila: Copak se to stalo, že Josef jde dneska do kostela: Dávali jsme pak pozor, až půjde zase z kostela, jestli se u nás zastaví?

Neviděli jsme ho ale z kostela vyjít takže stará Neubauerová poznamenala: Ten Josef snad v kostele zaspal a je tam zavřený. Nyní vidím, že jsme všichni pochybili, když jsme o tom už v pátek nic neřekli.

str. 100

Že jmenovaný chalupník je znám jako zhýralec a také se rozkřičelo, že okradl své vlastní hodné rodiče a také že se podílel na krádeži obilí ve Fiebichově hostinci, tak jsem rovnou napsal pulečenskému starostovi Augustinu Masopustovi, aby u něj udělal domovní prohlídku a vyslechl ho.

Odpoledne přišel obecní posel z Pulečného s oznámením, že se u Wawřicha nic podezřelého nenašlo, že v pátek v kostele nebyl a svědkové potvrdili, že ho v době mše sv. toho dne viděli jít Pulečným nahoru a ne dolů

Na to byl Neubauer Anton Schöffel a ten muž z Liščin vzati a P. Roessler s nimi šel do Pulečného k starostovi, vzal tam ještě přítomného Wawřicha a jeho ženu k přísnému výslechu a konečně mu představil 2 svědky, kteří mu do očí řekli, že ho viděli v pátek během mše sv. vstoupit do kostela. Tu on nemohl déle lhát a doznal svůj zločin se všemi podrobnostmi, vyprávěl, že ciborium ještě večer po rozbití tabernáku svázal se zlámanými svíčkami do uzle, přivázal šňůru od zvonku ke sloupu kůru z kůru ho pak smyčcem basy přitáhl a odřízl, aby se po něm spustil z okna. Doma pak svíčky rozdrtil a včera v Turnově prodal voskaři Korseltovi (který dodával vosk zdejšímu kostelu), ciborium vzal sebou a na cestě do Turnova zahrabal do sněhu.

pag.

135

Při této příležitosti také vyšlo najevo, že v pátek když šel do kostela, skutečně, aby lidi zmátl, šel kus vsí nahoru, pak ale jinou cestou se zase vrátil.

Po tomto zevrubném doznání mu byla dána pouta připoutali ho k rychtářskému stolu, a protože byla už noc, měl ráno vést na místo kde měl zahrabat ciborium. V noci ale, když hlídající syn starostův usnul, Wawřich se uvolnil, uprchl, vzal si doma čepici a šel, aby bez doprovodu vzal zahrabaný poklad. Potloukal se po několik dní Turnovem a v okolí a snažil se konečně zbytek ještě nezašantročených kousků ciboria prodat v Liberci. Tam byla ale zdejší kostelní loupež signalizována a tak 19. ledna lapili podezřelého muže a předali ho tamnímu c.k.krajskému soudu.

Také tam doznal Wawřich svůj zločin a byl po ústním jednání, konaném 17. července 1857 ke kterému také byl přizván zástupce poškozeného kostela, odsouzen na 2 roky těžkého žaláře a odeslán do pražské všeob. káznice. Wawřich svůj trest nepřežil, ale zemřel 31. let star, v kriminále dne 29. května 1858. Ačkoli měl domek, nedostala církev žádné odškodnění, nepožadovala ho ale, s ohledem na zločincovy děti.

str. 101

Ostatně škody jsou 6 kusů librových a 4 kusy čtvrtlibrových svíček, přirozeně už poněkud ohořelých, a v inventáři velice levně odhadnuté stříbrné ciborium za 25 zl.km.m., ve skutečnosti šedesát zlatých rak.číslo.

Poznámání: Když jsem minulého léta (1863) z Karlových Varů navštívil nynějšího ředitele hlavní školy P.Karla Rößlera v Kraslicích (rodišti kdysi zdejšího faráře Rossmeisla), ukázal mi několik archů obsahující koncept, v němž kostelní loupež v Rychnově, kterou prožil, vypravuje jako novelu. Říkal, že má záměr, vytisknout toto vyprávění v rakouském časopise Schulfreund {Přítel školy}, nebo také samostatně jako spis pro mládež

Skutečně jsou okolnosti této loupeže, její odhalení dosti pozoruhodné a připomínají mi podobný případ z doby mého kaplanování kde k odhalení a okamžitému polapení zloděje, který se nechal zavřít v mladoboleslavském děkanském chrámu a okradl oltář Sedmibolestné matky Boží a ukryl se na kůru, vedla ta okolnost, že při jednom masopustním bále byla basa nepoužitelná a muzikanti si šli v noci vzít jinou z kostelního kůru.

Za odcizené ciborium musel jsem opatřit jiné. Napsal jsem proto 15. ledna patronátnímu úřadu a oznámil zároveň na příští neděli (20. ledna na svátek jména Ježíš) sbírku u kostelních dveří. Výnos byl bohatý takže poté, co náklady na nové měděné ciborium byly úplně hrazeny z kostelního jmění, mohl být použit na opatření rudého baldachýnu z vlny a hedvábného antependia s polštáři pro hlavní oltář.

Všude povzbudil tento politování hodný případ obětavost a horlivost farníků při okrase farního svatostánku natolik, že dobrovolným přispěním farníků, že kostel, krátce předtím ještě chudě vypadající, byl jako proměněný a znenáhla se krásnil jako nevěsta. Dlouhá léta trvala dobročinná nálada a na dlouhý čas nebylo jediného svátku, kdy by se kostel nemohl potěšit nějakým dárkem. To, co Wawřich ukradl, bylo za božího přispění mnohokrát nahrazeno.,

Na doklad toho budiž zde uvedeno, co jen v průběhu roku 1856 od dobrodinců bylo opatřeno pro vyloupený kostel:

a) velký prapor paulánského spolku z rudého sukna, zhotovený zdejšími krejčími Leopoldem Hofrichterem. Oba obrazy maloval zdejší umělecký malíř Ignáz Müller. Jeden je kopií zdejšího oltářního obrazu od Halbicha, druhý představuje neposkvrněně počatou panu v oblacích, u jejích nohou sv. Pavel a dole skupina členů spolku. Mosazný kříž je udělán v Mimoně. Prapor byl pořízen z příspěvků zdejších členů spolku, stál celkem 55 zl. 12 kr. rak.č. a byl mnou na den obrácení sv. Pavla, tj. 25. ledna 1856 po předchozím proslovu, posvěcen.

str. 102

Přenos:

55 zl.

12 kr.r.m.

b) Roku 1825 (viz Sv.I,p. 125) ozdobené, ale od té doby velice poškozené sochy ve dvou nikách ve frontispici kostela, představující sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého, byly z příspěvků dobrodinců pulečenským truhlářem Masopustem za obnos

9 zl 80 kr.

nově ozdobeny a 15. března, den před květnou nedělí znovu vystaveny

P.S. Když jsem přišel do Rychnova, našel jsem zde zbožný zvyk, že v oktávu sv. Jana Nepomuckého večer před sochou sv. Jana Nepomuckého, kterou posvětil farář Lissner a v r. 1825 a znovu 1856 zdejší malíř Franz Seidl zdarma ozdobil (viz sv.I,p.125) a která je umístěna na škole, se scházeli lidé a zpívali nábožné písně k počtě svatého. Jelikož si na to stará, mrzutá žena kantora stěžovala, že je tak rušena

v nočním klidu, nechal jsem po ozdobení sochy sv. Jana Nepomuckého ve výklenku kostela udělat rám, který byl použit při slavnostním oktavu a byl ozdoben lampami. Od té doby se shromažďovali zpěváci u této sochy na kostele

c) Na pag.136 zmíněný baldachýn včetně závěsů k bočním vchodům k hlavnímu oltáři, pak antependium a oltářní polštář v celkovém obnosu, 42 zl 36 kr.
poprvé použit na velikonoční neděli tj. 23. března 1856

d) Nový věnec na monstranci z jemných květů, zhotovený v Liberci. Cena včetně krabice. 4 zl 41 kr
také 23. března poprvé použit a dodnes zachovaný .

e) Šest kusů velkých , libereckým sochařem pěkně vyřezaných a zcela pozlacených svícňů na hlavní oltář. Kostel poctil obchodník přízí Augustin Lang z Rychnova č- 28. Poprvé použity na svatodušní neděli 121. května 48 zl

f) Nový sváteční ornát sestávající z jedné kasule, 2 dalmatik, a pluvialu z lyonského červenožlutého hedvábí s bílými květy , zhotovený zdejším krejčím Leopoldem Hofrichterem a ke cti kostela darován sestrou hodkovického děkana P. Josefa Hofrichtera Marií Annou , ovdovělou Wenzlovou. Poprvé použit na Boží Tělo, tj. 22. května 1856. Cena 200 zl

str. 103

g) jeden obraz Večeře Páně na volné místo (viz p. 111) nad dveřmi do sakristie, namalovaný zdejším malířem Johannem Hofrichterem, který r. 1857 vycestoval do Pešti a kostelu ke cti dala jeho matka Kateřina, manželka výrobce dóz Karla Hofrichtera. Byl mnou posvěcen 12. neděli po letnicích, tj. 3. srpna . Cena včetně zlaceného rámu 30 zl.

h) Obnos k přenesení a ozdobení křtitelnice 11 zl. 55 kr.

P.S. Křtitelnice stála kdysi těsně u epištolní strany mariánského oltáře v presbyteriu, vklíněna mezi tento oltář a zděný sloup, kdežto místo pod křížem, naproti kazatelně, kde dnes stojí křtitelnice, bylo farářem Stowasserem zaplněno lavicemi.

Plánovaná stavba nového mariánského oltáře nám dala příležitost zmíněné lavice úplně odstranit a křtitelnicu přenést na její nynější místo .

K tomu účelu byl zhotoven nový sokl z granitu jako podstavec a ten pulečenským truhlářem Masopustem ozdoben což vše se pořídilo za příplatek z kostelní poklady 3 zl.15 kr.r.m. a shora uvedený obnos zaplatili dobrodinci kostela. Vše bylo připraveno k svěcení kostela 19.října

i) Nový oltář Početí P.Marie v presbyteriu (o něm bude dále více napsáno) v celkové ceně

157 zl.

Celkem

588 zl 24 kr.r.m.

Na pag. 136 zmíněné nové, měděné ciborium, opatřené z kostelních peněz, zhotovil Karl Lahn, pasíř a zlatotepec v Liberci. Je větší než to ukradené a stálo 40 zl. k.m.bez skleněných kamínků na patě, které jsem nechal tam dát zdejším pasířem Jäcklem Posvěceno bylo nejdůst. p. biskupem v Litoměřicích Aug. Barth. Hillem 16. února 1856 a na zelený čtvrtek tj. 20. března poprvé použito

Doslovné znění konkordátu , zmíněného na pag. 128 bylo podle biskup. nařízení datovaného v Litoměřicích 22 a 28. ledna 1856 po předchozím ohlášení věřícím diecéze z kazatelny sděleno, což ve zdejším farním kostele se stalo třetí neděli postní, tj. 24. února 1856.

str. 104

O druhé neděli po velikonocích tj. 6. dubna 1856 shromáždili se všichni biskupové mocnářství ve Vídni, aby rokovali o použití a provádění konkordátu, uzavřeného mezi sv. otcem a J.majestátem císařem Františkem Josefem I.. Tento den byla v celé diecézi a následně i ve zdejším farním kostele slavena hlavní mše sv. skrze „Veni sancta Spiritus „{Přijď Duchu svatý } a od té doby během trvání konference, tj. do 17. června modlena věřícími vlastní, k tomu účelu složená modlitba

Dne 19. února 1856 byl výnos sbírky ze zdejší farnosti v obnosu 10 zl. k.m. zaslán nejdůst. biskup.konsistoři.k dobru diecézního chlapeckého semináře, sbírka byla nařízena oběžníkem sv VII, č.23,

Tyfus, který už 3. rok řádil ve zdejší krajině jako epidemie, žádal si dále své oběti. Tak zemřel na něj 26. února 1856 v Šumberku tamní kaplan P. Johann Fischer, narozený v Tanvaldě, následkem nakažení při jednom zaopatřování.

Jiný případ úmrtí, který se nás všech dotýkal se stal v Liberci, kde na sv. velikonoce, tj. 29. března 1856 zemřel po dlouhé nemoci na marasmus tamní děkan a biskup. vikář libereckého okresu P.Josef Gahler(narozený 8. dubna 1798), velice milovaný pro svou poctivost a dobrotu srdce, a proto hluboce pro něj truchleno.

Byl dlouhá léta kaplanem ve svém rodném Liberci, pak lokalistou v Bílém Kostele, později libereckým ředitelem hlavní školy a přežil svého velkého předchůdce děkana Franze Wolfa sotva o 3 roky.- V Rychnově byl mnohokrát na zdejším posvěcení., 1832 jako kazatel, 1848 a 1852 sloužil mši., instaloval faráře Schalka a mě, a vykonal rekoliační slavnost při znesvěcené soše sv.Jana Nepomuckého v Rádelském mlýně.

At' odpočívá v pokoji ! Jeho nástupcem v biskupském vikariátním úřadě se stal českodubský děkan Albert Küffer, rytíř z Asmansvilla.

pag.

140 Den po smrti p. vikáře Gahlera dostal jsem od libereckého administrátora děkanství d.p. Antona Hoffmanna pozvání ke kázání při hlavní mši na Bolestný svátek v Křížovém kostele tj. na 13. dubna

Starý liberecký pensista farář Pilz totiž v libereckém děkanské pamětní knize nalezl poznámku, že při vysvěcení tohoto kostela na Bolestný svátek roku 1756 rychnovský farář P.Franz Rossmeisl držel slavnostní řeč. Po 100 letech měl být rychnovský farář opět slavnostním kazatelem.

str. 105

Protože mi záleželo na tom, aby nový farní hřbitov dostal náležitý vzhled a běhání po hrobech přestalo, nechal jsem, za předpokladu, že stará márnice stojící uprostřed hřbitova, časem zmizí, vysadit topolovou alej od kostela středem hřbitova až k protilehlé zdi, která měla ohraničit nový hřbitov. K tomu potřebných 60 sazenic pyramidových topolů dostal jsem ze Žehrova. Sázení se konalo 17. dubna 1856.

Rok 1856 nám přinesl opět jedno jubileum a sice tentokrát pro diecézi. Slavilo se 200 výročí založení litoměřického biskupství a mělo trvat celý květen. K tomu účelu zasláný biskupský pastýřský list byl 4. a 5. neděli po velikonocích, tj. 20. a 27. dubna čten z kazatelny a jubilejní měsíc zahájen posledního dubna večer půlhodinovým slavnostním vyzváněním zvonů.

Den nato, na svátek Nanebevstoupení Páně začalo jubileum slavnostní ranní mší svatou ve farním kostele při vystavení nejsvětější svátosti, před jejímž začátkem bylo zazpíváno „Veni sancte Spiritus“ {Přijď svatý duchu} Podmínky pro získání papežských odpustků byly obvyklé. Jako stanice pro zbožnou návštěvu byly určeny farní kostel, kaple v Rádle a kříž u cesty do Pelíkovic.

pag.

141

Aby zbožní věřící měli příležitost projevit svou zbožnost, bylo přijato opatření, že jak farní kostel, tak rádelská kaple denně od 7 do 10 dopoledne zůstaly otevřené a duchovenstvo stále bylo po ruce, aby mohlo přijmout sv. zpověď

Ze tří jubilejních procesí bylo první o 6. neděli po velikonocích, tj. 4. května do rádelské kaple, druhé na pondělí svatodušní tj. 12. května k soše na pelíkovické cestě a třetí na sv. Nejsvětější Trojice, tj. 18. května ke kříži u školy v Pulečném, pokaždé odpoledne za veliké účasti a sv. milostivý čas uzavřen 3 neděli po letnicích tj. 1. června, poté co svátost byla celý den vystavena k uctívání a o půl třetí odpoledne byla konána ještě jedna hodinka modlení se školní mládeží v kostele a zakončena ambrosiánským zpěvem.

S jubilejní slavností spojili jsme na zkoušku jinde s takovým ohlasem konanou májovou pobožností k uctění neposkvrněné matky Boží, která se konala po ranní mši a pozůstávala z rozjímání a mariánské písně.

Nato následovala doba stavby železnice, která světské zájmy tak postavila do popředí, že se nemohla v následujících letech pobožnost konat, teprve r. 1863 se konala rychnovská májová pobožnost v poněkud pozměněné formě.

str. 106

K oslavě 200 diecézního jubilea sestavili dva alumnové litoměřického kněžského semináře slavnostní básně, které zde k upomínce mohou najít místo. První napsal Valentin Hackel, nynější dr. theologie a profesor bibl. studia starého zákona v Litoměřicích, druhá je od jistého F. Jeřábka ze Sobotky, který později seminář opustil a nyní si získává ostruhy jako spolupracovník církvi nepřátelských novin.

Pastýřská hůl
slavnostní báseň k 200 jubilejní pamětní slavnosti
ke zřízení litoměřického biskupství

Kvete na zeměkouli podivuhodný strom
a jeho větve sahají až k nebi
kořeny obepínají pevně skálu
strom se nedá ohnout žádnou bouří na zemi

Z jeho vrcholu září to jako ohně lesk
z jeho větví třpytí se jak jasný odlesk hvězd
z jeho kmene prýští sladká jarní rosa
z jeho květů vychází fialková vůně

Často z jeho koruny šumí tajuplný zvuk
zní jako v nebi blažený houslí zpěv
tu sní tisíce srdcí svůj sen o ráji
všichni tady táboří ve stínu skalního stromu

Tak viděl už přejít stovky let
už mnohý lidský věk vzniknout a zajít
stojí, jak ho vypěstoval spasitel Ježíš Kristus
Bájný strom na skále- ta církev Boží

kdysi-to bylo jedné noci v máji
zářil ze stromu překrásný skvost
zašelestil tise , jako když poupě vyraší
jako když v čerstvém jaru květiny se omlazují

tu letěl vzduchem jako tanec stříbrných vloček
to byl křídel andělů bílý jasný lesk
letěli ke stromu, na jedné větvi odpočívají
větévky se zachytili, co mohli dělat?
str.107

Tu začla ta větévka zářit jako zlato
jako když světlušky prolétají nivou
tu začlo pršet, točit se a kroutit
života silní duchové provívají stromem

a výš a výše vyrůstá zázračný proutek
a víc a víc se ohýbá do kruhu
zní to z nebe dolů jako tvůrčí volání
tu kvete na zázračném stromě nová pastýřská hůl

tu září listí z radosti , sklání se strom i větev
ohýbá své kořeny do skály
a řady andělů sviští v měsíční noci

tisíce srdcí pějí spasiteli chválu a dík

Před dvěma sty lety- to byla mariánská noc,
tu rostla ze skalního stromu svatá nádhera
ten zázrak , který dovolí nám jubilujícím jásati
to byl pro náš obvod svátek založení biskupství

To byla hůl, kterou Ježíš dal prvnímu pastýři
aby zachránil stádo v hroznou duchovní nouzi
aby stádo pásal podle věrného způsobu pastýře
ovečky a jehňata milé a pěkné jako dítě

A měsíc po měsíci šly roky kolem nás
tu začíná to zvučet v dómě jako jarní loutny
tu kvete to v našem obvodu, jako když máj se obnovuje
to je dvoustý jubilejní den!

Tu výská věřící stádo ve sladkém díkůvzdání
je si vědomo požehnání a milosti
které vyrůstají z hole, která na stromě vykvetla.
věrným pohledem stádo pohlíží na pastýře

pag.143

Děkuje za svaté učení, které stále dohlíží
aby nikdy srdce neupadla do temné noci pochyb
děkuje moudrému učiteli, od něj k nim poslanému
že stádo nachází svatou zemi víry

Děkuje za nebeský chléb, který jim nabízí kněz,
neboť jedině pastýřovy ruce jsou k tomu posvěceny
Silou s hůry se služebník přidružuje
kněžstvo církve, požehnání tohoto světa.

str. 108

Děkuje svaté úctě vysoké zázračné moci
vázat a rozvazovat těžkou moc hříchu
moc má jen pastýř a ten.,komu ji propůjčí
knězi, kterého posílá, jak se Pánu líbí

Děkuje, že nemůže myslet, jak velké je moře požehnání
které ze zázračného výhonku vyrůstá v hůl
když prose za stádo pastýř k nebi vzhlíží
jako když ráno orosí růžová pole.

Když hořká nouze a svízel stádo těžce tíží
je tady pastýř. který doporučuje pomoc Marie
je pochodní života na její nebeské cestě
stádo se nemůže myslit, pastýř jde vpředu

vzhůru, vzhůru ovečky, vizte jak dóm zazářil
vykvetl v každém oku které umí radostně číst

že dnes je v našem biskupství velký jubilejní svátek

ozdobte se k tomuto svátku svatým svátečním oděvem
ozdobte své čelo zlatým páskem víry
milou hvězdu v srdci, lítost mu po boku,
to se bohu líbí, skutečný slavnostní oděv.

Tak jdou díkyvzdání do svatého dómu
jak září pastýřská hůl ve zlaté sluneční záři
svatý otec radostně otevírá bránu milosti
z krvácejícího kříže prýští milost odpustků.

Zázračný strom na skále- cítí radostný zvuk
voní z jeho koruny dík světa Pánu
V něm kvete hůl pastýře jenž věrně chrání stádo
Bůh žehnej pastýři , stádu i nádheře našeho svátku

Co jsem dosud zpíval, pěl jsem co věrný syn
tobě zasvěcuji, pastýři a otče, svatě znějící zpěv písň
Ovečka a jehňátko, ty všechny zpívají se mnou
je to bohu ke cti a tobě k radosti.

str. 109

K dvoustému jubileu litoměřického biskupství

Tak slavnostně zjasněné z velké radosti ,
rozkvetlo jsi mé drahé labské údolí
májové květy jsou tvými skvosty,
ranní rosa bezpočtem perel
a jako stříbrný náhrdelník na zeleném šatu
tak září tvá řeka v jarním slunečním jasu
a její vznešený břeh, čerstvě olistěný
skvěje se jak slavnostní věnec na tvé hlavě.

pag. 144

Komu patří den, kdy poprvé
se ukázalo jaro v celé kráse
kdy ve stohlasém slavnostním chorálu
zvuk zvonů vzduchem se šíří?
To je t v ů j den, ty slavná katedrálo!
Proud lidí, který ke tvým branám kvapí
přichází, aby Ti k tvému svátku přál zdar
a přinesl ti nejprocítěnější blahopřání

Dnes začal svátek narozenin
dvoustaletý jubilejní svátek
prvního pastýře jsi dnes přijala
pro tvoje stádo malý zbytek.
Neboť těžko se vedlo mému ubohému lidu
ach, slzy z církve vyždímala
pak jsi vstala, abys slzy vysušila

a hříchy starých časů odpustila

Už jsou to dvě stovky let
jež vznášely se nad tvým čelem
copak jsi všechno za tu dobu nezkusila ?
co všechno od té doby nezažila?
K tvým nohám přišly šiky nepřátel
na tvých horách lpí krev hrdinů
zem kolkolem klesala pod smrtelnými ranami
a přece ty, svatá halo, jsi zůstala.

A tak tě zdravím v tento tvůj den
ty tichý, ctihodný stánku Boží
porážen bouřemi a povětrími
převážen pod doby potopy
stojíš tu navěky svěží
vzhůru k blankytným oblakům
obraz zbožných, jenž ne září ohně,
blesku připomíná, ve svých děkovaných modlitbách
str. 110

Vy hrdé hory, mocné pokořitelky nepřátel
uzavřete pevně své oblouky!
Ty, vlasti ó nevaž si jich méně
v slavných řadách svých pomníků
Neboť zasadil ti je boží prst, jako jasný drahokam
v němž se milostivé paprsky spasení
malují rozděleny ve všech sedm barev

A ty obzvlášť, uč se vysoce ctít
svůj svatostánek, ty staré labské město
k němu, k jeho svatým oltářům
se uteč, až se k tobě úzkost, bída a zármutek přiblíží
A znovu tě Pán vyslyší
jako tě nedávno teprve slyšel
a ozdobíme tě k zlosti nepřátel
my tvoje vyvolená obec

145

A ty ó pastýři, ty nejlaskavější ze všech
Ty našeho domu božího největší ozdobo
kež ještě dlouho řídí tvoje hůl v jeho zvucích
a vede tvoje stádo pořád a pořád
Tak jako vždy když budoucnosti padnou kostky
my pevně a nerozdílně se držíme tebe
záštitu proti nespravedlivosti
mohutná falango na smrt a život

Tak nech nás vejít do brány chrámu
s jáсотem a svatým chvalo zpěvem

pag.

Nech nás slavit svátek , který je náš
s celého horoucího srdce
zvučte, varhany, zvučte ve slavnostních akordech
a zvony zvoňte nejjasnějším zvukem
jako dík za vzácné jubileum
necht' vzhůru stoupá hřmící Te Deum

Aby pokořila Rusko, Francie společně s Anglií obsadila Krym a snažila se dobýt pevný Sevastopol což se spojeným západním mocnostem podařilo teprve po dlouhém obléhání.

Rakousko se na této válce podílelo do té míry, že na ruské hranici postavilo velký pozorovací sbor a tak vykonávalo na Rusko tlak. Za tyto, západním mocnostem poskytnuté služby vysloužilo si, jak následky učí, málo díků a bylo rádo, že byl konečně uzavřen mír a ze situace, která mu právě začala být na obtíž, bylo vysvobozeno. Tento, v Paříži 30. března 1856 uzavřený mír byl v celém císařství Rakouském a tedy také v naší farnosti během dvoustaletého diecézního jubilea v pondělí svatodušní tj. 12. května 1856 oslaven skrze Te Deum.

str.111

V prvních dnech měsíce dubna 1856 serval víchr střechu ze zdejší hřbitovní zdi na třech místech v celkové délce 15 sáhů a tím částečně poškodil šindelovou střechu včetně zdi. Tím způsobené náklady 9 zl. k.m byly tesaři Antonu Maschke zaplacený z kostelních příjmů, jak vykazuje kostelní účet za rok 1856.

pag.

146

Protože bedna na brambory ve farním sklepě byla už zcela shnilá, a v obou kůlnách nebyla žádná podlaha, takže obilí se muselo pokládat na mokrou zem, a také některé trámký na mlatě byly shnilé vyprosil jsem si na patronátu k jejich opravě 5 kmenů z farního lesa , které mi také v létě 1856 byly přikázány. Náklady jsem rád nesl ze svého.

Ráno na svátek sv. Prokopa {4.7} přinesl nám smutné překvapení. Rychnovské údolí bylo velmi silně pokryté jinovatkou. Všichni vyběhli z domů a hrůzou lomili rukama. Mráz byl tak velký, že úplně spálil v plném květu jsoucí brambory, všechny jemné zahradní rostliny, jako boby, dýně, jiřiny atd. Působení bylo o to ničivější, že 4. červenec byl velmi slunný a teplý. –Nový důkaz, že zdejší drsné podnebí není v žádném ročním měsíci jisto před mrazem.

Dne 10. září 1856 dopoledne byl požární poplach. Všechny pohledy se obrátily k Pulečnému-, kde dům čp.80 pekaře Franze Langa stál v plamenech. Na jeho záchranu nebylo pomyslení, a bylo třeba ochránit aspoň sousední domy. Požár měl vzniknout neopatrností učně.

V měsíci září 1856 přesídlil knížecí rohanský patronátní úřad ze Sychrova do Svijan, což mělo pro rychnovskou faru tu výhodu, že dosavadní nákladné cesty poslu přestaly a od nynějška korespondence se konala pomocí pošty , přičemž nastoupilo i osvobození od poštovního za každý dopis s označením „, v záležitosti správy církevního majetku“.

V konkordátu zakotvený Institut pastorálních konferencí byl v českých diecézích a nejprve v litoměřické diecézi a to už 1856 vyvolán v život, a tak se stalo, že liberecký vikariát držel svou první kněžskou konferenci 16. září jmenovaného roku. Ta se konala v Českém Dubu jakožto sídle pana vikáře Alberta Küffera, rytíře z Asmannvilla a za jeho předsednictví.

pag. 147

Podílelo se na ní 17 kněží vikariátu (mezi nimi 2 z Rychnova) a k diskusi a poradě na této konferenci byly nejdůst. biskupskou konsistoří předloženy tyto otázky:

str. 112

1. co se má rozumět podmíněným propuštěním v náboženské záležitosti? Může a smí být užito?
2. Kterým osobám se má odepřít církevní pohřeb ?
3. Za jakých podmínek může být nemanželský otec, který se chce oženit s jinou osobou, než s matkou jeho nemanželského dítěte zproštěn viny a připuštěn ke sňatku? K čemu je nemanželský otec podle božích zákonů zavázán svému nemanželskému dítěti?

O 10 neděli po letnicích , tj. 20. července 1856 byla v rychnovském farním kostele po hlavní mši jako poděkování za to, že císařovna Alžběta šťastně porodila princeznu, již u sv.křtu dáno jméno „Gizela“ zazpíván ambrosiánský děkovný zpěv

V r. 1829 Ferdinandem Hübnerem a jeho synem Josefem, obchodníkem přízí v blízkosti jejich domu č. 66 pořízená a kapitálem 60 zl.k.m. nadaná t.zv. Olivetská zahrada byla zubem času na figurách i oplocení tak poškozená, že se musela podniknout její renovace.

Toto obnovení nevyvolalo žádné těžkosti, protože kapitál s úroky dal 68 zl. k.m. A přesto to stálo nekonečné papírování, než přišlo místodržitelské povolení a mohla se použít potřebná suma 62 zl. k.m. k tomu účelu.

Ozdobení soch včetně zřízení nového tyčkového plotu převzal za shora uvedený obnos osečský truhlář Ignác Max a obojí dokončil 25. září 1856.

Poznámka: Ideu zřízení rádelské olivetské zahrady přinesl si Ferdinand Hübner z Jiřetína u Rumburku, kde často pobýval kvůli svému obchodu s přízí. Tam se nachází totiž zcela stejná olivetská zahrada, spojená s křížovou cestou.

pag.

148

Zaslouží rovněž zmínky, že Josef Hübner , syn Ferdinanda Hübnera a spolufundátor olivetské zahrady v posledních letech svého života v důsledku propadu obchodu s přízí a nešťastných spekulací zcela zchudl, takže po jeho smrti musel být jeho dům pro dluhy prodán. Jeho jedinou útěchou bylo, že olivetská zahrada je v dobrém stavu a že jí na Zelený čtvrtek a Velký pátek s novým zájmem rádelští navštěvují.

Také o tomto podzimu obmyslela paní kněžna Adéla , manželka p. patrona kostela chudé zdejší farnosti prádlem a peněžním obnosem , což na vánoce přišlo k rozdělení. Kromě toho ale poslala tentokrát i pro kostel albu, rochetu, pletené osazení k antependiu pak 3 humeralie a 6 kusů purifikatorií, vše z jemného plátna

str. 113

Železniční pochozí komise (viz pag. 175)

Poté co v průběhu roku 1856 se konalo vyměřování pro Liberecko-Pardubickou železnici, byla na trase Hodkovice-Dlouhé Mosty předsevzata dne 4 a 6. října pochozí komise. Vedl jí c.k. místodržitelství rada von Helversen. Přítomni byli: železniční inspektor Schebek, jablonecký c.k. okresní představený Sebastian Stöckner, knížecí rohanský vrchní lesmistr Tittelbach a vrchnostenský rada Čech, jakož i představený obce.

Schebek se zdráhal přistoupit na zřízení stanice v Rychnově. ale zatímco komise zároveň přehlížela pozemky v Dolním Rychnově, bylo panu z Helversen doručeno místodržitelství rozhodnutí, jehož následkem bylo, že Rychnov má dostat železniční stanici(s ohledem na jabloneckou průmyslovou oblast, která se zde nejlépe může napojit na dráhu), jen bylo třeba, protože také rádelští chtěli stanici, vybrat pro ní místo, které leží mezi Rádlem a Rychnovem.

A tak se stalo, že se určil neobhospodařovatelný a nepřístupný prostor mezi oběma velkými zářezy nad Rychnovem, který nevyhovuje ani Rychnovu, ani Rádlu, kdežto prostor mezi Rychnovem a prvním zářezem a také ten mezi Plánským zářezem a Liščími Jámami by se k tomu dokonale hodil.

pag.149

Na pag. 138 jsem zmínil zřízení nového oltáře početí P.Marie v presbyteriu farního kostela naproti dveřím do sakristie, nyní k tomu dodám bližší údaje.

Již druhý zdejší, r. 1758 zemřelý kaplan P. Josef Schwarz použil podle staré Messnerovy knihy pag. 27 část dědictví po svých rodičích ke zřízení oltáře Marie pomocné. Tento první oltář ale podle poznámky na pag. 58 sestával jen z tabernáku a baldachýnu, tyto předměty trpěly vlhkostí v kostele a stávaly se nevzhlednými, takže farář Lišner dal podnět k pořízení nového oltáře Marie Pomocné, který také v r. 1776 z příspěvků dobrodinců kostela za 140 zl. pořídil.

Tento 2. mariánský oltář stál do r. 1856. Sestával z vysoké, ozdobené dřevěné stěny se dvěma sloupy na každé straně, nahoře se jménem Marie ve věnci z oblaků a paprsků, na boku se dvěma malými figurami andělů, zatímco na stranách prkenné stěny byly 4 bezcenné figury andělů(vpravo a vlevo po 2) Pod věncem byl obraz Marie pomocné malovaný na plátně pod sklem v těžkém rámu. Pod obrazem byl zcela obyčejný tabernákl.

Celý oltář byl už značně zpuchřelý a nevzhledný. Bylo rozhodnuto ke cti a památce na

str. 114

dogma neposkvrněného početí P.Marie zřídit nový oltář a ozdobit ho obrazem Početí P.Marie.

Myšlenka nalezla odezvu a pan kaplan Roessler vzal na sebe, prosadit ji. Jeho úsilím se podařilo najít dobrodince, kteří v krátkém čase, i když malými příspěvky, přinesli podstatnou sumu. Nyní se mohlo na podnik dívat jako na zajištěný, tím spíše, že zdejší umělecký malíř Ignaz Müller se nabídl, lže oltářní obraz namaluje zdarma podle Murilla.

pag. 150

Dohodlo se, že ze starého oltáře se nechá stát jen oltářní stůl , pro nový oltář se použije věnec s oblaky a paprsky, se jménem Marie a 2 andělíčky , pro nový oltářní list se objedná zlatý rám z Beerova uměleckého ústavu v Praze a dosavadní obraz Marie pomocné bude oživen a opatřen zlatým rámem a použije se na oltář, stojící vně presbyteria.

Do starého rámu přijde obraz sv.Anny, a dá se na místo v hale u bočního vchodu kde je méně vhodná soška sv.Anny.

Provedení nového oltáře a jeho ozdobení bylo svěřeno libereckému uměleckému truhláři a pozlacovači H.Ginzlovi , který se své úlohy zhostil k plné spokojenosti a za svou práci včetně pozlacení obdržel 84 zl.k.m.

Když se k této sumě připočítá cena nového oltářního obrazu 20 zl. , za nový zlatý rám 26 zl. dále p. Augustinem Langem , obchodníkem přízí z Rychnova č. 28 zaplacených 20 zl. za 4 kusy pozlacených nových dřevěných svícňů , tak náklady na nový oltář Početí P.Marie činily celkem 150 zl.k.m. neboli 157 zl. rm.

Ke konci října bylo, všechno dokončeno a tak na svátek Všech svatých se k velké radosti věřících konalo odhalení a vysvěcení oltáře.

V běhu věcí se zapomnělo požádat o povolení vysvěcení , což se dodatečně stalo načež 1. prosince došlo následující konsistoriální vyřízení:

Č 6764

Libereckému biskup. vikariát. úřadu

nejdůst.- biskup. ordinariátem se tímto uděluje povolení církevně vysvětit oltář zřízený z podnětu dogmatizace neposkvrněného početí nejsvětější Panny a Matky Boží Marie, zřízený v rychnovském farním kostele. K vysvěcení je zmocněn p. farář P.Anton Felger

Vysvěcení se má stát podle přiloženého ritu , který se má sem pak vrátit.

Zároveň je zbožným farníkům, kteří novým m oltáře Matky Boží postavili pomník, oné velké a radostné události, podle níž neposkvrněné početí nejbláženější Panny a Matky

str. 115

Boží bylo určeno a vyjádřeno jako článek víry , v tamní farnosti oznámit a vyjádřit na všechny budoucí časy vrchnopastýřské zalíbení

Přitom také chvalitebnou činnost a úsilí , které farář P.Felger a jeho kaplan P.Karl Roessler této záležitosti prokázali ke cti Boží a ke zkrášlení jeho domu, jeho biskupská milost s uspokojením uznává.

Tímto se vikariátní zpráva ze 26. listopadu t.r. k dalšímu řízení vyřizuje.

Litoměřice, z biskupské konsistoře 1. prosince 1856

Wenzl Kara, v.r. předseda Philipp Degel, v.r., kons.rada a řed-
.kanceláře

V průběhu roku 1856 došlo na zaplacení opravy vnitřního zařízení zdejších varhan, která byla uvažována v r. 1854, zadána uměleckému truhláři Ig. Maxovi z Osečné, a provedena v září 1855. Obnos 40 zl.k.m. zaplacen z kostelního jmění.

V roce 1856 došlo k vzácné události, že manželský pár z Rádla Filip Seiboth, tkadlec a domkář č. 190 se svou vdovitou švagrovou Barbarou Seibothovou roz. Glaserovou po získaném dispensu z překážky prvního stupně švagrovství ordinariátním povolením během adventu, tj. 9. prosince byli oddáni v rychnovském kostele.

Vesnička Kopanina neměla do r. 1856 žádný zvon na Ave. Nyní, když v loňském roce ve zdejší farní kostele byla slavena dogmatizace neposkvrněného početí, rozhodli se někteří přítomní lidé z Kopaniny na památku na tuto církevní událost a k oslavení neposkvrněné Matky Boží opatřit pro vesnici zvon, aby svým zvukem dával výzvu k rannímu, polednímu a večernímu andělskému pozdravení na věčné časy

Uspořádanou sbírkou a odkazem 40 zl. k.m. . který mezitím zesnulý kapaninský obyvatel jménem Ignác Preissler z č. 4 ke stejnému účelu udělal, bylo možné opatřit krásný, 501/4

pag.

152

libry těžký zvon ulitý v Praze u firmy Bellmann: Stál včetně dopravy a příslušenství 68 zl.k.m., z kteréhožto obnosu 28 zl. bylo získáno sbírkou. O místě na zavěšení se brzy rozhořel vážnější spor mezi osadníky, takže jsem musel dělat rozhodčího.

Nyní vystavěli zvonici, kterou byl obci způsoben náklad 32 zl.k.m., což ale se rádo neslo.

str. 116

Po obdržení povolení ordinariátu, vysvětil jsem delegační cestou o 4 adventní neděli, tj. 12. prosince 1856 odpoledne na jméno neposkvrněné P. Marie a sv. Jana Nepomuckého, poté co jsem kvůli sněhové metelici předtím v hale hostince shromážděné obci, ověčeným pannám a školní mládeži pronesl projev německy a česky.

Poté co zvon byl pověšen, pomodlili jsme se poprvé společně večerní modlitbu „Ave Maria“

Toho se týkající konsistoriální výnos zněl:

Č. 6692

Libereckému biskup. vikariátnímu úřadu!

Biskupský p. okresní vikář se tímto veledúst. biskupským ordinariátem zmocňuje, aby zvon, opatřený vsí Kopanina slavnostně vysvětil.

Ostatně je této filiální vsi sděliti biskupské vrchnopastýřské zalíbení, že slavnost dogmatizace neposkvrněného početí Marie využili k tomu, aby založili pomník této vysoce důležité církevní události, a k oslavě neposkvrněné matky Boží opatřili Ave-zvon

aby tím vyzývali k modlení andělského pozdravu ráno, v poledne a večer

Tímto se považuje vikariátní přípis z 23./25 listopadu za vyřízený.
Litoměřice, z biskupské konsistoře 29. listopadu 1856

Wenzl Kara, předseda Philipp Degel,, v.r., kons.rada a
řed.kanceláře

Dříve, již než byla projektována železnice do Rychnova, jednalo se o spojovací silnici z Hodkovic do Jablonce Ta měla vést přes Rádlo. Mezitím tento plán zase usnul a bude asi ještě dlouho spát.

pag.

153

Když to nyní se založením železnice bylo vážné, ukázalo se spojení mezi jmenovanými dvěma obcemi a sice přes Rychnov nevyhnutelné a tak byla 30. prosince 1856 konána na této trase pochozí komise, která tentokrát nezůstala bez výsledku a náš, od vší dopravy odříznutý Rychnov konečně přece bude mít spojení se světem.

V letech 1856 a 1857 kvetl na Jablonecku a v okolí Smržovky obchod se sklem zcela významně. Vzniklo množství nových brusíren, a každá i sebemenší vodní síla byla k tomu využita. V této době koupil jablonecký obchodník sklem jménem Bergmann od tehdejšího zdejšího radního Josefa Preißlera dlouho nedostavěný dům č. 257 k tomu účelu, aby ho přeměnil v brusírnu skla. Tato stavba včetně zařízení nákladného, krytého vodního příkopu

str. 117

byla v průběhu roku 1856 dokončena. Lidé se všeobecně těšili že v Rychnově zakotví nový způsob obživy.

Nové mešní nadace v r. 1856 přirostly v rychnovském farním kostele:

- a) Ignaz Masopust- kapitál 50 zl.k.m.
- b) Josef Schöffel: 100 zl.k.m.
- c) Anton Hofmann 40 zl.k.m.

R o k 1 8 5 7
od pag. 153 až do 201

At rostou svaté konventy, ať rostou bratři v Kristu
ať roste i svatá víra, roste i naděje charity
je upevňováno svaté také od slabého pohlaví
v nejspustošenějších místech viníků ať zázraky činí radost
vaše přírůstky jsou dost zřetelné očím
vidoucí bratři chvalte Boha!

Začátkem tohoto roku vstoupil v platnost v důsledku konkordátu nový manželský zákon, duchovní soudy a nové formuláře snubních protokolů.

pag.

154

Mnohé nepořádky ve školství ve farnosti mě přivedly na myšlenku podle vzoru nedávno zavedených vikariátních konferencí také v rychnovské farnosti zavést

pravidelná setkání , aby se projednaly speciální záležitosti našeho školství, probudila a živila horlivost pro křesťanskou výuku a vzdělávání mládeže ve škole a v kostele a docílilo se prospěšné spolupůsobení duchovních a učitelů pro uvedené cíle .

Za tím účelem poslal jsem ve srozumění s mými p.kaplany, učitelům zdejší farnosti následující písemné pozvání

Pánům učitelům rychnovské farnosti,.

Vztahy mezi učiteli farnosti , mezi katechety a farářem, jako nejbližším představeným obecných škol obvodu vyžadují pochopitelně mnohotvárná, vzájemná oznámení,porady

str. 118

a výklady , pokud se má dojít k jednomyslnému, požehnanému počínání , a záležitosti sboru i školy se mají skutečně podpořit.

Dosud se taková oznámení a porady nekonaly tak často a tak pravidelně, jak by bylo třeba. a proto se také tu a tam vyskytl nějaký nešvar, jehož brzké odstranění je žádoucí, pokud máme společně během krátké doby předložit počet z vedení svých úřadů jeho biskupské milosti

Toto pozorování mě dalo podnět, navrhnout, aby my duchovní a učitelé rychnovské farnosti jako dělníci na jednom a též díle , jsme se od nynějška jednou měsíčně scházeli aby tomu , co máme, tomu abychom věnovali vážnou pozornost a vzájemně se poradili, co pro naše sbory a školství je potřebí, jak případným závadám odpomoci.

Tato shromáždění se budou konat na faře předposlední čtvrtek každý měsíc od 3 hod.odpoledne a první shromáždění bude už 22. tohoto měsíce .

pag.

155

Když jsem přitom upozoroval, že shora řečená shromáždění jsou dobře schvalována veledúst-. biskupským dozorcem školního distriktu v Českém Dubu doufám, že všichni páni učitelé , jimž prospěch školy skutečně leží na srdci, toto opatření s radostí přivítají.

Fara Rychnov, 17. ledna 1857

P. Anton Felger, farář

Že jsem tento přípis četl, potvrzuji svým podpisem

Rychnov, 19. ledna 1857

Franz Rudlof, v.r. učitel

Franz Adam v.r. podučitel

Rádlo, 18..ledna 1857

Franz Ruffer, v,r učitel

Pulečný, 20. ledna 1857

Anton Podlipný, v,r, učitel

Shora zmíněné užší školní konference byly od nynějška až do biskupské vizitace pravidelně konány, a působily při dobré vůli a dlouhodobém trvání na zdejší školství jistě blahodárně. Po biskupské vizitaci jsem ale mnoho měsíců byl nemocen , pan P. Roessler , duše konferencí, odešel , rychle pokračující práce na

stavbě železnice absorbovaly nadlouho všechen zájem a podnikání se rozbilo k uspokojení těch, pro něž vedení a řízení k něčemu lepšímu je trnem v oku.

str. 119

V lednu 1857 došel následující konsistoriální pokyn všem farním úřadům (viz pag. 59) Č. 180

Všem biskup. vikariátním úřadům !

V tištěném výnosu z 10. července 1856 bylo duchovenstvo s odvoláním na čl. 34 a 35 konkordátu pod č. 5 poučeni, aby tam, kde část katolického hřbitova je užíván k pohřbívání nekatolíků pro nedostatek nekatolických hřbitovů, aniž by se udělalo formální oddělení, nemůže být nekatolickému pastorovi vyhrazeno právo, aby na katolickém hřbitově vykonával svou funkci.

Neboť hřbitov je ve svém celku stále ještě katolický, majetek církve, a podle katolických principů souvisí podstatně s katolickým stánkem Božím, a proto katolický hřbitov – stejně jako katolický kostel- co se týče církevní funkce podle přísné konsekvence patří výhradně do oblasti a jurisdikce představených církve, biskupů

pag.

156

Protože ale tato doslovnost může se vykládat tak, že nekatolickým pastorům by se snad nemělo bránit také v proslovení modlitby a požehnání u hrobu a všechny c.k. politické úřady na základě ministerského přípisu ze 13. srpna 1856 č. 1077, s nařízením slavného c.k. místodržitelského presidia ze 17. září 1856 č.9159 byly vyzvány, aby nekatolickým duchovním poskytly v tomto případě potřebnou ochranu vznesením námítky katolickým duchovním a měli péči o to, aby moudře zabránily každému veřejnému rozruchu při provedení nařízení, že nekatolickým duchovním nebude odmítnuto promluvení modlitby a požehnání na hrobě nekatolíků na katolických hřbitovech., : tak se ctěný kurátní klérus o tom poučuje, že nejdůst. biskupský ordinariát k ochraně práv církve v této záležitosti podnikne společně to potřebné, a že do vyřešení této záležitosti páni duchovní v přicházejících případech se budou držet tohoto pokynu biskup. konsistoře, proto

- a) prohlásí, pastorovi, ohlášenému k pohřbu nekatolíka, že se mu nemůže povolit výkon funkce na katolickém hřbitově, a pokud ohlášení provede někdo jiný, bude toto prohlášení písemně doručeno pastorovi.
- b) pokud by měly c.k.politické úřady tlačit na nekatolické požehnání, s vyloučením veškerého rozruchu podle míry vyzvání písemně a ústně prohlásit, že musí zabránit výkonu jakéhokoli nekatolického ritu na katolickém hřbitově ve jménu biskup. ordinariátu, ale faktickému jednání nebudou klást odpor a
- c) o každém přicházejícím případě ve vikariátu podají sem zprávu.

O tom jest poučit duchovní.

Z biskupské konsistoře v Litoměřicích, 10. ledna 1857

Wenzl Kara, v.r.

Philipp Degel, v.r.

str. 120

pag.

157

Den sv Blažeje v roce 1857 nám přinesl krásný, zřídka svátek- zlatou svatbu- která byla oslavena skutečně svátečně a za velké účasti. Platila onomu páru, ke kterému celé Zálesí stálo v těsnějším nebo volnějším vztahu, který vytvořil tolik práce a s nimž se půl století dělili o starost i radost. Patřila jubilující nevěstě, která

byla ctěna jako pramáti Zálesí a pro každého měla připraveno vždy dobré slovo, srdečné pozdravení a srozumitelnou radu a která se vyznamenávala příkladnou pravou zbožností . Když tedy onen slavný den nastal přispěchali malí i velcí „Fabrikenkathel“{tovární Katy} a jejímu ctihodnému manželovi Karlu Hofrichterovi , aby poskytli čestný doprovod do kostela.

O 10 hodině dopoledne začala podle předepsaného ritu vě farním kostele slavnost , kterou jsem zahájil oslovením jubilujícího páru a shromážděného davu.

Přítomni byli 3 synové se svými ženami, 4 dcery se svými muži, ovdovělá snacha , na 24 vnuků a jeden pravnuk. Jubilujícímu ženichovi bylo 83, nevěstě 68 let.

Při následujícím obědě , který se podával ve staré továrně a k němuž kromě nejbližších příbuzných byli pozváni také cizí hostě jako přátelé domu a veškeré místní duchovenstvo , vzpomněli přípitky i nepřítomných synů Karla a Antona, z nich první byl toho času jako komorní hudebník a malíř u guvernéra na Elbě a druhý –sklářský tovaryš-byl nyní jako zpěvák a komik v městském divadle v Buffalu v severní Americe , poslal do Rychnova fotografii.

Celé následující léto k všeobecnému povznesení bylo vidět ty dva staré lidi ruku v ruce kráčet téměř denně do kostela, tak jak byli zvyklí už dříve po dlouhá léta., aby Bohu přinesli svou večerní oběť až konečně přišla hodina odloučení.

Karl Hoffrichter zemřel, oddán Bohu 25. března 1858 , kdežto jeho choť ho přežilo o 2 ¾ roku. Až do posední chvíle při dobrém rozumu , stará paní měla ve zvyku často navštěvovat faru, aby si půjčila povznášející knihy ke čtení. Protože byla velice sdílná a měla dobrou paměť , často jsem se jí ptal na staré časy v Rychnově a také na vznik zdejšího podnikání s dózami a podle jejího sdělení jsem sestavil krátké dějiny tohoto průmyslového odvětví , které zde bych chtěl podat, abych je uchránil před zapomenutím,

pag.

158

Uprostřed minulého století žil v domku v Zálesí , který později obdržel číslo 132/188 vysloužilý voják jménem Hans Georg Scheffel, a nuzně živil sebe a svou rodinu tak, jako i jiní tehdy v Rychnově, předemím. Měl podle výkazu zdejší nejstarší farní knihy duší se svou ženou Annou Rosinou rozenou Kleinovou více synů a jednu dceru jménem Anna

str. 121

Maria, která se později provdala za jistého Wenzla Stieglitze.

Nejstarší Scheffelův syn jménem Jan prozrazoval už jako chlapec velký talent k napodobování. Z bílé hlíny, která v Zálesí ležela téměř na povrchu, formoval snaživý chlapec různé figury(panáčky), které, když se mu už lépe dařily, prodával v místě i jinde za pár grošíků. Později na figury nanášel ještě levné barvy a chodil s nimi dům od domu.

Mezitím přišel na myšlenku, z hlíny dělat formy (matrice) a vylévat ze vzácnější látky-vosku-figury. Pokus se podařil, i když ještě nedokonale, a pomalu se z Jana Scheffela stával bez jakéhokoli návodu a vedení litec z vosku.

Nyní to už malý samouk děle doma nesnášel. Šel jako vandrovní tovaryš a umělec na cesty . Sasko, Bavorsko, a ještě dále až do Kolína procestoval svatou římskou říši. Brzo vstoupil jako pomocník u mistra podobného zaměření , aby se dále vzdělal, brzy provozoval lití vosku na vlastní pěst a přivedl jí konečně k mistrovství, takže se i vysoce postavené osoby, hrabata , knížata a dokonce vládnoucí hlavy nechávaly od něj portrétovat.

Na těchto dalekých, léta trvajících cestách se Jan Scheffel naučil olejomalbě a výrobu z papírové maché a protože se mezitím oženil s Kateřinou Beckovou, dcerou krejčího

pag.159

z Řezna , která sloužila v kurfiřtově dvorní kuchyni v Drážďanech a jím se v Kolíně nad Rýnem narodil synek Karel , byl už syt takového nestálého života a rozhodl se vrátit opět domů do Rychnova a zde založit továrnu na papír-maché.

Ten dobrý muž netušil, jaké starosti a zármutky ho doma čekají, a jaké těžkosti a překážky ještě bude muset překonat, aby bez dostatečných prostředků se vyšvihl na továrníka a založil pevný obchod.

Když přišel do Rychnova, začal výrobu dóz v malém, ale brzy zjistil ke své hrůze, že ještě není zasvěcen do všech tajů podniku a stále se mu nedařilo umělecké lakování., mořil se s pokusy, ale marně.Jeho dózy neměly ten správný vzhled a žádanou trvanlivost.

Nemohl svými výrobky konkurovat norimberským firmám,. na cestách uspořené fond byl pomalu vyčerpán. V této zlé době se Jan Scheffel zabýval i výrobou knoflíků, tiskl pestrý papír, zhotovil kromě jiného i několik olejomalb, mezi jiným pro rychnovský farní kostel „Ecce homo“ a pro hodkovický hlavní oltář velký obraz sv.Prokopa. Ale to všechno mu nemohlo pomoci vzhůru, a nouze v domě rostla z měsíce na měsíc.

str. 122

To přinutilo neúnavného muže aby se znovu věnoval lití vosku a zanechav rodinu odešel ještě jednou do světa. V jeho nepřítomnosti i jeho nejstarší dcera Anna, která se od svého otce také naučila lití vosku, a už byla odrostlá, opustila vlast aby si hledala obživu ve světě. Odešla do ciziny a v Sasku získala sňatkem náležitě zaopatření, stala se ale luteránkou s čímž se otec nemohl smířit.

Na druhé cestě podařilo se konečně našemu Janu Scheffelovi přijít na tajemství výroby dóz. Tak obohacen vrátil se do Rychnova po 4 leté nepřítomnosti , otevřel opět obchod s dózami a sice z počátku s tak zvanými vykládanými dózami.

pag.

160

Od té doby se na něj štěstí smálo. Nalezl přátele a podporu. Vyprávělo se, že Jan Scheffel vstoupil do zednářské lóže , císař Josef II že na něj byl upozorněn a dal mu podporu 2000 zl., aby výrobou norimberského papírového zboží dal zdejším horalům zaměstnání a příležitost k výdělku.

To všechno ale není dokázáno, Scheffelova dcera Kateřina , provdaná Hofrichterová , která měla veškerou důvěru lidí, prý o tom nikdy nic neslyšela a také jiní pamětníci, blízcí Scheffelovi z té doby nevěděli o tom nic. Spolehlivé je ale, že mu

tehdejší rychnovská vrchnost, totiž majitel svijanského panství hrabě Karel Josef Valdštejn na Hrubé Skále byl nakloněn a dal mu podporu 1000 zl a potřebné stavební dříví , aby si v Rychnově mohl postavit dům na tovární provoz.

Jan Scheffel postavil ho pod č. 250/194 těsně na okraji plánského lesa na pozemku, který mu měla darovat obec. Nyní si opatřil Scheffel pro svou továrnu císařské privilegium , a aby docílil větší odbytu začal zdobit své dózy miniaturními malbami olejovými barvami.

Maloval sám a zasvětil několik pomocníků do malování dóz, jmenovitě jistého Augustina Müllera z Rychnova č. 60 (oženil se do Klíčného č. 5), vedle svých synů „Augustina a Ignáce, dále jistého Schmieda z Pulečného a Josefa Luke z Dalešic , z nichž později Luke a Ignaz Müller byli cenění malíři. Zároveň na začátku této periody si sebou přivedl malíře z ciziny . kteří se zde většinou oženili a usadili se tu, tak např. jistý Georg Neudek a Andreas Peter , oba z Chebu , Leopold Schlesinger z Falknova {Sokolov}, Anton Schier z Plettendorfu, N.Vater z Lučan a jiní.

Také svého bratra Ignáce vzal Jan Scheffel do svého podniku jako společníka, ten ale po několika letech r. 1817 ho opustil a začal si samostatný podnik ,který v jeho synech Ignácovi, Augustinovi a Anastazovi a jejich potomcích žije dál.

str. 123

pag.

161

Od svého jediného syna Karla se Jan Scheffel nedočkal mnoha radosti. Ne že by mu chyběl talent nebo šikovnost, aby mohl otci pomáhat ve vedení podniku, ale vedl pustý život, který mu přinesl velice neslavné jméno a nakonec ho i s rodinou vyhnal do ciziny kde po mnohém bloudění nalezl smrt. Zemřel ve věku 58 let ve veliké chudobě r. 1840 ve špitále Milosrdných bratří v Praze

Nespolehlivost vlastního syna přiměla našeho Jana Schaeffela aby se poohlédl po jiné opoře ve svém stáří. Tu nalezl ve svém domě. Byl to vysloužilý kapitulant, muzikant a výrobce dechových nástrojů Karel Hofrichter, z Pelíkovic, který byl jistý čas u Scheffela dílovedoucím a jemuž továrník dal za ženu svou mladší, duchaplnou ještě ne 18 letou dceru Kateřinu. v roce 1807.

“Zatím obchod s dózami nabýval víc a víc na rozsahu. Počet dělníků se zvětšil, a kolem továrny vznikalo postupně sídliště domkářů, kteří v tom nebo onom ohledu byli zaměstnání v továrně. Brzy se vyvinul systém dělby práce. Někteří dělníci řezali lepenku a spojovali jí do dóz, jiní dózy opracovávali, jiní lakovali. . Tak byli políři dóz, výrobci závěsů, vykladači dóz, a konečně malíři dóz , kdežto lakování jako domácí tajemství bylo obstaráváno jen několika nejspolehlivějšími a většinou továrníkem samotným.

Na výrobě dóz se podíleli muži, ženy., děti , kteří ve svých domcích pilně pracovali.Mzda nebyla přirozeně důležitá, zpravidla nižší než nádeníků, ale byla to práce bez velké námahy a trávající v zimě, v létě. (malíři byli lépe placeni). a tak nechyběly pracovní síly, zvláště poté, co zdejší předení vlny a lnu poznenáhlu začalo upadat.

Vyráběly se levné druhy dóz, tucet za 24 kr., ale také jemnější a zcela jemné za 20 zl za tucet. Hlavním odbytištěm výrobků byla Praha, Vídeň a jiné vnitřní trhy, ale byl provozován i export do Německa,

pag.162

Holandska, Italie, do Ameriky , zvláště do Mexika; a také z Turecka přicházely obchodníky. Obchodníci sklem z Jablonce a Hodkovic , kteří měli daleké spojení s cizími trhy zprostředkovali tehdy zásilky do ciziny a podporovali tak odbyť.

Při tom všem si ale nesmí člověk myslet, že Jan Scheffel a jeho zeť Karl Hofrichter byli s to výrobou dóz shromáždit větší bohatství. Často se stávalo, že si museli půjčovat peníze na provoz u rádelského výrobce papíru, u hodkovického obchodníka Ungera, u faráře Neubera.

str. 124

24. dubna 1830 se uzavřel pohnutý a činorodý život Jana Scheffela ve věku téměř 80 let, když svůj podnik předal osvědčenému zeti Karlu Hofrichterovi

Karel a Kateřina Hofrichterovi měli ze šťastného manželství početné potomstvo, a sice 6 synů a 5 dcer, kteří všichni dosáhli značného věku. Všichni byli více méně vychováni pro podnikání v dózách.

Nejstarší syn Josef Hofrichter byl schopný malíř a protože jako voják byl ve světě a otcovský podnik přitom nespustil z očí, vypracoval se ve schopného, podnikavého obchodníka. Když byl z vojny propuštěn, opět stál otci po boku a snažil se zlepšit kvalitu výrobků, Zatímco dosud se lepenka odebírala z papíren v Rádle, Hamrech a Semilech, začal odebírat tento materiál z papíren v Hanychově a Janově, které dodávaly lepší materiál.

Byli přijati noví malíři: např. Franz Seidl z Lučan, Franz, Max a Adolf Löfflerové z Dlouhých Mostů, Schwarzenecker z Rakouska.

Začaly se kromě dóz na šňupavý tabák vyrábět i lakované a malované dózy na cukr, tácky pod sklenice a tácky k ubrouskům, aj. Co ale bylo hlavní, Josef Hofrichter se emancipoval od obchodníků sklem a drobný prodej ve velkém vzal do svých rukou. Sám objížděl velké trhy ve Vídni, Brně, Pešti a přinášel žádané vzory, podle nichž nechal pracovat.

pag.

163

Všechny tyto obchodní přednosti hodily se také filiálním výrobcům dóz, synům a vnukům Ignáce Scheffela ,těm se říkalo lidé od Soldatennatze{ vojenského (ig)náce}, a těm se podařilo Hofrichterovy dělníky přetáhnout k sobě. Tak postupně rostla neútěšná rivalita a oběma stranám škodlivá konkurence, která začala ovlivňovat obchod s dózami, k čemuž přispělo i to, že na obou stranách –jak je poznamenáno na pag. 88- kolem r. 1850 začali nakupovat selská hospodářství a tím se podnikům odčerpál značný kapitál

Když v r. 1851 se konala v Londýně první světová výstava, podílela se na ní i firma Karel Hofrichter z Rychnova, když vedle dóz na šňupavý tabák a na cukr poslala tam také cenné, malované a perletí vykládané krabičky Tyto výrobky , zejména ty levnější, byly oceněny velkou bronzovou medailí, která je ve zdejší továrně chována jako svátost.

V květnu 1855 zemřel Josef Hofrichter v plné síle let, zanechal vdovu s několika nedospělými dětmi, která pak na vlastní pěst, ale v menším rozsahu vedla výrobu dóz dál.

str. 125

Hlavní obchod se nyní nacházel v rukách druhorozeného syna Karla Hofrichtera, jménem Franz, který už v posledních letech za otcova života vyráběl dózy na vlastní účet, prodával je ale prostřednictvím bratra Josefa. Nyní objížděl sám trhy a je tak řečeno šéfem rychnovské výroby dóz.

Od roku 1850 začala výroba dóz upadat. Ačkoli se kvalita výrobků nezhoršila, nastoupil přesto pokles odbytu, částečně proto, že výrobky ze Stuttgartu a Vídně byly silnou konkurencí, částečně proto, že chyběli zprostředkující obchodníci a už několik let provozovaný podomní obchod s rychnovskými dózami a obrazy ceny zboží na trhu srazil.

pag.

164

Historie zdejší malby (viz pag. 229)

Z výroby dóz se vyvinulo průběhem času ještě jiné průmyslové odvětví v Rychnově, a to malování na plech. Malíři dóz se pokusili totiž kopírovat větší obrazy na menší si větší plechové tabule. Tyto obrazy, většinou obrazy svatých, byly pak lakovány a leštěny a spolu s dózami posílány široko daleko. Později se zhotovovaly také olejomalby na plátno.

Malování obrazů nabylo na rozsahu zejména za Josefa Hofrichtera, a sice tak že po r. 1850 začalo předstihovat výrobu dóz, což se dnes (r. 1865) stalo skutečností.

Roku 1857 dělali zdejší malíři a obchodníci s obrazy zvláště dobré obchody. Když k 700 výročí Maria Zell zhotovili mnoho tisíc obrazů mariazellské madony na plechu. Od té doby proudí veškerá mužská mládež ze Zálesí do malířství, které lepším malířům skutečně dává lepší výdělky, a zaměstnává mnoho domkářů.

Je politováníhodné, že téměř všem rychnovským malířům kteří umějí celkem dobře zacházet s barvami, chybí potřebné znalosti z kreslení, a tak, protože ceny jsou nízké, má to za následek, že se dělá ledabylá práce podle šablon

Mezi zdejšími malíři má bezesporu první místo Ignaz Müller, Všechen dnešní zdejší mladší malířský svět v něm ctí svého učitele. je zároveň také zpěvákem, hudebníkem a hercem. Jeho práce, oltářní obrazy, křížové cesty, a žánrové obrázky jsou široce známé a mnohé ne bez umělecké ceny. Zvláště mnoho jich je v tzv. českém Nizozemí {Škuknovský výběžek}, ale také v cizině, z Uher, Polska, a Ruska přicházejí hojné objednávky kterým mnohokrát ani nemůže vyhovět, ačkoliv nejen on, ale i jeho děti a zeťové, zvláště ale jeho paní Marie Anna rozená Peter, býv. vdova Matzig mu mnohokrát podala pomocnou ruku. Zdejší kostel má od Ignaze Müllera velikonoční a vánoční pohled, 4 evangelisty (které jsou užívány

str. 126

u Božího hrobu), oltářní list na oltáři Početí P.Marie, a sv Josefa na bočním oltáři sv.Jana Nepomuckého.

pag.

165

Ženatých samostatných malířů je v Rychnově 40, v Pulečném 5 a v Klíčnově 1 K tomu přijde skoro stejný počet svobodných mladých malířů a učedníků.

1.poznámka: Tak zvaný "Nový pražský kalendář pro město a venkov" („Neue Prager Kalender für Stadt und Land“) který rediguje Franz Klotschak , přinesl na str. 139 a 140 několik krátkých notickek o rychnovské výrobě dóz , které jsou bezcenné, protože směřují pravdu se lži

2. poznámka: Ve spolku pro povzbuzení průmyslového ducha v Čechách 4. října 1833. v den premiové slavnosti, ve zprávě hodnotící komise o výstavě průmyslových výrobků konané v Praze je uveden i Ignaz Scheffel, majitel továrny na dózy v Rychnově , boleslavský kraj jako vystavovatel.. Vystavoval podle této zprávy:

a) ¼ tuctu malované , jemné lakované pánské dózy v ceně	1 zl. 36 kr.k.m.
b) ¼ „ „ „	1 zl 9 kr.k.m.
c) „ : „	57 kr.k.m.
d) „ „	48 kr „
e) „ „	36 „
f) „ : „	33
g)l tucet tácky pod láhev žluté, modré a zelené, lakování	4 zl
h) „ tácky pod sklenice	2 zl
i) „ pánské dózy bílé, zelené, žluté, lakované	14 zl
k) ¾ tuctu „ s mědirytinami	1zl 28 kr.
l) ¼ „ „ bílé, lakované	1 zl
m) „ „ červené.lakované	1 zl
n) „ „ lakované s reliefním lakem	38 kr
o) „ „ černé	21 kr
p) ½ „ „ ušlechtilé malované	4 zl 48 kr
q) ¼ „ „ s kamenem	30 kr
r) „ malované sandavské dózy	36 kr
s) „ obyčejné „	24 kr
t) „ pánské dózy žlutě lakované	1 zl
u) „ „ s malovanou deskou	1 zl 36 kr
v) „ „ malované	1 zl 30 kr
w) „ „ kulaté, lakované s kamenem	42 kr
x) „ „ střední, iluminované	29 ke
y) „ „ střední s mědirytinou	20 kr
z) „ „ střední „	18 2/5 kr
aa) „ velké skladové dózy malované	1 zl 35 kr
bb) „ „ čern	45 kr
cc)3 tucty dámské dózy část.malovné. ,část, s mědirytinou	4 zl 46 2/5 kr
dd) ½ tuctu „ malované, jemně lakované	56 kr
ee) 1 ¼ tuctu „ různé	1 zl 58 4/5 kr
ff) ¼ tuctu pánské dózy ve tvaru kufru, lakované	1 zl 54 kr
gg) „ „ vykládané	1 zl 9 kr
hh) „ dámské dózy ve tvaru kufru, lakované	57 kr
ii) „ „ vykládané	48 kr
kk) „ pánské dózy, kulaté, jemně zeleně lakované	1 zl
ll) 1 kus dóza na cukr jemně malovaná	2 zl 48 kr.

str. 127

pag.166

Posuzovací komise se o Ignazi Scheffelovi –pag. 145- vyjádřila následovně:

„Tento továrník vyrábějící zboží z papíroviny, hlavně tabákové dózy, vystavil tentokrát větší výběr svých produktů , takže může být lépe oceněn rozsah jeho obchodu . Tvary stejně jako malování v různých stupních dohotovení, byly velice rozmanité , poslední částečně vskutku pilně zpracovány ; také byly k dispozici dózy s mědirytinami a s vloženým zdobením.,

Již dříve proslulé vlastnosti laku, hezké zpracování a zvláštní hladkost , přitom nejzazší cenová láce našly i tentokrát zaslouženou pochvalu. „Tento výrobek zasluží, aby byl postaven na roveň proslulému brunšvickému zboží , jehož dovoz tím bude zcela postradatelný.

S přihlédnutím k těmto okolnostem a prokázanému vyššímu pokroku ve zpracování těchto produktů od poslední výstavy , obdržel tento továrník bronzovou medaili“.

V měsíci únoru 1857 zemřely v Rádle dvě pozoruhodné osobnosti, jimž je rádelská obec zavázána trvalým díkem. Byl to Augustin Hübner, obchodník přízí a chalupník č.96, ženatý, bezdětný 62 roků starý + 11. února a Marie Anna, roz. Ullrich, vdova po Franzu Müllerovi, chalupníku a formanovi v Rádle č. 196, 79 a 2/3 r. stará + 18. února

Oba byli 8 dní po sobě slavnostně s asistencí pohřbeni v Rychnově, oběma jsem držel zaslouženou pohřební řeč, prvnímu ve zdejší farní kostele, druhému v rádelské kapli , odkud byla rakev nesena.

Augustin , řečený Hübnerschneider {krejčí Hübner} se rozumem,. pílí a výmluvností vyšvihl na zámožného obchodníka, přitom byl zbožný, dobročinný a pro blaho obce (kde byl delší čas radním) ve velké míře starostlivý, všeobecně vážený muž. Jako pravý přítel duchovenstva rád je zval, zejména o rádelském posvícení, k sobě domů.

Zanícený přáním, aby Rádlo mělo svůj vlastní hřbitov, koupil v r. 1853 z hospodářství zadluženého Antona Schöffela v Rádle č. 151 strych pole(které nyní skutečně je zřízeno jako hřbitov od r. 1863) a daroval ho k tomu účelu jak na pag. 50 bylo poznamenáno, obci.

Když po mnoha letech, prožitých v nemoci viděl se blížit svůj konec, přál si, abych ho zaopatřil a požádal mě při této příležitosti, o radu. Měl naléhavé přání, podniknout, ještě nějaké bohulibé dílo k církevním účelům ale nevěděl k čemu se má rozhodnout .a nechal to mému rozhodnutí.

Protože jsem tehdy pro rozšířený rychnovský hřbitov potřebovali náležitý kříž, .a str. 128

na dobrodincích byly požadovány už jiná potřebná doplnění kostela , navrhl jsem mu zřízení velkého, litinového kříže na farním hřbitově , jenž by byl zároveň i jeho náhrobkem.

S radostí přistoupil Augustin Hübner na můj návrh, a předal mi za několik dní 100 zl.k.m. na opatření zmíněného kříže. Nato byl kříž objednán v knížecí slévárně v Nové Huti u Berouna , zatímco vdova Barbara Hübnerová se postarala o žulový podstavec .

3. června 1857 byl kříž rádelským kameníkem Schwarzbachem postaven uprostřed hřbitova, blízko Hübnerova hrobu a jak později

168

zevrubněji budu vyprávět, slavnostně vysvěcen jeho milostí panem litoměřickým biskupem Augustinem Bartolomějem Hillem

Kříž včetně pozlacené figury, lampy, kamenické a kovářské práce, dopravy a vyzdění základu stál dohromady přibližně 200 zl.- Později nechala vdova Bsrbara Hübnerová s povolením farního úřadu hrob svého muže ohradit kovovou mříží.

Anna Maria Müllerová z Rádla č.196 získala se svým mužem, který kdysi provozoval obchod obilím, značné jmění. Když manžel zemřel bez dětí, přešla velká část majetku na příbuzenstvo, přece ale bylo to, co zůstalo vdově, ještě dost značné. a spořivostí a dobrým s ním nakládáním během svého 34 letého vdovského stavu to ještě zvětšila.

Když byla stará, a neměla ani děti, ani potřebné příbuzenstvo ze své strany a k tomu od příbuzenstva z manželovy strany, jimž udělala tolik dobrého musela vytrpět mnoho nevděku a pronásledování, pojala na sklonku roku 1850 zbožný úmysl, založit si zbožnou vzpomínku a rozhodla se ulehčit rádelské obci, která musela na zaplacení nedělních a svátečních bohoslužeb v rádelské kapli konaných od r. 1817 pořádat každoročně sbírky mezi bohatšími členy obce.

Za tím účelem zapůjčila českodubskému mlynáři Karlu Steckerovi sumu 2000 zl k.m. v samých zlatých a stříbrných mincích. Do dlužního úpisu ze 12. února 1850 dala výslovně napsat, že kapitál je určen k budoucímu zřízení mešní nadace v rádelské kapli.

V březnu 1856 svěřila se mi M.A. Müllerová, co zamýšlí udělat a prosila mě, abych jí při provedení byl nápomocen, a jmenovitě abych jí navrhl darovací listinu. Chtěla nadaci na služby boží a kromě toho ještě mešní nadaci, leč tak, že obě vejdou v život teprve po její

pag.

169

smrti zatímco si užitek z úroků z nadačního kapitálu po dobu života si vyhrazuje pro sebe

str. 129

Při této příležitosti jsem považoval za svou povinnost vzhledem pokračujícímu znehodnocování peněz dosud obvyklý obnos za jednu mši v Rádle z dosavadních 1 zl. 12 kr. k.m. zvýšit na 1 zl. 36 kr. k.m. a podržet volné prohlášení mešního zámyslu., jako je to dosud, jinak částečně k udržení vážnosti farního kostela a aby se zabránilo přetěžování rychnovského duchovenstva stanovit, že mše, nadané v Rádle v počtu 52 se mají konat. o nedělích a svátcích, ale, s vyloučením nejvyšších svátků,

Jelikož M.A.Müllerová s těmito podmínkami souhlasila, zpracoval jsem následující návrh. na jehož základě se měl vložit do darovací listiny a měl být stvrzen potřebnými podpisy. Zněl takto:

N á v r h

k zamýšlené nadaci Marie Anny ovdovělé ..Müllerové z Rádla č. 196 k níž se má použít kapitál 2000 zl.k.m.:

První nadace, k níž je určeno 1837 zl. 20 kr k.m. . se týká dotování 52 mší konaných v rádelské kapli o nedělích a svátcích s vyloučením nejvyšších svátků, sestávajících z exhorty, a tiché mše sv. vedle toho se vždy bude modlit otčenáš a Zdravas za fundátorku a jejího zesnulého manžela , aby ve vši budoucnosti památka na zakladatelku této nadace byla zachována.

Za každé konání mše sv. s volným zámyslem obdrží:

a) rychnovský beneficiát včetně zhodnocení po 1 zl. 36 kr.k.m., tedy za 52 mší sv.	63 zl.12 kr
b) rádelský sluha v kapli za 52 mší	6 zl. 56 kr.
c) c) ministrant po 2 kr-	1 zl. 44 kr.-
Celkem	<hr/> 91 zl. 52 kr-
	<i>pag.</i> 170

Tyto služby boží v Rádle budou konány potud, pokud v Rychnově budou 3 duchovní a žádný z nich nebude nemocen nebo jiným důvodem zaneprázdněn . Zato za každou odpadlou mší obnos 1 zl. 46 kr.k.m.bude dán rádelské kapli k jejímu udržování a ozdobní.

Pokud by v Rádle jednou měla být vlastní fara, pak obnos 83 zl. 12 kr.k.m.být použit k dotování rádelské fary.

Druhá nadace k jejímuž použití je určen zbytek 162 zl.40 kr.k.m., se týká dotace ročně čtyř , ve všedních dnech v rádelské kapli absolvovaných tichých, ale ohlášených mší za fundátorku Marii Annu Müllerovou a jejího + manžela vždy s modlitbou Otčenáš a Zdravas

Za to obdrží:

a) rychnovský duchovní včetně cestovného po 1 zl. 36 kr.	6 zl. 24 kr.k.m.
b) rychnovská kaple za víno a svíčky po 12 kr.	48 kr
<i>str. 130</i>	

c) sluhovi v rádelské kapli po 12 kr-	48 kr.
d) ministrant po 2 kr.	8 kr
celkem	<hr/> 8 zl. 8 kr.

Fara Rychnov, 15. března 1856

Když mi M.A. Müllerová předávala darovací listinu stejného obsahu jako můj návrh,, opatřenou kolkem za tím účelem, abych jí předal veledůst. biskupské konsistoři vyjádřila obavy, aby lakotou známí příbuzní jejího + manžela po její smrti nepodali protest proti této nadaci, aby dostali všechn majetek do svých rukou a aby ho snad s poukazem na její stařeckou slabost zpochybnili a zmařili a proto mě žádala, aby bisk. konsistoř ráčila prohlásit, že v darovací smlouvě uvedené nadace ze své strany přijímá a o její budoucí realizaci bude pečovat, aby před svým pravděpodobně blížícím se koncem získala útěchu a ujištění, že její zbožná nadace skutečně vejde v život.

Poslal jsem 21. dubna 1856 nadaci M.A. Müllerové s poznamenáním a prosbou fundátorky s poznamenáním, prostřednictvím vikariátního úřadu v Českém Dubu nejdůst. biskupské konsistoři v Litoměřicích a připojil jsem farní akceptační prohlášení.

pag.171

Obavy M.A.Müllerové nebyly zcela neopodstatněné. Několik dní po těchto událostech se snažili chamtiví příbuzní vnutit staré paní jimi zpracovanou poslední vůli a přemlouvali jí k jejímu podpisu, čímž by byly nadace zpochybněny.

Pro tentokrát se uměla M.A. Müllerová vetřelcům ubránit, obávajíc se ale, že by mohla v opakovaném případě ze stařecké slabosti podlehnout prosila mě, (poté co jsem v Rádle konal bohoslužbu), co nejúspěšněji abych při ní stál a její nadaci udělal "pevnou".

Na to navrhl jsem následující prohlášení, které si nechala opsat, pak sama podepsala a 3 svědky nechala spolupodepsat. Znění je toto:

P r o h l á š e n í

Já dole podepsaná Maria Anna Müllerová z Rádla č. 196, jabloneckého úředního okresu, prohlašuji tímto při plném rozumu a plné svobodě svou vůli a v přítomnosti 3 svědků, že já zřízením dvojité mešní nadace u rádelské kaple, o čemž jsem vystavila a podepsala darovací listinu z 20. dubna 1856, jsem uskutečnila už před léty pojatý a dále živěný záměr, jak o tom svědčí i dlužní úpis č. VII fol .265 a 266 vtělený a jak do hlavní knihy č. III fol 188 je zaznamenán, v němž je výslovně řečeno, že K. Steckerovi zapůjčený kapitál 2000 zl. k.m. je určen a mešní nadaci v rádelské kapli.

Já prohlašuji dále výslovně, že s ohledem na
str. 131

paragraf j 956 obč. zákoníku chci, aby řečené, u rádelské kaple učiněné nadace byly nahlíženy jako neodvolatelná smlouva a ve vsí právní formě mě neopravňuje, abych tuto nadaci kdy odvolala. ano, měla-li bych později své plné užití duševních sil ztratit, a v tomto stavu někým a vždy

pag. 172

byla podnícena, v záležitosti shorařečeného nadačního kapitálu 2000 zl. k.m. jinak stanovila, pak prohlašuji, takové užití už napřed jako nulitní a neplatné.

Tuto přítomnou písemnou listinu jsem vystavila za tím účelem, aby duchovní a světští představitelé rádelské kaple přijetí mé nadace brzy zajistili přičemž mi velice záleží na tom, abych před svou smrtí dostala ujištění, že shora řečená nadace zcela tímto způsobem, jak jsem udala, hned po mé smrti vejde v platnost.

Rádlo, v měsíci květnu 1856.

Toto prohlášení poslal jsem 20. května 1856 č. 153 spolu českodubským knihovním výtahem který posléze požadovala veledůst. bisk. konsistoř.

Požadované ujištění pro Marii Annu Müllerovou ale nedošlo, a tak fundátorka neměla útěchu, že její velké slovo bylo bez pochybností zajištěno.

Několik týdnů po její dne 18. února 1857 nastalé smrti dostal jsem od úřadu výtah z jejího testamentu, který svědčí o její velkodušné dobročinnosti a jejím náboženském smyslu. Učinila totiž podle odstavce III její poslední vůle následující odkazy:

a) chudým rádelským dětem	200 zl.k.m.
b) „ pelíkovickým dětem	50 zl
c) rádelské kapli ke zkrášlení oltáře(viz pag. 314)	240 zl
d) téže na nadaci na služby boží	2000 zl

e) „ na udržování lampy	200 zl
f) „ na opatření mešního oděvu	100 zl-
g) rádelským školním dětem k rozdělení	<u>10 zl.</u>
dohromady	2800 zl. k.m.

Tak byly nyní rádelské bohoslužebné (resp. také mešní) fundace potvrzeny testamentem M.A.Müllerové . Vše se zdálo být v nejlepším pořádku a že brzkému uskutečnění této fundace nestojí nic v cestě. Ale brzy vzešly ze všech stran, zejména ze strany slavného patronátního úřadu, těžkosti. Za prvé se říkalo, kdo ví, zda na prodlouženém mlýně mezitím zemřelého K.Steckera skutečně zajištěný kapitál vázne?

pag.

173

Za druhé nemohl kapitál , pokud z něj plynou úroky, být vypovězen před koncem roku 1859. Dále se myslelo, že nejdříve se musí zajistit odkaz c.k. finanční prokuraturou a musí se čekat na slavné přidělení nadačního kapitálu do vlastnictví rádelské kaple . Pak bude dáno k úvaze, že z odkazů se musí zaplatit 8% státu

str. 132

zaplatit, jaké poplatky , neboť fundátorka žádné ustanovení neudělala pro případ, že by úroky z nadačního kapitálu byly nedostatečné, aby se odpočítaly z kmenového kapitálu.

Konečně sl.patronát narážel v dojemné péči o rádelskou kapli (jejíž patronát zhola odmítl podle ve zdejšímu archivu opatrovaného, 3. prosincem 1855 datovaného výnosu č. 906, tedy teprve $\frac{3}{4}$ roku starého , jelikož se jednalo o opravu kaple a měl přispět maličkostí)také v tom, že M.A.Müllerová u mešní nadace u kaple na víno a svíčky nic neurčila, a tak zákonné ustanovení mimo pozornost nechala,- jako když zřízením této nadace by se něco změnilo v dřívějších poměrech kdy kaple k bohoslužbám potřebné víno a svíčky dávala odjakživa ze svého vlastního jmění, nebo jakoby M.A Müllerová tuto nadaci učinila pro sebe a ne více pro rádelskou obec , již kaple patří,

Tu se spustila samozřejmě nekonečná úřední korespondence, bylo bezpočtu dotazů, informací, vysvětlování, urgencí atd. jak to dokládá rejstřík 2. protokolu , aniž by dosud (začátek r. . 1865) alespoň došlo k vypovězení kapitálu, nemluvě už o tom, aby došlo k navrhnutí nadační listiny. Běda strašnému úřadování !

pag. 174

Nejhorší na celé věci ale bylo to, co následovalo. Když po smrti M.A.Müllerová rádelští uslyšeli, že dotovala služby boží, mínili, že se nemusí už starat o odměnu kněžím..

První rok se ještě nic nedělo, , neboť vdova Steckerová složila po jeho skončení celoroční úroky rychnovské faře. Další výplatu ale sl. patronát v moudré opatrnosti zakázal, a úroky z nadačního kapitálu si vzal k sobě. Od té doby ale, přes všechny prosby a nátlaky jsme nic nedostali. To nyní znamenalo, pokud jsme nechtěli rádelské povzbuzovat v otevřeném pozdvižení a způsobit nevýslovné duchovní škody , celé tři roky konat bohoslužby v Rádle bez jakéhokoli honorování a dělat, jakoby všechno bylo v nejlepším pořádku. Teprve začátkem roku 1861 byl vyplacen výnos z nadace za celé tři roky najednou,. poté co bylo také důst. biskupskou

konsistoři naléháno a následkem toho si ho už nemohli nechat pro sebe. Od té doby je pravidelně sem vyplácen.

Co se týče těch 8% poplatků, které byly vyměřeny na 168 zl. rak.m. a skutečně už také byly předepsány, tu jsem se 25. ledna 1860, č. 45 odvolal proti tomuto odvodu ve jménu nadace s poukazem, že nadace byla uzavřena ještě za života M.A. Müllerové a jen omylem se dostala do testamentu, k odvolání se připojil sl.patronátní úřad. Výsledek byl plně uspokojivý, poplatek byl jednoduše odepsán a nic více nepožadováno.

Jaký průběh mělo další řízení v této nadační záležitosti budu, jak Bůh chce, podám v pravém čase.

str. 133
175

pag.

Josef Preißler, starosta v Rychnově

Dne 17. září 1850 byl zvolen starostou Rychnova (viz sv. I. pag. 175) Josef Peukert, sedlák v č. 48, nesl nyní už 6 ½ roku břímě svého úřadu a zvláště v nouzových letech 1853 – 1856 získal mnoho trpkých zkušeností. To a jeho přibývajících nemoc určily, aby svůj úřad složil. – Protože byl mírumilovný a veskrze správný muž, odpustila se mu ráda jeho malá energie, a nerado se vidělo, že opouští své místo. Jeho nástupcem v úřadě byl 9. března 1857 zvolen jeho dosavadní první radní, Josef Preißler, malíř a kupec v Rychnově č. 258. který jednoduše složil přísahu do rukou c.k. okr.představeného p. Sebastiana Stöcknera a bohužel měl zjistit, co to znamená být představeným velké obce v tak pohnuté době, jaká nastala stavbou železnice..

Dary pro farní kostel

V předchozím roce (podle pag. 136) zmíněná horlivost pro zkrášlení stánku božího se vyvinula ještě více v r. 1857. K velikonočním svátkům tohoto roku (12. dubna) dostal kostel od dobrodinců:

a) na nový oltář Početí P.Marie antipendium včetně polštářů z hnědého sametu s postranním hedvábným vyšíváním, zhotovený v Mimoni. Vše opatřila Klara manželka obchodníka Antona Peukerta z Rychnova č.83 v ceně 20 zl.r.m.

b) zlatý rám pro obnovený obraz Maria Pomocné, opatřený Karolinou, vdovou po výrobci dóz Josefu Hofrichterovi v ceně 15 zl.

c) obraz, představující Josefa, věničícího Jezulátka, určený jako postranní kus k obrazu Marie Pomocné pro druhý boční oltář, maloval Ignác Müller, v ceně 10 zl-

kostelu uctěn mnou, P. Antonem Felgerem

d) k němu zlatý rám, věnoval rychnovský malíř Anton Neudek v ceně 10 zl

e) nová nebesa, dole modré a bílé hvězdy, nahoře červená, z vlněné látky, s novými tyčemi a pozlacenými knoflíky, opatřena svobodným panem Franzem Wenzlem, bratrem žibřidického faráře P.A.Wenzla v ceně 45

zl
100 zl.r.m.

dohromady

Železnice v r. 1857

S odvoláním na krátkou zprávičku na pag. 148 přicházím nyní ke zprávě o zdejší stavbě železnice. S ní bezesporu končí staré dějiny Rychnova a začíná pro naši obec nová éra. Železnice nepřinesla jen jinou podobu naší krajině, ale i jiný život v ní, který je dosud nepoznaným živým provozem mnohem pohyblivější, chtělo by se říci neklidnější.

str. 134

pag.176

Převládnu přednosti nebo nedostatky této změny? to je otázka, které přitakat si přejeme, ale zatím se musí rozhodnout. Očekávání byla veliká. Doufalo se v nádraží v nejbližší blízkosti, a tím i v mimořádný rozmach obce. To se nyní přirozeně nestalo, a asi se to těžko stane. Zatím se výhoda omezuje na to, co nám dráha nabízí a to, že se po ní může přivést dříví (jehož prodejem se tady zabývají 2 zdejší podnikatelé) a také chudší si ho mohou v menším množství kupovat, kdežto dosud bylo jen těžko k máni. a pak, že v zimě několik nádeníků si přivydělá odhazováním sněhu

Důležitější je, že železnice vyvolala potřebu silnice z Hodkovic do Jablonce., což by se bez ní asi těžko stalo. Peněz se při stavbě vydělalo hodně, zejména pekaři, řezníci, kupci. hospodští. majitelé koní, ale málo si ušetřili, protože tehdy vládl veselý život.

Podnikatelství staveb přivedlo množství lidí z blízka i z dále, zvláště dělníky a jejich vedoucí z Kraňska a Istrie, kteří dříve pracovali na jižní dráze (na pobřeží Jadranu) Byl to většinou zpěvavý lid, jejichž příklad na domácí nemohl zůstat bez vlivu. Že přitom morálka nezískala, je nasnadě, a matriky s mezerami v rubrice otec poznamenávají tuto dobu pro celou budoucnost,. Mzdy nádeníků šly tehdy hodně nahoru, a na polní práce se tenkrát těžko někdo sehnal.

Vyvazení pozemků postupovalo v Rychnově a Rádle 18. dubna 1857 bez nesnází. Budovy byly velice vysoko oceňovány, a také pozemky získaly náležité ocenění, čtverečný sáh porostliny , lesa, malého pole byl oceněn na 20-24 kr., lepší pole a louky na 28-31 kr., Vyplacení obnosů se ale vlekl zejména u hospodářů, na jejichž majetku se nacházely přenslace. Zdejší škola totiž obdržela teprve r. 1864 plný vyvazovací obnos.

pag.

177

Vlastní stavba začala 30. března 1857 výkopem v Plánském lese na místě dnešního zářezu za vedení stavbyvedoucího Josefa Stixe, který si kdysi jako vdovec vzal dceru pulečenského učitele Podlipného a usadil se v Kokoníně. Brzy se začalo pracovat na více místech,, když se předtím už v zimě opatřili káry a nářadí pro kopáče .

V Dolní vsi pod domem punčocháře Josefa Vogta se postavila velká prkenná kůlna k ukládání pracovního nářadí a zároveň jako kovářská dílna, kdežto u domu šenkýře Müllera č. 76 v blízkosti dnešního viaduktu jiná kůlna na rekvizity kameníků a těch dělníků., kteří zatloukali piloty pro mostní pilíře. Tak to šlo bez oddychu

str. 135

při většíunou pořáznivém počasí až do zimy.

20. srpna byly podél železnice v Rychnově vedeny telegrafní dráty a začátkem zimy byly pilíře viaduktu až po zaklenutí hotovy, nejméně pokročily v průběhu roku zářezy před a za stanicí, protože se nemohlo dlouho rozhodnout, zda budou účelnější tunely nebo zářezy.. O nějakém závažnějším neštěstí v tomto roce, chvála bohu, se nic neříkalo.

Zároveň se stavbou železnice se začalo se stavbou silnice Hodkovice-Jablonec, začalo se 18. května. Začátkem srpna byla už natolik hotova, že nejdůst. p. biskup jí jako první projel z Hodkovic až do Rychnova

Tato stavba silnice stála 19000 zl.k.m. . Nejvíce k ní přispěly obce Rychnov a Kokonín, a sice mimo vyvazení pozemků a povinný okresní příspěvek ještě zvláštní 7500 zl.k.m. Mlýn na papír a mlýny v Rádle přispěly dohromady 900 zl. k.m., zbytek částečně okres, částečně podnikatel železniční stavby Klein.

pag- 178

Škoda, že silnice byla tak úzká. Jako štěstí se musí jevit, že v Dolní vsi těsně u nové silnice pod selským domem Antona Maschke č. 104 se objevilo ložisko basaltu, které dalo mimořádně pevný kámen na stavbu silnice čímž ta lehkomyšlně postavená silnice přece mohla být udržována ve sjízdném stavu.

Opravy kostela

Ale v tomto roce se nestavěla jen železnice a silnice, ale také farní kostel.- Jak na pag.39 bylo zmíněno, v adventu 1852 byl farní kostel téměř celý nově pokryt šindelem. Protože ty ale byly příliš krátké, byla při každé zimní chumelenici ještě víc než při starém pokrytí kostelní klenba zavalena sněhem. Tak to nemohlo zůstat.

Proto jsem už v prvním roce svého působení zde zakročil 15. prosince 1853 č. 267 u sl patronátu, zda může kostel buď pokryt břidlicí nebo překrýt dalším šindelem. Protože ale prvním podáním se v takových věcech nic nepořídilo, opakovat jsem ho 28. února 1855, č. 49 a zároveň požadoval, aby kostel, protože uplynulo už 25 let, a byl velice špinavý byl znovu vymalován.

Tentokrát nebyla už o pokrytí břidlicí řeč, neboť se mezitím ukázalo., že krov přes opravu v r. 1852 je tak špatný, že by žádnou břidličnou střechu neunesl. Nato se zde 29. března 1855 ukázal v Rychnově knížecí stavební inženýr Hawlina z Českého Dubu a

str. 136

za mé nepřítomnosti pojal následující opravy na farním kostele jako nutné:

- a) presbyterium včetně klenutí celé, kostelní zdi do výše 2 loktů dvakrát vybělit, kostelní loď zbavit prachu.
- b) vnější štít vyčistit, stejně i venkovní římsy kostela
- c) 8 kusů okenních úkosů na venkovní straně vyložit taškami

pag.

179

- d) dřevěné schody na kůr podložit a podezdít
- e) dveřní okno přesadit

- f) venkovní praskliny na oknech a štítě vyčistit
- g) krov vylepšit 6 kusy nového dřeva
- h) sanktusovou věžičku opravit 20 kusy nového dříví a potřebné natřít. pak v ní štěrkovou podlahu ošalovat a oplechovat, konečně konstrukci na zvon zaklínovat
- i) do kostelního štítu umístit nové okno.
- j) celý kostel pokrýt druhou řadou šindelů, k čemuž bude třeba 450 kop šindelů 21 coulových a 34000 hřebíků

Podle tohoto soupisu a nato zhotoveného rozpočtu měl by kostel za materiál a řemeslníky zaplatit dohromady 679 zl 51 kr.k.m. Když mi tento soupis ukázali, zjistil jsem, že mnohé velice potřebné nebylo zohledněno, např. oprava dvou předních utržených háků na hřbitovní zdi, založení nového kamenného schodiště k hlavnímu vchodu na hřbitov, pak zastřešení farní stodoly, jejíž střecha už také je chatrná a shnilá a potřebovala by druhou vrstvu šindelů.

O dodatečné zařazení těchto objektů jsem požádal 16. července 1855, č. 160, což také nebylo odmítnuto, Nato bylo konkursní jednání vypsáno na 27. srpen 1855 a téhož dne na zdejší faře také nezávadně vykonáno. Přifaření se uvolili k uhrazení 182 zl. 55 kr.k.m.za ruční a potažní práci, kostel vzal na sebe za materiál a řemeslníky 804 zl.47 kr. k.m. Z nich mělo být 400 zl.k.m. z disponibilního rychnovského kostelního jmění, a zbytek si měl kostel půjčit ze svijanského konkrétního církevního jmění proti zaplacení ve 4 termínech po 100 zl. Tím bylo všechno co nejlépe zařízeno a já jsem očekával s důvěrou, že stavby začnou zcela jistě počátkem příštího jara

pag.

180

Ale čekal jsem marně. Jaro a léto uteklo a žádní stavbaři se nedali vidět. Snad by se muselo stát nějaké neštěstí, aby stavební záležitosti dostaly podnět. Protože zvonová stolice na sanktusové věžičce byla ztrouchnivělá a nakláněla se na stranu, zvony při zvonění se o ní třely, a dostaly v říjnu 1856 prasklinu (která později musela být vypilována).

str. 137

Když jsem o tom zpravil 21. října 1856, č. 311 patronátní úřad a urgoval jsem to, tu se teprve přemýšlelo, že se má něco v Rychnově stavět a přislíbili na 30. října 1856 ve Svijanech propachtování rychnovských církevních staveb. Protože tato zpráva se málo rozšířila, nepřišel kromě podolského tesařského mistra Loudy žádný jiný pachtýř, a tak připadla stavba znovu tomu člověku, který nás už v r. 1853 tak špatně obsloužil.

Poté co nájemní protokol byl potvrzen 24. listopadu 1856 c.k. krajským úřadem, ukázal se konečně 24. května 1857 Louda se svými dělníky a fůrami, aby stavbu zlámal přes koleno.. Když ale rychnovští obecní představení zpozorovali šindele, které si Louda přivezl sebou, shledali, že jsou příliš krátké, jako v r. 1852 a nechtěli nic vědět o tom, že by se měly použít.

Tu jsem požádal ve Svijanech o převímací protokol a zjistilo se, že delší šindele nebyly nárokovány, a tedy chyba není u pachtýře, ale znovu u inženýra Hawliny Co tedy dělat? Šindele vrátit, stavbu přerušit a snad znovu jí odložit na léta, nebo šindele použít?

Se zřetelem na blížící se biskupskou vizitaci a při mínění, že dvojité položené šindele, i když kratší, nedovolí sněhu pronikat dovnitř (což se ale později ne zcela

osvědčilo), rozhodli jsme pro poslední. A nyní šla stavba rychle kupředu, aby při příjezdu p. biskupa bylo hotovo.

Během stavby přišel knížecí rada pan Čech, u něj jsem námitkami a prosbami docílil, že kostel nebude bílen po částech, jako bylo projektováno, ale úplně uvnitř a také obrácená část k náměstí zvenku .

pag- 181

Když bylo pokrytí střechy hotové, odešel Louda se svými lidmi a nechal zednické práce, totiž bílení kostela, jednomu zdejšímu ožralému zedníkovi, který si zjednal dva podobné nádeníky a nyní se žebříky nemilosrdně pracovali na krásných pilířových římsách a také udělali díru jako pěst do našeho cenného obrazu na hlavním oltáři. Kdyby se neblížila biskupská vizitace, byl bych ten ksindl vyhnal z kostela a nechal práci zastavit.

Že za takových okolností bílení dopadlo bídně, se rozumí samo sebou. a bylo z této příčiny pachtýřovi při přejímání práce boleslavským c.k. krajským inženýrem Čížkem dne 23. března 1858 vytknuty některé maličkosti a obnos 15-20 zl.. zadrženo, což ovšem nevyvážilo škody.

Nový důkaz, jak škodlivý je pachtovací systém u patronátních staveb. Tak se skončila tato neutěšená stavební záležitost, která k svému úplnému splnění potřebovala 4 ¼ roku

str. 138

Renovace vnitřku farního kostela

Farní kostel v tomto roce (1857) nedostal jen příjemnější vnější podobu, a stal se světlejším, ale také ve svém vnitřním zařízení doznal úplnou přeměnu a projasnění. Mnohé bylo již, jak z pag. 136 a 175 je zřejmé, v tomto směru uděláno, a mnohé ještě chybělo.

Stále vládly v kostele ony hnědočervené pochmurné barvy, jimiž kdysi farář Neuber všechno bez výjimky nechal natřít: kazatelnu, oltáře, křtitelnici, rámy obrazů, kruchtu, muzikantský kůr a varhany. Postranní oltáře byly znešvařeny nemotornými skříňkami a papírovými květinami, všechny kostelní obrazy byly vybledlé, velký kříž s bolestnou matkou Boží, 2 velké červené kostelní prapory, zpovědnice, lavice na přijímání, kostelní dveře atd. všechno velkou měrou nevhledné.

Odkud ale na to všechno vzít? Od kostela se to nadalo při jiných velkých vydáních v tomto čase víc požadovat. Tak nebylo jiné východisko, než znovu apelovat na obětavost farníků

pag.

182

kteřá se v poslední době už tak krásně osvědčila a to se stalo prostřednictvím výzvy, kteřou jsem 10. května 1857, tj. 4 neděli po velikonocích na ranní a hlavní mši svatě z kazatelny ohlásil.

Zněla:

:Jak je patrně, právě začalo to tak všeobecně žádané okrašlování našeho kostela Jak je vaší lásce a zbožnosti známo, budou ale kromě bílení nyní ještě udělány opravy

na venkovní straně kostela na náklady kostelního jmění, kdežto vnitřní výzdoba kostela, kazatelna, oltáře, obrazy a kůry zůstanou přenechány nadšení a dobročinnosti zbožných farníků.

Mnozí z nich už ke cti Boží svou hřivnou přispěli a založili tak krásnou památku. Mnozí dokonce přinesli velké oběti za což jim dnes budiž veřejně poděkováno a řečeno křesťanské „zaplat' Pán Bůh.“ Ale zbývá ještě učinit mnohé, aby náš kostel vypadal jako důstojný a náležitý byt Nejvyššího.

My v důvěře ve váš zbožný smysl, a na vaši lásku pro ozdobu zkrášlení domu Božího jsme se odvážili, a doufáme že vy v Kristu milí, nás neopustíte a přispějete, aby dílo nebylo jen polovičaté a částečné, což při očekávané návštěvě našeho nejdůstojnějšího vrchního pastýře a biskupa bude sloužit jako vodítko k posouzení naší zbožné horlivosti.

A tak vychází ke všem zbožným věřícím celé naší farnosti, k malým i velkým, mladým a starým, bohatým i nezámožným nejpřátelštější prosba, abyste každý podle svých možností přispěli svou hřivnou ke zkrášlení farního kostela.

str. 139

Zdalo se, že sbírka dům od domu není na místě, protože by se mohla zdát jako určitý způsob donucení, a vynucený dar Bohu by nebyl záslužný. Kdo je rozhodnut něčím přispět, je žádán, aby svůj dar během následujících 3 týdnů předal na faře a bude s díky přijat., nebo ať vloží svůj dar do kasičky, která kdysi k tomuto účelu byla připevněna na jednom sloupu pod kůrem nedaleko hlavního vchodu do kostela. Radost ze znovuzrození našeho božího stánku a milost Páně odmění záslužné dílo.“

pag.183

A hle, tato výzva s boží pomocí se neminula účinkem a my jsme se v našich doufáních nezklamali. Ze všech stran plynuly příspěvky, přičemž jsme jen učinili zkušenost, že rádelská kaple je pro farní kostel jen nevýhodou, neboť z Rádlů přicházely dary jen zřídka,. Celkem nám postupně došlo na 284 zl.20 kr.k.m.

Mezitím jsem nechal pozvat malíře a ozdobovače Wohlmanna z Českého Dubu, ten rozložil své nářadí na faře a 18. května začal své restaurační práce. Jeho pomocníky byli někteří zdejší malíři, z nich Anton Wenzl dodal 4 kusy nových obrazů na prapory, Franz Seidl obstaral potřebné pozlacení kazatelny a postranních oltářů, a jiní kteří částečně zhotovili obrazy na kazatelnu, částečně ozdobili varhany a celý horní nebo hudební kůr.

Takovým způsobem nezůstala nedotčena ani maličkost, která by nedoznala toho nebo onoho zkrášlení nebo vyčištění, sám hlavní oltář, renovovaný r. 1851 P. Roesslerem doznal některých vylepšení. U příležitosti renovace kazatelny se stalo, že chtěli odejmout stříšku kazatelny, a ta se rozpadla na kousky, tak už byla shnilá a červotočivá

To způsobilo nové, nepředvídané náklady, na něž kostel částečně přispěl. Pulečenský umělecký řezbář Josef Masopust zhotovil novou stříšku, včetně řezbářské práce přesně podle vzoru té staré. Při té příležitosti jsem nechal vybít i sakristii, skříň a dveře natřít fermeží, oltář ve postranní hale ozdobit a vyzdobit malířem Ign. Müllerem přemalovaným obrazem sv. Anny, márnici vyčistit a vybít,

staré, úzkost vzbuzující obrazy přenést do kumbálu na věži a zřítit tam jednoduchý oltář.

pag.

184

Jako obzvláštní dobrodinci této periody musí být zmíněni:

továrník p. Franz Hofrichter, který bezplatně dodal barvy a fermež, potřebné k ozdobě varhan a hudebního kůru a jeho bratr

p. Johann Hofrichter, který po celých 14 dní na faře obnovoval všechny oltářní a jiné kostelní obrazy částečně obnovoval, částečně přemaloval a roztržené oltářní obrazy opravoval. K této bohubilé práci se sám nabídl, aby po sobě zanechal zbožnou památku ve svém domovském kostele před svým přesídlením do Pešti.

str. 140

Dne 18. července bylo všechno v kostele k všeobecné spokojenosti hotovo, kostel jako ženich pro nevěstu okrášlen, a my jsme mohli s klidem očekávat příchod nejdůst. vrchního pastýře, který měl brzy nadejít.

Zde následuje krátké vyúčtování příjmů a vydání při této renovaci kostela.

P ř í j m y	k.m.
a) sebráno P. Roesslerem	57 zl 7 kr.
b) :“ p. farářem	161 6
c) výnos pěvecké produkce	14
d) za biřmovací cedulky	34 54
e) vloženo do kasičky v kostele	13 16
f) sbírka školních dětí	3 57
g) za sňatk. dispens	9
h) z ušetřených příjmů kostela	<u>25</u>
dohromady	318 zl 20 kr.

V y d á n í

a) ozdobovači Wohlmannovi s pomocníkem	90 zl
b) pozlacovač Franz Seidl	9
c) malíř A. Wenzl za 4 obrazy na prapory	20
d) malíř Ig. Müller z přemalbu obrazů Marie Pomocné a Anny	8
e) okrašlovači varhan a muzikantského kůru	16
f) natěrač Leopold Schaeffel	9 zl 24 kr
g) truhlář Josef Masopust	20 14
h) modlitební kniha darovaná ženou Johana Hofrichtera, svázání do sametu	8

pag. 185

i) za pět kusů nových obrazů na kazatelnu s rámečky	8
k) předělání dvou rudých kostelních praporů	16 6
l) materiál: stříbro, zlato, barvy	48 41
m) 6 kusů nové kanonové tabule k postr. oltářům	4 23
n) 2 červená sametová antipendia za vyšití, třásně, práci	34
o) baldachýn na kazatelnu z rudého sametu	15 22
p) předělání 6 kusů oltářních polštářů	3 10
q) 6 kusů kytic	<u>8</u>

dohromady

318zl 20 kr..

Biskupská vizitace

Příjezd veledůst. p. biskupa Augustina Bartholomea Hille z Litoměřic byl ve farnosti podle ohlašovací knihy definitivně oznámen 4 neděli po letnicích, tj. 28. června. V tento a následující den (sv. Petra a Pavla) se konal zápis biřmovanců, odrostlých nedělní škole. 6. neděli po letnicích, tj. 12. července začalo přípravné vyučování k biřmování a do dne biskupova příjezdu pokračováno, přičemž se nezapomnělo ani na biřmovance českého jazyka.

3 a 4. srpna vystavěli rychnovští u vchodu do kostela triumfální bránu z větví, na což kostel také maličkostí přispěl.

str. 141

Konečně nadešel dlouho očekávaný den 5. srpen 1857 kdy nejdůst. p. ordinář měl přijet po 16. letech z Hodkovic po právě dokončené nové silnici opět do Rychnova Okolo 3. hod. odpoledne mu jelo naproti k rádelskému mlýnu 16 jezdců a obecní starostové farnosti, tam ho přijali a doprovodili ho do Rychnova.

Mezitím se velké množství lidu shromáždilo na kostelním náměstí, pavlánské bratrstvo obstoupilo prapor svého bratrstva, školní děti postavily špalír a všichni s napětím očekávali znamení, které mělo být dáno z věže zvoněním všech zvonů.

pag. 186

Nejdůstojnější vrchní pastýř přijel na kostelní náměstí a pozdravován hlasitým "Pochválen buď Pán Ježíš Kristus" vystoupil z vozu, doprovázen litoměřickým kanovníkem P.T. panem páterem Josefem Ackermannem (který tuto knihu na pag. 98 vlastnoručně podepsal), českodubským p. vikářem Albertem rytířem von Küffer a biskupským sekretářem p. páterem Frant. Demelem a ostatním duchovenstvem, a obklopen českodubskými a jabloneckým c.k. okresními úředníky, hodkovickým starostou a starosty z naší farnosti byl jménem školní mládeže uvítán květinami a oslovením malou dívkou, jménem Klara Neudeková. která je dcerou zdejšího malíře Antona Neudeka.

U kostelního vchodu jsem vysokého hosta přivítal já slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus. V hranicích ovčína Krista Pána zdraví Tě Tvůj nejposlušnější syn, nejjasnější představený a otče dlouho očekávaný!. Bůh požehnej tvému příchodu a vstupu a dej, aby stádu, mně tebou svěřené které Ti vždy přinášelo důvod k mnohé péči, ti udělalo skutečně radost. Dejž Bůh, aby Tvým příchodem a dary nebeskými, které Duch svatý Tvým prostřednictvím hojně uděluje, v srdcích věřících této farnosti ať se upevní víra, vzroste naděje a podnikní se charitaa a cokoli je z dobrého původu, co tě potěší, námi bude vzděláváno a dostane přírůstek Ať stojí spolu konečně blahoslavená Panna počatá bez hříchu a slavný mučedník a patron tohoto kostela a po dokonání běhu života tvého spolu s Tebou zde shromáždění s knězem velkým a nejlepším naším pastýřem se radující, jako nyní půjdeme do království nebeského.Amen!“

Při vchodu do kostela byl nejd. ordinář viditelně příjemně překvapen vzhledem kostela. Po přijatém požehnání od nejdůstojnějšího odebral se vysoký host na faru, aby si na okamžik odpočinul a převlékl se, a hned nato se vydal slavnostní průvod na hřbitov, neboť nejd. pán chtěl také dnes vykonat návštěvu našich mrtvých, podívat se na rozšířený hřbitov a sám posvětit kříž, který zřídili Augustin a Barbara Hübner z Rádlu.

pag. 187

Když přišel ke kříži, sedl si staříčkový vrchní pastýř na vedle stojící připravenou židli a zvučným hlasem držel hodinové kázání a důležitosti a vznešenosti kříže, své rozjímání připojil ke 4 rozměrům kříže, od hora dolů a z prava do leva. Všichni poslouchali s nejnapjatější pozorností

str. 142

Po skončení řeči se konalo svěcení, po jeho ukončení modlitba za klid duší a zvláště oněch dárců hřbitovního kříže a tento dojemný svátek byl zakončen v kostele se Zdrávas Královno.

Druhý den celebroidal nejdůst. p. biskup tichou mší sv. po níž jsem vystoupil na kazatelnu (byl svátek Proměnění Krista Pána { 6. srpna } a promluvil jsem o ponížení a proměnění našeho pána Ježíše Krista, jakož i jeho církve, zatímco nejdůst. p. biskup na svém sedadle pod nebesy, zapůjčenými za tímto účelem z loukovského kostela byl kázání přítomen. Nato začalo biřmování rychnovských biřmovanců mužského pohlaví. Odpoledne přišly na řadu ženy.

Dopoledne následujícího dne (pátek) bylo určeno pro biřmování farníků z Jeřmanic, kteří sem byli přikázáni a pro zkoušky ve zdejší škole, kterou nejdůst. p. biskup se svým doprovodem poctil

Ačkoliv církevní funkce byly ukončeny v Rychnově už v poledne, ráčil nejd. pan ordinář pobýti déle. Chtěl si v Rychnově udělat den odpočinku a odjet teprve 8. srpna, tj. v sobotu odpoledne. Že mi toto milostivé opatření udělalo zvláštní radost, nemusím snad zmiňovat. Dalo mi zvláštní uspokojení, že jsem mohl dobrotivému vrchnímu pastýři, který mě kdysi (kdy jsem jako mladý muž osiřelý stál ve světě a mojí domovskou diecézi – viz pag. 42- jsem byl odmítnut) adoptoval a uvedl mě ke kněžství, posloužit nyní pohostinstvím

V sobotu po obědě se nejd. p. biskup s Rychnovem rozloučil a jel od nás doprovoben až do Jablonce, do Vratislavic, aby tam vizitoval a udělil svátost biřmování.

pag. 188

Úspěch rychnovské biskupské vizitace byl po všech stránkách uspokojující. Žádný nesoulad nenarušil slavnostní dny, žádná potíž nenastala, až na to, že bylo poukázáno na špatné dláždění v kostele, které se nehodilo k jinak tak krásně ozdobenému kostelu.

Při prohlídce biřmovacích lístků se zjistilo, že bylo 6. srpna biřmováno 1020 rychnovských farníků, jejichž jména jsou uvedena ve farní biřmovací knize.

Farářova cesta do lázní v Tiefenbachu (Potočné)

Několik dní po biskupské vizitaci odebral jsem se do léčebného ústavu se studenou vodou lékaře Weiskopfa do Potočné, abych hledal pomoc pro svůj chronický žaludeční katar, který se mi vyvinul od r. 1854 po přestátém abdominálním tyfu (viz pag. 69). Byl už nejvyšší čas poohlédnout se po pomoci. Už od zimy jsem postonával, starosti se stavbou a vizitací mě neposílily, to uznal i nejd. p. ordinář a dal mi pohotově ústní povolení k cestě do lázní.

str. 143

V Potočné jsem našel spolutrpitele a milého společníka v panu P. Ferdinandu Elgerovi, profesoru morálky z Litoměřic a poznal jsem tam svého budoucího kaplana, neomistu {novovysvěceného kněze} P. Josefa Fischera z Tanvaldu.

Kůra studenou vodou mi dělala dobře a viditelně mě uzdravovala. Delším jejím používáním by mě nejen přinesla zlepšení, ale snad úplné uzdravení; ale po 3. týdnech musel jsem spěchat domů, protože v rychnovské farnosti mělo dojít ke změnám, které mojí přítomnost nezbytně potřebovaly; a to byl odjezd kaplana P. Karla Roesslera, který dostal místo v Pešti.

Pater Karel Roessler odchází do Pešti

S tímto ustanovením se to ale mělo takto:

Pater Roessler od ordinování v roce 1842 byl ustanoven na smíšenou farnost a musel se jako celý „Němec“ stále obávat, že u jeho povolání mu zjištění, že nezná český jazyk bude stát v cestě. K tomu byl už 15 let kaplanem.

pag. 189

To mu tu a tam dělalo starosti o budoucnost, ačkoli byl se svým postavením v Rychnově zcela spokojen. Tu se stalo, že začátkem roku 1857 dostal od svého bývalého učitele p. P. Franze Rottera, faráře ve Svěbořicích zcela nečekaný dopis, obsahu „svěbořický p. P. kaplan měl být vyzván (od koho? na čí zprostředkování? to si už nepamatuji) aby vstoupil do konkursu na místo katechety hlavní školy v Uhrách, že ale to odmítl, neboť je soukromým tajemníkem mimoňského pana hraběte Franze Hartiga“.

K této zprávě byla pro P. Roesslera připojena pozvání, aby místo svěbořického kaplana se jako kandidát ucházel o to místo katechety. Tento dopis uvedl P. Roesslera, jak se dá lehce domyslet, do velikého neklidu a skutečně tu byla dobrá rada drahá. Po zralém uvážení a poradách nakonec P. Roessler svěbořickému p. faráři přikývl. Byla to- jak se ukázalo později, šťastná volba

Od té doby se rozproudila živá výměna dopisů mezi Rychnovem, na straně jedné a Svěbořicemi, Mimoní, Vídní a Litoměřicemi na straně druhé. – Nejprve se jednalo o místo katechety ve městě Vršac v Banátě pak o místo katechety a zároveň učitele na dívčí preparandě anglických panen v Pešti, které přirozeně dána přednost. Dne 15. června dostal P. Roessler dekret na toto místo od c. k. ministerstva ve Vídni na doporučení p. minist. rady Kromholze (který Roesslera znal z čokolipského gymnasia jako premianta)

Nyní se jednalo ještě o propuštění z Litoměřic. To bylo uděleno ne příliš ochotně. Ztrácel se nejen dobrý a schopný duchovní z diecése a to právě v době nedostatku kněží

str. 144

Konečně ale přišlo i toto povolení a d.p. Roessler stanovil svůj odchod z Rychnova na svátek Andělů strážných , t.j. 6. září 1857. Toho dne ráno se rozloučil a po ranní mši svaté odejel , doprovázen množstvím rychnovských obyvatel a školních dětí až k rádelskému mlýnu, kde jsem ho já, přicházející od Rádla, očekával a doprovodil ho až do Hodkovic.

pag. 190

Odesl si úctu a lásku farnosti , jak by k němu neměl být člověk dobrý, když on přátelsky a s láskou vůči každému tak přesně plnil své povinnosti, a tolik udělal pro rozmach církevního života ve farnosti ? Já jsem ale ztrácel v něm skutečného přítele a věrného spolubratra, vždy veselého, duchaplného společníka, kterému pro jeho dobrosrdečnost a jemný smysl všechno v domě bylo nejnítějněji oddáno. Z plna srdce jsme proto mohli všichni v den jeho rozloučení na svátek Andělů strážných říci:“ Rafael s Tobiášem, Gabriel s Marií, Michael s celou nebeskou hierarchií ať jsou tvými vůdci a společníky v celém životě“

Až do Mimoně jel d.p. Roessler rychnovskou příležitostí , tam se zdržel u své rodiny několik dní, jel pak přes Prahu do Vídně, kde přijal mnohé instrukce na ministerstvu školství a odebral se nato do Pešti, aby byl na svém místě při zahájení školního roku.

Několik dní po odjezdu P. Roesslera dorazilo do Rychnova pro něj dobrozdání resp. doporučující vysvědčení od litoměřického ordinariátu, které jsem mu ihned odeslal a které jeho nynějšího ordinaria, nejdůst. pana kardinála –arcibiskupa ostříhomského primase Scitovského musí jistě uspokojiti. Znělo:

„Ze strany dole psaného biskupského ordinariátu světský kněz diecése litoměřické a tamtéž kaplanu rychnovského v téže diecési P. Karlu Roesslerovi se vydává svědectví o dobrých zásluhách jeho jako nadaného , povahy útlocitné, zbožné horlivosti, obratného, a neúnavného horlivostí v plnění svých povinností ne méně než duši svaté matky církve zcela oddaného , zbožného, mravů vážených, a způsobem života vskutku kněžským je hoden vši chvály a nejlépe se doporučuje. Jako kaplan obzvláště se zasloužil o založení a činnost pavlánského bratrstva , o pěstování církevního zpěvu, o zvelebení farního kostela, o zlepšení metody vzdělání školní mládeže Pokud měl volno od povinností, tehdy se věnoval vědám teologickým a literárním jakož i svaté hudbě.

Tím tedy dole podepsaný ordinariát jmenovaného Karla Roesslera tímto listem jak pro

pag.

191

poctivost a zbožnost tak pro jeho horlivost v záležitostech úřadu jenž zasluží veškerou chválu s nejmilejší laskavostí a nejdrahocennější náklonností upřímně doporučuje“

Litoměřice, od biskupského ordinariátu, dne 10. září 1857

L.S. Augustinus Bartholomeus v.r. biskup

str. 145.

V Pešti neměl P. Roessler žádný lehký život.. Měl nejdříve ženskou preparandu tak řečeno zříditi, dát jí pravého ducha a anglické panny, vesměs uherské šlechtičny,

kteře se jen těžko smiřovaly s „venkovským kaplanem z Čech“ kladly mu různé překážky.. Tu platilo sebrat se a získat si náležitý respekt.

Nyní přišlo novému katechetovi jeho všestranné vzdělání , jeho ve školství získané zkušenosti a jeho muzikální znalosti velmi dobře vhod. S díky vzpomínal d.p. Roessler na morální podporu, ze strany tehdejšího uherského školního rady dr Michaela Haase, nynějšího biskupa szatmarského {Satu Mare}

Postupně získával si „venkovský kaplan“ stále více vážnosti a důvěry, ústav začal vzkvétat a byl mnoha váženými rodinami pilně užíván pro jejich dorůstající dcery.

Tu si udělal P. Roessler mnoho cenných známostí a doporučoval se stále více vídeňskému c.k. ministerstvu vyučování, které ho už ve druhém roce jmenovalo řídícím učitelem. Tímto způsobem vyznal se P.Roessler ve svém novém postavení stále lépe a protože mu poměry dovolily vzít k sobě svou milou matku a mladší sestru, vedl docela spokojený život.

Tu přišel bouřlivý uherský zemský sněm r. 1861, následkem čehož pešťská ženská preparanda byla přeměněna v ústav s maďarskou vyučovací řečí. To učinilo P.Roesslera, který maďarsky uměl jen to nejnnutnější, pro Pešť „nepotřebným“ a stalo se mu to, co mnoha stovkám německých úředníků toho času v Uhrách-byl přeložen do disponibility.

To znamenalo nyní, aby ušetřil disponibilní plat, aby se P.Roessler přemístil do jiné provincie.Rády by byl přišel do Čech, a protože se uvolnilo místo katechety na pražské německé vzorové hlavní škole pro dívky,propůjčilo mu státní ministr zkrátka toto místo.

pag. 192

To způsobilo velmi vážný konflikt mezi Schmerlingem a pražským p. kardinálem arcibiskupem Schwarzenbergem. Ten si nechtěl nechat líbit obsazení místa katechety, neboť mu podle konkordátu příslušelo.

Protestoval proto proti obsazení, ne z odmítání P. Roesslera, který mu byl z druhé strany co nejlépe doporučen, ale kvůli principu,, a protože se ještě ukázalo, že P.Roessler neumí česky.natolik, aby v nutném případě mohl držet českou přednášku, tak obsadil bez dalšího pražské místo jiným knězem, ačkoli P. Roessler už měl děle v rukou ministerský dekret na toto místo.

str. 146

Nyní ale nemohl pražský pan kardinál nátlaku státního ministra Schmerlinga děle odolávat, aby se nepostaral o další zaopatření“ disponovaného c.k. učitele a ředitele preparandy „,

V tomto čase byly P. Roesslerovi činěny návrhy z Litoměřic, aby ho znovu získaly pro diecési, a bylo mu m.j. nabídnuto ředitelování hlavních škol v České Lípě., přesto dal ale přednost nabídce pražského kardinála na místo v Kraslicích v Krušných horách

A tak opustil d. p. Roessler po 4 ½ letech zemi níž se říkalo:“ Mimo Uhry není života a je li život, není to ono“, když ještě provdal svou sestru Annu za malíře Franze Peukerta, narozeného v Pulečném č. 139 a zaměstnaného v Pešti u Johanna

Hofrichtera. Od ledna 1862 převzal pak ředitelování na nově zřízené samostatné hlavní škole v Kraslicích.

Když přijel na své nové místo určení, byl mile překvapen zprávou, že mu J.Majestát v uznání zásluh, které si jako vychovatel učitelů v Pešti získal, propůjčil zlatý záslužný kříž. Toto čestné vyznamenání mu pak bylo 26. února 1862 slavnostně v Kraslicích předáno chebským krajským hejtmanem. Od té doby žil P.Roessler ve vážnosti a se slušným platem.(dostával kromě platu jako katecheta a ředitel ještě osobní příplatek 400 zl k.m.

pag.193

z náboženského fondu) školy, pro kterou vždy měl zvláštní zálibu, navštěvoval o prázdninách pravidelně ve 2 letech, kdy už byl v Pešti, svůj nezapomenutelný Rychnov a připravil nám doma, jakož i v celé farnosti, která ho vždy s radostí viděla, sváteční dny. Mezitím podnikal další prázdninové cesty do ciziny, jako r. 1863 výlet Německem do Štrasburku (Straßburg) a Kolína (Köln)

Radost, že měl u sebe v Kraslicích svou matku a sestru Annu netrvala dlouho, matka zemřela uprostřed roku 1862 a sestra jako vdova o několik měsíců později začátkem r. 1863. Obě odpočívají v Litoměřicích, kde bydlí dva další sourozenci P. Roesslera.

Podle mého mínění stojí před d.p. Roesslerem ještě další postup. Kdyby byl zůstal kaplanem v Rychnově, nebyl by ještě ani dnes (1865) rychnovským kooperátorem

Poznámka:

Připojeně k poznámce na pag. 135 poznamenávám, že novela d.p. Roesslera o rychnovské kostelní loupeži byla otištěna a opatřena ilustracemi v Katolickém lidovém kalendáři (Kathol. Volkskalender), vydávaném chomutovským děkanem a nynějším štyrským školním radou d.p. Jarischem

str. 147

Rychnovská malířská kolonie přesídluje do Pešti

Několik týdnů před tím než d.p. Roessler přišel do Pešti, přesídlila tam celá malířská kolonie z Rychnova

Malíř a obchodník s obrazy p. Johann Hofrichter (viz pag. 184), který už dříve cestoval do Pešti za obchodem a měl tam hodně zákazníků zejména v oboru portrétů, pojal plán etablovat se v hlavním městě Uher a vzít sebou malířské pomocníky z Rychnova.

Své rozhodnutí skutečně provedl, prodal svůj zdejší dům č. 159 a odešel se svou ženou (roz. Kittel, dcerou velkoobchodníka sklem z Kokonína) a dvěma dětmi spolu s 8 malířskými pomocníky a učedníky dne 23. července 1857 do Pešti.

Jak se potom ukázalo, nebyla to dobrá spekulace. Malířští pomocníci se postupně vraceli zpět, a tři (Franz a Josef Peukeret s Pulečného č.139 a Ludwig Neudek z Rychnova č. 190) našli v Pešti svůj hrob. Později zařídila manželka J. Hofrichtera v Pešti modní obchod, což se rentovalo lépe než obchod obrazy.

Rychnovští hrobníci

Dne 24. května 1857 byl jsem přinucen propustit hrobníka Franze Jägera z č. 70, ačkoliv mě to bolelo, tohoto jinak dobrosrdečného starého muže, který přes 30 let konal svou službu a jinak byl bez výdělků tak zarmoutit. On si totiž ve své prostotě myslel, že vyzraje na rakev právě vykropené dospělé osoby a do zrovna hotového hrobu ji tím dostane, že na rakev stoupne a nohama jí stlačí, přitom ale se prolomilo víko rakve. Když se to zpozorovalo, nastal velký povyk, a všeobecné rozhořčení, které shora uvedené opatření učinilo nutným.

Jägerovým nástupcem se stal Franz Peukert, tkadlec a domkář v Rychnově č.45 který funkci hrobníka zastával znamenitě, po 1 ½ roce se ale poděkoval, načež uvolněné místo, s nímž bylo spojeno šlapání měchů varhan v nedělích a svátcích, a čištění schodů před hlavním vchodem do kostela, za což ale mohli brát trávu rostoucí na hřbitově. Funkce přešla na nynějšího (1865) hrobníka Antona Pitsche z č. 168.

Kometa

Dne 13. června 1857 měla kometa způsobit konec světa –tak hlásali zahálčiví pisatelé článků v novinách a podařilo se jim znepokojit mnohé lehkověrné a rozrušit je. Když se pak kometa skutečně ukázala, bez toho, že by přinesla katastrofu, lidé ji posměšně pozorovali mnoho večerů.

str. 148

Komise ve věci vřatislavického hřbitova

Tak jako jsem v zastoupení veledůst. p. vikáře Gahlera dne 12. července 1853 vizitoval v Jenišovicích školu v Jenišovicích, Voděradech a Dolánkách a den nato školu v Radostíně, tak jsem se měl místo zaneprázdněného v.p. vikáře von Küffera zúčastnit krajské komise jednající o vřatislavickém hřbitově dne 16. července 1857.

Byl to podobný případ, jako rychnovský. Někteří by rádi měli hřbitov na severní straně fary mimo obec, jiní prosazovali rozšíření stávajícího hřbitova. K upokojení duchovenstva bylo přání těchto posledních přijato jako závěr.

pag.

Dne 16. září 1857 byl v litoměřickém katedrálním kostele za všeobecně radostné účasti a za přítomnosti Jeho eminence veledúst. p. kardinála a biskupa-knížete pražského knížete Schwarzenberka, Jeho Excelence veledúst.p. biskupa královéhradeckého Karla Hanela, nejdúst. prelátů a opata cisterciáckého řádu v Oseku p. Athanasia Bernharda slaveno 25 výročí biskupského vysvěcení našeho nejdúst. pana ordináře Augustina Bartholomea Hille.

Jelikož je všeobecně známo, jak jmenovaný zapomíná sám na sebe, žije v apoštolské pokoře a všechny své příjmy věnuje církevním a dobročinným účelům, tak kněžstvo diecése mezi sebou uspořádalo sbírku. Z jejího bohatého výnosu byl opatřen skvostně zdobený biskupský trůn a k radostnému překvapení slavného jubilanta ve shorařčený den postaven v litoměřické katedrále. Zbytek vybraných peněz uctilo se připojením adresy veledúst. pánu a otcí jako zbožná oběť k libovolnému použití, kteroužto přijal se srdečným „Zaplat' Bůh“ a sumu hned věnoval biskupskému chlapeckému semináři v Maria-Scheinu..

D.p. Josef Fischer se stal kaplanem v Rychnově

D.p. Roessler si pro případ, že by se mu v Uhrách nelíbilo, podržel místo rychnovského kaplana na 1 rok., což mu také z Litoměřic bylo povoleno. Než přece muselo se místo obsadit přinejmenším provizorně. Kandidátů nechybělo. Byli to: exfarář a toho času kaplan v Příchovicích P. Josef Neumann, loukovický kaplan P. Josef Kovař, kaplan v Chřibské P. Anton Hübner, rodák z Hutě. Poslední byl také do Rychnova přikázán a zde ohlášen.

Ale toto opatření bylo vzato zpět a p.P. Josef Fischer, novovysvěcený kněz z Tanvaldu, který už 25. října 1857 jako výpomoc držel mši v Rádle, byl jurisdikcí ze dne 29. října 1857 poukázán do Rychnova jako kaplan, načež na Vše svaté už měl v Rychnově své nástupní kázání. A tak jsme byli, poté co jsme byli po 8 týdnů s d.p. Ullmannem sami, opět v plném počtu

str. 149

pag.

196

Buď dík božskému opatření! On si vyvolil naší farnost a dal nám v novém spolubratrovi čilého, zcela pro své povolání žijícího a snesitelného spolupracovníka.

V den mého návratu z lázní v Tiefenbachu jsem zažil velké překvapení. Sotva jsem dojel, dostal jsem psaní od nejd. vikariátu, v němž jsem po otevření našel následující přípis konsistoře

Č. 4316

Liberecký biskupský vikariátní úřad!
Slavné c.k. ministerstvo kultu a vyučování výnosem ze dne 20. července 1857 č. 111599 schválilo z náboženského fondu po odečtení přebytku kongruy u faráře v Rychnově per 84 zl 52 kr. na dotaci pro tamního prvního kaplana per 200 zl- chybějící obnos jednoho sta a patnácti zlatých 8 kr. (115 zl 8 kr.).

O tom jest rychnovského faráře vyrozuměti a podle slav. výnosu c.k. místodržitelství z 5. srpna t.r. č. 37536 poukázati, že první rychnovský kooperátor má poprosit žádostí, doručenou sl. místodržitelství o poukázání doplnění kongruy Příslušnou žádost jest sem poslati, aby mohla být doručena na vyšší místa.

Tím je vikar. úřední přípis z 13. dubna t.r. č. 140 vyřízen a přílohy k žádosti, jež mají být vráceny rychnovskému faráři, se připojují.

.Litoměřice, biskupská konsistoř, 20. srpna 1857

Wenzl Kara, v.r.

Philipp Degel, v.r.

Tak moje podání, zmíněné na pag. 90 a 97 o zřízení 2. kooperátora v Rychnově přece jen nebylo marné. Věc sice dopadla přirozeně podstatně jinak, než jsem očekával. Místo nárokovaných 200 zl. bylo schváleno jen 115 zl.

Mezitím to byla ale podstatná záplata na rány, které utrpělo beneficium vyvazením gruntů a redukováním přidělem dřeva, o to zaslouží díky, že toto doplnění kongruy nebylo překerní nebo na určitý čas, ale bylo zaručeno navždy.

pag.

197

Několik týdnů na to odeslal jsem novou farní fasi, čímž ta dřívější z roku 1831 přestala platit.

str. 150

O p i s

Litoměřická diecése

Boleslavský kraj

Č. 31935-1857

Fase

o příjmech a vydání beneficia Rychnov (fary)

Č.pol.	Příjmy	zlatých	krejc.
1	Výnos daňově regulov. realit	72	7 ½
2	Desátek a deputát: pšenice 1 ½ str. po 5 zl ½ kr. k.m. = 7 zl. 41 ¼ kr. žito 5 str 4 ½ =20 zl 2 ½ kr ječmen 1 ½ 2 54 = 4 21 hrách ¾ 5 29 ¾ = 4 7 ½ pivo 6 sudů 1 ½ vědra po 8zl 35 kr= 54 43	90	55
3	civilní renty vyvazovací renta přísp. nábož. fondu do farní pokladny " " " na vydrž. 1. kooperátora " " " " " 2 kooperátora	48 50 115 200	12 ½
4	Štola	18	56 ¾
5	Štola za křty a koledu- odškodnění z nábož. fondu	33	35
6	Poplatky za měšni nadace	<u>95</u>	<u>39</u>
	Celkem	724	33 ¾
	Pozn. k položce 3: podle min. výnosu z 20. července 1857 č. 11399/3880 a místodrž. výnosu z 3. srpna 1857 č. 37536 byl faráři k vydrž. 1. kooperátora povolen příspěvek 115 zl. k.m. z nábož. fondu		
	Břemena		
1	Extraordinarium m	15	33 ¾
2	Ordinarium	--	--
3	renta pro p. guverenéra	--	--
4	renta pro sl. abatyši	--	--
5	odměna kominíkovi	1	24
6	výdaje na vikariát	4	--
7	deputátní výdaje	12	--
8	zaopatření pro 56 příspěvek	--	--
9	vydrž. dvou kooperátorů	<u>400</u>	--
	Celkem	429 {*}	57 ¾
	Po odečtení břemen zbývá čistého příjmu:294zl.36 kr.	,	

{* Správný součet je 432 zl 57 ¾ kr}

Z pražské místodržitelenské účtárny

Praha 3. září 1857

Straka v.r.

Č. extr. 5032

Že tento opis zní stejně jako nekolovaný originál se tímto k úředním účelům potvrzuje

Litoměřice, biskup .konsistoř 17. září 1857

(L.S.) Wenzl Kara, v.r.
konsist. předseda

Philipp Degel, v.r.
konsist. rada a kancléř

str. 151
198

pag

Poznámka: Jaký je právní smysl a s jakým se setkává člověk při vyplňování tohoto přiznání je mimo jiné vidět z toho, že se strych žita, který ve zdejším beneficiu roku 1852 se vyvazoval za 1 zl. 44 kr ve fasi ho farář počítal 4 zl ½ kr k.m., zatímco nyní (začátkem r. 1865) se za strych krásného žita sotva platí 3 ½ zl rak. měny, pak, že se v přípisu z 20. srpna 1857 může mluvit o přebytku kongruy za faráře per 84 zl 52 kr. k.m., když mu podle této nejnovější fase 5 zl 24 kr.k.m. ke kongrue chybí a následkem toho místo 115 zl 8kr. doplnění kongruy by se mělo po právu doplnění kongruy vykázat se 120 zl. 32 kr.

Na žádost, datovanou 11. listopadu 1857 o poukázání platu pro tak zvaného nového neboli prvního kooperátora došlo následující poukázání:

Opis Č. 7276

Liberecký biskup. vikariátní úřade!

Slavné c.k. místodržitelství výnosem z 20. prosince t.r. č. 61235 poukázalo sběrné pokladně v Mladé Boleslavi, aby rychnovskému kaplanovi P. Josefu Fischerovi jemu výnosem sl ministerstva kultu ze 20. července 1857 č. 11599 schválené doplnění kongruy 115 zl. 8 kr. tj. jednostopatnáct zlatých 8 kr. z náboženského fondu, cestou c.k. berního úřadu v Jablonci počínaje 20. červencem 1857 proti kvitanci a výplatní listině v obvyklých termínech vyplácela.

O tom budiž rychnovský kaplan p. Josef Fischer vyrozuměn a vikariátní zpráva ze 14. listopadu t.r- je tímto vyřízena.

Litoměřice, z biskupské konsistoře 31. prosince 1857

Wenzl Kara v.r.
předseda

Philipp Degel v.r.
kons.rada a kanc.ředitel

Tím byla jedna důležitá záležitost zakončena a beneficium ve svých příjmech opět takřka rekonstruováno, s tím ale rychnovský beneficiát se nemohl vypínat, neboť během roku

pag.

199

1857 zjednodušená pozemková daň, čtyřnásobné přírážky, zešestinásobený poplatkový ekvivalent, nové obecní výdaje, příplatky na stavbu silnic mu zasadily takový osten do masa, že to budilo dojem, že se jednou rukou něco dalo aby druhá ruka ještě něco navíc odebrala.

K důkazu, že tento názor není neoprávněný, následuje sestavení daní jak byly placeny od r. 1853 do 1864.

Pokud taková progrese bude pokračovat, pak „ Pomoz Bůh“

str. 152

Rok	druh daně			suma zl	kr
		zl	dílčí daň kr.		
1853	pozemková daň s přírážkou	20	47 1/2	20	47 1/2
1854	„	24	46	24	46
1855	„ daň z příjmů poplatkový ekvivalent	25 8 7	6 43 51	41	40
1856	pozemková daň s přírážkou poplatkový ekvivalent	26 3	45 7	29	52
1857	pozemková daň s přírážkou poplatkový ekvivalent příspěvek na stavbu silnic	86 3 20	54 1/2 7 49	110	50 1/2
1858	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent příspěvek na stavbu silnic	85 9 20	21 21 49	115	31
1859	pozemková daň vč. přírážky příspěvek na stavbu silnic	83 57	9 4 r.m .	140	13
1860	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent příspěvek na stavbu silnic	86 13 28	29 8 1/2 75	128	12 1/2
1861	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent	84 12	60 99	97	59
1862	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent srážka na vyvaz. gruntů okresní výdaje obecní výdaje	73 12 2 12 13	13 99 40 3 1/2 00	113	55 1/2
1863	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent srážka na vyvaz. gruntů okresní výdaje obecní výdaje	76 23 3 12 6	60 35 1/2 53 4 1/2 50	122	3
1864	pozemková daň vč. přírážky poplatkový ekvivalent srážka na vyvaz. gruntů okresní výdaje obecní výdaje příspěvek na stavbu silnic	94 21 3 15 6 78	79 1/2 19 53 16 1/2 50 17 1/2	219	35 1/2

Poznámka: K tomu přichází ještě tzv. alumnaticum ročně 2 zll3 kr. r.m., mzda kominíkovi 1 zl. 26 kr. r.m., ponocný 1 zl. 36 kr. r.m., k tomu tu a tam zvláštní daň např. 1856 na příspěvek na učitelský plat 1 zl. 29 ¼ kr.k.m., r. 1861 kolkovní taxa 12 zl. 50 r.m. atd- atd.,

str. 153

pag.200

Pohřeb knížete Alaina von Rohan

V pondělí dne 28. září 1857 po 6 hodině večerní zemřel v Košťanech u Teplic Jeho Jasnost kníže Gustav Viktor Louis Alain von Rohan, princ z Guemene, Rochefortu a Montaubanu, c.k. rytmistr a velitel eskadrony v kníž. lichtenštejnském 9. husarském pluku a držitel c.k. vojenského záslužného kříže , třetí syn zesnulého knížete Benjamína a vnuk zdejšího nejjasnějšího kostelního patrona knížete Kamilla Rohana- nadějný, všeobecně oblíbený muž- na organickou srdeční vadu. Zesnulý se narodil 8. října 1829, a bylo mu tedy 28 let.

Jeho pozemské pozůstatky byly pohřbeny v sobotu, 3. října v 10 hod. dopoledne do knížecí rodinné hrobky v Loukově, okres Mnichovo Hradiště libuňským čest. děkanem a okr. vikářem d.p. Antonínem Markem za přítomnosti více než 50. duchovních, velícího generála Schlika, hraběte Valdštejna z Mnichova Hradiště, 4. bratří zesnulého a důstojnického sboru pluku.

Výroční vzpomínka na zvěčnělého se bude v rychnovském farním kostele konat každoročně

3. října.

Na podzim 1857 se konala periodicky opakovaná c.k. konskripce, jako i jinde i v naší farnosti, přičemž k tomuto účelu jsem musel vyhotovit 367 kusů oficiálních matričních extraktů , které jsem 4. října poslal na okresní úřad v Jablonci .

Dne 11. října 1857 se stalo v Pulečném neštěstí, osmiletému chlapci jménem Franz, synu Josefa Preißlera, domkáře v č. 130. Provoz, na němž vedl krávu na pastvu se mu omotal okolo těla, kráva zdivočela a chlapce usmýkala. k smrti

Letošní, tj. 2. pastorální konference se konala opět v sídle vikariátu v Č.Dubu, a sice 21. října 1857, tentokrát z Rychnova byl přítomen pouze d.p. Ullmann.

V pozdním podzimu 1857 a v zimě 1858 byl velký nedostatek vody , čímž trpěly zejména mlýny a brusírny.. Svízel, která zde nebyla známa než byly vykáceny lesy. Byl to stejný případ, jako v letošní zimě 1864/1865

V tomto roce bylo opatřeno z kostelního jmění toto zařízení pro kostel.:

a) dvě nová cingula, v obnose	1 zl. 48 kr.k.m.
b) nový, krásně zdobený kříž (tyrolská práce)
k líbání o velikonocích	5 zl -- k.m.

Z nových mešních nadací přišla, kromě zmíněné nadace M.A. Müllerové pro Rádlo během tohoto roku ještě nadace faráře Neuberera s kapitálem 60 zl.k.m.

: str. 154

ROK 1858
pag. 201 – 250

In CreMenta CathoLICa VIDe!
(Hle vzrůstající katolictví)

Dne 4. ledna tohoto roku musel jsem osobně na sl. patronát do Svijan, neboť se konalo předání velice podstatné sumy, a sice obnosu 860 zl k.m.v Národních investičních obligacích a hotového obnosu 80 zl. k.m.. 800 zl. mělo sloužit k nadaci mešní resp. služeb božích pro Rádlo; 60 zl. k.m. jako školní nadace pro Rádlo a 80 zl. k.m. k mešní nadaci v Rychnově za + Franze Sammela.

S první nadací per 800 zl. se to mělo ale následovně: V loňském roce zesnulý na pag. 167 zmíněný Augustin Hübner zanechal své ženě Barbaře značné jmění, včetně nezadluženého chalupnického hospodářství č. 95 v Rádle k volnému použití, měla jen jisté, v testamentu určené legáty vyplátit svým příbuzným a poté podle svého uvážení zřídit mešní nadaci.

Tomuto poslednímu přání + manžela určila 500 zl. na Národní investiční obligace na tuto nadaci a promluvila si se svým sousedem, Josefem Demuthem, spravedlivým a bohobojným mužem, o modalitách této nadace.

Tomuto muži dala před svou smrtí k opatrování zakladatelka mešní nadace v Rádle M.A.Müllerová, aniž by jinak o tom něco učinila, obnos 300 zl. k.m. a když nyní zemřela, a Barbara Hübnerová se s ním radila o nadaci, učinil jí návrh, aby shorařečených 300 zl.

pag.

202

s jejími 500 zl. spojila a tím založila mešní nadaci za Aug. Hübnera a M.A. Müllerovou resp. dotovala doplňovací nadaci na služby boží na Rádle
Vdova Barbara Hübnerová na tento návrh přistoupila, koupily se národní investiční obligace v hodnotě 800 zl., k.m. a přinesla je s žádostí, aby byla navržena darovací listina.

str. 155

pag.

202

Tento návrh zní:

Dne 18. února v Rádle č. 196 zesnulá vdova Marie Anna Müllerová podle dne 20. dubna 1856 vystavené darovací listiny nadala 52 mší, které ročně v nedělích a svátcích rychnovští duchovní mají sloužit v rádelské kapli.

Protože je ale nedělí a svátků v roce celkem 71, chceme my, podepsaní částečně k užitku rádelské obce, částečně k zabezpečení spásy našich duší ještě chybějících 19 bohoslužeb tímto nadati, ale takovým způsobem, že ani kostelní pořádek (podle kterého o nejvyšších svátcích roku, např. na Nový rok, o prvním svátku vánočním, na velikonoční a svatodušní neděli, k zvětšení vážnosti farního kostela se bohoslužby ve filiální kapli nekonají) ani vyslovená vůle rychnovského faráře, který, pokud sobota a pondělí připadne na svátek, jen o jednom ze dvou nebo tří po sobě jdoucích svátcích zamýšlí konat bohoslužbu v Rádle, se nemá rušit.

V oněch případech totiž, kdy se shora uvedených důvodů , nebo pro nemoc nebo důležitou překážku jednu nebo druhou neděli se nebude moci konat bohoslužba v Rádle, má se o jednom nebo jiném týdenním dnu běžného nebo následujícího týdne tichá mše sv. pro nás fundátory a naše přátelstvo po předchozím ohlášení konat v rádelské kapli a sice tak, že jmenovaných 19 mší v průběhu roku, pokud to nebude o nedělích a svátcích, tak přinejmenším ve všedních týdenních dnech, a pak také budou odslouženy v Rádle, pokud v Rychnově budou alespoň dva kněží.

Zamýšlených 19 služeb božích pokud případnou na neděli nebo svátek, se mají skládat z tiché mše s propuštěním intence, exhorty nebo křesťanského učení a modlením „Otčenáš a Ave“ za fundátory, pokud ale případnou na všední den, jak už bylo shora poznamenáno, z ohlášené tiché mše za nás fundátory a naše přátelstvo . Za každou takovou mši ať o neděli svátku nebo ve všední den se dá:

a) rychnovskému beneficiátu za ohlášení , odsloužení a za cestu:	1 zl 36 kr-
b) rádelskému učiteli za doprovod mešní písně na varhany	12 kr
c), rádelské kapli za víno a svíčky	9 kr
d) kostelníkovi za zvonění a obsluhu	8 kr
e) ministrantům	<u>1</u>
<u>6/19 kr.</u>	
dohromady	2 zl 6
6/19 kr	

což v 19 případech obnáší 40 zl. k.m.

Dny, které si obzvláště přejeme zohlednit, jsou svátek sv. Josefa, sv. Augustina , sv. Barbory a 11. únor.

str. 156

Ke krytí této nadace věnujeme 5% státní obligace v obnosu osm set zlatých v konv. měně

(800 zl.k.m.) které mohou být vinkulovány na jméno nadace pro rádelskou kapli.

Pokud by se v Rádle někdy měla zřídit vlastní fara, pak místo rychnovského vstupuje v užitek z nadace a v její povinnosti rádelský duchovní.

Ostatně prosíme, aby tato nadace byla přijata a zřízení příslušné nadační listiny co nejdříve mohlo být obstaráno, přičemž my s ohledem na okolnost, že procentuelní výnos darovaných státních obligací podle kuponu od 1. ledna roku 1858, u dvou dokonce už od 1. října 1857 běží, výslovně podmiňujeme, aby řečených 19 mší už od počátku roku 1858 bylo konáno a odměňováno, proti čemuž se zavazujeme, nést náklady na realizaci této nadace.

Rádlo, 2. ledna 1858

Josef Demuth, fundátor

Barb. Hübner, fundátorka

pag. 204

Tento návrh nebyl přirozeně, pro v něm obsažené klausule , které jsem kvůli zamezení převelkého zatížení rychnovských duchovních záměrně vložil, Barbaře Hübnerové zcela vhod, takže se čistopis příslušné nadační listiny zpožďoval. Protože jsem ale od vložených podmínek neustoupil, podrobila se konečně spolufundátorka a nadační listina byla (ovšem neolkovaná), spolu s farní akceptací z 24. června 1858 č. 154, doručena nejd. konsistoři.

Tentokrát se mohlo doufat, že záležitost této nadace bude rychle pokračovat, byl tu ale jiný případ, než u nadace A.M. Müllerové. Tady byl nadační obnos už v ruce, a k tomu v c.k. státních dluhopisech, které jednoduše byly poslány k vinkulaci a pak ihned se mohla navrhnout nadační listina.

Ale jak jsem byl trpce zklamán, Snad měl sl. patronátní úřad tentokrát bez prodlení obligace k obstarání vinkulování odeslat c.k. okresnímu úřadu v Jablonci (už 5. ledna 1858 č. 10) a ty byly 4. února 1858 pod č. 196 dále poslány krajskému úřadu. Tu se ale ztratila stopa.

Léta utíkala a žádná vinkulovaná obligace nepřišla, ačkoli jinak byla vinkulace hotová během čtvrt roku. Všechno moje mnohostranné urgování nic nepomohlo. Obligace jakoby spadly do studně a byly ztraceny.

Teprve 17. dubna 1863 (tedy po 5 letech a 2 ½ měsíci) došly vinkulované státní dluhopisy pod č. 89621 z 1. ledna 1863 per 800 zl.k.m. od c.k. krajského představeného k c.k. okresnímu úřadu v Jablonci, který je 22. dubna 1863 č. 2321 zaslal patronátnímu úřadu.

Během této dlouhé doby museli jsme kvůli cti konat bohoslužby a mše sv., jako kdyby už

str. 157

nadace byla v platnosti. Remunerace za mnoho let došla teprve 27. května 1865.

Dosud (začátek roku 1865) není ale návrh nadační listiny sepsán, ačkoliv jsem u sl. patronátního úřadu opakovaně na to naléhal. Finalizaci této doplňovací nadace poznamenám později, pokud budu ještě živ.

(Nadační listina byla 10. září 1867 zřízena. Viz pag. 118 – 121)

V zimě z roku 1857 na 1858 onemocněl rádelský učitel Franz Ruffer v důsledku nezdravého, vlhkého a studeného bytu. docela vážně na dnu a musel 6 týdnů ležet v posteli. Tu se jednalo o výpomoc ve dvojím ohledu.

pag.205

Jelikož se tenkrát v Rychnově v zimě vyučovalo jen polodenně, přičemž učitel dopoledne byl zaměstnán vyšší třídou a pomocník odpoledne s nižší třídou, tak se přikročilo k opatření, že rychnovský podučitel Franz Adam ráno odcházel do Rádla. Zároveň jsem požádal 10. února 1858. č. 52 pro učitele Fr. Ruffera c.k. místopředsedství o podporu, načež mu bylo ze školního fondu povoleno 30 zl. k.m., které se částečně použily na krytí výloh na výpomoc.

Nový postní kříž a nové praporce v rádle

Dosud mělo Rádlo jen papírový postní kříž který se připevňoval na modrý závěs hlavního oltáře. Tato chudoba pohnula Antona Langa, sedláka v Rádle č. 193 (téhož, který už v roce 1855 společně s Josefem Demuthem, sedlákem v Rádle. č. 109, opatřil dva nové kostelní praporce z rudého sukna na rádelské svátky a později se ukázal jako obzvláštní dobrodinec rádelské kaple) že nechal namalovat u rychnovského malíře Ign. Müllera řádný kříž na plechu Ten stál 9 zl.k.m. a byl na popeleční středu roku 1858 t.j. 17. února, umístěn na rádelském hlavním oltáři; od té doby se stále používá v postní době.

Obyvatelé Dobré Vody jsou proto, aby dostali zvon na Ave.

V první polovině ledna 1857 objevili se dva obyvatelé z Dobré Vody na zdejší faře a vypověděli následující:

Dne 26. dubna 1848 zesnulý, bezdětný Wenzl Hübner, chalupník v Dobré Vodě – Kokoníně č. 318 měl už delší dobu před svou smrtí záměr, ke cti boží a k chvále nejblahoslavenější panenské matky Marie zříditi na svém domě zvon na klekání, a opatřit na to už potřebné dříví. Při těchto přípravách onemocněl a vyjádřil se k sousedům, kteří ho navštěvovali, jmenovitě Josefovi Ullrichovi z Rychnova č. 329 a Janu Mikoláši Peukertovi z Dobré Vody č. 74, jak velice mu na tom záleží, aby se pořídil zvon na klekání. Mezi jiným se před těmito svědky vyjádřil, že jeho žena by měla, pokud by nyní zemřela, prodat

str. 158

jednu z jeho krav ve stáji a za výtěžek opatřit zvon na Ave. Zároveň prosil jmenované svědky, aby dozírali na splnění jeho přání.

pag.206

Mezitím se stav Wenzla Hübnera natolik zhoršil, aniž by mohl udělat písemnou poslední vůli že když se úřední osoby dostavily kvůli sepsání písemného testamentu, nebyl už při smyslech a v krátké době nato zemřel.

Když nastala smrt, sdělili jmenovaní svědkové projev poslední vůle zesnulého do protokolu a oznámili věc u tehdejšího rychnovského faráře P. Franze Neubera.- „, Ale doteď se nic v té věci nestalo, a vdova po Wenzelu Hübnerovi, stejně jako ostatní směřující se dědicové, nechtějí o zvonu na klekání nic vědět. Cítíme se tlačeni svědomím, abychom o tom znovu udělali udání a jsme ochotni, správnost naší výpovědi v nutném případě potvrdit přísahou u soudu“

To byla přirozeně stará historie, od jejíhož ohřívání se nedalo čekat mnoho úspěchů. Protože ale dobrovodští prosili velice naléhavě, abych se této věci ujal, a zvon na klekání tam byl skutečně žádoucí, a p.P.Ullmann, který Wenzela Hübnera vícekrát zaopatřil a mnohokrát v nemoci navštívil, potvrdil výpovědi dobrovodských jako pravdivé, tak jsem obeslal vdovu k sobě abych s ní promluvil.

Ta ale předstírala chorobu a poslala jednu z její přízně, která ale neuměla dát žádné uspokojivé informace,

To ukazovalo na to, že sotva lze od vdovy očekávat dobrou vůli. Informoval jsem o tom nejd. biskupskou konsistoř, aby v této záležitosti se přimluvila u c.k. okresního úřadu. To ale nevzalo věc příliš vážně protože dlouho nebylo slyšet o nějakém výsledku. Konečně mi došel následující přípis:

Č. 1373

Liberecký vikariátní úřad !

Následkem předloženého oznámení z 5. března t.r. č. 92, které podal farní úřad v Rychnově s datem 11. března t.r. č.69, které se týkalo zmocnění Wenzela Hübnera k opatření Ave-zvonu v místě Dobrá Voda, obrátila se bisk.konsistoř dnešního dne na c.k. místodržitelství, aby v této záležitosti. intervencí u pozůstalostního úřadu pokud možno po dobrém se docílilo, co kvůli nedostatku zákonných formalit ohledně onoho zbožného odkazu přísnou právní cestou nebylo splnitelné.

O tom je třeba uvědomiti jmenovaný farní úřad .

Litoměřice, z biskupské konsistoře 17. června 1858

Wenzel Kara v.r.
bisk. generál.vikář

Philipp Degel
konsist. rada,ředitel kanceláře

str. 159

Zda tato „Intervence přátelskou cestou“ se někdy bude konat, není zde dále známo a i pokud se bude konat, sotva povede k cíli.

Sekundice litoměřického kapitulního děkana P.W.Kary

Dne 23. dubna 1858 oslavil náš velectěný pan P. Wenzl Kara -rodák z Boleslavi- v litoměřickém kapitolním chrámu své 50 leté kněžské jubileum , při kteréžto příležitosti Jeho bisk. milost nejd. p. ordinář mu udělil hodnost biskupského generálního vikáře a sv. otec hodnost papežského komořího.

Sanktusový zvon dostal puklinu

Stejný případ, který popsal P. Neuber na pag. 127 Pamětní knihy u roku 1828, se stal r. 1855 zase. Stolice sanktusového zvonu na otevřené zvonici na farním kostele byla shnilá, takže knížecí stavební inženýr Frant. Havlina z Českého Dubu jak na pag. 179 jsem zmínil, dne 25. března mimo jiné opravy viděl se nucena určit také sanktusovou věžičku jako nutně potřebnou . Jelikož ale prováděním oprav ,se jako obvykle vleklo, stalo se, že příslušná stolice se nakláněla na stranu stále více a sanktusový zvon se dotýkal trámu , takže 15. října 1856 při zvonění pukl. –To nebylo malé leknutí.-

Přece ale jsme se utěšovali, že puklina , pokud bude malá, se bude moci vypilovat a zvon svůj jasný tón znovu dostane. Dne 21. října 1856 jsem o této nehodě informoval patronátní úřad a poprosil jsem o souhlas uhrazení nákladů za opravu. Zdejší zámečník Anton Peukert z č. 272 obstaral

pag.

208

nato vypilování zvonu a na jaře 1857 když byla hotová oprava zvonice, byl zvon znovu zavěšen aby 16. května , poté co mlčel 7 měsíců, znovu poprvé zazvonil. Ale slyšte! jasný pronikavý tón je pryč, je slyšet sotva na polovinu dřívější vzdálenosti.- Tak to nemůže zůstat, minili mnozí a už přišli jedni a nabízeli příspěvky, když bude sanktusový zvon přelit.

Nabídky byly s radostí přijaty., aby se ve své době využily. Plné ruce práce byly s vnitřní výzdobou kostela, a se sháněním k tomu potřebných peněz, než abych také mohl opatřit přelití zvonu. Když ale bylo po biskupské vizitaci a také moje lázeňská cesta byla za mnou, a přišel nový P.kaplan ,napsal jsem pražskému dvornímu zvonolijci Karlu Bellmanovi o informace ohledně přelití zvonu., nechal jsem v polovině února 1858 zvon z věžičky sejmout a poslal jsem ho do Prahy.

str.160

Viz pag. 22 I.díl:Starý chybný nápis hrubě ulitými písmeny zněl, jak také far. Neuber udává, následovně:

„Odlil mě Nikolaus Loew v Praze roku 1715“., (mělo být 1813) {mělo být asi 1713}
podtím

„Davít Krause , vrchní rychtář v Rádle tento zvonek ke cti Boha a sv. Václava nechal rychnovskému kostelu udělat v roce 1713.“

Zatímco se nyní dobrovolné příspěvky , z nichž měly být uhrazeny náklady na přelití , množily, požádal jsem 19. února 1858 č. 63 u nejd. ordinariátu v Litoměřicích o plnou moc k vysvěcení nového zvonu.

Dne 24. března přišel zvon v nové, ještě hezčí formě z Prahy opět do Rychnova. Nesl nápis, který jsem témuž zvonolijci dal, a sice:

„ Kdysi onoho roku 1713 za třetího faráře rychnovského Vítá Vettera dal David Kraus, představený rádelský, pro kostel v Rychnově v Praze Mikulášem Loewem ulitý a dne 8. dubna 1714 nejjasnějším. p. Danielem Josefem, biskupem Tyberiadským posvěcený zvon, - nyní v roce 1858 za faráře rychnovského XIII. P. Ant. Felgera k počtě všemohoucího Boha a bohorodičky Panny počaté bez hříchu , sbírkou farníků rychnovských na náklady v Praze přelit Karlem Bellmanem.

pag. 209

Zvon doprovázelo psaní Bellmanovo obsahující účet:

starý zvon podle cedule z městské váhy pražské	93 liber	
rozlití ohněm	8 liber	
mzdy za lití zbýv.	87 liber po 26 kr	37 zl. 42
kr.		
přídavek na nový kov	4 libry po 1zl24kr	5 zl 36
váha nového zvonu podle cedule z měst.váhy	91 liber	
za nové železné srdce s řemenem		4 zl
za dopravu		1 zl.30
<u>k</u>		
	celkem	48 zl.

48kr.km.

Tento obnos byl 25. března 1858 poslán Bellmanovi. Vedlejší výdaje za dopravu atd.obnášely 6 zl. 12 kr..k.m., takže celkem přelití stálo 55 zl. Nový zvon je, jak je vidět, o 2 libry lehčí než starý.

A nyní jsem dělal přípravy na vysvěcení zvonu, k čemuž mi mezitím došlo sl. ordin. povolení Na velikonoční neděli bylo z kazatelny oznámeno vysvěcení na příští den Na velikonoční pondělí samotné, tj. 5., dubna 1858, před hlavní mší sv. byl věnci ze skleněných perel a tkanicemi slavnostně ozdobený zvon vyzdvižen na nosítka na faře a šest rychnovských dívek z opakovací školy s předvojem školní mládeže s církevními praporci přenesen do farního kostela a postaven na postranní oltář vedle křtitelnice.

str. 161

Těch 6 bíle oděné nosičky byly:

Franziska Hofmann, dcera sedláka z č. 85

Klara Sammel, dcera sedláka č. 32

; Franziska Schäffel, dcera výrobce dóz č. 187

Anna Neudek, dcera malíře č. 190

Franziska Maschke, dcera sedláka, č. 23

Maria Sense, dcera mlynáře, č. 29

Nyní vstoupil jsem na kazatelnu a držel jsem slavnostní řeč. Pak, podle předpisů rituálu stoje u křtitelnice, za asistence p. kaplanů jsem vysvětil zvon a uzavřel jsem slavnostní akt slovy:

„Podle mně udělené biskupské plné moci dávám ti jméno „Marie“ a světím Tě ve jménu Boha a k oslavě neposkvrněného početí Panny a matky boží (Marie) ve jménu nejsvětější Trojice, Otce, Syna i Ducha svatého Amen“.

Po ukončeném svěcení odnesly dívky zvon do sakristie, kde byl převzat kostelníkem a jeho pomocníkem, aby byl co nejdříve dán na své místo. Při proměnění v následující mši sv. se ponejprv rozezněl. Všichni naslouchali jeho tónu, všichni byli spokojeni, ačkoliv se tu a tam ozvaly hlasy, které starému zvonu, co se týče bohatosti zvuku, dávaly přednost.- Tak skončil k všeobecné radosti zřídka se vyskytující a povznášející svátek.

Asi 14 dní nato poslal p. Karel Bellmann vedle potvrzení řádného příjmu předaných mu peněz následující listinu, jejíž originál je uchováván ve zdejšímu archivu ve fasciklu „Memorabilia special“

Hieronymus Josefus Zeidler,

opat svatého a kanovníckého řádu Premonstrátů strahovských v Praze na hoře Sionu, svaté teologie AA.LL.a filosofie doktor, slavného království českého prelát, všem a každému, kterých se to týká nebo se to dozvedí, tímto naším listem sdělujeme, a potvrzujeme, že zvon o váze devadesát jedna liber ozdobený obrazem Marie neposkvrněné počaté s nápisem „

„Kdysi r. 1715 za třetího faráře rychnovského Vita Vettera za éry Davida Krause, představeného rádelského pro kostel v Rychnově v Praze Mikulášem Loewem ulitý a dne 8.dubna 1714 nejdůst. p. Danielem Josefem, biskupem Tiberiánským vysvěcený, nyní r. 1858 za faráře rychnovského XVIII P. Antonína Felgera ke cti Boha všemohoucího a božské Panny počaté bez hříchu na náklad farníků rychnovských přelity Karlem Bellmanem“

str. 162

pag. 211

určený k svatému účelu farnímu kostelu v Rychnově, biskupství královéhradeckého, vikariátu rychnovskému dne 16. března roku spásy tisícího osmistého a padesátého osmého podle ritu a předpisů svaté římsko-katolické církve námi v kostele sionském před hlavním oltářem ke cti shorařečené blahoslavené P. Marie, počaté bez hříchu podle ritu a slavnostně jsem vysvětil.

Na důkaz víry jsem tento list vlastní rukou podepsal a dali připevnit opatskou pečeť

Praha, na vrchu Sion, v královské strahovské kanonii, dne 15. dubna 1858

L.S-

Hieronymus, v.r. opat.

To bylo pro nás velké překvapení, že zvon byl už vysvěcen, dříve než dorazil do Rychnova a následkem toho byl dvakrát vysvěcen. tento omyl se stal takto:

Bezprostředně nato, kdy byl starý zvon poslán do Prahy k přelítí, požádal jsem v Litoměřicích o povolení vysvěcení. Nyní poznamenal Bellmann v jednom ze svých dopisů, že vysvěcení by se mohlo konat v Praze, jen je třeba udat přesně diecézi a vikariát a sdělit mu to. Jelikož jsem ale k vysvěcení zde ve farnosti dělali

přípravy, neposlali jsme Bellmannovi žádné další připomenutí kvůli svěcení a on , aniž by se dále dotázal, nazdařbůh náš zvon (pravděpodobně ještě s jiným) na Strahově nechal vysvětit a napsat o tom listinu.

Ta musela pochopitelně dopadnout chybně, neboť mysleli, že se jedná o „soukenický“ Rychnov v královéhradecké diecézi. Jedno slůvko v Bellmannově účtu nás přirozeně mohlo upozornit, stálo tam „za dovoz ke svěcení“- toto slovo bylo ale velice těžko k přečtení a my jsme ho ve spěchu přehlédli.- Nyní chyba se stala, ale bona fide, a tak věříme, že dvojnásobné požehnání našeho zvonu nebude ke škodě. a újmě

pag. 212

Rok 1858 byl zase jubilejním rokem. – O podnětu k tomuto jubileu bylo v rychnovském farním kostele z kazatelny na Bílou sobotu, tj. 14. dubna 1858 oznámeno následující:

Od pradávna zbožné mínění,sv. církve,o neposkvrněném početí nejblahoslavenější Panny a matky boží Marie se stalo článkem víry pro každého katolického křesťana , stal se – snad na přímluvu Marie- znatelným důležitý duchovní rozmach v katolické církvi. Zvýšená zbožná horlivost v katolickém křesťanstvu se nemůže zapřít, o čemž svědčí loňské pouti do Maria Zell, jichž se zúčastnily tisíce zbožných věřících, mezi nimi biskupové, knížata a celá císařská rodina.

str. 163

Denně se množily přestupy na katolickou víru, odevšad se oznamoval zbožný smysl pro okrášení božích stánků, a s radostí bylo pozorováno, jak se všude věřící úže připojují ke svým duchovním pastýřům a spojují se s nimi k bohulibému dílu.

Tuto útešnou zkušenost udělal také v minulém roce náměstek Ježíše Krista na zemi, svatý otec papež Pius IX, který na své pouti do Loreta získal tolik důkazů jemné lásky a vnitřní odevzdanosti svaté církvi od obyvatel církevního státu, kteří ještě před několika lety byli kořistí bezbožných svůdců , že se rozhodl , jako důkuvzdání za tuto přeměnu a za tím účelem, aby sv. katolická církev jako nevěsta Kristova ještě dále krásně rozkvétala, vypsát odpustkovou pobožnost ve formě jubilea pro celé křesťanstvo která v naší diecézi podle nařízení nejd. p. biskupa se bude konat v průběhu této velikonoční doby a má trvat 4 týdny.

K tomu se vztahující biskupský pastýřský list byl dnes čten ze všech kazatelen v biskupském obvodu a zní následovně (doslovné znění pastýřského listu) - načez

Jak je patrné z přečteného pastýřského listu , začne odpustková pobožnost příští sobotu (17. dubna) po předchozím slavnostním zvonění v 6 hod. večer slavnostním požehnáním a na následující neděli, jako o prvním dni jubilea nejsvětější svátost , zůstane vystavena po celý den k zbožné pobožnosti , k čemuž at se dostaví věřící v hojném počtu do kostela.

pag. 213

Hodina modlení pro všechny řádné žáky a žáky opakovacích kursů farnosti je ode dneška po 8 dnů od ½ 3 do 4 hodin odpoledne.

Dny, kdy se budou konat 3 jubilejní procesí bude vždy předem ohlášeno

O druhé neděli po velikonocích (18., dubna 1858) bylo sděleno následující:

Dnes zůstává nejsvětější svátost od ranní mše k zbožnému uctívání vystavena po celý den do 6 hodin večer, načež následuje večerní pobožnost a sváteční den bude zakončen sv. požehnáním.

Aby nejsvětější svátost zvláště o poledni nebyla bez zbožných modlicích se, žádají se početní členové Paulánského bratrstva, pokud jim bude možno, aby své hodiny modlení drželi mezi 12 a 2 hodinou.

Jelikož v době milosti, začínající dnešního dne a trvající až do 6 neděle po velikonocích (16. května 1858) bude možno získat úplné odpustky, připomíná se věřícím v Pánu, aby tuto příležitost využili, tím spíše, že je nyní velikonoční čas, kdy beztak každý křesťan je zavázán ke zpovědi a přichází k přijímání nejsvětější svátosti.

str. 164

Kdo ale chce být účasten dokonalých odpustků, musí:

- a) během sv. milostivé doby pobožně přijmout sv. svátosti pokání a oltáře podle příslušné přípravy
- b) musí během trvání čtyřtydenního jubilea mimo dobu obvyklých slavnostních bohoslužeb třikrát navštívit vlastní farní kostel nebo jednu ze dvou určených stanic a přitom se pomodlit tři božské ctnosti „víru, naději a lásku“, 5 otčenášů a zdrávasů, vedle apoštolského vyznání víry, a sice za zvýšení svaté církve, za mír mezi křesťanskými knížaty a za obrácení nevěřících a hříšníků.
- c) kromě už církví předepsaných postů ještě o třech sobotách si dát újmu na jídle
- d) udělat jakoukoli věc tělesného nebo duchovního milosrdenství

Jako stanice ke zbožné návštěvě byly vedle našeho farního kostela určeny rádelská kaple a kříž na pelíkovické cestě.

Aby zbožní věřící měli příležitost projevit svou zbožnost, byly jak farní kostel, tak rádelská kaple od 7 do 10 hod dopoledne otevřeny a duchovenstvo bylo připraveno, každý den před a po mši sv. přijímat sv. zpověď.

Ona 3 jubilejní procesí se konala

- a) třetí neděli po velikonocích tj. 25. dubna do Pulečného ke kříži u školy
- b) čtvrtou neděli po velikonocích, tj. 2. května do rádelské kaple
- c) šestou neděli po velikonocích (zároveň na sv. Jana Nepomuckého) nerve k soše Janově u zdejší školy, pak ke kříži na pelíkovické cestě.

V tomto dni byl zároveň konec jubilea, které bylo večer zakončeno s Te Deum laudamus a sv. požehnáním

Nové oltáře Božího těla v Rychnově 1858 a 1859

Oltáře Božího těla, které jsem při svém nástupu našel, byly tak chudé a 50. letým používáním už tak shnilé a nevhledné, že se člověk formálně musel stydět znovu je

postavit. To bylo příčinou, proč jsem roku 1857 je nenechal už postavit a proč procesí na Boží Tělo se konalo jen uvnitř kostela.

Tak to ale nemohlo jít dál. Bylo třeba se poradit. Ale čtyři úplně nové, řádné oltáře stojí mnoho peněz. Kde je vzít?

Těch 5 kmenů dříví, které mi každoročně jako deputát byly přikázány z farského lesa, jsem nikdy nespotřeboval jako palivové dříví. ale nechal jsem pokaždé z nich udělat buď šindele, většinou

str. 165

ale rozřezat na prkna. Tak jsem měl za těch pět let slušnou zásobu prken , takže jsem jimi mohl pokrýt humno ve stodole a v kůlně na dřevo.

Ty měly pomoci nejméně na dva oltáře. V ostatním jsem se chtěl znovu spolehnout na vzbuzeného dobrého ducha farnosti a o tomto stavu jsem držel (zároveň abych podnítil přelítí sanktusového zvonu) o první neděli po Zjevení Páně t.j. 10. ledna 1858 při ranní mši svaté nad textem Luk..2,49 „ Nevíte, že já se s věcmi, které se týkají mého otce, musím zabývat!“ {Zdaliž jste nevěděli, že v těch věcech, kteréž jsou otce mého, musím já býti?} přednášku ke shromážděné farní obci.

pag.

215

Mluvil jsem přibližně toto:

První neděle po Zjevení Páně byla před 2. lety pro nás všechny, pro Vás, moje milé děti a pro mě , vašeho duchovního pastýře velice smutným dnem. Jak si vzpomínáte, byl dva dny předtím náš farní kostel vyloupen a znesvěcen.

Jaký div, že jsme v následujícím nedělním shromáždění lomili rukama a hořekovali, a z příšerného zpusťování svatého místa jsme v našich duších pociťovali hořkou bolest. Ano, byl to skutečně smutný den. Zachovej Bůh každý kostel a každou farnost před takovým dnem!

A přece, kdo by neměl podivné cesty božské prozřetelnosti v pokoře prosit , přece uměl pán to špatné obrátit k dobrému, prokletíhodný zločin kostelního zloděje obrátit nám ku prospěchu , a odškodnit nás za každý den smutku stovkami dnů radosti. Ano, člověk může směle říci, že náš kostel by se bez té krádeže nestal tím, čím je .

Což se od tohoto smutného dne svatě nadšení, zápal pro čest a okrasu domu božského se nezmocnily myslí celé farnosti? Proběhl od onoho dne jediný církevní svátek, aniž by byl zkrášlen novým darem? Srovnejte jen náš farní kostel dnes se stavem , v němž se ještě před dvěma lety nacházel Co všechno je od těch dob na oltářích, obrazech, na oděvech, na svatých nádobách, na kazatelně, varhanách a kůru , dokonce na hřbitově a zvnějšku na kostele krásnějšího a boha hodnějšího? Není od té doby náš farní kostel, za který jsme se předtím tak řečeno ,museli stydět, nestal se naší ctí naší pýchou, naší slávou? Neobdivují ho místní i přespolní? Copak nejsou církevní svátky, které v něm slavíme, od té doby přitažlivější a více povznášející? Nemusel náš nejvyšší pastýř a biskup, který v roce viděl už řadu hezkých kostelů, při své nejnovější návštěvě uznat, že je málo venkovských obcí, které mají tak důstojný kostel jako my?- a on při svém příchodu v něj myslel, že to snad ani není ten kostel, který viděl před 16. lety. A tato proměna, to vše v krátkém čase 2 let. . To učinil Pán, a je to podivuhodné v našich očích.

pag. 216

Když je matka jedním svým dítětem silně zarmoucena a je uražena , pak se ostatní dobré děti snaží, aby jí utrpěné příkoří neobyčejným a mimořádným

str. 166

důkazem lásky jí opatřit náhradu. a co se jednou zlomilo, hledí druzí zvýšenou věrností, láskou, a přichylností odplatit.

Tak tomu bylo také po kostelní loupeži. Co jedno nepodařené, na Boha zapomenuvší dítě matce církvi udělalo, hleděla celá farnost, bohatí i chudí, velcí i malí, důkazy lásky a přichylnosti k církvi odpykat, a tak nyní je farní kostel v takovém stavu, ve kterém ho my i naši přátelé vidíme.

A to všechno se, milé děti, stalo skrze vás! Jak vás musí toto vědomí těšit, o co milejší a dražší je vám od té doby tento farní kostel. A co by ještě mohlo být, kdyby všichni ve farnosti, kteří mohou něco udělat, se semknuli a také svou bystrostí přispěli?

A, milí dobrodinci církve, kteří jste sami podstatně přispěli řekněte, zda to cítíte, zda vás dar tíží, zda je vám líto, co jste ke cti Boží udělali? Jistěže ne! – Naopak, vaše radost nad dobrým dílem, které jste udělali, je dodnes nezarmoucená, a požehnání boží k vám od té doby připlýnulo bohatěji; jak se také nedá popřít že od 2 let, co pro kostel bylo podstatné uděláno, také boží požehnání na vás spočívá, vše dobře postupuje, nouze a chudoba se zmenšily, práce a výdělky se zvětšily, a na tomto požehnání, který zbožní požívají z nebe, se podílejí i ti, kdo toho nejsou hodni a zapomínají na boha.

Stalo se, mnohé, to se nedá popřít, vidíme to na vlastní oči. Ale nesmíme zůstat stát na cestě, a nechat své nadšení vychladnout. Láska k bohu a církvi nás musí pohánět dále vpřed.

Přicházím dnes s novým návrhem. Jsem k tomu osmělen mnohými z vás., kteří mě požádali, abych tu věc podnítil.

- a) týká se to puklého srdce zvonu (před 145 lety rádelským vrchním rychtářem Davidem Krausem darovaného kostelu)- Není dobře slyšet, jeho tón je teplejší. Měl by být přelit, dotázal jsem se u pražského zvonolijce. Mohlo by to stát na 60 zl.

pag.

217

Velká suma, kdyby to jen někteří měli sehnat, nebo kdyby nebyla dobrá vůle. ale malá suma, když je dobrá vůle a mnozí se dají dohromady. Když mohl jedinec ten zvon opatřit, tak snad celá farnost dokáže pouhé přelití.

- b) Oltáře na Boží tělo – ty jsou už tak zchátralé, poškozené a prohnílé. , že je nemůžeme postavit. –Zde ale mám tuto myšlenku že tak jako jinde- jednotlivé obce mají své oltáře-tak také tu věc bychom u nás zavedli- na př.Rychnov dva, Pulečný jeden, ostatní malé přifařené obce si vezmou na starost čtvrtý oltář.

str.167

V nejhorším případě věděl bych o jednom dobrodinci, který by potřebná prkna mohl dodat.

A rád dělám návrh, že tentokrát mužské pohlaví farnosti nebude ho chtít přijmout.

Vše co bylo – s několika výjimkami- dosud uděláno, stalo se díky zbožnému ženskému pohlaví , dívkám , ženám a vdovám .Obnáší mnoho set zlatých, co ony vydaly.

Mužskému pohlaví se říká silnější : nyní se má ukázat, že je také silnější v lásce k Bohu a v horlivosti pro zkrášlení božího stánku

A jak to má být, když podnícená věc má se dovést ke konci, se sbírkami příspěvků? Má se chodit dům od domu? V námaze to není. Tu jsme chtěli rádi sami podstoupit. Ale mnohým jsme přišli nezváni , bylo to z poloviny nucení, a mají to být dobrovolné dary, jinak v tom není žádná zásluha, a milý bůh by to ani tak nebral.

Tedy přines, co kdo přinést chceš, hodně nebo málo, na faru, nebo to pošli, bude to přijato s díkem a bude to vyúčtováno. Tam , kde se 2-3 sousedé spojí k dobrému dílu, mohou své dary spojit a odvést společně.

A tím jsem splnil svou úlohu. Přemýšlejte o věci, ale ne dlouho.; neboť to znamená kout

pag. 218

železo, dokud je žhavé.; ne dlouho, aby se nám nestalo to co u márnice, kde jsme také dlouho přemýšleli a ze samého přemýšlení a z nedostatku svornosti ta věc se nevyřešila..

Nenechte se také pomýlit řečmi. A nebudou chybět. a budou s tím začínat ti, kdož jsou nepřáteli všeho dobrého a chvalitebného, a kteří ještě nikdy nic nedali a nikdy nedají.. Ostatně má dobrá věc řeči, samy zlé řeči se neštítí.. Co dobrého se ve světě stalo, aniž by o tom nebyly řeči? Přece! věc, která nevydrží řeči, stojí na slabých nohou. Proto se ani já řeči nebojím., neboť copak nevíte, že se musím zabývat věcmi, které se týkají mého a vašeho nebeského otce ?!

Často se říká tu a tam: U nás by se mohlo mnohé udělat, a mohlo by se to a to potřebné a krásné docílit, kdyby duchovní věc podnikl a chtěl se postavit do čela podniku a je to zpravidla pravda.

Nuže nic jsem neopomenul a dnes přednáším návrh, co je třeba dělat. Ostatně když se věc nepodaří, nebudu se trápit, ale pomyslím, že nebyla dobrá vůle , aby se to podařilo, a že nejsme hodni slávy, kterou nám to a ono dobylo- a Bůh si to později vynahradí. Pokud se to ale podaří, pak vím, že toho nebudete litovat . ale budete se radovat, a přinese stonásobné požehnání. A tak tedy Bůh pomáhej! Amen.

str. 168

Tato výzva nebyla žádným voláním na poušti.Znovu se osvědčila obětavost . Tak jsem zadal pulečenskému truhláři Josefu Masopustovi objednávku, předběžně na 2 oltáře na Boží Tělo v gotické formě podle vzoru středověkých křídlových oltářů a dal jsem mu k dispozici mojí zásobu dřeva ..Ozdobení oltářů jsem objednal u malíře Ign. Müllera a potah rudou látkou obstaral rychnovský krejčí Leopold Hofrichter.Koncem května bylo všechno dokončeno a tak jsme mohli nové dva oltáře k veliké radosti farnosti na Boží Tělo, tj. 3. června 1858 poprvé použít.

Druhé dva oltáře měly přijít na řadu příští rok, a protože zároveň byly potřebí pro 2 boční oltáře (ony vně presbytere) dřevěná podia, vyžádal jsem si 10. dubna 1858 č. 90 od sl. patron. úřadu k tomu 5 kmenů z kostelního lesa, což bylo povoleno. Podia byla udělána ještě v průběhu roku 1858, kdežto ty poslední 2 oltáře k Božímu Tělu až na jaře 1859 a byly použity o svátku Božího Těla tj. 23. června 1859 poprvé. Tak bylo zase s Boží pomocí odpomoženo od nejnaléhavějších potřeb.

Nepočítaje prkna a jinou dřevařskou práci, zaplatil jsem za 4 nové oltáře k Božímu Tělu

truhláři	144 zl. 28 kr.k.m.
malíři	15 zl.
krejčímu za látku a práci	<u>10 zl. 32 kr..k.m.</u>
dohromady	170 zl. k.m.

Všechno to bylo získáno ze zbožných příspěvků a zůstal malý zbytek 3 zl. 27 kr.k.m., který se mohl použít v průběhu roku 1859.

Na podání, učiněné bisk. konsistoři 7. dubna 1857 č. 95, zmíněné na pag. 33 a týkající se udání v záležitosti poplatků za stánky se konalo 26. května 1857 znovu komisionelní řízení okr. úřadu na rychnovské faře následkem toho 9. dubna 1858 jsem dostal toto rozhodnutí.

Č. 2928

pol.

Obecnímu úřadu v Rychnově !

Už v roce 1753 byl tak zvaný poplatek z krámů pozorován jako příjem rychnovského kostela a od té doby nerušeně plynul do kostelní pokladny až do r.1852.

V roce 1852 byly ty jinak kostelem vybírané poplatky (poplatky za stání krámu) vybírány rychnovskou obcí a zúčtovány jako její příjem

Tento zásah do. příjmů rychnovského kostela byl oznámením svijanského patronátního úřadu 7. února 1854, č. 214 dán na vědomí tehdejšímu libereckému okresnímu úřadu a bylo požádáno o ochranu kostela v záležitosti příjmů.

str. 169

V důsledku této žádosti uskutečněné vyšetřování a komisionelní projednání daly důkaz, že obec Rychnov nechce od vybírání tohoto pochybného poplatku ze stánků po dobrém ustoupit, ale úřední cestou řešit.

pag.220

Bylo ale také zjištěno, že obec Rychnov nemůže udat žádné udržitelné podklady pro soudní podání ve věci tržních stánků, častěji užívaná námitka obecního úřadu, že dřívější farář pan P. Schalk obci vybírání peněz přenechal, nelze úředně nahlížet jako platné, neboť on jako uživatel rychnovského benefícia neměl žádné právo nakládat s důchody kostela.

V dalším vyslovila obec domněnku, že toto místo u kostela, kde krámky stávají, je v majetku obce, domněnka je ale dostatečně vyvrácena josefínskou fasí. Podle ní je

místo u kostela, na němž se vybírají peníze za stánky zřetelně k němu připsáno a účetní knihy kostela Rychnovského od r. 1753 dokazují, že kostel je od r. 1753 v nerušené držbě požitků z tržních stánků.

I v tom případě, že by místo, ze kterého se vybírají poplatky ze stánků bylo obecní, což se ovšem nepřipouští-má kostel právo na příjmy vydržené časem a nepotřebuje proto nárok na dávky prokazovat.

Jeví se tedy ony vybírané platy ze stánky jako zásah do příjmů kostela a nemůže se dále trpět.

Obecnímu úřadu byl proto další příjem peněz ze stánků zakázán, a ta odkázána, aby od r. 1852 do nynějška vybrané platy ze stánků, které podle obecních výkazů obnášejí 66 zl 16 $\frac{3}{4}$ kr.k.m.hned odvedl do farní pokladny , což do 14 dnů má zdejšímu úřadu prokázat.

Ostatně je obecnímu úřadu volno, aby své eventuelní nároky právní cestou uplatnil a proti tomuto rozhodnutí během 14 dnů.podal rekurs zdejšímu úřadu.

C.k. okresní úřad v Jablonci , 9. dubna 1858

C.k. přednosta Stöckner v.r.

Přes toto rozhodnutí nechtěl ale rychnovský obecní úřad nechat své neoprávněné nároky na poplatky z krámů plavat

pag. 221

podala rekurs jak je vidět z došlého sdělení okresního úřadu z 12. května 1858 č. 126 a nejenže nazaplatila těch 66 zl. 16 $\frac{3}{4}$ kr. do kostelní pokladny , ale nedala se rušit v dalším vybírání poplatku, až konečně v měsíci červenci 1859 byl jeho rekurs zamítnut.. Tu musel přirozeně veškerý podpor přestat.

str. 170

Teprve nyní jsem mohl vypsát taxu na vybírání a od 1. srpna 1859 peníze z krámů , jak bylo dříve zvykem, znovu nechat kostelníkem vybírat. Při této příležitosti bylo dojednáno, že za námahu dostane 3 díl hrubého příjmu . Obnos, takovým způsobem vybraný činil podle kostelních účtů:

v r. 1859.....	7 zl. 32 kr. r.m.	1860.....	14zl. 35 kr.	1861.....	13zl.29
kr.					
1862	9 zl 30 kr	1863.....	10zl 45	1864.....	9zl 55
kr					

Ačkoli nyní kostel byl znovu uveden do svých dřívějších požitků, a poplatek z krámů se mohl vybírat po celý rok a zejména o zdejším václavském posvícení, přece bylo získání práva pro faráře spojeno s mnoha nepříjemnostmi a pro církevní svátek sám spojen s zlostnými výtržnostmi.

Pomocí nových silnic se Rychnov stal přístupným pro obchodníky. Místo před kostelem pro mnohé stánky nestačilo, takže byly spory a pře mezi kramáři o lepší místa, klepání a hřmot se ozývaly po celou noc před svátkem.

Farář. který byl v souvislosti se svátkem plně zaměstnán jinde, měl nyní dělat policistu, zastávat smírčího soudce i tržní řád, a to vše bez asistence. protože obecní úřad se od té doby o trh před kostelem nezajímal, kostelník měl co dělat v kostele,a

obecní posel byl starý člověk, který i při dobrém zaplacení nemohl dělat nic nebo jen málo. Pronajmout vybírání poplatku také nešlo, protože by se nikdo k tomu nenašel.

O svátku samotném byl před kostelem velký nepořádek, příchody ke kostelu přes všechny zákazy těsné a zastavěné, boudy s podívanou obstoupeny lidmi, hluk pronikal do kostela a způsobil mnohonásobné rušení. Jaký div, že jsem každý nový sváteční trh očekával s úzkostí a nejraději bych byl všechny ty prodavače a nakupující od kostela vyhnal..

Jak jsem byl proto rád, když obecní představený (poté co Rychnov v r. 1862 dostal právo městyse a zřídil si tržiště na obecní louce) přišel ke mně a jednal o přenechání tohoto trhu a jeho přenesení na louku., Brzy jsem se dohodli a já jsem přenechal za 5 zl. tržní oprávnění obci pro tento jediný případ, ovšem bez konsekvence.

Každoročně nyní přichází obecní představený před svátkem aby se zeptal, co letos za trh u kostela požadují. Dosud (do r. 1865) zůstalo to na těch 5 zl. r.m., které jsou zaúčtovány při kostele. Z toho ale neplyne, - což jsem obecnímu představenému nikdy neopomenul připomenout -, že můj nástupce nebo patronátní úřad by nesměli tuto sazbu zvýšit.,

Takovým způsobem má nyní farář klid, a svátek má svůj nerušený průběh, neboť před kostelem už

str. 171

není ani jediný prodavač.. Přirozeně pyká za to kostel 4- 5. zlatými r.m. ročně, ale tato ztráta je mnohonásobně nahrazena jinými přednostmi.

Při této příležitosti budiž zde zmíněna jedna stabilní dřevěná bouda, která při mém příchodu sem byla na místě před kostelem, a který na můj nátlak se musela r. 1860 zbourat.

Vlastnoruční vysvětlení, které jsem při té příležitosti na požádání dosavadního vlastníka sepsal, zní:

Vysvětlení

Už déle než 40 let stojí na místě před rychnovským kostelem u plotu farské zahrady dřevěná, asi 4 lokty dlouhá 2 ½ lokte široká a 3 ½ .lokte vysoká bouda, v níž o nedělích a svátcích v teplejších částech roku se prodává před a po bohoslužbách galanterie.a střížní zboží.

Tato bouda byla v dřívějších časech v majetku p. Antona Seidla, malíře a domkáře v Rychnově čp 331. Jakým právem s čí povolením byla tato bouda zřízena na pozemku, patřícím kostelu, není prokazatelné.

Jelikož jmenovaná bouda je zcela prohnílá a ztrouchnivělá,a kvůli své zchátralosti stěží se může užívat, a jelikož místo před kostelem znešvařuje a kromě toho v důsledku nové silnic Rychnov- Jablonec zabírá nevhodné místo, dohodl se dole podepsaný s majitelem této boudy, p.Antonem Seidlem na jejím zbourání.

pag.

Stalo se tak 6. červa t.r. , den před Božím Tělem, aby první z nových oltářů měl vhodné s důstojné místo .- Veškerý materiál z této dřevěné boudy byl přirozeně předán majiteli panu Antonu Seidlovi.

Protože ale pan Anton Seidl poukazuje na to, že boudu získal od svého tchána a jeho dcera Antonie na ní má nárok, a také že se chce vyvarovat pomluv se strany příbuzných své + paní , potvrzuje dole podepsaný farář, jako zástupce rychnovského kostela , že shora řečeným zbouráním eventuelnímu právu dosavadního majitele této boudy nebude způsobena nijaká škoda a jemu má být dovoleno, postavit novou, řádnou boudu velkou jako ta stará, na příhodném, církevním představeným určeném místě , přičemž pochopitelně kostel ohledně této nové boudy má právo na poplatky ze stání, které už víc než 100 let dostává a které sl. c.k. místodržitelským rozhodnutím ze 7. září 1858. č- 32710 nově bylo potvrzeno ,a to právo ani v nejmenším nesmí být zkráceno.

Farní úřad Rychnov, dne 6. června 1860

Felger A., farář

str. 172

Uznání pro p. faráře

Dne 1. července 1858 navštívil jsem učitelskou konferenci v Č. Dubu, Při té příležitosti předal mi vdůst. p. okresní vikář P. Albert Küffer, rytíř von Asmansvilla následující diplom:

„ My Augustin Bartolomeus Hille, z boží a apoštolské milosti biskup litoměřický , řádu

saského za zásluhy komandér, člen české společnosti k provozování svatě hudby v Praze, k rozvoji věd technických v Čechách, jakož i aktivní člen společnosti k prospěchu a vydržování slepců, pán na Stvolínkách a v Třebanticích, atd.atd.

Velebnému, nám milému faráři rychnovskému

P. Antonínovi Felgerovi

pozdrav v pánu a požehnání biskupské! Zváživše život tvůj neposkvrněný prospěchem, jedinečný v péči o duše, horlivý, zbožný a obratný ve výkonu svatě jakož i ducha službu konajícího, Tobě ve znamení naší otcovské spokojenosti povolujeme, aby v oděvu jsi směl nosit tak řečený kanovnický kolárek, v naději, že v dalším životě v péči o duše se ukážeš hodným naší dobrotivosti a důvěry.. V důvěry čehož jsme nařídili tento list podepsat podle zvyku a připojit pečeť naší biskupské kanceláře .

V Litoměřicích, v biskupské kanceláři dne 1. května 1858

Vencesl. Kara, v.r.

Filip Degel, v.t.

L.S gener. vikář a oficiál

bisk. přisedící a ředitel kanceláře

Za toto vrchnopastýřské uznání děkuji ne svým zásluhám, ale spíše zbožné horlivosti farníků, a věrné spolupráci mých duchovních spolubratří a poznamenávám přitom, že se tak stalo hlavně na základě loňské, velice uspokojivé vizitace nejd.. p. biskupa, protože v téže době podobné vyznamenání dostal liberecký p. děkan P. Ignác Frank a rochlický pan farář Frant. Moysel .

Dům čp. 326 na kostelním pozemku u školy

Na rychnovském kostelním pozemku stojí zcela blízko školní budovy, jihozápadně, od ní oddělen jen chodníkem, dřevěný dům č. 326 , nyní (1865) patřící řezníku

Josefu Maschke.-Jan tento dům, který škole a faře už udělal nemálo nepříjemností , vznikl a jak se dostal do rukou nynějšího majitele?

To se objasní z následujícího úředního výnosu a připojených poznámek jak je uvedeno P. Rösslerem v první pamětní knize pag. 173 doslovně
str. 173

Slovutný krajský úřad v Mladé Boleslavi

V Rychnově na panství Svijany byl roku 1814 (?) přenechán kus kostelního pozemku ve výměře 293 čtver. sáhů tehdejšímu kostelníkovi Josefu Maschke a ten si na něm postavil dům č. 326., aniž by tehdejší církevní představený získal svolení zemského přísl. úřadu.

Dne 24. února 1862 zesnulý Josef Maschke určil ve svém testamentu že tuto nemovitost má převzít jeho syn Joachim Maschke za 100 zl., ale při projednávání pozůstalosti se přišlo na to, že zůstavitel Josef Maschke nedostal dosud sl. povolení k emfyteutickému převzatí; načež bylo projednávání pozůstalosti pozastaveno a dědici byli odkázáni, aby si příslušné sl. povolení dodatečně opatřili.

K držení zmíněného kostelního pozemku a domu povoláný Joachim Maschke za těchto okolností se obrátil na liberecký vikariátní úřad s prosbou, aby se v této jeho záležitosti ráčil obrátit na přísl. úřady a bisk. vikariát odeslal jemu zaslanou žádost včetně příloh dne 1. dubna běž.roku s dobrozdáním dál.

Bisk. konsistoř doprovodila to souhlasem a odeslala na sl. krajský úřad, s tím, že za daných okolností by se měl požádat přísl.zemský úřad o dodatečné schválení, přičemž ovšem bisk. konsistoř nemohla určit, jak vysoká by měla být odkupní cena za kostelní pozemek o výměře 293 čtver.. sáhů podle stávajících místních poměrů, a zda kupec Josef Maschke resp. jeho syn Joachim Maschke kromě placení ročně dohadované, nyní stabilní činže 1 zl. 12 kr. k.m. , byl zákonem zavázán dalším dárkám. uvedeným v žádosti z 31 března t.r.

Poté co se přísl. akta služebně předala slovut. krajskému úřadu , pokoušelo se tento stav podle běžného zkoumání a snad potřebného jednání s tamním dobrým míněním předložit sl. zemskému úřadu ke konečnému rozhodnutí.

Litoměřice, bisk. kancelář, 11. dubna 1837

Wenzel Kara, v.r.
kons.předseda

Franz Köhler, v.r.
ředitel kanceláře

Č. 5392 Indorsát

Svijanskému vrchnímu úřadu předáno k přesnějšímu zjištění, pak k získání patronátního souhlasu pro emfyteuzi onoho kostelního pozemku a stanovení modalit, za nichž poslední bude v předloženém případě zákonně přípuštěno a následnému odsouhlaseno . do 30 t.m. s poukazem , že výsledek pak s dobrozdáním se má sem předložit

C.k. krajský úřad v Mladé Boleslavi, 8. června 1837 David, v.r.

str. 174
226

pag.

Zdá se ale, že si svijanský vrchní úřad dal na čas, a nebo si požádal o prodloužení lhůty, nebo dokonce nechal poznámku na krajském indorsátu spadnout pod stůl? Krátce, záležitost ležela zasuta 10 let.

Mezitím zemřel Joachim Maschke r. 1839 aniž by se dožil vyřízení své žádosti. Jeho syn Anton nebyl s to realitu uhlít a prodal ji nato jistému Josefu Maschke. Ten poprosil 20. února 1847 znovu a získání svolení zemských úřadů, aby se mu mohl pozemek o němž je řeč, převést do vlastnictví.

V důsledku tohoto podání nařídil c.k. krajský úřad 20. dubna 1847 č. 6554 patronátní komisi v záležitosti tohoto předmětu, která se tentokrát skutečně konala a to 10. května 1846 v Rychnově a při níž byl sepsán protokol, z něhož vyplývá že :

- a) Josef Maschke (senior) jmenovaný pozemek č.top. 682, zvaný kostelní zahrada, jako kostelník už před r. 1813 měl v nájmu.
- b) že v roce 1813 týž s ústním souhlasem patronátního komisaře a jenišovického pana vikáře si tam vystavěl domek
- c) že vždy po 6 letech nanovo si pozemek pachtoval, a sice 1823 za 1 zl.3 kr.k.m., r. 1829 za 1zl 4 kr, 1835 za 1 zl 6 kr., r. 1841 za 1 zl.8 kr.-km.
- d) že domek je už ve 4. ruce a není námitek, aby Josef Maschke (jun.) pozemek převzal za odhadní cenu 54 zl.56 kr.k.m. (které do kostelní pokladny má zaplatit), že ale kupec je zavázán:
 - 1) kostelu jako dědičnému pánu pozemku ročně platiti dědičný nájem 1 zl. 3 kr.k.m.
 - 2) všechny daně z tohoto pozemku platit obci nebo státu
 - 3) vrchnosti platit.každoročně jako robotní relucii 2 zl.k.m., činži na sv.Jiří 17 ½ kr.k.m. a na sv. Havla 17 ½ kr.

Na to povolila c.k. spojená dvorská kancelář dekretem z 11. prosince 1847 č. 42584 emfiteutické přenechání pozemku Joachimmu Maschke (mělo být Josef Maschke)- o čemž dne 27. ledna 1848 byl farní úřad vyrozuměn- a uložil krajskému úřadu, zpracovat kupní smlouvu podle podmínek uvedených v protokolu a zaslat k ratifikaci, splatných 54zl. 56 kr. ale považovat za kostelní kapitál a výnosně je uložit

pag.227

Kupní smlouva byla nato připravena a kupní suma Josefem Maschke 8. ledna 1850 složena ve Svijanech., Tato kupní smlouva nebyla ale uznána jako vhodná c.k. krajským úřadem v České Lípě 22. března 1850 zamítnuta, neboť podmínky smlouvy 2,3 a 5 neodpovídaly novým poměrům a mělo se znovu jednat o vyvazení a výsledek nově předložit.

Toto jednání liberecký okresní úřad

str.175

předseval, , na 9. listopad 1854 je oznámil, ale nedošlo k němu, a tak se stalo až po zřízení nového okresního úřadu v Jablonci dne 7. července 1857.

Záležitost sub 3) se ukázaly jako už vyřešené, kapitálem 14zl. a roční kvótou 42 kr.k.m. vrchnosti, ; ad 1) bylo zprostředkováno kostelu laudemium jednou pro vždy ve výši 2 zl. k.m. a kupcem zapláceno do kostelní pokladny.

Dříve ale, než krajský úřad tuto záležitost předložil vysoké ratifikaci, poslal všechna akta nejd. biskupské konsistoři, zda nemá nějaké námítky, ta mi tato akta

poslala abych se k tomu vyjádřil, načež jsem dne 14. července 1858, č. 172 podal vysvětlení, že proti navrhovanému potvrzení nemám námítky. Nato přišla následující písemnost, která tuto záležitost představuje jako zakončenou.:

Č. 8131

pol.

Slavný patronátní úřade ve Svijanech!

Podle došlého slav. místodržitelského nařízení z 1. října t.r. č. 45372, potvrdilo sl. c.k. místodržitelství ve dvou paré předložené a v příloze navrácený originální protokolární kontrakt na zatravněnou zahradu č. tp. 682 per 293 čtver. loktů, patřící rychnovskému kostelu a zakoupenou Josefem Maschkem na základě dekretu dvor. kanceláře z 11. prosince 1847. č. 41584 s poznámkou, že ale tato smlouva ještě o dělené vlastnictví byla uzavřena, kupec Josef Maschke působením intabulace příznání vyvazení gruntů ze 4. ledna 1851 písm. D a z 29. října 1852 písm. K/2 vlastnictví a užitek pokud se týče jmenované zahrady pro svou osobu knihovně konsolidoval.

pag.

228

Rovněž bylo schváleno v protokolu okresního úřadu daném v Jablonci 7. července 1857 provedené oddělení laudemia, načež Josef Maschke jednou provždy složil dobrovolně kapitál 2 zl. k.m.

O tom se sl. patronátní úřad následkem krajského výnosu z 23. t.m. č. 11654 uvědomuje s tím, aby den vystavení na obou paré kontraktu ještě doplnil a pak jedno paré Josefu Maschke nechal dodat.

Konečně se poznamenává, že kupní cena za zahradu 54 zl. 56 kr. a za laudemium složený kapitál 2zl. k.m.. se má umístit k dobru kostela.

O tom buďte vyrozuměn rychnovský farní úřad, a Josef Maschke

C.k. okresní úřad Jablonec, 28. října 1858

c.k. okr.představený Stöckner v.r.

Křížová cesta v kostele

.. Promemoria (Na paměť) Č. 110 Pfr

Dodatkem ke křížové cestě v rychnovském kostele dosvědčuje tímto podepsaný na základě zdejší farní pamětní knihy sv. 1, pag. 60 a 97 následující:

str. 176

První obrazy křížové cesty (14 zastavení) opatřil pro zdejší kostel P. Johann Georg Lissner z příspěvků dobrodinců v obnosu 116 zl. 28 kr. v roce 1782 a o 9 neděli po letnicích toho roku je vysvětil turnovský františkán kvardián p.P.Donatus Dattel.

Jelikož ale tyto původní obrazy křížové cesty visely na vlhkých zdech a byly jen z plátna, brzy shnily a farář P. Josef Stowasser se viděl nucena v r. 1809 je nahradit jinými. Podpořen dobrodinci, kteří sebrali obnos 248 zl. 38 kr. nechal zhotovit u libereckého malíře Florianu Schäfera 14 obrazů zastavení malého formátu, a umístil je na postranních kůrech.

Zda tato druhá křížová cesta byla vysvěcena, není v pamětní knize zmínka. Protože ale farář d.p. Stowasser v záznamu o vysvěcení jiných církevních potřeb byl velice

přesný, zdá se, že vysvěcení obrazů se nekonalo., ale že původní vysvěcení původních obrazů nahradilo i ty nové obrazy.

pag.

229

Tyto obrazy, opatřené farářem Stowasserem byly v minulém roce při biskupské visitaci rychnovským malířem p. Johannem Hofrichterem zdarma restaurovány a umístěny poněkud výš na postranních kůrech.

Protože nyní podle slav. výnosu papež. signatury gratiae z 10. března 1856 (sdělené konsist. oběžníkem č. 28, VII sv) Jeho svatost papež Pius IX ty k danému dni ty při zřízení křížové cesty se staly nulity ty všeobecným výnosem milosti byly odstraněny a tím ony křížové cesty, při jejichž zřízení chyběla papežská plná moc k vysvěcení, nebo předepsané formy byly pomínuty, nicméně za platné jsou pokládány; pak také pochybnosti., které o oprávněnosti křížové cesty ve zdejší kostele by mohly vyvstat, jsou odstraněny a věřící mohou poté, když je navštíví a přitom tajemství utrpení našeho pána zbožně pozorují, získají církví propůjčené odpustky.

Fara Rychnov, o svátku Nalezení sv. kříže
v roce spásy 1858

P. Anton Felger, farář

Č.j. 6650

bylo biskup. konsistoří potvrzeno

(L.S) Wenzl Kara, v.r.

Philipp Degel, v.r.

bisk. gener. vikář

kons. rada, ředitel kanceláře

N.Vik.: 158 viděl jsem: Albertus de Küffer v.r., děkan českodubský a venk. vikář

Poznámka: Dříve než Führichovy obrazy zastavení získaly všeobecnou oblibu, byla zdejší Schäferovská křížová cesta rychnovskými malíři mnoho a mnohokrát kopírována a rozšířena do všech směrů.jedna taková se nachází i ve Vlastibořském kostele

str. 177

Poznámka, týkající se zdejšího malování obrazů

viz pag. 153

Od té doby, co se rychnovské malířství stalo známým v širokých kruzích, stávalo se velmi často, že i nejvzdálenější duchovní a také jiné osoby se obracely na zdejší duchovní s objednávkami obrazů. S ohledem na rozkvět a prospěch zdejšího malířského podnikání jsme s tím většinou spojenou námahu vždy ochotně podstoupili.- Tento ohled také nás, jmenovitě

pag.

230

pana P- Fischera , přiměl, opatřit větší soubor obrazů svatých v mědirytinách a ocelotisku z renomovaných ústavů v Norimberku a Řezně , abychom zdejšímu malířství propůjčením klasických vzorů dali ušlechtilejší směr a malířům při jejich rozličných zakázkách nabídli důstojné předlohy.Často se také stávalo, že zdejší malířům, kteří měli nízká obydlí, sloužila fara jako ateliér při objednávkách obrazů větších rozměrů, jako na př. v zimě 1864/65, kdy Ignác Müller maloval pro jablonecký farní kostel. I 1 střeveců vysoký vánoční obraz a hned nato Spasitele v nadživotní velikosti a v ceně okolo 120 zl. r.m. pro jeden kostel v Haliči.

Při této příležitosti budiž také poznamenáno, že v průběhu roku 1858 jedna hraběnka, jménem Aloisie , roz. von Montbach, provdaná Matuska na zámku Pidschen u Mostkau, okres Striegau v Pruském Slezsku, která poznala rychnovské plechové obrazy v Mariánských Lázních, mnohokrát skrze mne objednala ústecké Madony a jiné obrazy svatých a s dodanými obrazy byla velice spokojena.

Židovské křty v Rychnově

V jednom z posledních dnů měsíce dubna 1858 objevil se na faře mně zcela neznámý pár snoubenců s žádostí , abych jim byl nápomocen, aby mohli vzájemně uzavřít sňatek. V prvním okamžiku jsem myslel, že jsou to lidé, které se přivedla stavba železnice. Mezitím se vyšlo při bližší informaci najevo, že ženich je rodilý rychnovák, jménem Ignaz Maschke z čp. 337, který se vrátil z Uher, kde byl jako c.k. rezervista dlouhá léta. Nevěsta je ale – židovka , která nemá jiné průkazy než legitimaci a knížku pro služky, oba vystavené v Bratislavě okr. úřadem 21. dubna 1858. Z těchto dokumentů vyplynulo, že se jmenuje Fanni Hindels, a narodila se v prešpurské stolici v obci Stampfen roku 1832

V dalším průběhu rozhovoru vyšlo najevo, že v Pešti, kde Ignaz Mashcke byl v garnisoně, a kde Fanni Hindels sloužila jako služka, se před 3 lety se seznámili , že nevěsta je dcerou židovských manželů Pinkase Hindelse , obchodníka s kůžemi a obyvatele ve Stampfen a + Lotti Bauer z obce Schützen, rovněž v Uhrách

pag.

231

má 8 sourozenců a že v poslední době je ve službě u provdané sestry v Pešti, že od známosti

str. 178

s Ignazem Maschke se rozhodla, stát se křesťanskou , ale v její vlasti jí bylo v tom příbuznými bráněno. tak svou vlast opustila.

Dotázána na motivy zamýšlené změny náboženství, vysvětlila Fanni Hindels, že měla mnoho příležitostí poznat náboženské a mravní existence moderního židovstva , naproti tomu poznala mnohé ctihodné katolické rodiny, které jí prokázaly mnohem víc dobrého než její příbuzní;- katolické bohoslužby, které při různých příležitostech navštívila, jí vždy velmi oslovily, kdežto zanedbávání židovské ženské mládeže , které nejednou není dovolen vstup do synagogy, jí vždy hořce ranilo.

Že sňatek s Ign. Maschke je hlavním motivem zamýšlené změny náboženství , nebylo zmíněno, rozumělo se ale samo sebou když ženich vyjádřil svůj úmysl, po provedeném křtu Marie Hindels zároveň požádat o licenci k sňatku u svého vojenského úřadu...; a tato podstatná okolnost mě málo vyzývala, abych jednání snoubenců podporoval,

Představil jsem jim naopak, jak se samo sebou rozumí, že sňatek není dostatečným důvodem ke změně náboženství, že povolání ke křesťanskokatolické víře má vycházet jen z její výtečnosti, , že křesťanství lidem ukládá těžké a velké povinnosti, že nepřináší požehnání když dítě bez vědomí a proti vůli otce opustí vlast , že, až přejde opojení ze smyslové náklonnosti , by mohli oba svého kroku litovat atd. Tak ať úpěnlivě prosí Pána o osvětlení, a věc ať ještě uváží. S tím jsem je propustil.

Po dvou dnech přišli ale znovu, potvrzující neměnnost svých rozhodnutí a nově prosíce o podporu jejich záměrů.- Tentokrát nechal jsem se pamětliv přísloví:“ Nejsi-li povolán, alespoň nepřekážej jsem se nechal pohnout , udělat pokus.

pag.

232

Jako podmínka bylo stanoveno, že oba budou žít odděleně, a Fanni Hindels každý den bude docházet na výuku náboženství. Na to snoubenci přistoupili. Ign. Maschke pracoval jako zedník u železniční kanálové stavby a bydlel u svého bratra v č. 337, Fanni Hindels bydlela v domě č. 127 u manželky kočího a zaměstnávala se šitím prádla, což dávalo dobrý výdělek.

Denně docházela na katechumenickou výuku, tu se teprve ukázalo, jak je její náboženské vzdělání nedostatečné. Mezitím prokázala dobrou vůli a chvalitebnou zvědavost, což se její zbožné mysli nedalo upřít. Podle stranou zjištěných informací se jevila jako tichá, uzavřená, pracovitá, snášenlivá a mravná osoba, od níž se mohlo čekat, že povede vpravdě křesťanský život.

str.178

Méně příznivé byly zprávy o Ig. Maschke. Líčily ho sice jako šikovného a zručného, ale zároveň prohnaného člověka bez náboženských zásad. Nedělal jsem z těchto zpráv před Fanni Hindels žádné tajemství a dal jsem jí na uvážení, varuje jí, aby si ho nepouštěla blíž k tělu. Slíbila, že se bude řídit mojí radou, věřila ale, že jí nezklame a doufala že ho jako jeho jediná žena uvede na správnou cestu.

Mezitím uplynuly 3 týdny od udělování náboženského vyučování. Tak jsem podal zprávu nejd. biskupské konsistoři a požádal jsem o zprostředkování ordinariátního povolení, abych směl křtem Fanni Hindels přijmout do lůna církve.

Na to přišlo následující vyřízení:

Liberecký vikariátní úřad

Č. 3140

Dne 25 /29 května sem předložená prosba rychnovského faráře, aby směl židovku Fanni Hindels prostřednictvím sv. svátostí křtu přijmout do lůna církve se poznamenává:

“Jmenovaná židovka {Israelitin} podle její služební knížky a její legitimační karty (z 21. dubna 1858) je 25 let stará, tedy ze strany občanské není žádná překážka vyslovené

pag.

233

prosbě vyhovět, jelikož dále ona požadované vyučování v našem sv.katolickém náboženství užila a žádný důvod není pochybovat o jejím řádném a čestném smýšlení, tak nevidí bisk. ordinariát žádnou překážku aby udělil svolení ke křtu této israelitky a rychnovského faráře zmocnil k provedení téhož po ukončení náboženského vzdělání

Ostatně je pak tento akt třeba v příslušné matrice náležitě poznamenat.

Litoměřice, z biskupské konsistoře 4. června 1858

Wenzel Kara, v.r.
gen. vikář

Philipp Degel. v.r.
konsist. rada, řed.kanceláře

Present. Č.Dub, 15. června 1858, č. 184 vic.
present. Rychnov, 17. června 1858

von Küffer, v.r.

Ačkoliv jsem nyní měl v ruce povolení ke křtu, nechvátal jsem s ním, částečně proto, že náboženská výuka nebyla ještě ukončena, částečně protože jsem tušil, že to, co předtím Fanny Hindels tak toužebně požadovala, připraví jí mnohou hořkost. Teprve 9. neděli po letnicích, která připadla na svátek sv. apoštola Jakuba většího, tj. den před litoměřickým svěcením kněží, kdy biskup novosvěceným sděluje nabádání Pána: „Jděte a učte všechny národy a křtíte je, atd.“ mělo se sv. jednání vykonat a to skutečně sváteční formou

str. 180

Mezitím byli hledáni pro katechumenku příslušní kmotři. Naše volba padla na 2 ctnostné matrony Barbaru Hübnerovou z Rádla a Marii Annu, manželku rychnovského sedláka Leopolda Seibotha č. 154, k nimž měl přijít ještě jeden mužský kmotr z Č.Dubu. Obě ženy přijaly nabízené dobrovolně a věnovaly cizince mnoho přátelské účasti.

Dne 25. července 1858 bylo při ranní mši ohlášeno nadcházející, při velké mši svatě zamýšlené pokřtění židovky F.Hindels, což mělo za následek, že neobvykle velké množství lidu přišlo do farního kostela.

Po provedeném křtu, při němž jí bylo dáno jméno Maria, odejmuly kmotry novokřtěné přehoz a vedly

pag.234

zcela bíle oděnou nevěstu Kristovu k lavici naproti kazatelně, . Načež jsem držel kázání z Lukáše, 19,42

Po kázání se Maria Hindels poprvé vyzpovídala a přistoupila během velké mše sv., doprovázena kmotrami, ke stolu Páně. Dojem z tohoto slavnostního jednání, stejně jako důstojné a skromné chování novokřtěnky hluboce došlo srdce shromážděných věřících. V poledne byla Marie se svými kmotry hostem na faře.

Dosud šlo všechno dobře a tak dlouho, pokud se nová křesťanka zdržovala ve zdejší farnosti. Hlídána a povzbuzována svými bohabojnými kmotrami, navštěvovala nejen poslušně nedělní a sváteční bohoslužby, ale přicházela i častěji během týdne do kostela a časem i ke sv. přijímání.

Ale na pozdní podzim přestala stavba železnice, cizí lidé se ztráceli, a výdělek Ign. Maschke a Marie Hindelsové vzal konec. Uchazeč o sňatek, který kdysi tak naléhal, dával si na čas se získáváním licence k sňatku, předstíraje veliké výdaje, a poukazuje na svůj blížící se propuštění z vojny.

Začátkem zimy našel pro sebe a Marii Hindels práci v továrně v Č.Dubu a tak tam oba odešli, a dodnes (1856) se tam zdržují. Koncem vášně je bohužel-konkubinát. Ign. Masche bez ohledu na naléhání ze strany českodubského p. děkana, s nímž jsem se spojil, dost trvdohlavý a nesevdomitý, i nyní, když už dávno nestojí nic v cestě sňatku a už jsou tady děti, aby pochopil nepřijemný vztah a dodnes není ženat.

Tato záležitost mi udělala už hodně starostí a výčitek svědomí a zmiňuji ji jako přátelské varování mým p.p. nástupcům, aby v podobných událostech nebyli příliš povolní.

Revakcinace

Lékaři udělali zkušenost, že očkování kravskou vakcínou proti neštovicím chrání jen 10 let. Na základě toho nařídila státní vláda r. 1858, v přihlédnutí k tomu, aby školní děti byly přeočkovány. Tato starost byla vložena na očkování lékaře zdejšího okresu p. Med. Dr. Ferdinanda Ulbricha a ten nás požádal o spolupůsobení. Abychom dětem z revakcinace udělali zábavu, nechali se také mnozí dospělí, m.j. p.P.Fischer znovu očkovat A podařilo se skutečně zvláště v rychnovské škole mnoho takových malých rekrutů získat. V dalších letech šla záležitost bez potíží.

Na 28. červenec 1858 jsem byl p. vikářem Küffnerem pozván , protože neměl českého vice sekretáře, abych byl přítomen školnímu zkoušení v české třídě v Českém Dubu. Sotva jsme si po zkouškách sedli k obědu, nastal požární poplach. Všichni jsem běželi k oknu a viděli jsme několik kroků před děkanstvím ve dvoře naproti stojícího měšťanského domu velkou hromadu svazků klestí v jednom ohni. Všichni běhali sem a tam, někteří z přítomných duchovních běželi k ohni, jiní zachraňovali farní knihy a nejcennější klenoty do ohnivzdorné sakristie, Oheň už olizoval okenní rámy měšťanského domu a v následujícím okamžiku začal hořet střešní žlab a hned nato celá střecha. Jelikož směr větru šel směrem na jih, rozšířil se oheň na Dolní předměstí.

V té chvíli nebylo třeba mít o děkanství, jehož střechu lidé silně polívali vodou, strach. Nyní ale hořelo i na západě a během půl hodiny byl starý pivovar a hned nato špitál v jednom ohni. Viděl jsem, jak plameny z pivovaru šlehaly až k vysokému zámku a za malou chvíli byla v plamenech i střecha zámku. Tento požár zámku nabízel velkolepé, zároveň ale i hrozně žalostné divadlo.

V 16. století postaven mocnými pány z Oppersdorfu v italském stylu s věžemi a arkádami, ovládal 300 let město a okolí Lidé byli zvyklí dívat se na něj i po zhroucení s jistou uctivostí; nyní byl v plamenech jako mocný obr, jemuž udeřila poslední hodina. Na záchranu zámku nebylo ani pomyslení, tak hrozně požár řádl.

Ze zámku padající kusy ohně zapálily v podhradí nahromaděné dřevo, a tak ohrožoval oheň i vinopalnu která mohla být uchráněna jen s nejvyšším vypětím., zatímco i na druhé straně od pivovaru oheň obklopoval zámek., a zachvacoval byty úředníků jeden za druhým., až nahoru ke stájím. Nyní bylo třeba chránit obydlí lékařovo.,neboť pokud by i to hořelo, byl by ztracen kostel i děkanství a celé město.

str. 182

pag.

236

Tu sem poslalo nebe skupinu odhodlaných mladíků Byli to žáci liberecké vyšší reálky, kteří toho dne pod vedením svého učitele P. Syarda Kosaka navštívili Hodky pod Světlou a které sem přitáhl oheň. Ti se vrhli v nejrozhodnějším okamžiku do ohroženého domu, kterému hrozilo nebezpečí a v okamžiku! byla střecha stržena. Tak neměl oheň na této straně už žádnou potravu . V dolním předměstí hořelo však až do noci.

Navečer jsem musel myslet na návrat domů a jak jsem nyní opouštěl hořící město, pozoroval jsem, jak se obloha zatahuje a přichází bouřka. Spěchal, jsem , a u kapli v Bílé jsem došel P. Josefa Hofrichtera , hodkovického děkana, který se také chystal

domů. Ale už je nám bouře v patách a rozprostřela se nad námi s takovou zběsilostí, že jsme nevěděli nic lepšího, než se napůl promočení schovat v kapli. Naštěstí nebylo těžké zámek otevřít. Tam jsem se schovali před hrozným lijákem a strašným větrem, až jedna hodkovická příležitost, která jela z Č.Dubu, nás z tohoto asyly osvobodila.

Že mě, jako bývalého českodubského kaplana muselo napadnout uspořádat pro pohořené českodubské sbírku ve zdejší farnosti, se rozumí samo sebou. Učinil jsem tak prostřednictvím výzvy, kterou jsem 10. neděli po letnicích ., tj. 1. srpna 1858 vyhlásil z kazatelny a která zněla:

Jak vaše láska a zbožnost už slyšela, ve středu potkalo jedno z našich sousedních měst, totiž Český Dub, velké neštěstí. Kromě zámku a pivovaru shořelo přes 30 domů, téměř tolik zrušeno po stržení střech, víc než 80 rodin je bez přístřeší, což je pro nešťastníky o to citelnější, že od toho dne déšť ještě neustal.

Jelikož požár, začatý bouří se šířil velice rychle, mohlo se na movitostech zachránit jen málo., a také to podleho strašnému lijáku, který navečer toho dne zasáhl nešťastné město. Mnozí jsou rádi, že vyvázli s holým životem.

Neštěstí je pro ubohé město o to větší, že v důsledku požáru je nebezpečí, že ztratí důležitý zdroj obživy, totiž okresní úřad.

pag.

237

Vpravdě, všechno se spojilo, aby bídu v Č. Dubu zvětšilo. Ale čím větší je neštěstí, tím živější je také soucit v srdcích křesťanských bratří, o to živější je přání, těžce navštíveným podle sil přispěchat k pomoci.

Nechceme v naplnění této služby lásky zůstat za jinými křesťanskými obcemi a proto jsme přijali opatření, také v naší farnosti uspořádat dům od domu sbírku pro českodubské pohořelé. Následkem toho budou sběrači, sestávající z duchovních a příslušného

str. 183

obecního představeného v úterý v Pulečném a Klíčnově, ve středu v Rádle a ve čtvrtek v Rychnově se bude konat sbírka. Kež každý podle možností, což jistě Bůh odmění, přispěje a nezapomene, že i on se může ocitnout v situaci, kdy bude potřebovat cizí pomoc.

Sbírka, kterou jsem dělal já v Rychnově, P. Ulmann v Rádle a p.P.Fischer v Pulečném a Klíčnově, dala značnou sumu, z Rychnova přišlo 73 zl.k.m., z Pulečného a Klíčnova 51 zl.k.m., z Rádla 60 zl.k.m., které byly předány jabloneckému okresnímu úřadu, aby byly předány svému účelu.

Protože ale trvalé deště od 28. července až do 1. srpna v liberecké, tanvaldské a frýdlantské krajině způsobily velké zrušování, a i pro tyto poškozené se mělo ve farnosti sbírat, shodli jsme se, že shora řečené obnosy rozdělíme mezi českodubské pohořelé a mezi ty poškozené záplavami.

Největší záplavy v libereckém okrese byly v noci z 1. srpna na 2. srpna, přičemž byly strženy mosty Na bídě a v Rochlicích, a jinak bylo způsobeno velice mnoho škody.

Narození korunního prince Rudolfa

Dne 21. srpna 1858 se narodil korunní princ Rudolf. Z podnětu této radostné události byl v úterý na to, tj. 23. srpna ve zdejší farní kostele konáno „Te deum laudamus“.

Poté jsem v doprovodu z Pešti zde na návštěvě se zdržujícího P. Roesslera udělal výlet do Rochlic, a přišli jsme k tomu, když tamní stará kostelní makovice byla snesena. V ní byla stará listina, která byla veřejně přečtena, a byla v ní zmínka o P. Josefu Rossmeislovi, který byl kdysi 16 let kaplanem v Rychnově a následoval svého zdejšího bratra Franze Josefa Rossmeisla.

pag.

238

Příslušné místo říkalo, že on jako rochlický kaplan spolu se svým spolukaplanem a jedním rychtářem z rochlické farnosti 5. září 1745 byl Prusy jako zajatec odveden do Liberce, den nato znovu propuštěn; také bylo uvedeno, že téhož roku 1747 při nasazení tehdy nové pozlacené makovice byl ještě kaplanem v Rochlicích..

Poznámka : Později byl též Johann Rossmeisel (podle dějin libereckého křížového kostela od katechety P. Antona Hofmana) altaristou v Liberci za děkana Kopsche, byl 14. května jako takový u pokládání základního kamene nového (zvětšeného) Křížového kostela a přišel v roce 1755 jako kaplan do Rychnova.

Oprava rychnovské školní budovy v r. 1858

Při mém příchodu nalézala se rychnovská školní budova v bezútesném stavu. Šindelová střecha, podlahy, dveře, a okenní rámy vše bylo jako kdysi ve státě dánském. více méně shnilé. V celém domě všude jen jednoduchá, špatně zachovalá okna. Ve velkých kamenných školních

str. 184

třídách nebyla žádná kamna, naproti tomu, jako náhrada, v malé třídě vedle obrovských, německých kachlových kamen, kolosální pec, která jejíž dvě zařízení zabírala 4 díl místnosti.

Proto mi přišla jako na zavalanou dne 25. června 1854 došla, všem farám v zemi určená výzva, aby se vyjádřily ke stavebnímu stavu příslušných škol

Já jsem se vyjádřil zcela otevřeně o stavu zdejší školní budovy v podání, zaslaném důst. vikariátnímu úřadu dne 15. července 1854, č.. 146

Krátký čas nato objevil se také knížecí stavební inženýr p. Fr. Havlina z Č.Dubu a připustil mnohé stavební nedostatky rychnovské školy. Nestalo se tak ale proto, aby se stavební nedostatky odstranily, ale ze zcela jiných důvodů.

Tehdejší velkostatky totiž, které tolik utrpěly zrušením roboty, nebyly s to vyhovět svým dosavadním povinnostem ve vztahu ke stavbám škol a musely tlačit na to, aby stavební záležitosti škol byly řízeny zemí, jak odpovídalo novým poměrům. a to tím spíše, že podanské poměry byly zrušeny a ony přestaly být gruntovní vrchností následkem čehož nemohlo být na nich požadováno to, co měly vykonávat jako dříve vrchnosti

pag.

239

Následkem toho vydalo c.k. státní ministerstvo nařízení, podle něhož se měly všechny stavební věci škol odsunout až do definitivního uspořádání školních stavebních záležitostí

To bylo nyní sice správné a hezké, ale přitom by musela naše škola zaniknout.

K tomu se připojila ještě jedna okolnost. Dosud vládl v Rychnově zvyk, že jen v létě se učilo v obou školních třídách, v zimě naproti tomu jen v malé místnosti, a sice byly vyučovány dopoledne větší a odpoledne menší děti

To bylo ale viditelně nedostatečné, proto byl i malý pokrok u dětí. Po celou dlouhou zimu měl učitel prázdniny, neboť pomocníkům přenechal práci dopoledne i odpoledne, jistě zlozvyk, který jsem se z počátku snažil odstranit, ačkoli mi to přineslo mnoho zlé krve.

Všechno to mě přimělo k novému podání, které jsem dne 26. dubna 1855, č.97 a 98 cestou nejd. biskupského vikariátního úřadu poslal na c.k. okresní úřad v Liberci, a v němž jsem prosil, aby se neodkladně potřebné opravy rychnovské školy udělaly ještě před definitivním upravením školních stavebních záležitostí, aby se i v zimě mohlo učit ve velké třídě.

str. 185

A když na to nepřišlo žádné rozhodnutí, (neboť hejtmanství se rušilo), opakoval jsem podání novému jabloneckému okresnímu úřadu dne 17. prosince 1855 č. 311. Na toto podání se konalo nové zjištění stavebních nedostatků zdejší školní budovy knížecím staveb. inženýrem Havlinou dne 29. ledna 1856, přičemž bylo zohledněno. také opatření kamen do velké třídy, a přemístění kamen do malé třídy

Mezitím uběhlo zase $\frac{3}{4}$ roku, aniž by se něco stalo. Stížnosti, že do školy přší, se množily, to mě rozhořčovalo a napsal jsem 10. listopadu 1855 {správně asi 1856} č. 340 na nejd. bisk. vikariátní úřad a poukázal na to, že samo ministerstvo vyučování tlačí na to, aby se všude konalo celodenní vyučování a zároveň 14. listopadu č. 348 jsem připojil, že četnictvo hrozí udáním, pokud se nebude brzy čelit nepravostem ve škole.

pag.

240

Tehdy bylo četnictvo ještě ve flóru, a samy c.k. politické úřady měly před ním respekt. To konečně zapůsobilo a záležitost se dala konečně do chodu. Přinucen c.k. jabloneckým okresním úřadem navrhl patronátní úřad rozpočet a poslal ho dne 3. března 1857 kvůli odsouhlasení a zprostředkování stavebního konkursu politickému úřadu.

Maje před očima nastávající biskupskou vizitaci urgoval jsem c.k. okresní úřad v Jablonci 30. dubna 1857 č. 115 už znova, s podotknutím, že si nemůžeme dovolit zavést nejd. p. biskupa do školy.

Dne 9. června 1857 přišla konečně krajská komise do Rychnova aby zprostředkovala stavební konkurs. Tu jsem znovu nebyl naděje, že do bisk. vizitace bude se přece moci udělat to nejnnutnější ..

Ale jak jsem byl rozčarován! Obec měla podle zásad provizoria školních staveb kromě ruční a potažní práce přispívat ještě na stavební materiál, ta se ale zdráhala a tak konkrétního dojednání nebylo nic.

Když nyní začátkem srpna nejd. biskup přijel na vizitaci, bál jsem se co řekne na špatný stav naší školy, ačkoli jsem si byl vědom, že se mi nemůže dávat žádná vina. Nejdůst. vrchní pastýř ale, neboť ve svém úřadě mohl vidět ještě bědnější školní budovy a věděl, v jaké stadiu se stavební záležitost nalézá, byl tak milostiv, že nepadlo ani jedno znevažující slovo, naopak se zdálo že vysoké pány potěšila nově vybílená, obrazy a ohromnými věnci vyzdobená velká třída (malou nenavštívili) a vhodné odpovědi žáků

Při vysoké návštěvě se událo intermezzo , že nejd.pan kanovník Ackermann, vysoký, statný muž, při vstupu do školy narazil poněkud drsně hlavou do horního futra nízkých dveří . Když po školních zkouškách při odchodu ze školy .

str. 186

spatřil tabuli s nápisem „Nechte maličkých přijít ke mně“ poznamenal, že pro naši školu nemohl být zvolen výstižnější nápis.

Poté co nyní slavný okr. úřad v Jablonci vypsal dne 21. října 1857 č. 5208 licitaci na stavbu, ta se uskutečnila 16. listopadu 1847. Stavba byla za 414 zl. 4 kr. k.m.

pag. 241

přiklepnuta nejnižší nabídce , jabloneckému zednickému mistrovi A. Schwarzbachovi. Nyní zbývalo jen pro rozdělení přiřazeným obcím a domům odeslat jejich seznam, což jsem učinil 16. dubna 1858 č. 97.

Začátkem září 1858 došlo konečně ke stavbě Ta byla, jak je obvyklé, dost špatně vedena a trvala až do října . Ale hle! O adaptaci velké třídy k zimnímu vyučování – což byla přece hlavní věc- se zdálo, že nechtějí nic slyšet. Pořád ještě chyběla kamna a zdvojená okna, takže jsem znovu dne 24. října 1858 č., 303 kvůli této věci musel psát na úřad, který mi dal 26. listopadu 1858 č. 8776 uklidňující odpověď.

Dne 4.června 1859 obdržel jsem prostřednictvím okresního přípisu s datem Jablonec, 2. května 1859 č. 4321 oznámené převzetí staveb c.k. okresním inženýrem Kočím z Liberce , přičemž právem byly vzneseny mnohé námitky a pachtýř Schwarzbach si musel nechat líbit, že udělá mnohé opravy.

Mezitím se odstranila malá diference mezi farářem a školním konkurzem. Předepsalo se totiž rychnovským beneficiantům příspěvek

a) k nákladům na opravu kostela z r. 1857 2 zl. 9 kr.k.m.

b) k nákladům na stavbu školy z r. 1858 8 zl 5 ¼ kr.k.m.

Ačkoli to byla jen maličkost, a já bych si rád nechal líbit obět' ve prospěch kostela i školy., jak jsem už v dřívějších případech, přímo nebo nepřímo udělal, přece jen jsem nebyl svolný, abych byl tímto způsobem nucen k něčemu, od čeho jsem byl ze zákona osvobozen a učinil jsem dne 2. září 1859 č. 485 - s odvoláním na nejvyšší rozhodnutí z 20 .června 1840 , zákon ze 7 září 1848, nařízení c.k. ministerstva vnitra z 10. června 1849 č. 3963, ministerský výnos ze 3. září 1849 a 18. února 1858 č. 13510, výnos c.k. ministerstva kultu a vyučování ze 4. března 1855, č. 2849, místodržitelského rozhodnutí z 9. listopadu 1858 č.9355 – podání c.k.okresnímu úřadu v Jablonci, které mě přirozeně prostřednictvím rozhodnutí ze 27. října 1859 č. 7117 pol., zbavilo všech povinností.

Mezitím se ukázaly opravy rychnovské školy nedostatečnými. Schwarzbach položil v malé třídě novou podlahu na staré, prohnílé polštáře

str. 187

Zakrátko se podlaha prolákla a prkna se musela znovu vytrhat, takže původní předpokládané výdaje 414 zl. 4 kr.k.m. se zvýšily na 466 zl. k.m. Ohledně této dodatečné stavby se konala dne 12. dubna 1860 superkolaudace a 21. října 1861 nové zkoumání provedení staveb, čímž konečně 7 let se vlekoucí a co do procedury slepého mládence z evangelia připomínající záležitost byla vyřízena

Ostatně zdál se mi celkový výdaj 466 zl.k.m. využitý na opravu staré dřevěné budovy jako mrhání. Jak dlouho bude trvat a bude potřeba další oprava a tak pořad.; až konečně někdo bude muset rozhodnout, že se dům prodá a na jiném místě v blízkosti kostela, snad na kostelním pozemku, se postaví nová škola z kamene.

Poznámka a): v zimě 1858/59 se začalo s celodenním vyučováním v obou třídách. Vytápění velké třídy, kde byla železná kamna, nedělalo těžkosti poté, co bylo prokázáno, že dosavadní školní deputát dříví, pokud nebude použit jinak, postačí k vytápění obou školních tříd.

Poznámka b): Zde je snad místo, abych připojil poznámku o někdejší rychnovské škole

Poznámka

o první rychnovské škole

Nejstarší písemně známá školní budova v Rychnově se nacházela v tzv. Dolní Vsi (nyní č. 118) na pozemku patřícím škole, a byla navštěvována dětmi z celé rychnovské farnosti. a ze vsi Pelíkovíc.

Když v polovině minulého století byla shnilá, postavily tři obce. Rychnov, Rádlo a Pulečný

podle str. 43 a 44 staré pamětní knihy na místě předchozí roku 1766 novou, dřevěnou školu.

Když ale v Rádle a Pulečném měly být postaveny po r. 1780 vlastní školy, byla ještě nová školní budova (která nyní r. 1865 patří řezníkovi Antonu Ullrichovi) prodána a nová postavena ze dřeva na místě pro Rychnov vhodnějším a sice na rychnovském kostelním pozemku vedle starého hřbitova v r. 1784 Historii této stavby chtěl p. farář Lissner na pag. 63 své pamětnice vyprávět, ale nedošlo k tomu. V r. 1825 přistavěla se k této budově druhá učebna z kamene

pag. 243

P o k r a č o v á n í

na pag. 177 přerušené zprávy o zdejší

stavbě železnice

Na jaře 1858 pokračovalo se, jakmile to jen počasí dovolilo, nasazením obrovských

str. 188
pracovních sil. Zvláště živě to šlo v zářezech. Rány, způsobené trhavinami ve skalním podloží snad ani nechtěly umlknout, a před i za stanicí vznikaly pusté kopce suti a kamení, . kopal se i za svitu lamp v noci.

Se zaklenutím viaduktu se začalo 25. dubna a práce šla tak rychle kupředu, že podnikatel stavby „Klein“ 12. srpna mohl usadit poslední kámen do klenutého

oblouku..Hlavní vedoucí stavebních skupin tohoto roku, které se podílely na stavbě , byli kromě už z r. 1857 známého „Styxe“ ještě bratři Königové, Franz a Ludwig z Dobré Vody v okr. Nové Hrady v Budějovickém kraji , oba toho času bydlící v Rádle , pak jistý Florian Schweinzger ze Štýrska, divoký chlapík, rovněž v Rádle na bytě, který pro svých 6 – 8 párů koní v zářezu za stanicí postavil dřevěnou boudu a konečně jistý Anton Hafner z Uher, který se přiženil do Rádla do čp. 156.

Tak hladce, jako rok předtím, to r. 1858 při stavbě nešlo, neboť bylo mnoho neštěstí. Tak 16. dubna v zářezu před stanicí byl zával. při němž 4 osoby byly částečně zasypány, z nich 2 ženské vytáhli polomrtvé a 2 další utrpěly zlomeniny nohou. Zranění byli přepraveni do železničního špitálu v Huse u Sychrova

Dne 26. června stáhl dvoukolák na šterk 2 muže z hráze, byli těžce raněni.

Dne 23. prosince se zranil při odstřelu v zářezu za stanicí Augustin Hübner , domkář v Rádle č. 77, otec 6. dětí.. Kámen, který ho trefil mu vyrval kus lebky, takže na místě zemřel.

pag.

244

Dne 19. května udeřil blesk do telegrafní tyče v zářezu před stanicí, nepřivodil ale žádné další škody, ačkoli na sloupu byla dřevěná, rovněž lidmi naplněná bouda.

Také v tomto roce časté záplavy, jako ta 24. března a ona od 28 července do 1. srpna způsobily ne nepodstatné škody na dráze v údolí Mohelky a na nové silnici z Hodkovic do Rychnova, zvláště stržením nouzových mostků.

V Rychnově byly kvůli železnici zbourány tyto domy: č. 75, 76, 83, 84, 85, 131, 134, 135, 136, 256, 259 . Z nich byly opět postaveny č. 76, 85, 135 a 136,
V Rádle byly zbourány: č. 213, 223

Za ně vznikly ve farnosti r. 1858 kromě staniční budovy .dráha č. 179 (postavena na pozemku od č. 106 v Rychnově) devět strážních domků a to:

str. 189

dráha č. 173 nad rádelským mlýnem na pozemku Mohelky od č. 2 a 3

dráha č. 174 nad rádelským papír.mlýnem na poz. Mohelky č. 5

dráha č. 175 nad hodkovickou silnicí na rádel.pozemku č. 129

dráha č. 176 na skalách vedoucích do Liščin na rychn.pozemku č. 154

dráha č. 177 mezi Pláne a Liščinami na rychn.pozemku č. 359

dráha č. 178 u křižovatky železnice se silnicí na rychn.pozemku č. 86

dráha č. 180 za druhým zářezem u lesních domků (Buschhäuser) na rádel.. pozemku č. 5

dráha č. 181 na černém mostu na rádel.pozemku od č. 123

dráha č. 182 na Schlenszbauerově hospodářství , na rádel.pozemku od č. 211

Jako se nyní dospělí často horlivě ukazovali, ani rychnovským dětem na takové horlivosti nechybělo. Na všech rozích a koncích stavěly se r. 1858 a 1859 v bahně železnice, hráze, mosty, domky a neopominuly připevňovat na ně tyče s koši

pag. 245

Na konci této výroční zprávy budiž poznamenáno, že 6. března správní rada nařídila zřízení rychnovské zastávky , stavba viaduktu byla 25. října dokončena ,

zkušební jízda z Falgendorfu{?} do Semil podniknuta 21. října, do Turnova 23. listopadu a zde byly pražce a koleje pokládány od pozdního podzimu až do zimy

Pastorální konference v Rychnově – viz pag. 200

Pastorální konference roku 1858 (v pořadí třetí) byla pro změnu konána v Rychnově a to

29. září v den našeho posvícení, což bylo věřícím v neděli předtím oznámeno z kazatelny.

Protože právě v té době českodubský vikář von Küffer se ucházel o uvolněné místo kanovníka u sv.Víta v Praze,. předsedal konferenci hodkovický p.vikar. sekretář a děkan P. Josef Hofrichter . Kromě něj bylo přítomno ještě 13 cizích duchovních z vikariátu,,a to:

P. Ignaz Frank, děkan v Liberci

P. Josef Buryánek, farář ve Světlé

P. Ignaz Hajný, farář v Dlouhých Mostech

P. Jan Hruška, farář z Lastibořic

P. Josef Kočí, farář z Jeřmanic

P. Anton Čapek, dívčí katecheta, Liberec

P. Josef Ruscher, vrchní kaplan v Liberci

P. Anton Hofmann, kaplan v Liberci

P. Franz Krupička, kaplan z Českého Dubu

P. Franz Ptáčník, kooperátor v Hodkovicích

P. Thadeus Appelt, kaplan v Rochlicích

P. Florian Schöpfer, kaplan v Osečné

P. Karl Klinger, kaplan ve Vratislavicích,

jako host byl přítomen P. Josef Krupař, farář v Šumberku

Přednášku měli: P. Hofmann, P. Krupička, a P. Josef Fischer, kaplan v Rychnově

str. 190

Nová měna

Zatímco se dosud v Rakousku počítalo na „vídeňskou měnu „ a „ konvenční minci“, dne 1. listopadu vstoupila v platnost podle zákona nová rakouská měna (45 zl. = 1 libra stříbra, 1 zl. = 100 krejcarů) 100 zl. konv.m. se nyní rovnalo 105 zl. rak.měny, a 100 zl. vídeň.měny = 45 zl . rak. měny. Takže nyní byly, aby byl dosavadní zmatek úplný, tři měny, neboť dlouhý čas poté se v obyčejném styku počítalo dál ve víd. měně nebo konv. měně.

pag.

246

Naše kostelnímu účetnictví dala tak konversí obnosů podle nové valuty pěkný kus práce .Lidé si dělali naději, že zase uvidí stříbrné peníze, ale mýlili se .

P o č a s í r o k u 1 8 5 8

V roce 1858 vládly obvyklé povětrnostní poměry. Brzké tání v březnu a deště koncem července byly už zmíněny. Dne 29. června přišel poměrně silný mráz, takže všechny choulostivější rostliny v zahradách včetně brambor zmrzly. Na podzim nadělaly velké škody na osení ponravy a jiné larvy brouků . Začátkem listopadu napadlo mnoho sněhu takže se 7. listopadu mohlo jet z Rychnova do Rádla na saních. Mráz a sníh vydržely až do 26. listopadu . Dne 23. listopadu byla teplota ráno v 7 hod. 18 stupňů R..

Do 4. prosince byl sníh už zase pryč, takže se tohoto dne mohl orat úhor.. Od 1. května do 9. července žádný déšť.

Z m ě n a v i k á ř e (viz p. 140)

Dne 30. listopadu byl náš dosavadní vikář P. Adalbert Küffer rytíř z Asmannsvilla , od r. 1853 děkan v Č..Dubu zvolen kanovníkem u sv. Víta pražské metropolitní kapituly Tím se uprázdnilo českodubské děkanství a liberecký bisk. vikariát- Jeho nástupcem v úřadu vikáře byl dne 12. prosince jmenován P. Franz Moysel, farář v Rochlicích (předtím kaplan a později školní ředitel v Liberci).

Dne 25. prosince 1858 se p. Küffer rozloučil s vikariátním kněžstvem následujícím oběžníkem:

Veledůstojní, velectění páni bratři!

Jelikož mi už není možno , abych u všech mě tak milých bratří ve vikariátu udělal návštěvu na rozloučenou před mým odjezdem, tak vám všem tímto dávám sbohem.

Ve vašem středu jsem se zde cítil tak šťastný, že odloučení bude pro mě skutečně těžké.

pag.

247

Srdečně vám děkuji za lásku a přátelství, které jste mi věnovali, a buďte ujištěni, že přátelský svazek, který nás pojil, nemůže být zrušen z mé strany žádnou vzdáleností.

Bůh žehnej a posiluj Vás všechny ve vašem svatém úřadě. Ať On daleko od vás drží každou bolest a každou hořkost, ať dává vám dlouhá léta a stálý blahobyt a svornost a láska,

str. 191

kteřá mezi námi vládla ať zůstane navždy ozdobou libereckého vikariátního kléru-

Doporučuji se Vaší milostiplné vzpomínce a zůstávám

veledůstojní, vše ctění páni bratři

Vám neměně z celého srdce oddaný bratr

Küffer, v.r.

Český Dub, v den narození Pána našeho 1858.

Před svým odjezdem z Českého Dubu do Prahy 2. ledna 1859 navštívil kapitulní kanovník v. Küffer ještě jednou náš Rychnov a byl zde hostem na oběd, při kteréžto příležitosti byli u nás také páni děkani z Hodkovic a Osečné, jablonecký pan vikář a P. Jesina, kaplan z Č. Dubu.

Pan v. Küffer přišel do pražské metropolitní kapituly v příhodný čas, postupoval rychle vpřed a zastává nyní (tj. roku 1872“) jako prelát arciděkan už třetí hodnostní stupeň v kapitule.

Pulečenský zázračný doktor Augustin Masopust.

V pozdním létě 1858 přinesl pražský časopis „Bohemia“ článek o léčitelském fušerství tehdejšího pulečenského starosty Augustina Masopusta z č. 55.

To, nebo nějaké jiné udání ze strany sousedních lékařů nebo četnictva dalo podnět ,aby c.k. okresní úřad v Jablonci si vyžádal od rychnovského faráře zprávu o zmíněném „zázračném doktorovi“. Ta zněla následovně:

Slavný c.k. okresní úřade!

V důsledku ctěného přípisu s datem 10. října 1858, č. 1023 pol, dovoluje si v účtě podepsaný vydat následující vyjádření:

pag.

248

Starosta Pulečného Augustin Masopust se skutečně zabývá léčením zvláště skrufulorozní nemoci {skrufuloderma = krtice} dětí, jak dokazují zástupy cizích žen, které v teplejším ročním období o sobotách, které bezprostředně následují po novu {= měsíční fáze} s malými pacienty k němu putují do Pulečného.

Tato skutečnost není ale vůbec nová, teprve od té doby, kdy ji zveřejnila „Bohemia“ před několika týdny, ale už trvající mnoho let, skutečnost, která musí být lékařům v okolí známá už dlouho, jak také slavné polit. úřady v sousedství, jmenovitě býv. c.k. okresní hejtmanství v Liberci o tom mělo vědomost, aniž by shledalo podnět k úřednímu zásahu.

Jelikož také předchůdce s účtou podepsaného při jednom rozhovoru s pulečenským starostou o této léčebné kúře byl jeho vyjádřením uspokojen, věřil podepsaný s ohledem na jinak počestný

str. 192

charakter pulečenského starosty věc bez dalšího udání zůstane v klidu a to tím spíše, že rok od roku se zvětšující návštěvnost pacientů poukazuje na to, že se skutečně dosahuje aspoň zmírnění obtíží a to se zdá potvrzovat pověst, že některé osoby mají schopnost mírnit skrufulozní bolesti sympatickým nebo magnetickým působením.

Při léčebné metodě pulečenského starosty se také má, jak se říká, užívat studené omývání. Snad že toto, spojeno se změnou vzduchu a působení na partie nohou působí na pacienty blahodárně.

zda se používá zažehnávání, zaklínání nebo něco, co by upomínalo na pověry, nemůže s účtou podepsaný dosvědčit a o tom by mohl nejpovolněji být vyslechnut někdo z těch, kdo každý měsíc přicházejí do Pulečného ;

pag.

249

neboť mimochodem poznamenáno „nikdo není doma prorokem“ se hodí i sem, protože snad nikdo z rychnovských farníků zde v Pulečném nehledal lékařskou pomoc.

Nakonec dovoluje si s účtou podepsaný poznamenat, že, jelikož se kúry poskytují v noci ze soboty na neděli, a koná se při tom omývání, a mezi pacienty se mohou nacházet také dospělí, snad také ženské osoby- by se mělo dbát na to, aby se neporušilo „dekorum“ a byla dokonale zachovávána stydlivost, ačkoliv se dá očekávat, že člověk, kterého důvěra spoluobčanů povolala na místo starosty, jehož rodinný život je bez poskvrny a jemuž v morálním a církevním ohledu jeho duchovní může dát nejlepší vysvědčení se cítí nucen sám pečovat o to, aby se v jeho domě nedělo nic nepatřičného.

Rychnov, 20. října 1858

Felger, farář

Redaktor shora zmíněného pražského listu „Bohemia“ vydal v r. 1860 příručku pro turisty na liberecko-pardubické dráze, kde na straně 197 přichází následující zmínka o Pulečném:

„Také v historii šarlatánství hraje Pulečný roli, stejně jako protějšek k hodinu vzdálené vsi Šumberku, kde koncem minulého století žil v bohatství a uznání a pro svou šikovnost pověst druhého doktora Fausta získal doktor Kittel, který široko daleko ke všem slavným a nebezpečným nemocným byl zván jako poslední instance.

Pulečný je sídlem „zázračného doktora“, k němuž zejména v sobotní noci po novu putují ze širokého okolí ženy s nemocnými dětmi atd. Neboť pak, přesně o půlnoci začne misteriózní kúra. Přadeno vybělené příze, která za zvláštních, jako rodinné tajemství uchovávaných okolností bylo upředeno je ponořeno

str. 193

do vody, která do 12 různých nádob byla přinesena ze stejného počtu pramenů, a pak se jím dotýkají zad pacientů. Přitom zařikává divotvorce jistými, jen jemu známými průpověďmi, nemoc a pak nechá nemocného prolézt přadenum. Tato zázračná procedura se musí provést třikrát, pokud se má nemocný uzdravit.

Zda tak dojde k uzdravení, je otázkou, kterou nemůžeme odpovédět, jisté je ale, že zázračný doktor z Pulečného má velký nával.“

str. 193

pag. 250

Od doby, kdy byla postavena železnice, zvýšil se počet zákazníků starosty Augustina Masopusta. Přijížděli také vznešení pacienti v kočárech, kteří se na odpovídající noc ubytovávali ve škole v Pulečném. Masopust byl povoláván až do Prahy. V blízkosti Liberce si zřídil jakousi filiálku, v níž se měli shromažďovat pacienti ze vzdálených míst, a tam na nich praktikoval své léčitelství. Že mu tato rozsáhlá praxe musela přinášet významný příjem, rozumí se samo sebou.

Ale uprostřed své neúnavné činnosti zemřel téměř náhle po krátké nevolnosti na ochrnutí plic a sice 2. listopadu 1864. S jeho smrtí přestal příliv lidí do Pulečného, neboť ačkoli jeho vdova a synové znali a prováděli léčitelské praktiky svého otce, byli to jen jednotlivci, kteří se od nich nechali léčit.

A tak jako všechny módy kvetou a zanikají, tak i tato.

Opatřen nový kalich

Na podzim 1858 byl z příspěvků dobrodinců opatřen pro farní kostel za 37 zl. 12 kr. k.m., měděný, pozlacený kalich od libereckého pasíře „Lahra“ a v prosinci byl vysvěcen. Příslušná autentika zní:

„Tento kalich s patenou byl důstojným a vznešeným p. Augustinem Bartolomějem, z boží a apoštolské milosti biskupem litoměřickým dnes podle ritu vysvěcen. Svědek: Frant. Demel, bisk. sekretář a ceremoniář

V Litoměřicích, dne 24. prosince 1858.“

pag.

251

R o k 1 8 5 8

Viz malá kronika pag. 493 až 495

30 kr.

S m ě n n á s m l o u v a

Z podnětu rozšíření hřbitova u rychnovského kostela v r. 1854/55 (viz pag. 106) a přeložení cesty tamtéž, odstoupilo farní beneficium od farní louky č.top. 706 řečené „až k cestě“ 1 jitro 691 čtver. sáhů , území 282 čtver. sáhů
str. 194

a rychnovské beneficium mělo zato být odškodněno z louky, řečené „ im Gründel“ {v dolině ?} 376 čtver. sáhů.; pročež s přivolením litoměřické nejd. bisk. konsistoře následkem místodržitelského výnosu z 23. listopadu 1858 č. 59387 došlého nejv. dekretu slav. ministerstva kultu a vyučování týkajícího se úředního potvrzení smlouvy uzavřené mezi farním beneficiantem P. Antonem Felgerem z jedné strany a kníž. rohanským patronátním úřadem domény Svijany v zastoupení kostela sv. Václava v Rychnově z druhé strany, uzavřena následující

P o s t u p n í a s m ě n n á s m l o u v a

:

- 1) přenechává bezplatně a už přenechal P. Anton Felger, toho času farář v Rychnově, za sebe a své nástupce v užitcích farního benefícia v Rychnově ke zvětšení rychnovského hřbitova a přeložení cesty tamtéž z farní louky č.top. 706 „ až k silnici“ přesně 1 jitro 691 čtver.sáhů , podle nového katastrálního vyměření z roku 1842 z parcely 897 louka per 4 jitra 312 čtver.sáhů území per 282 čtver. sáhů v neomezené vlastnictví farního kostela sv. Václava v Rychnově, za což

pag.
, 252
- 2) rychnovskému farnímu beneficiu na věčné , trvalé neomezené vlastnictví a užitek z rychnovského kostela bezúplatně odstupuje a předává pouze parcelu č. 889 louka per 340 čtver. sáhů , za což farní beneficium Rychnov za tento k rozšíření rychnovského hřbitova v oddíle 1) této smlouvy odstoupený pozemek per 282 čtver. sáhů jako ekvivalent dostane plochu 340 čtver. sáhů a oba díly vzdávají se každého možného nároku a každého způsobu záruky a každého nároku a námítky proti údajnému porušení poloviny.
- 3) Jelikož předání těchto vyměněných pozemků novým uživatelům podle tehdejšího ohraničení se už stalo, tak jsou tito zavázáni, všechny c.k. daně, dávky, veřejná břemena vůči státu a jiné povinnosti , které už od nynějška jsou vypsány na jmenované objekty. a s ohledem a ně vypsány budou , každý za svůj převzatý díl pozemků, z vlastního uhradit

O této směně pozemků budou vyhotoveny tři stejně znějící paré , z nichž jedno bude uchovávan nejdůst. bisk. konsistoří v Litoměřicích, druhé v rychnovském farním archivu a třetí u patronátního úřadu . ve Svijanech

Na potvrzení toho následují závěrečné díly smlouvy, a vlastnoruční potvrzení dvou vyžádaných svědků, se svolením, aby tato smlouva k docílení a

zajištění

str.195

práva vlastnického a práva užitku mohla být na příslušném místě knihovně zapsána a zajištěna

Tak se stalo na knížecím rohanském patronátě ve Svijanech 3. března 1859

L.S. Johann Czech v.r.
patronátní komisař
Josef Šilhan v.r., svědek
Josef Rob. Koch, v.r. svědek

L..S. P. Anton Felger
farář v Rychnově

Č 2885

Předložená směnná smlouva byla se zřetelem k sl. místodržitelenskému výnosu ze 26. listopadu 1858 č. 59387 a dekretu sl.c.k. ministerstva kultu a vyučování ze 17. listopadu 1858 č. 196254 potvrzena

C.k. okresní úřad v Jablonci
dne 18. dubna 1859

L.S. C.k. okresní přednosta Stöckner v.r.

P.S. Podle sdělení slavného patronátního úřadu ve Svijanech ze dne 23. dubna 1859 č.j. 434 C.K. nemůže být tato smlouva knihovně zapsána, neboť ani paré ani kostelní pozemky nemají knihovní vložku.

P.S. Poplatkový ekvivalent z nemovitostí zaplatil pro periodu od 18750 do 1860 každoročně

rychnovský farář 5 zl. 15 3/10 kr. k.m.
rychnovský kostel 3 zl. 6 3/4 kr.-k.-m.

K ozřejmění majetkových změn, které se týkaly rychnovského farního a kostelního majetku ke kterým došlo částečně zvětšením hřbitova, částečně přeložením rychnovsko-jablonecké okresní silnice slouží následující tabella:

pag.

254/255

{str. 199}

Pozemkový majetek rychnovské fary
Podle josefinského katastru * Podle katastr. vyměření r. 1842

č.top.	kultura	jiter	sáhů ²	č.parc.	kultura	jiter	sáhů ²	třída	vý zl	nos kr	poznámka
697	les o kost. lesa	5	1298	918	les	6	1264	I(4,800) II(2,464)	21 6	45 29	pozn.1)
698	pole až k soše	9	680	906	pastvina		105	0		4	
				914	pole	8	875	I(2,- II(6,875)	18 43	39	
699	pole u sochy	3	583	904	pole	7	254	I(4,411) II(2,1443)	38 16	19 21	pozn.2)
700	pole nad loukou	3	1220	905	pastvina		38	0		1	
702	pole u cesty		1587								
704	pole u křoví	1	479	902	pole	2	1537	I	26	39	
705	pole u křoví		615	903	louka		164	II		49	
701	louka u kokon.. cesty	2	1255	897	louka	4	312	I	67	49	pozn. 3)
706	louka až k silnici	1	691	898	louka(zahr.)		417	I	4	13	
707	pole u starého hřbit.		1300	142	pole		1273	I	7	10	

708	pole pod hrází		462								
709	loula u hráze	1	10	141	louka	2	426	I	36	38	
711	pole nad loukou		340								
				273	fara+hosp.bud.		431	0	1	48	
				899	cesta (pěšina)		45				
				1731	polní cesta		101				
				1801	polní cesta		677				
				1802	polní cesta		772				
				1804	polní cesta		206				
				1805	domácí cesta		39				
	celkem	32	9		celkem	34	935	celkem	292	44	

- 1) farní les byl r. 1861 přeměněn v pole
- 2) od parcely č. 904 byl r., 1858 odstoupeno na cestu 684 čtv. sáhů
- 3) od parcely č. 897 r. 1855 k rozšíření hřbitova odstoupeno 282 čtv. sáhů, a r. 1858 na silnici Rychnov-Jablonec 161 čtv. sáhů

pag.
256/257

{str. 200}

Pozemkový majetek rychnovského kostela
Podle josefinského katastru * Podle katastr. vyměření r. 1842

č.top.	kultura	jiter	sáhů ²	č.parc.	kultura	jiter	sáhů ²	třída	vý zl	nos kr	poznámka
682	louka u kostela		293	145							pozn. 1)
683	starý hřbitov	neza	měřen	143	pastvina.		404	0		15	
684	louka u sochy		293	144	louka		301	I	3	2	
688	pole, vysoká mez	1	1434	896	louka	1	787	I	24	7	
689	pole na kopci	1	1062	894	pastva		40	0		2	
				895	pole	1	852	I	13	47	
691	pole v dolině	1	80	893	pole	1	872	I	5	13	
								II	6	27	
692	pole u kokonín.cesty		486	890	pastva		33	0		1	
				891	pole		321	II	1	20	
				892	louka		38	II		11	
693	louka v dolině		376	889	loika		340	II	1	42	pozn. 2)
694	pole v dolině		517	8878	pole	6	386	I	30	18	pozn. 3)
								II	20		
695	pole na kopci	3	1472								
696	pole nad cestou	2	728	887	les	2	1160	I	13	10	pozn.4)
				274	kostel		151				
				900	hřbitov		447				
				1803	cesta		470				
	celkem	12	276		celkem	15	402		119	35	

- 1) následkem dekretu c.k. spojené dvor. kanceláře z 11. prosince 1847 č. 41584 přenecháno Janu Maschke z Rychnova koupí do emfyteutického vlastnictví
- 2) Parcely č. 889 je připojeno 282 čtv. sáhů odstoupených farním beneficiem r. 1855 ke zvětšení hřbitova jako ekvivalent
- 3) Od parcely č. 888 roku 1858 na stavbu silnice Rychnov – Jablonec odstoupeno 145 čtv. sáhů
- 4) Kostelní les je r. 1864 přeměněn v pole

Stavba silnice Rychnov- Jablonec , viz pag. 153, začala na podzim roku 1858 a rok nato byla dokončena.

K tomu musela fara odstoupit:

od pole č.top 699 +700 nebo parc. č. 904	684 sáhů ²
od louky č.top. 701 neboli parc. č. 897	161 sáhů ²
dohromady	845 sáhů ²

z kostelního pole bylo odstoupeno:

od č.top. 694 a 695 neboli parc. č. 888	145 sáhů ²
---	-----------------------

Jelikož pozemky , bez ohledu na protesty byly placeny směšnou cenou 35 kr. rak.m. za čtver. sáh, obdrželi

fara 295 zl 75 kr.

kostel 50 zl 75 kr.

Jelikož se jednalo o to, vysázet novou cestu topoly a pro úsek od kostelního náměstí až na konec kostelního majetku bylo třeba na 125 stromů, vyžádal si

str.196

farář Felger od nejd. konsistoře povolení, aby to směl uhradit z vyvlastňovacího obnosu per 295 zl.75 kr. rak.m.

Kvůli stejnosti obstarala obec v dubnu 1860 sazenice a vyúčtovala faráři za stromky, kůly a práci včetně přírážky na stavbu silnice celkem 70 zl. 75 kr.. Zbývajících 225 zl. uložil patronátní úřad farnímu beneficiu na úroky a dostával rychnovský farář na úrocích ročně 11 zl. 18 kr. rak. m.

Přes mnohý nátlak nemohl ale farář Felger docílit odepsání pozemkové daně z parcel, odstoupených na stavbu silnice, a musel jí platit až do svého odchodu v r. 1876

Stavba silnice Rychnov - Jablonec nepřinesla ostatně rychnovské faře žádný užitek. nejen, že se kvůli ní stala mnohem neklidnější, než dříve, a že nyní do Jablonce směřujícím tulákům a žebrákům ležela první na ráně, stala se také vyštěrkováním cesty ve své dolní části nezdravou, protože všechna vlhkost a všechna špína ze silnice se nosila do domu.

pag.

259

V osmdesátých letech minulého století byl jakýsi „U l l r i c h“ pocházející z rychnovské hospody č. 30 ovčáckým mistrem na jednom dvoře svijanského panství. Ten měl syna jménem Augustin , jehož dal na studie.

Když ten absolvoval několik gymnasijních tříd, nastoupil do svijanského hospodářského úřadu jako písař. Za francouzských válek nechal se ale naverbovat k vojsku a dotáhl to na důstojníka. Okolo roku 1841 odešel ze svého místa a stal se hospodářským úředníkem na panství Kost. Zde postoupil časem až na vrchního úředníka.

Poté co v tomto postavení získal značné jmění, a mezitím zestárl, vzdal se svého místa a koupil si stateček Bukoly u Velvar, kde hospodařil až do své smrti 17. listopadu 1858. Protože byl bezdětný, odkázal ve svém testamentu svým

rychnovským příbuzným, tj. potomkům dvou sourozenců svého otce sumu 4000 tl. k.m.

Když nyní začátkem roku 1859 došla do Rychnova zpráva o tomto dědictví, celá obec i okolí se zmocnilo velké vzrušení. Všechno, co se jmenovala „Ullrich“, chtělo dědit, a že zde na faře byl kvůli matričním výpisům sběh, dá se myslet.

Nalezlo se podle farářem vypracovaných dvou kolosálních rodokmenů ne méně než 232 dědiců, částečně dětí (Fridricha Ullricha a jeho sestry Marie Anny) částečně vnuků, pravníků a prapranuků. Že na toto množství případnou jen malé podíly, rozumí se samo sebou. Nikomu se tím nepomohlo.

str. 197

Kdyby se býval byl starý pán o zdejších poměrech informoval, a chtěl přijmout dobrou radu, mohli jsme mu poradit, aby se svými 4000zl založil chudinský fond na jehož výnosu by se bylo mohlo ročně jeden nebo více jeho potřebných příbuzných podílet.

pag. 260

Farář Felger během prvních let svého pobytu zde zval písemně obecní představené jednou nebo dvakrát ročně ke stolu, a vždy bylo pozvání ochotně přijato. Tu přijal P. Felger rozhodnutí, pozvat je k nekonečně vznešenější hostině, která už dlouhý čas byla jimi zanedbávána a poslal dne 13. dubna 1858 jednotlivým obecním představeným následující, pečetěný dopis:

Slavné obecní představenstvo!

Ve všech dobře řízených katolických obcích, ať ve městech nebo na vesnicích, drží se už od nepaměti zbožný zvyk, že o zeleném čtvrtku, tj. v den památky zahájení nejzbožňovanější nekrvavé oběti Nového zákona a nejsvětější svátosti oltářní, obecní představení a úředníci přicházejí ke stolu Páně a přijímají svatou večeři Páně.

Tímto svatým jednáním osvědčují nejen své společenství se svatou církví, a dávají tak dobrý příklad celé obci, ale získávají v každém případě v očích svých spoluobčanů, neboť nedávají jen císaři, co je císařovo, ale také Bohu, co je boží, a tak jistě dvojnásob musí být váženi.

Toto pozorování nutí mě jako duchovního zmíněný zbožný zvyk, který ve zdejší farnosti od jisté doby se zdál zapomenut, nově povzbudit a dovoluji si ctěné obecní představenstvo (pány představené a výbory) na zelený čtvrtek pozvat ke stolu páně a věřím v Bohu, že pokud jednomu nebo druhému bude něco bránit, tak přece velká část obecních představitelů si povšimne tohoto přátelského pozvání.

Se žádostí, aby toto duchovenské pozvání jste ráčili příslušným pánům včas oznámit, znamenám se s veškerou úctou

P. Anton Felger, farář

Na faře v Rychnově, 13. dubna 1859.

Zelený čtvrtek přišel, kdo ale nepřišel, byli páni obecní představení, s jedinkou výjimkou

pulečenského člena výboru Ambrose Wawřicha, který ale jinak dostatečně plnil tuto velikonoční povinnost. Od té doby nezval už p. farář nikoho z obecních představených ke svému stolu.

str. 198

Poté co za pomoci dobrodinců byla docílena renovace kostela v letech 1856 až 1858 a opatřeny nové kostelní potřeby, došlo následující biskupské uznání, které 7. srpna 1858 (8. neděle po letnicích) bylo ze zdejší kazatelny přečteno. Zní :

Veledůstojný farní úřade v Rychnově!

V náboženském vztahu je jistým důkazem dobrého rozmachu k lepšímu, když nejen jednotliví věřící, ale celá obec společně, svému zbožnému a obětavému smyslu dává výraz tím, že ke cti Boží, k okrase jeho svatých obydlí a k zvelebení veřejných bohoslužeb přináší oběti na oltář zbožnosti.

Takové smýšlení je ještě výše ocenit, když tato oběť sama je přinesena v době, na jejíž vnější poměry máme důvod si stěžovat.

Tento zbožný smysl pro obětavost se v poslední době ukázal v rychnovské farnosti v nejkrásnějším světle. když skutečně značné dary byly dány ke cti boží ze zbožného úmyslu. Tyto zbožné dary přirozeně nejsou obdivovány na stránkách světových novin, zato ale jsou zapsány v knize života a vydají o soudném dnu svědectví o zbožném smyslu této obce a budou na vahách odplaty vážit víc pro věčnou odplatu.-

pag.

262

Jeho biskupská milost, nejdůstojnější pan ordinář k velké radosti a uklidnění srdce vzal na vědomí tyto značné, ve zbožném smyslu přinesené a Pánu věnované dary a při pohledu na nebe ruce a srdce k bohu s pokornou prosbou pozdvihl: Kéž bůh všem těmto dobrodincům bohatě odplatí teď i na věčnosti

Jeho biskupská milost cítí se v pohnutí potěšeného srdce podnícena, křesťanské zbožné rychnovské farnosti vyjádřit srdečný dík a libé vrchnopastýřské uznání s ujištěním, že nejdůstojnější všem dává své biskupské požehnání a za všechny přinese nejsvětější obětní mši, aby bůh, odplatitel každého dobrého skutku, všem těmto dobrodincům kvůli nekonečným zásluhám Ježíše, plnost své milosti vyjevil a je posilnil, aby věrně stáli ve své víře, šťastně dokončili svůj život, bojovali dobrý boj, na věčnosti ale dosáhli koruny věčného nádhery, kterou bůh připravuje všem, kteří ho skutečně milují.

Tento vrchnopastýřský výraz díků a libé uznání příslušné farní obci budiž veřejně oznámeno z kazatelny.

Litoměřice, z biskupské konsistoře, 19. května 1859

Wenzel Kara, v.r.

Josef Pfeifer, v.r.

bisk, gener. vikář

rada

str. 199

{Jako str. 199-200 jsou počítány tabely pozemk. majetku fary a kostela za str. 195 }

str. 201

R o k 1 8 6 0

Viz malá kronika pag. 495 až 496

Po uzavření míru ve Villafranca začal katolický svět doufat, že skončí dlouhá a těžká doba otce křesťanů , ale bylo tomu jinak, a byl názor, že je to v nevyzpytatelném zámyslu

pag.263

božím , aby Pius IX prožil všechny hořkosti kříže, po nichž se měl znova (kříž z kříže) stát , aby získal všechny zásluhy kříže. Hosana, které mu vstříc jásalí, je nadlouho přehlušeno voláním „ Ukřižujte ho !

Neuznávali ho jako božského mistra, jehož je zástupcem na zemi. Pomlouvali a nenáviděli ho, pronásledovali a zahnali ho do vyhnanství. Víc než jeden Jidáš ho zradil, víc než jeden Annáš a Kaifáš zasedli u soudu nad ním. Pilát a Herodes se stali přáteli , aby se mu posmívali a odsoudili ho. Bičovali ho posměchem a trnovou korunu posměchu mu splétali kolem srdce. Zranili ho žlučí bezbožného nevděku a octem zlostného vzteku. Vložili na něj těžký kříž potupy a nakonec- losovali o jeho oděv a rozdělili si jeho šat mezi sebe poté, co vztáhli svou svatokrádežnou ruku na dědictví svatého Petra . A ti, kdo to učinili, byli jeho dětmi. Pius ale, velký trpitel, pohlédl pln důvěry k nebi a modlil se.

Dne 19. února (o neděli masopustní) byl z kazatelen čten pastýřský list českých biskupů, jímž byli katolíci z Čech vyzváni, aby k potvrzení své věrnosti víře a přichylnosti k zástupci Ježíše na zemi podepsali adresu oddanosti tísněnému otci Piu IX.

S příslušnými dary podpisů šlo to ale na mnoha místech, a také zde, velice šetrně.Mnozí vzdělanci,, kteří si o poměrech chtěli sami udělat úsudek, nebyla nesnáz. U nevzdělané masy mělo to velkým těžkosti, tak byl člověk donucen k výroku“ Duch je ochotný, ale rozum je slabý:“

pag. 264

Ano, svolný byl jejich duch, člověk viděl u těchto chudých lidí, jak těžký boj je to stálo, aby nepodepsali., když tak laskavě byli svým duchovním k tomu vyzváni. Ale jejich přirozená nedůvěra ke všemu podepsanému, nechala snadno poslouchat zlovolné lži těch, kteří si z v každé době dělají obchod z toho, bránit všemu dobrému a zato špatnosti razit cestu.

Tak jim bylo nalháváno, že papež odpadl od víry, a kdo tuto adresu podepíše, bude muset zároveň se vzdát své víry, - proto na mnoha místech někteří z těch, kteří podepsali, svůj podpis opatřili klausulí:“chci katolicky žít a zemřít“.

Jiným, které tato nemotorná lež nezasáhla, se říkalo:

str. 202

„Nepodepisujte, jinak se budou vaši synové muset stát papežovými vojáky a vaše dcery budou muset při příští válce v polních špitálech ošetřovat raněné a dělat cupaninu“ nebo „, zavazujete se tím také k dani, kterou stěží seženete , a která vás připraví o dům a dvůr“

Jak bláznivě tato lži zněly, tak vzbudily v mnohých přece strach a nedůvěru, takže přicházely i jednotlivé případy, kdy právě podepsaní chtěli být opět vymazáni. Velká většina se utěšovala tím, že člověk může zůstat katolíkem i když nepodepíše.

V Litoměřicích bylo 23. dubna (1860).slaveno, toho dne nejd. pan biskup Augustin Bartolomeus Hille před 50. lety přijal kněžské svěcení.od tehdejšího litoměřického

vrchního pastýře a potomního pražského knížete-arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského, rytíře z Přestavlk a Chlumčan.

Z metropole den předtím přijela Jeho eminence nejd. kardinál-arcibiskup kníže Friedrich von Schwarzenberg, aby jubilantovi projevil svou spoluúčasť a zvýšil lesk slavnosti. V doprovodu nepřehledného množství lidu, který prostorná katedrála ani nemohla pojmout

pag.265

nastoupil nejdůst. p. jubilant cestu z residence do nádherně vyzdobeného kostela a četl pak tiše za zpívání mešní písně sekundiciální mši- Po návratu do velkého sálu residence vyslovil pan kapitulní probošt Josef Pfeifer uchvacujícími slovy děkované pocity a přání jménu shromážděných a celé diecéze a předal slavíci vrchnímu pastýři dar diecézního kněžstva, pozůstávající z 2940 zl., o jejichž užití měl volně rozhodnout slavný jubilant.

Měšťanstvo uspořádalo v předvečer velký pochodňový průvod, jehož se zúčastnilo na 500 osob za doprovodu kapely ostrostřelců a hudebního spolku.

Na oběd bylo ve spolkovém domě 500 chudých pohoštěno a obdarováno penězi, k čemuž byla mezi měšťany uspořádána sbírka. Také alumnové kněžského semináře uspořádali večer hudebně-deklamační akademii, kterou poctil p. biskup svou účastí. Slavný jubilant sám ale daroval sirotám 500 zl. a pro ústav hluchoněmých 100 zl.

Na rychnovském kostelním prostranství

stála od nepaměti, opřena o farní plot, dřevěná, šindeli pokrytá krámská bouda, v níž se před a po nedělní ranní bohoslužbě nabízelo na prodej střížní zboží. Že tím bylo prostranství znečišťováno a bohoslužby rušeny p. farář Felger od samého začátku by byl nejraději tuto boudu odstranit. Jelikož ale byla postavena s povolením dřívějších církevních úřadů a byla zděděným soukromým vlastnictvím, musel se tento zlořád nechat líbit. Když ale nyní byla zbudována silnice přes kostelní prostranství

str. 203

a bouda poněkud zužovala silnici a už byla chatrná, zdál se být nejvhodnější okamžik, a podařilo se faráři vlastníka malíře Antona Seidla po dobrém přimět k tomu, aby boudu, která by byla potřebovala velké opravy, jež by stály hodně peněz, strhl a navždy odstranit. To se stalo 6. června.

Po třech a půl století měly Čechy zažít znovu provinciální synodu. Ta byla zahájena v Praze 8. září. Průběh byl následující:

V 10 hodin dopoledne onoho dne shromáždili se nejdůst. páni biskupové naší církevní provincie u jeho eminence metropolitní aby synodální záležitosti nejdříve projednali v nejužším kruhu své první provinciální kongregace. Svolání členové synody – kromě p. provinciálních biskupů z Litoměřic, Hradce Králové, a Budějovic a pražského světicího biskupa byli

- a) prokurátoři pražské metropolitní a biskupských katedrálních kapitul. Jako takoví byli zvoleni: z pražské kapituly pp. probošt rytíř von Václavíček, děkan dr. Tomek a kapitulář dr. Würfel; z královéhradecké kapituly p. děkan Rais a kapitulář dr. Hrdina. Z litoměřické pp. generální vikář Pfeifer a

kapitulář Ackermann; z budějovické pp. kustod dr.Mokrý a kapitulář Schaval.

- b) pan generál velmistr řádu křižovníků, páni opati řádů ze Strahova, Emaus, Teplé, Břevnova-Broumova, Oseku, Želivi a Vyššího Brodu, dále převor pražského konventu maltézského.
- c) páni provinciální představení ostatních řádů v Čechách , z nichž přišli představení dominikánů, redemptoristů, augustiniánů, minoritů, františkánů a kapucínů. Provinciálové piaristů, jezuitů a servitů byli na vlastní žádost účasti zproštěni

pag.
267

Den nato shromáždili se k zahajovací slavnosti provinciálního koncilu biskupové nejdříve v arcibiskupské domácí kapli , synodální a městský klerus v metropolitním kostele, z něhož se ve ¾ 8 odebral slavnostní průvod k arcibiskupské residenci.. Po přípravných modlitbách v arcibiskupské domácí kapli pohyboval se průvod za zvuku všech městských zvonů do dómu. v průvodu se řadili páni biskupové a jeho eminence p. kardinál-.kníže arcibiskup se svou asistencí za neseným arcibiskupským křížem., Po slavnostní mši, při níž závěrečné požehnání se prozatím nekonalo, pohyboval se průvod do kaple sv.Václava, kde, po vykonání rituálních přípravných modliteb se konalo synodální zasedání za zavřenými dveřmi.

Po skončení zasedání doprovodili metropolitu ve slavnostním průvodu k hlavnímu oltáři. kde byly slavnosti zakončeny udělením závěrečného požehnání.

str.204

Na svátek Narození P. Marie se zde četlo papežské breve , v němž sv.otec poděkoval za adresu oddanosti z Čech a za zasláný svatopetrský halět.

Dne 11. září vstoupily sardinské oddíly do církevního státu. Bitva u Castell-Firado.

Dne 20. října vydal J.Majestát císař František Josef tak zvaný říjnový diplom , jímž měly být státoprávní poměry monarchie nově upraveny.

R o k 1 8 6 1
(viz malá kronika , pag. 496 –498

Na základě říjnového diplomu z minulého roku následovalo 27. února tohoto roku publikování Základního zákona o říšském zastupitelstvu, svolání zemských sněmů říšské rady Podle něj měly zemské sněmy začít 6. dubna, a český

pag.
268

zemský sněm měl mít 241 členů (4 biskupové, rektor pražské university, 70 zástupců velkostatků, 87 zástupců měst a průmyslových míst a 79 zástupců venkovských obcí).

Do říšské rady ve Vídni, zahájené 29. dubna (dolní sněmovna) měly Čechy vyslat 54 poslanců.

Od roku 1848 začal klesat počet kandidátů kněžského stavu v důsledku nepřátelského dobového proudu. Nové chlapecké semináře neměly dostatečnou zálohu. Mnohá kaplanská místa byla neobsazena. Z toho důvodu toho vydal nejd. episkopát pastorální list, který byl čten 7. srpna { správně má být 7. dubna } (bílá neděle) a vyzval k modlitbám za zvětšení počtu kněží.

V průběhu roku byla p. patronu kostela knížeti Kamilu Rohanovi propůjčena dvě vyznamenání. 18. dubna jmenovalo ho J.Veličenstvo dědičným říšským radou a propůjčilo mu později ještě velkokříž řádu sv. Leopolda..

Aby charakterizoval smutné postavení sv. otce od minulého roku a postavení světských mocností vůči němu uveřejnil.někdo v týdnu před velikonoce roku 1861 následující zajímavé sestavení:

králové a panovníci zemského sněmu
učiněného nad Krista Pána Piem IX.

Předseda: Vězte, že o nejbližších velikonocech se stane a syn boží, jak se říká, bude ukřižován

Císař francouzů Napoleon III.:Je lépe, aby jeden zemřel pro lid. Co mi chcete dát, abych

vám ho předal.Koho políbí, ten bude zadržen. Ne o svátečním dnu, aby se lid neseběhl.

str. 204

Císařovna Evženie: Nic tobě a spravedlnost jemu. Mnoho jsem vytrpěla, abych ho dnes

viděla

Anglie: ukřižuj ho, ukřižuj,. bůh je mrtev Máte vězení, jděte, uvězněte jak chcete

Rusko: nemáme krále, ale cara. Co nám po tom? Ty uvidíš

Švýcarsy: Ave Rabi! Jsi li syn Boží, sestup z kříže!

Švédsko: Nejsi nový člověk!

Prusko: A co jeho záhuba . Můžeme ho prodat a dát chudým. Bez toho, abychom viděli, že přijde Eliáš a osvobodí ho

Sardinie: Rozdělují roucha . Krev jeho na nás, a na naše syny!

Rakousko: Co špatného udělal? Nenalézám na něm vinu. Jsem nevinný za jeho krev.

Španělsko:Duch je pevný tělo ale nepevné

Neapolsko: Pokud budou se všichni pohoršovat, já jsem nyní pohoršitel

Irsko: A pokud se bude hodit zadržet tě, nezapřu Tě

Papež: Běda tomu člověku, skrze něhož syn člověka bude vydán. Smutná je duše

moje, až do smrti. Nechte mě odejít, abych se modlil. . Třetího dne vstanu

z mrtvých a blažení , kteří mě nepohoršovali

Křesťanský lid: Vskutku naše rány, sám jsi nesl, a pro naše hříchy jsi raněn!

Eli, Lamma sabachtani. .Pane, pomni mně, až přijdeš do království svého.

Podle pag 37 a 71 dostával farář Neuber až do svého odchodu z rychnovského farního lesa ročně.8 sáhů dřeva. Tento požitek byl za faráře Schalka snižen na 4

sáhy a při nástupu faráře Felgera na 1 ½ sáhu a také tento malý užitek mohl trval nanejvýš 12 let.

Jak to bylo možné při výměře lesa 6 jiter a 12654 čtver. sáhů? Ne že by sterilita půdy a pěstování na tom měly vinu, - jen bezmezný lesní pých za to může. Mladí i staří považovali farní les za majetek bez pána. Děti uřezávaly mladým jedlím, a borovičkám zelené větvičky, čímž z nich kanula smůla a rostlina musela trpět.

pag. 270

Kdo potřeboval tyče, přinesl si je v první řadě z farního lesa a pokud dosáhl ten nebo onen strom síly lidské paže, byl považován už za porazitelný a v noci byl odnesen.

K tomu přicházelo, že lesník z Dobré Vody Roelz, který měl na farní les dohlížet, nechal v něm v létě a na podzim pást své krávy a kozy. Takovým způsobem překročil roční úbytek mnohonásobně přírůstek.

Za takových okolností musel farář Felger se starat o to, aby lesní plocha, z níž musel platit daň, byla jiným způsobem pro beneficium užitečná. Navrhl proto, aby lesní pozemek byl přeměněn na pole a tento plán byl po mnoha komisionálních jednáních ze strany církevních i politických úřadů schválen.

str. 206

Poté, co byl v létě 1851 lesní pozemek vyklizen a tak získané tyče použity částečně k opravě farního plotu u dvora a zahrady, částečně k jako podklad v přístavku farní stodoly, konalo se na základě místodržitelského povolení z 28. října 1860, č. 23252 propachtování lesního pozemku, rozděleného na 12 parcel, na 8 let t.j. od 1. dubna 1861 do 30. září 1868. Jen 13. parcela, na nejzazším konci, kde bylo ještě několik vysokých kmenů, zůstala prozatím nepronajata.

Docílená roční pachtovní činže celkem 9 zl. 30 kr. byla přirozeně nedůležitá a pokryla stěží daně. ale byla oprávněná naděje, že v následujících pachtovních obdobích se podstatně zvýší a nabídne faráři možnost, opatřit si za to 3 – 4 sáhy dříví- I zbývající vyklizení mělo pachtýřům dát k dobru malé vylepšení za namáhavé zúrodnění- Na 13. nepronajaté parcele (viz pag. 313) stojící dřevo mělo krýt potřeby beneficiantů do konce září 1865.

pag. 271.

Rychnovský farář neměl nyní přirozeně žádný farní les a musel se starat, aby získal jiným způsobem ze svého majetku něco palivového dříví, začátek udělal právě farář Felger, když rychnovsko- jabloneckou silnici, nový hřbitov, opuštěné uhelné jámy ad. osadil divokými stromy. Když nyní i jeho nástupci vodní příkop podél farní louky, farní břehy rybníka, a kolem farního dvora osázejí topoly, olšemi, nebo vrbami, ročně 30. díl těchto stromů porazí a zároveň nové vysázejí, získají podstatný výnos dřeva pro faru.

Po uplynutí 10 let vypukla u milých rádelských opět jednou farní horečka. V této vzrušené náladě se považovalo za vhodné před nejvyšším církevním úřadem počestnou rádelskou obec a rychnovského faráře podezírat- posledního proto, že nechtěl připustit aby prerogativy rychnovského farního kostela byly zkráceny ve prospěch kaple v Rádle

Dne 25. května zaslali totiž rádelští nejdůst. konsistoři v Litoměřicích následující, pokoutním písařem sepsané a falešnými údaji bohatě propletené stížné, výhrůžné a zároveň prosebné psaní:

Nejdůstojnější konsistoři!

V obci Rádlo (okres Jablonec) se nachází k faře v Rychnově náležející filiální kostel, v němž jsou k sloužení mši mnohé nadace. Z těchto nadací je zejména jedna určena k tomu, aby ve filiálním kostele v Rádle byla každou neděli v roce sloužena mše svatá.

pag- 272

Důst. pan farář z Rychnova považuje za správné, nadané mše svaté libovolně, jak je mu to právě pohodlné, ve filiálním kostele v Rádle sloužit nebo nechat sloužit a zdráhá se zvláště o 4 velkých svátcích

str.207

totiž o prvním svátku vánočním, pak o velikonocích, o neděli svatodušní a na Nový rok jednu mši sv. ve jmenovaném filiálním kostele nechat sloužit, ačkoli on je k tomu zvláště zavázán v neděli velikonoční a neděli svatodušní, jelikož pro všechny neděle v roce jsou mše nadány a jeho předchůdci v Rychnově o těchto velkých svátcích v Rádle mši sv. sloužili.

Rádlo je od farního místa vzdáleno $\frac{3}{4}$ hodiny, čímž zvláště v nastupujícím nepříznivém počasí mnoho osadníků, částečně kvůli stáří a nemoci, částečně bohužel také z indolence se zdržují návštěvy kostela.

Že nedostatečnou návštěvou kostela nadšení pro religiozitu se ochlazuje, a čím dál víc se šíří apatie a lhostejnost ve všech náboženských záležitostech, je snad stará zkušenost, která nepotřebuje důkazu.

Že ale indolence v náboženských záležitostech a převažující nenáboženská nebude nejd. konsistoři lhostejná, je jisté; zvláště v této době, kdy k přestupu do starokatolické církve podmínkami slavnou vládou učiněnými se jeví o to lákavější, když i v okolí, zvláště v Jablonci se nachází velké množství protestantů a otevřeně řečeno, je třeba se takových přestupů obávat.

Velice politováníhodný by byl takový možný masový přestup od katolictví k akatolicismu; aby se tomu bylo lze vyhnout, cítí se podepsané obecní zastupitelstvo povoláno, ba přímo povinováno, a věří že tomuto zlu jen tím se může čelit, když rádelským osadníkům, jejichž náboženská horlivost se začíná ochlazovat natolik, že se bojí

pag.

273

cesty do vzdáleného Rychnova při špatném počasí, bude dána možnost, bez veliké oběti zúčastnit se mešní oběti a sice zvláště o všech nedělích a o 4 velkých svátcích katolické církve.

Toho se dá ale tím spíše docílit, když důst. pak duchovní z Rychnova všechny nedělní mše nadané v Rádle odslouží, neboť on za to beztak dosahuje značnou rentu, která by snad byla s to aby nejd. konsistoř věnovala pozornost tomu, aby v Rádle samotném byla zřízena samostatná lokalie; neboť obyvatelé podle možností podají ruku, když náboženský fond by byl schopen převzít další potřebné náklady

Jelikož nyní nejuctivěji podepsané obecní zastupitelstvo není s to, důst. p. faráře z Rychnova přimět tomu, aby věnoval větší pozornost bohoslužbám v Rádle, pak se cítí povinno svou stížnost poslat nejd. bisk. konsistoři v nejhlubší úctě a oddaně prosit, aby nej. konsistoř ráčila nejochotněji k tomu působit, aby o všech nedělích v roce, jakož i o velikonoční neděli a neděli svatodušní pro rádelský filiální kostel nadané mše sv., důst.p. farář z Rychnova nebo jeho kaplan sloužili.

str. 208

a aby rovněž na první vánoční svátek a na Nový rok v Rádle samém se sloužila mše svatá, a vůbec aby nadace se řídila podle zámyslů fundátora a ne podle pohodlí pana duchovního správce ; jakož i račiž nejd. konsistoř vzít v úvahu, zda při značné rentě ze stávajících nadací u filiálního kostela v Rádle za přispění náboženského fondu by nebylo možné zřídit samostatnou lokálii, což by bylo v zájmu

pag., 274

spásy duší obyvatel, což by si bylo přát u ne nevýznamné obce Rádlo, neboť jistě nemorálnost a nenáboženskost v obcích, které jsou tak nešťastné, že nemají žádného duchovního správce a se kterými přesto je od mateřského kostela macešsky zacházeno, je jistě větší, než v obráceném případě.

Rádlo, dne 28. května 1861

Anton Lang, v.r., starosta

Anton Lang, v.r. obecní radní

Ignaz Müller, v.r. obecní radní

Franz Ruffer, výbor

Anton Lang, „

Josef Schlenz „

Josef Schäffel. „

Ignaz Hübner, „

Jakob Hartig. „

Josef Hartig, náhradník

Augustin Weiß

Franz Hübner

Dominik Wenzl

Augustin Weiß;

Franz Kundlatsch

Wenzel Lang

Ignaz Hübner

Josef Lang

Augustin Hübner

Anton Schöffel

August Steidler

Josef Schöffel

Alois Kundlatsch

Josef Maschke

Florian Müller

Vinzenz Lang

Wenzel Lang

Poté co toto podání rádelských došlo z nejd. bisk. konsistoři cestou vikariátního úřadu rychnovskému faráři Felgerovi k vyjádření (dne 21. srpna 1861), odpověděl tento následovně dne 9. září , č. 247.

Nejdůstojnější biskupská konsistoři!

Velectěnou notou, datovanou v Litoměřicích 8. srpna 1851 č. 4076 Cons. , sdělenou prostřednictvím vikariátního úřadu v Rochlicích dne 18. srpna 1861 č. 370, present. v Rychnově dne 21. srpna t.r.- byl jsem já, nejposlušněji podepsaný vyzván, abych podal své vyjádření ohledně podání rádelského obecního zastupitelstva z 28. května 1861 týkajícího se sloužení nadačních mší ve filiálních kostele v Rádle

Na tuto sl. výzvu dovoluji si vyjádřit následující:

pag- 275

Řečené podání vytýká rychnovskému faráři, při všeobecném poukaze na stávající nadace, zanedbání v plnění těchto nadačních závazků a jmenovitě jeho zdráhání, o nejslavnějších svátečních dnech sloužit v Rádle mši svatou.,
str. 209

Jak neopodstatněné první obvinění jsou, dokazuje nejlépe zdejší přehled mší, a na druhé straně kniha odsloužených mší svatých a knihy ohlášek. Zatímco totiž první jen dvě povinné mše o nedělích (tj. neděle infra octavam s. Corp. Christi {neděle mezi 1 a 6. lednem } a neděle po sv. Havlovi {po 16. říjnu} (tak zvaná nadace Eliáše Hübnera a 15 jiných tichých mší o libovolných dnech v týdnu, jako roční závazek vykazuje, byly podle knihy odsloužených mší a knihy ohlášek v Rádle uskutečněny.

Rok	mše o nedělích a svátcích	mše o týdenních dnech, započítána stipendia	Celkem
1858	55	33	88
1859	62	43	105
1860	58	41	99
1861 do konce srpna	33	25	58 (za 8 měsíců)

Má tak Rádlo kromě zmíněných nedělních a svátečních mší téměř každý týden po celý rok jednu mši svatou, což přichází jen u mála filiálních kostelů, nemluvě už o veřejných kaplích (neboť jen tou je rádelský stánek boží) a je zajisté znakem, že ze strany fary náboženské potřeby rádelských jsou zcela zvláště zohledňovány.

pag.

276

Přirozeně zamýšlela v únoru 1857 zesnulá vdova Marie Anna Müllerová z Rádla nadací v Rádle v tom smyslu, aby tam o nedělích a svátcích s výjimkou velkých svátků bylo ročně rychnovskými duchovními slouženo 52 mší, sestávajících z tiché mše včetně exhorty a ke krytí této nadace poukázala kapitál 2000 zl., váznoucí na mlýně Julie Stöckerové v Českém Dubu

Tato nadace visí ale dosud ve vzduchu, nebyla dosud akceptována. Kapitál vázne na velmi zadlužené nemovitosti, není dosud zajištěn, žádná nadační daň neuložena, žádný nadační list nenavržen, na čemž přirozeně nejuctivěji podepsaný nenese vinu neboť jsem započítal této nadace u nejd. bisk. konsistoře už sedmkrát podnítil, a to:

21. dubna 1856	číslo	127
20. května 1856		153
28. února 1857		67
19. února 1858		62
21. října 1859		550
11. června 1860		197
21. března 1861		78

aniž bych odtud dostal nějaký přípis nebo nějaké rozhodnutí.

Dlužnice Juliana Stöckel snad platí úroky z nadačního kapitálu, ale ne rychnovské faře, ale svijanskému patronátnímu úřadu, odkud už roky, přes mnohé prosby, nic nemohu dostat

str. 210

neboť slavný patronátní úřad poukazuje na to, že nadace zatím není v běhu. a nadační daň dosud nezaplacena.

Teprve letos se mi podařilo získat část těchto úroků jako odměnu za stále bez přerušení konané nedělní a sváteční mše v Rádle; skutečně pro mnohé dost důvodů, abych rádelským na žádném skutečném závazku nespočívající mše svaté už dávno zastavil, což se ale ani v nejmenším nestalo, ačkoliv stěžovatelé, jak se nyní ukazuje, mají málo uznalosti

pag.

277

Ale dejme tomu, že mešní nadace Marie Hübnerové by byla skutečně už akceptována, zajištěna, potvrzena a odměna za to by byla splatná, pak by nemělo Rádlo nejmenší právo, vyžadovat mše svaté o všech nedělích v roce bez výjimky, neboť rychnovským beneficiátem zpracovaná věnovací listina M. Hübnerové, která leží na nejdůst. konsistoři, mluví výslovně o 52 nedělích nebo svátečních mších, vylučuje výslovně ve stížném listě rádelských uváděné zmíněné svátky církevního roku - jistě lze bohoslužby jen tehdy konat, pokud v Rychnově budou tři duchovní, žádný z nich nebude nemocí nebo z jiné poznamenáno, se ještě nikdy nestalo, neboť dosud ročně se konalo v Rádle víc než 52 nedělních a svátečních bohoslužeb.

Sice složili začátkem roku 1858 rádelská obyvatelé Barbara Hübner a Josef Demuth kapitál pro mešní nadace 800 zl. k.m. v obligacích národní půjčky, aby se z výnosu ročně mohlo sloužit v rádelské kapli 19 mší svatých o nedělích, svátcích nebo týdenních dnech bez bližšího určení.

Ale realizace také této nadace ještě nezačala, ano dosud se neví, kde se příslušné obligace nacházejí; samozřejmě úroky nebyly placeny, a tak také nevznikl žádný závazek, aby se sloužily mše. - Přesto byly tyto nadační mše od začátku roku 1858 slouženy, jako kdyby nadace byla v nejlepším pořádku. Ale také toto vstřícné chování rychnovského faráře je stěžovatelům ještě málo.

pag.

278

Pokud se týče této poslední nadace dovoluji si u té příležitosti poznamenat, že jsem 12. dubna t.r. č. 104 nejd. bisk. konsistoři poslal přípis okresního úřadu, z něhož

vyplývá, že příslušné státní obligace už před mnoha lety cestou c.k. krajského úřadu byly zaslány k jejich vinkulaci, aniž by o jejich dalším osudu bylo co známo.

B.

Co se týče druhého obvinění rádelských stěžovatelů, že totiž se zdráhám v rádelském „filiálním kostele“ o 4 největších svátcích v roce sloužit mše svatě,

str. 211

zatímco moji předchůdci to měli dělat, tak se cítím zavázán se přiznat, že toto mé váhání je skutečností; věřím ale, že při zohlednění bližších okolností, budu za to od mé nejdůst. vrchnosti spíše pochválen než pohaněn- Neboť když rádelský stánek boží nepatří mezi soukromé kaple, v nichž se o nejvyšších svátcích světí mše svatá, což církevní předpisy výslovně zakazují, pak také není žádnému „filiálním kostelem“, tím méně farním kostelem a nesmí se tedy domáhat jeho výsad.

Farní bohoslužba nesmí být zkrácena a děti církve odcizeny od mateřského kostela. Nemusel by se tento nešvar ale způsobit, kdyby rádělští, z nichž mnozí beztak celý rok svůj farní kostel nenavštěvují, byli alespoň o velkých svátcích přidrženi, aby splnili svou povinnost?

Kromě toho je o řečených svátečních dnech ve farním kostele slavnostní bohoslužba s asistencí, a obvykle velký nával u zpovědi. Nebylo by pak poukázáno na to, že duchovní o takových dnech se zanedbáním svůj farní kostel na více hodin opustí?

pag.

279

Moji předchůdci měli, jak se praví ve stížném listě, o velkých svátcích sloužit na Rádle mši svatou., to je jen pokud se týče faráře Neubera pravda.. Zda ale činil správně? to je jiná otázka.

Podle mého mínění touto svou ústupností rádelským a zanedbáním farního kostela pochybil, což mělo za následek velkou nelásku a přineslo mu málo díky.

Můj bezprostřední předchůdce farář Schalk nesloužil podle výkazu zdejší knihy bohoslužeb nejen na velikonoční a svatodušní neděli, ale ani na květnou neděli, o Božím Těle a o rychnovském posvícení v Rádle žádnou mši., a měl k tomu jistě své dobré důvody.

Za mého času od r. 1858 se v Rádle kromě velkých svátků neslouží mše jen o oněch několika nedělích a svátcích, kdy den předtím nebo den poté připadne svátek, nebo kdy jsme já nebo můj kaplan pozváni jako kazatelé k svátku v sousedství.

Naštěstí se dosud ani jednou nestalo, že nemoc nebo ohled na špatné počasí a špatnou cestu by se staly příčinou nekonání mše svaté v Rádle.- K požadavku, aby v případě shora uvedených zabránění jsme se postarali o cizí náhradu tam, kde není žádná povinnost, aby právě o těchto dnech musela být v Rádle bohoslužba, nebylo by laciné a při stávajícím nedostatku výpomoci i nemožné.

Když rádělští stěžovatelé navíc žádají o zřízení vlastního duchovního v Rádle, pak je to jen opětovný výbuch chronického stavu, na němž pracuje obec Rádlo už víc než půl století. Takové

str. 212

snahy vystupovaly už před více než 40. lety za faráře Weinhubera, opakovaly se třikrát za faráře Neubera a jednou za faráře Schalka. Aktuální přinejmenším nové návrhy na zřízení vlastní duchovní správy v Rádle nejsou, když se vezme v úvahu nedostatek kněží, převeliké zchudnutí rádelské obce a pochybné poměry náboženského fondu.

pag.

280

Že Rádlo při malé vzdálenosti od farního kostela (podstatná část Rádla to má do farního kostela 20 – 30 minut a mnohé domy to mají dál k rádelské kapli než k farnímu kostelu.)a při znamenité obsluze rychnovským kněžstvem (o všech nedělích a svátcích, dokonce i v největší zimě, mělo Rádlo vlastní bohoslužby s kázáním nebo exhortou nebo křesťanským poučením, tu a tam i velkou mši svatou.,- takřka o všech středách v roce mši svatou, již se zúčastní školní mládež.- vbrzku budou mít i hřbitov v obci. Školu navštěvuje schopný katecheta třikrát týdně, šestinedělky jsou uváděny v rádelské kapli, pro pohodlí zpovídajících se je v rádelské kapli zpověď i sv.přijímání.,- u zaopatření nemocných je obyvatelům k úspoře posla možnost nechat se obsloužit knězem, který koná mši sv. nebo duchovním, navštěvujícím školu). Že za tak příznivých poměrů Rádlo nepotřebuje vlastního kněze, je nasnadě. Nemůže se nic víc obsluhovat, i kdyby měli duchovního v místě.

Co se týče propadu mravnosti v Rádle, o níž se mluví ve stížnosti, , je Bohu díky! značně přehnaná; a pokud něco na tom je, pak to má základ ve všeobecném zaměření doby, jakož i v jistých místních poměrech, které ani vlastní duchovní nemůže změnit, a jimž blíže přijít na kloub není možné, aniž by se mnozí podepsaní kompromitovali.

Že bez ohledu na to jistí rádelští mluvčí stále a stále znovu požadují vlastního duchovního, se jim nemůže ostatně mít za zlé, jen by neměli lži a klamem k tomu přistupovat, neměli by svého duchovního pomlouvat, svou počestnou a jistě

pag

281

křesťanskou obec podezřívát a vůbec v tomto boji používat čestnější zbraně, než na př.za faráře Neubera, kdy se nutnost vlastní duchovní správy v Rádle motivovala tím, že někteří nemocní, samozřejmě vinou rychnovských duchovních zemřeli nezaopatřeni, což se pak ukázalo jako pustá lež.

Jakým způsobem chce nejd. konsistoř stížnost rádelských vyřídit, nemohu já, s úctou podepsaný vědět, jsem ale přesvědčen, pokud by se v ní obsažená módní hrozba „odpadnutí“ přijala a učinily se nějaké ústupky, pak budou rádelští křiklouni nanovo opět jiné neslušné věci požadovat, na rychnovského faráře budou dotírat novými požadavky a nejd. biskupská konsistoř obtěžovat novými přípisy. Nyní už má rychnovské kněžstvo, v létě, v zimě, téměř půl týdne co dělat v Rádle, kteréžto břemeno po projektování vlastního hřbitova tamtéž se ještě

str. 213

zvětší. Na konci bude muset dělat denně cestu do Rádla, pokud jim milý Bůh dovolí, zatímco rádelským podle ujištění stěžovatelů bude zatěžko, čtyřikrát v roce navštívit služby boží ve svém farním kostele. Bylo by hořkou ironií, kdyby sedláci, poté co se zbavili roboty směli takovou uložit svým duchovním.!

Ostatně mohu ujistit, že ve stížnosti pojednávané předměty podepsaní neberou s pravou vážností, s výjimkou dvou nebo tří mluvčích, kteří se vyjímají, a neoprávněně celou obec včetně slabého představenstva komandují.. Neboť ať jsem se zeptal jednoho nebo druhého, které znám jako spravedlivé, jak se jeho jméno dostalo pod stížnost, pak jeden míní, že k tomu byl donucen, druhý že spis nečetl a třetí že myslel, že je to jen obyčejná prosba, aby Rádlo nezůstalo pozadu za Rychnovem a Jeřmanicemi a také by chtělo mít faru.

pag.

282

Jak je vidět, redukuje se celá věc na pokus, pod maskou svatého nadšení, využít zmatky doby pro vlastní marnivost, získat známku života vydobyté a dobře pochopené obecní autonomii a přitom si posloužit napoleonským „ všeobecným hlasovacím právem

Fara Rychnov, 9. září 1861

P. Anton Felger, farář

Nato následovalo následující konsistoriální vyřízení č. 5009

Liberecký vikariátní úřad!

Poté co sem došlo vyjádření rychnovského faráře z 19. září t.r., č. 370 na stížný list rádelského obecního zastupitelstva, následuje toto vyřízení:

Rádelské obecní zastupitelstvo tvrdí ve svém podání z 28. května že existují nadace k odbývání nedělních mší svatých v rádelské kapli, jež k tomu účelu nadala A.M.Müllerová tabelárním pohledávkou 2000 zl. k.m., jež může teprve po smrti fundátorky, která si vymínila doživotní užitek, sloužit jako základ nadace. Rozhodnutí o nepatrných poplatcích z převodu, jakož i o dostatečné hypotéce pro nadační kapitál je očekáváno od sl. c.k. místodržitelství, přičemž se toto řídí c.k. finanční prokuraturou,

Demutovské a Hübnerovské nadační obligace se nacházejí u slavného c.k. místodržitelství k zařízení vinkulace. Když nyní také dosavadní výnos jmenovaných nadačních kapitálů, pokud nebudou potřeba ke krytí poplatků, kolků a výdajů, svého času přijdou rychnovskému faráři, pak je tento přece se svým tvrzením v právu, že nadace ještě nejsou realizovány, a následně mu také není uložena žádná povinnost.

pag.

283

Také se nedá v současné době stanovit, kolik z výnosu nadací je třeba ke krytí nákladů.

str. 214

Dále je třeba poznamenat, že nadace M.A.Müllerové výslovně zní na 52 mší, které mohou být odslouženy jak o nedělích, tak o všedních dnech a že výslovně jsou z nadační listiny vyloučeny velké svátky, pro něž nechtěla nadat bohoslužby v Rádle.

Jelikož nyní v roce 66 až 68 se vyskytují nedělní i sváteční dny, je zjevné, že Müllerovská nadace nebyla nadána pro všechny nedělní a sváteční dny.

Rychnovská kniha odsloužených mší ukazuje, že v roce 1858 na 55, v roce 1859 na 62, v roce 1860 na 58 mší o nedělích a svátcích bylo slouženo v rádelské kapli a že v běžném roce do konce srpna, tedy v 8 měsících se 33 krát sloužila nadaná mše. Za ještě nekryté neděle a svátky bude přihlédnuto v Demut-Hübnerovském nadačním kapitálu podle měřítka této darovací listiny.

Když rychnovský farář dosud o největších svátcích nesloužil v rádelské veřejné kapli mši svatou, pak žádala křesťanská láska, nepřipisovat to právě pohodlnosti nebo sobeckosti faráře. Odpovídá jen slušnosti, když se u něj předpokládají lepší a vznešenější pohnutky. Ve skutečnosti ho k tomu přiměl ohled na farní kostel, který o největších svátcích také klade na faráře své nároky. Není nespravedlivé předpokládat, že ti, kteří ve své veřejné kapli

pag.

284

jsou přítomni mši svaté, alespoň o největších svátcích potvrdí svou náklonnost a lásku farnímu kostelu, který i jim patří, tím, že se v něm zúčastní mše svaté. Když duchovním není zatěžko, po celý rok docházet do Rádla sloužit mši, pak nebude jistě rádelským farníkům zatěžko, třikrát nebo čtyřikrát v roce navštívit farní kostel, do nějž jejich předkové chodili tak pilně dennodenně. Také očekávají ostatní farníci právem, že o největších svátcích bude bohoslužba ve farním kostele slavnostnější než jindy a že přinejmenším o tomto dnu se objeví všichni jejich kněží u oltáře.

Obecní zastupitelstvo vyjadřuje ve svém podání, že i v Rádle se šíří nenáboženskost a lhostejnost. Jakkoliv je to všeobecná nemoc doby, tak přece počítá biskupská konsistoř rádelskou obec stále k těm počestným, v celku zbožným a náboženským obcím a trvá stále ne tomto svém mínění o Rádle o to pevněji, že i pan farář to potvrzuje.

Co se připomenutí vlastní farnosti pro Rádlo dotýče, budiž poznamenáno, že prelimináře náboženského fondu pro rok 1862 jsou teď právě vyčerpány a že mnohé výlohy již teď na rok 1863 se musí vykázat. Při tomto stavu se může náboženský fond použít jen v evidentních případech nutnosti.

str. 215

Roční výnos rádelských shora zmíněných fundací, na něž se poukazuje, je cirká 145 zl. a ne zcela patří duchovním. Je zřejmé, že když odhlédneme od stavebních výdajů, dotace jednoho duchovního se může docílit jen přetížením obce. Zda členové obce budou s to

pag.

285

přinést takovou oběť se musí dobře uvážit, dřív než se podniknou příslušné kroky.

O tom buďtež jak rychnovský farář, tak rádelská obec zpraveni.

Litoměřice, biskupská konsistoř 12. listopadu 1861

Presentována v Rychnově 3. prosince 1861

Pfeifer, v.r. gener. vikář

Ackermann v.r. řed.

kancel.

Tím byla celá věc vyřízena a vše zůstalo zase při starém.

Pokud někde bylo zapotřebí nově postavit školu, pak je to v případě Rádlá. Okolo roku 1786 částečně z kamene postavená stará škola s čp. 163 (stojící mezi kaplí a Rossmeislovým šenkem) byla už dávno příliš malá. Dřevěná učebna děti nepojala, a zděná obytná místnost učitele měřila 2 ½ čtver. sáhu, k tomu byla temná a vlhká a téměř celá početná učitelova rodina měla skrofulosu { krtici } a trpěla dnou.

Podle rozhodnutí obecní rady se měla postavit nová školní budova , také zase částečně z kamene a částečně ze dřeva . K tomu účelu se měl odkoupit Halbichův dům

stojící na východní straně kaple, zbourat ho a na jeho místě postavit školní budovu., Dříve ale než k tomu došlo, udělala jedna strana návrh, získat koupí severně od kaple situovaný dům dříve Floriana Langsche(nyní patřící jistému Hafnerovi) a adaptovat ho na školu.

Tento plán byl ale znovu zvržen, a nová škola měla stát na místě staré. Proti tomu protestovali ale Hefner a šenkýř Rossmeisl, že se jim zastíní veškerý výhled ,

pag.

286 tak se vrátili znovu k místu u kaple, a poté se uzavřela smlouva s hodkovickým stavitelem , vykopaly se na místě základy, zatímco zároveň a sice 3. června 1861(den po posvícení) byla stará škola stržena a jak se říká, udělala místo pro stromovou školku.

Nyní ale začalo mocné vření v obci. Lidé si nechtěli nechat zastavit místo u kaple, resp. tržiště o posvícení školní budovou, a tak obecní radě nezbylo nic jiného, než základy zase zaházet , za což se muselo staviteli zaplatit 100 zl.

str. 216

Co teď? „ První nápad je nejlepší“ říká staré přísloví. a tak se šťastně zase přišlo na Halbichův dům. Byl zakoupen, ale nedemolován, (neboť měl sloužit jako obecní dům) ale zvolilo se nové místo pro školu bohužel v bažinaté místě a k tomu patřící zahradě, kde dříve býval domek Eliáše Hübnera a tím vandrování „ s kostelem okolo kříže“ konečně přestalo. a zároveň hloubeny základy, načež 14. června bez zvláštní slavnosti byl vysvěcen a položen základní kámen.

To, že nová škola bude trpět vlhkostí, se předpokládalo, jak potom skutečně sotva po 3 letech se houbou poškozené podlahy a zárubně obnovovaly a sklep se musel vypálit. Kromě toho se při stavbě zapomenuo na to, že děti nejsou andělé a mají určité potřeby a tak se muselo teprve dodatečně myslet na zřízení záchodů, ty ale byly tak umístěny, že i odtud pronikala vlhkost do zdí.

pag.

287

Dodatečně budiž poznamenáno, že během stavby školy se vyučovalo v jedné prázdné stodole sedláka v Dolní vsi. Přemístění do nové školy se konalo na jaře 1862. Učitel Franz Ruffer dostal se svou rodinou zděnou místnost. Zasněžení školy se konalo 24. června, provedl je okr. vikář P. Franz Moysel, farář v Rochlicích u příležitosti rádelského školního zkoušení.

Poznámka ke staré škole v Rádle-

V předjosefinské době chodily děti z Rádlá, Pulečného a Pelíkovíc do školy v Rychnově, která se nacházela v Dolní vsi. Když se počet dětí v Rádle zvětšil, docházel tam rychnovský školní mládenec , v poslední době Augustin Kraus, (syn rychnovského kantora). Dne 17. října 1786 se konala v Rádle komise kvůli zřízení

vlastní školy, která také s ohledem na to, že Rádlo má už 100 školou povinných dětí, byla povolena..

Do nově postavené školy přišel shora jmenovaný Augustin Kraus jako první samostatný učitel. Ten se narodil v r. 1763 v Rychnově, studoval několik gymnasijských tříd, kde býval jeho spolužákem liberecký arciděkan Wolf. Pak se věnoval učitelství a svou preparandu dokončil na hlavní vzorové škole v Praze, pod osvědčeným P. Pařízkem, pak praktikoval u svého bratra v Rychnově, podrobil se r. 1787 u „Schulsteina“ s dobrým výsledkem zkouškám a byl tím oprávněn stát se učitelem.

Augustin Kraus se oženil 5. února 1788 s M.A. Wahl-ovou z Nové Vsi, s níž měl několik synů a dcer. Byl znám jako schopný a pilný učitel, a obstarával školní výuku u podstatného počtu žáků po 43 let zcela sám.

Teprve r. 1830 mu byl přidělen pomocník v osobě Franze Ruffera z Vlčic, jen byl předtím krátce u svého krajana kantora Franze Rudlofa v Rychnově na výpomoci.

pag.

288

Dne 28. srpna 1837 oslavil Augustin Kraus své 50 výročí jako učitel

str. 217

jubileum a zemřel 23. března 1839 ve věku 76 let, všemi spravedlivými litován. . Měl vlastní dům v Rychnově čp. 131, který byl při stavbě železnice zbořen.

Následník Augustina Krause jako druhý učitel v Rádle byl od 1. srpna 1839 Franz Ruffer, poté co byl od 16. listopadu 1830 do března 1839 pomocníkem a od dubna do konce července provizorem tamtéž

1839 pro rádelského školního pomocníka poukazoval školní fond 48 zl. k.m.

1824, kdy počet rádelských školou povinných dětí byl 157, byl školním dohlížitelem zvolen Florian Lang

1840 byla založena malá školní knihovna s fondem 6 zl. k.m.

1850 byl školním dohlížitelem Josef Lang
